

การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการสอนจริยธรรมกับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนว
พุทธศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์
กรมสามัญศึกษา

ปริญญาณพนธ์

ของ

พัชรา บุญธำโก

- 7 พ.ศ. 2535

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

เมษายน 2529

ลิขสิทธิ์ เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

170333

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำวันพุธและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานี้
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาตาม
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

คณะกรรมการสอบ

.....อธิการบดี.....ประธาน

.....อธิการบดี.....ประธาน

.....อธิการบดี.....กรรมการ

.....อธิการบดี.....กรรมการ

.....อธิการบดี.....กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือและการแนะนำที่ดียิ่งจาก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ครู เนตร อัครสวัสดิ์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาและอาจารย์อรรถ
ฐุม กรรมการที่ปรึกษา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณา และขอกราบขอบพระคุณเป็น
อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพโรจน์ เบาลี ที่ได้กรุณาตรวจ
เครื่องมือเกี่ยวกับสื่อต่าง ๆ ที่มาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ อาจารย์ กร.นพวรรณ โชติบัณฑิต
และอาจารย์ กร.เสาวลักษณ์ รัตนวิเศษ ที่กรุณาแก้ไขข้อบกพร่องภาษาอังกฤษ

ขอขอบพระคุณ อาจารย์คุณฐิติ สีสลวรารักษ์ และอาจารย์วีระพงษ์ คุณมณี
ที่กรุณาให้คำแนะนำบางประการในการสร้างเครื่องมือเกี่ยวกับพุทธวิธีสอน

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะครูโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จ.นนทบุรี
ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการศึกษารวบรวมข้อมูล และขอขอบใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
ทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการทดลองเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ คุณชัยพร อุเทนสุต ที่เป็นกำลังใจและให้คำแนะนำปรึกษาตลอดมา
และขอขอบคุณ คุณศิริพร เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา และเพื่อนนิสิตปริญญาโท วิชาเอก
การมัธยมศึกษา (การสอนสังคมศึกษา) ปีการศึกษา 2527 ทุกคนที่ได้ความช่วยเหลือ
คำแนะนำและกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัย ขอมอบงานปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงพระคุณ
ของบิดามารดาซึ่งเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการศึกษาของผู้วิจัยมาโดยตลอดในทุก ๆ ด้าน
พระคุณที่หาที่เปรียบมิได้

ศักรา บุษบาโล

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	5
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	6
	นิยามศัพท์เฉพาะ	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนจิวิปธรรม	12
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนสื่อประสมตามแนว	
	พุทธศาสตร์	20
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์	20
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนและเกณฑ์การใช้สื่อ..	27
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อประสม	44
	ผลงานวิจัยในประเทศ	45
	ผลงานวิจัยต่างประเทศ	47
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ	48
	สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	52
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	53
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	53
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	54

รูปแบบของการทดลอง	60
วิธีดำเนินการทดลอง	61
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	62
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	64
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
เปรียบเทียบความแตกต่างในด้านความรับผิดชอบของนักเรียนในกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุม	65
เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	66
เปรียบเทียบความแตกต่างในด้านความรับผิดชอบของนักเรียนในกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังเรียน	67
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	69
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	69
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	69
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	70
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	71
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า	72
ข้อสังเกตจากการศึกษาค้นคว้า	76
ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	79

ภาคผนวก	87
ภาคผนวก ก	88
ภาคผนวก ข	91
ภาคผนวก ค	110

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	รูปแบบการทดลอง	60
2	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	65
3	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	66
4	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านความรับผิดชอบของนักเรียน ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังเรียน	67
5	ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยาก มาตรฐาน (Δ) ที่ได้จากการวิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา	89

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ระบบการสื่อสารของพืธพงศ์	21
2 ภาพวาดประกอบนิทานเรื่องดวงใจของแม่	132
3 ภาพวาดประกอบละครเรื่องบ้านอดเวง	168
4 ภาพวาดประกอบนิทานเรื่องลูกเกรน	194
5 ภาพวาดประกอบนิทานเรื่องป้าไหมเป็นเหตุ	197
6 ภาพวาดประกอบนิทานเรื่องกำเน็กเกียะ	209
7 ภาพวาดประกอบนิทานเรื่องเลี้ยงหนึ่งของชีวิต	237

ภูมิหลัง

ในระยะเวลาช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ได้มีแนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการอันเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยทรงต่อการศึกษาของชาติ ได้มีการประกาศนโยบายอย่างชัดเจนว่าให้ "การสอน คุณธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน" ซึ่งทำให้การจัดการศึกษาในด้านการส่งเสริมการเรียน การสอนจริยธรรมในโรงเรียนกลายเป็นนโยบายหลัก การเคลื่อนไหวเกี่ยวกับจริยธรรม และคุณธรรมดังกล่าวนั้น ย่อมเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นได้ว่าส่วนหนึ่งเกิดจากแรงผลักดันที่ได้รับจากปัญหาสังคมไทย (สำเริง เจริมเฒ่า 2527 : 18) ปัญหาเหล่านี้มีมากมายที่ชี้ให้เห็นถึงขั้นวิกฤตของสังคมไทย เช่น ปัญหาอาชญากรรมพบว่า สถิติอาชญากรรมเพิ่มขึ้น ทุกวัน และการก่ออาชญากรรมแต่ละครั้งทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ ปัญหาการคอร์รัปชันใน วงราชการ ซึ่งเป็นผลมาจากการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานที่เน้นเฉพาะความรู้ความสามารถ ทางวิชาการอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงจริยธรรมของบุคคล (จักร - กฤษ 2527 : 61) นอกจากนี้สภาพความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ และความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ อีกมาก เช่น ปัญหายาเสพติด ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ไม่เคารพบิดา มารดา และครูอาจารย์ นิยมความไม่สุจริต หลงอามวมุข เป็นต้น ปัญหา เหล่านี้ก่อให้เกิดความวิตกกังวลแก่บิดา มารดา ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เป็นอย่างมาก ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะมีผลเสียต่อการพัฒนาประเทศชาติ

การปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในสถานการศึกษาจึงเป็น หลักการที่เหมาะสมด้วยเหตุผล ทั้งนี้สถานการศึกษาในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาจึง มุ่งจัดการสอนจริยธรรมเพื่อสร้างคุณลักษณะของพลเมืองให้มีคุณธรรม บุคลิกลักษณะ อุปนิสัย และพฤติกรรมให้เป็นคนดี มีศีลธรรมตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติ โดย โรงเรียนเป็นตัวแทนของสังคมในการวัดหรือประเมินและคัดเลือกว่าสิ่งใด เป็นสิ่งที่ถูกต้อง

เหมาะสม โรงเรียนจะส่งมอบบรมให้เด็กประพฤติกี่ตามเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่สังคม
ต้องการ (กิตติพงศ์ วงศ์สุนทร 2526 : 21)

าพณา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ได้ออกคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา
คุณธรรมของเยาวชนไว้อย่างน่าสนใจในโอกาสที่ าพณา รัฐมนตรีได้เป็นประธานในพิธี
เปิด “ศูนย์ประสานงานครูจริยศึกษา” ของสมาคมศาสนาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย เมื่อ
วันที่ 11 กันยายน 2525 มีข้อความตอนหนึ่งว่า การพัฒนาเยาวชนให้เป็นทรัพยากร
ที่มีค่าของชาติ จะต้องพัฒนาทั้งในด้านคุณภาพและในด้านคุณธรรม ในด้านคุณภาพเราจะ
ต้องพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มีสุขภาพแข็งแรง
สำหรับด้านคุณธรรมเราจะต้องพัฒนาเยาวชนให้มีความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน
ความเป็นระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูต่อชาติและบิดามารดา
ในหลักธรรมของศาสนา (สมเกษ มุงเมือง 2527 : 51 - 52) และสำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติก็เล็งเห็นความสำคัญของคุณธรรมเหล่านี้จึงมีการวิจัย
เชิงสำรวจความคิดเห็นของคนไทยเกี่ยวกับการสร้างค่านิยมพื้นฐานที่ควรจะต้องเกิดขึ้น
ในตัวของทุกคน ผลการสำรวจได้ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่

1. การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร และรับผิดชอบ
2. การประหยัดและออม
3. ความมีระเบียบและวินัย
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. ความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

คุณธรรมด้านความรับผิดชอบ เป็นค่านิยมพื้นฐานประการหนึ่งที่บุคคลทั่วไป
มีความเห็นว่าเป็นคุณธรรมที่สำคัญ ความถูกต้องแก่เยาวชนไทย (กรมสามัญศึกษา 2526
: 2 - 3) ทั้งนี้เพราะคุณธรรมด้านความรับผิดชอบเป็นคุณธรรมที่เยาวชนไทยจะมี
น้อยมาก ดังผลจากการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนในประเทศไทยที่กลุ่มนิสิตปริญญาโท สาขาการสอน

สังคมศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ทำการวิจัยในปีการศึกษา 2521 ซึ่งผลปรากฏว่า คุณลักษณะทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมในการรักษาระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบนั้น นักเรียนจะมีพฤติกรรมในระดับที่ไม่พึงประสงค์มากที่สุดในทุกภาคของประเทศไทย (อุบล เรียงสุวรรณ 2522 : 90) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าหาวิธีการสอนที่จะพัฒนาการสอนจริยธรรมให้มีประสิทธิภาพขึ้น โดยเฉพาะในด้านความรับผิดชอบ เพราะอนาคตของชาติไทยจะต้องอยู่ในกำมือของเยาวชนไทยในปัจจุบันซึ่งจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ถ้าเขาขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมแล้ว เขาก็จะมีความรับผิดชอบต่อประเทศชาติได้อย่างไร

การพัฒนาจริยธรรมแก่เยาวชนในโรงเรียนที่ผ่านมา พบว่า ยังใช้วิธีสอนที่ไม่ได้ผล ทั้งที่อ่านวย ทะพังกักแก และ ชัยนัถ์ วรธนะภักติ (อ่านวย ทะพังกักแก และ ชัยนัถ์ วรธนะภักติ 2522 : 39 - 40) ได้กล่าวว่าวิธีสอนเป็นองค์ประกอบหนึ่งทำให้การเสริมสร้างจริยธรรมไม่ได้ผล เพราะส่วนใหญ่ยึดการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง วิธีสอนมีการนำสื่อการสอนมาใช้อย่างน้อยทำให้ไม่เข้าใจก็เรียนให้สนใจตอบทเรียนเท่าที่ควรขาดการส่งเสริมให้ฝึกเรียนปฏิบัติด้วยตนเองและรับผิดชอบในกิจกรรมการเรียนการสอน แต่เน้นการสอนแบบบรรยายหรืออธิบายเนื้อหาซึ่งตรงกับผลการวิจัยของหน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา (กรมสามัญศึกษา 2523 : 172) พบว่าพฤติกรรมของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ใช้วิธีการบอกและการแนะนำมากกว่าวิธีการอื่นใดทั้งหมด ทำให้การเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เยาวชนยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร ปัญหาของการปลูกฝังจริยธรรมไม่ได้อยู่ที่จะให้อะไรแก่เด็ก แต่อยู่ที่ว่าจะปลูกฝังอย่างไรจึงจะได้ผลดี จากการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมของกรมวิชาการ ระหว่างวันที่ 22 - 27 มกราคม 2525 กร่าง ไชยวรรณ (กร่าง ไชยวรรณ 2525 : 142 - 144) ได้รวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบันของผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านที่สำคัญ ได้แก่ วีระ บำรุงรักษา ได้กล่าวว่าพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานของจริยธรรมไทยและเบรื่อง กุญท์ ได้เสนอแนวทางการสอนจริยธรรมที่กล่าวว่าจะได้ผลนั้น ควรใช้หลัก

และวิธีการทางพุทธศาสนาซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอนในด้านจริยธรรม
ได้มากยิ่งขึ้น

เมื่อย้อนไปในสมัยพุทธกาล องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นศาสดาของ
พุทธศาสนาได้ทรงเผยแผ่ศาสนาให้แก่พุทธบริษัทได้เห็นทางสว่าง พระองค์ทรงได้รับ
การยกย่องว่าเป็นบรมครูที่มีกลวิธีการถ่ายทอดพระธรรมเทศนาให้แก่ผู้เรียนได้อย่าง
ลึกซึ้ง และสิ่งที่จำเป็นสำหรับการสื่อความของพุทธองค์ได้แก่ สื่อการศึกษา ซึ่งพระองค์
ทรงได้โดยแยกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ วิธีการ เกร็ดงมืออุปกรณ์ และวัชวลูปเบสียง
นอกจากนี้พระองค์ทรงยึดหลักทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานในการใช้สื่อการศึกษา
เช่น หลักจิตวิทยาว่าด้วยความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และ
สภาพแวดล้อมของผู้ทรงโปรก นับว่าพระองค์มีพระภาคเป็นพระบรมครูที่ทรงใจไว้นิเทศในการ
ถ่ายทอดการศึกษาอย่างเป็นเลิศ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2526
: 26 - 28) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวการใช้สื่อตามพุทธองค์ โดยการ
นำเอาสื่อการสอนที่มีลักษณะเฉพาะตัวในการให้ความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียนแตกต่าง
กันไปมาประสมประสานกันอย่างมีระบบ มีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกันเพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเรียกว่าสื่อประสม (สุพรรณพรม ตันติพลาน
2527 : 14) มาสร้างเป็นบทเรียนสอนจริยธรรมโดยยึดหลักการใช้สื่อการศึกษาและ
หลักจิตวิทยาการสื่อความของพุทธองค์ จึงเรียกว่า "บทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์"

บทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ที่สร้างขึ้นนี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษา
ตนกว่าช่วยตนเองตามความสามารถของแต่ละบุคคล ตามหลักของพุทธองค์ที่ยึดความ
แตกต่างระหว่างบุคคล และศึกษาจากสื่อที่ครูจัดให้ซึ่งยึดแนวการใช้สื่อของพุทธองค์
มาประยุกต์ใช้กับสื่อทางการศึกษาในปัจจุบัน บทเรียนนี้จึงประกอบด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น
บทเรียนโปรแกรม เทป สไลด์ วีดีโอ มาสัมพันธ์กับวิธีสอนที่ประยุกต์จากวิธีสอนสมัย
พุทธกาล เช่น อริยสงฆ์ ไตรสิกขา อรรธมสาวกชา ปุจฉาวิสัชนา เป็นต้น โดยให้ผู้เรียน
ปฏิบัติตามกิจกรรมตามบัตรคำสั่งที่ได้รับมอบหมายซึ่งจะมีทั้งการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มและ

การทำงานเป็นรายบุคคลซึ่งต้องอาศัยความรับผิดชอบ จึงอาจกล่าวได้ว่าวิธีการเรียน
เช่นนี้จะมีส่วนเสริมสร้างความรับผิดชอบให้กับนักเรียนได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการ
ทดลองใช้วิธีการสอนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์กับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อดูว่าจะมีการพัฒนาจริยธรรมแตกต่างกันกับการสอนตามคู่มือ
แนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาหรือไม่

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านความรับผิดชอบของนักเรียนที่เรียน
จริยธรรมโดยใช้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือ
แนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ที่เรียนจริยธรรมโดยใช้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กับการสอน
ตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนจริยธรรมโดยใช้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนว
พุทธศาสตร์ก่อนและหลังเรียน
4. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนจริยธรรมด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์
กรมสามัญศึกษา ก่อนและหลังเรียน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทำให้ทราบผลการสอนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสม
ตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อช่วยให้ครูสามารถเลือกใช้วิธีสอนจริยธรรมได้อย่างเหมาะสม

2. ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตระหนักใน
ความสำคัญของพุทธศาสตร์ว่ามีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และยังเป็นแนวทาง
ในการประยุกต์จากวิธีสอนสมัยพุทธกาลมาใช้ในการสอนจริยธรรมให้มีผลดียิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนรัตนานิเบศร์
อ.เมือง จ.นนทบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2528 จำนวน 6 ห้องเรียน
รวม 251 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2
ปีการศึกษา 2528 ของโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จำนวน 80 คน ซึ่งเลือกมาโดยการ
สุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) และนำมาเข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่ม
ควบคุมโดยการสุ่มแบบจับคู่ (Randomized matching) โดยแบ่งเป็น

2.1 กลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน ได้รับการสอนจริยธรรมโดยใช้
การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์

2.2 กลุ่มควบคุม จำนวน 40 คน ได้รับการสอนจริยธรรมด้วยการสอน
ตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

3. ระยะเวลาในการทดลอง ในการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม
ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที รวม 16 คาบ

4. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง คือเนื้อหาจริยธรรมจากวิชาสังคมศึกษา ส 402
ที่กำหนดให้เรียนในภาคเรียนที่สอง ได้แก่ คุณธรรมที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพของ
ปัจเจกบุคคลและการพัฒนาสังคมไทย

5. ตัวแปรที่จะศึกษา

5.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีสอน 2 แบบคือ

- 5.1.1 การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์
- 5.1.2 การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์

กรมสามัญศึกษา

- 5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 5.2.2 ความรับผิดชอบ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติของบุคคลที่ถูกต้องเหมาะสมซึ่งทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ความหมายนี้มาจากคำว่า จริย + ธรรม "จริย" แปลว่า ความประพฤติ และ "ธรรม" มีความหมายถึง สิ่ง กฎ หรือ หลัก ความดี ความถูกต้อง

เนื้อเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรม หมายถึง เนื้อเรื่องเกี่ยวกับหลักความประพฤติที่ถูกต้องเหมาะสมซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต้องเรียนเป็นวิชาบังคับในวิชาสังคมศึกษา ส. 402 จากหัวข้อเรื่องคุณธรรมที่ว่าเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพของปัจเจกบุคคลและการพัฒนาสังคมไทย ได้แก่ ความละเอียดและเกรงกลัวต่อความชั่ว การประกอบความดี การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ความกล้าทางจริยธรรม ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความมัธยัสถ์ การรู้จักประมาณตนหรือความพอดี ความมีวิจารญาณในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ การเสียสละ การรู้จักสร้างความสำเร็จในชีวิตตนเองและสังคม การรู้จักเคารพในความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น ไม่เบียดเบียนและก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น

2. สื่อ หมายถึง สิ่ง чтоช่วยให้อุสอนสามารถที่จะอธิบายหรือทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องการ

3. บทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ หมายถึง บทเรียนที่ประกอบด้วย สื่อที่เป็นเครื่องมือและวัสดุ ได้แก่ รูปภาพ เทป สไลด์ วีซีดี บทเรียนโปรแกรม และเอกสาร มาสัมพันธ์กับวิธีการสอนที่ประยุกต์มาจากวิธีสอนสมัยพุทธกาล ได้แก่ อริยสัจสี่ ไตรสิกขา ธรรมสภาวจา ซึ่งมีผู้ศึกษาวิธีการสอนนี้มาใช้ในการสอนจริยธรรม แล้ว โดยยึดหลักจิตวิทยาการสื่อความตามแนวพุทธศาสตร์ที่ถือว่า ผู้สอนหรือครูผู้สอน ต้องมีปฏิภาณในการตัดสินใจเลือกวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้เหมาะสมแก่ผู้รับหรือผู้เรียน โดยสรุปได้ว่าองค์การนี้ถึงสิ่งสำคัญต่อไปนี้

3.1 บุคคล ผู้สื่อต้องเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลว่ามีระดับ ความสามารถต่างกัน อุปนิสัยต่างกัน ทำให้วิธีการสอนแตกต่างกันไป เช่น ผู้ที่มีระดับ ความสามารถสูงจะใช้วิธีการที่ลึกซึ้ง เช่น อริยสัจสี่ ไตรสิกขา ส่วนผู้ที่มีระดับความสามารถ ต่ำต้องอธิบายให้เห็นชัดเป็นลำดับจากง่ายไปหายาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ใช้การสอนจาก รูปธรรมไปหานามธรรมเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น

3.2 เวลา ต้องพิจารณาความเหมาะสมว่าในช่วงเวลาใดสมควรจะ เลือกวิธีการเสนอเนื้อหาให้เหมาะสมเพื่อทำให้การสอนประสบผลสำเร็จ ได้แก่ ตอนช่วงบ่ายควรใช้วิธีการเสนอเนื้อหาในลักษณะรูปธรรมมากกว่านามธรรม เป็นต้น

3.3 เนื้อหา ควรเลือกเนื้อหาให้ผู้รับหรือผู้เรียนมีประสบการณ์หรือมี ความเข้าใจร่วมกับโดยดูจากพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ หรืออุปนิสัยของบุคคลเป็นสำคัญ ทำให้ง่ายต่อการเข้าใจของผู้เรียน

3.4 วิธีการเสนอ ต้องรู้จักเลือกวิธีการเสนอเนื้อหาให้เหมาะสม เช่น จะใช้แบบแจกแจงอย่างละเอียด หรือแบบกำหนดที่แน่นอน สั้น ๆ หรือแบบสนทนาโต้ตอบ เป็นต้น

4. การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ หมายถึง การจัด กิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือการใช้บทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ ซึ่ง ผู้วิจัยสร้างขึ้นใช้ในกลุ่มทดลองโดยมีลักษณะดังนี้

ชั้นเตรียม คำนี้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะในด้านความสามารถของบุคคล ผู้วิจัยจึงจัดเด็กเข้ากลุ่มตามคะแนนจากการไร้มบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในเนื้อหาจริยธรรมก่อนที่จะเริ่มเรียนและเด็กจะอยู่ในกลุ่มเดิมตลอดจนสิ้นการทดลอง

ชั้นกิจกรรมการเรียนการสอน

4.1 นำเข้าสู่บทเรียน เป็นการสร้างความสนใจก่อนบทเรียนด้วยการใช้วัสดุ อุปกรณ์ เช่น รูปภาพ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร นิทาน สไลด์ ฯลฯ และสนทนาซักถาม แสดงความคิดเห็นร่วมกัน

4.2 การดำเนินกิจกรรม ในแต่ละเรื่องของเนื้อหาจะมีการจัดวิธีการเสนอเนื้อหาเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

4.2.1 การเรียนรวมเป็นกลุ่มใหญ่ทั้งชั้นเรียน โดยเรียนไปพร้อมกันในเนื้อหาเดียวกัน และมีการนำสื่อเข้ามาใช้ร่วมกัน เช่น เพนบันทึกเสียง วีดีโอ สไลด์ เป็นต้น

4.2.2 การเรียนเป็นกลุ่มย่อย ในขณะที่ทำงานจะแยกหมู่ทำงานตามความสามารถของผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ตามที่วัดไว้ให้แล้วในชั้นเตรียม การทำกิจกรรมเป็นกลุ่มจะปฏิบัติตามบัตรคำสั่งซึ่งครูได้จัดสื่อและเอกสารต่าง ๆ ประกอบไว้ให้ในแต่ละกลุ่ม สำหรับกลุ่มที่อ่อนจะมีสื่อที่เป็นรูปธรรมช่วยเสริมเพื่อให้เข้าใจง่ายยิ่งขึ้น ได้แก่ มีภาพวาดประกอบ เป็นต้น

4.2.3 การเรียนเป็นรายบุคคล เป็นการเรียนของแต่ละบุคคลที่มีความสามารถในการทำงานไม่เท่ากัน ดังนั้นผู้ที่มีความสามารถมากกว่าจะทำงานเสร็จเร็วกว่า ค่ายนี้จึงมีการให้เรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคล ได้แก่ ศึกษาจากบทเรียนโปรแกรม หรือแบบฝึกหัดตนเอง เป็นต้น ผู้ที่เรียนช้ากว่าก็นำไปศึกษานอกเวลาได้

4.3 สรุปบทเรียน ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปบทเรียนเนื้อหาแนวทางปฏิบัติด้านจริยธรรมที่ถูกต้องและเหมาะสม อันเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

5. การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หมายถึงวิธีสอนที่หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาได้จัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อให้ครูใช้เป็นแนวทางในการสอนวิชาสังคมศึกษา ส. 402 โดยจัดลำดับชั้นการสอนดังนี้

5.1 สร้างความสนใจ คือการทำให้นักเรียนเกิดความตั้งใจจดจ่อในบทเรียนในชั้นนี้อาจจะพูดได้ว่า สนทนา ซักถาม หรือใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ

5.2 แจงจุดประสงค์ เป็นการให้นักเรียนรับรู้จุดหมายปลายทางหรือเป้าหมายของการเรียนการสอนในบทเรียนนี้ว่า นักเรียนจะได้มีกิจกรรมอะไรเพิ่มพูนขึ้น หรือได้ทราบว่าครูจะให้อะไรแก่นักเรียนในบทเรียนนี้

5.3 การเร้าให้ระลึกถึงพื้นฐานที่จำเป็นมาได้ โดยกระตุ้นให้นักเรียนแสดงให้เห็นว่า ความสามารถหรือประสบการณ์พื้นฐานของนักเรียนจะนำไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้ นั้น นักเรียนพร้อมหรือมีมากน้อยเพียงใด ครูอาจใช้วิธีซักถาม สนทนาหรือให้นักเรียนปฏิบัติ

5.4 เสนอสิ่งกระตุ้น เป็นการเริ่มกิจกรรมของบทเรียนใหม่ โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการพูดอธิบาย ซักถาม หรือการจัดให้นักเรียนได้กระทำกิจกรรมโดยครูยึดจุดประสงค์นำทางเป็นหลัก

5.5 ให้แนวการเรียนรู้ เป็นการบอกแนวทางหรือนำทางให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมด้วยตัวของเขาเอง ครูอาจจะแนะนำวิธีการทำกิจกรรม แนะนำแหล่งค้นคว้า การใช้คำถามเป็นการนำทางหรือให้แนวไปคิดเอง

5.6 ชั้นปฏิบัติ เป็นการให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยตัวของเขาเอง คือเป็นการให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมตามจุดประสงค์

5.7 การให้ข้อมูลป้อนกลับ เป็นการแสดงให้นักเรียนเห็นว่าผลการปฏิบัติกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกนั้นได้ผลสำเร็จ หรือมีปัญหาอย่างไรหรือไม่ ครูแสดงออกด้วยการให้คำชม คำแนะนำ รวมทั้งการแสดงความยินดีในผลงานหรือการกระทำของนักเรียน

5.8 ประเมินพฤติกรรม เป็นการวัดและประเมินว่าพฤติกรรม หรือผลงาน ที่นักเรียนทำนั้นได้ผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนนั้นเพียงใด โดยใช้เครื่องมือ ที่เหมาะสม เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนในบทเรียนนี้

5.9 ส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนการเรียนรู้ เป็นการสรุป ย้ำ ทบทวนบทเรียนที่ผ่านมาให้นักเรียนมีพฤติกรรม หรือการเรียนรู้ที่ฝังแน่นขึ้น อาจเป็น แบบฝึกหัดหรือการให้กิจกรรมเพิ่ม รวมทั้งการบ้าน

6. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจที่จะทำงานและ ติดตามผลงานที่ได้ทำไปแล้วเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ยอมรับในสิ่งที่ ตนเองกระทำลงไปทั้งในทางที่เป็นผลดีและผลเสีย โดยแสดงออกในรูปการปฏิบัติงาน ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังอย่างมีจุดหมาย เพื่อได้บรรลุผลสำเร็จตามที่ได้รับงานมา ซึ่งวัดในด้านต่าง ๆ ดังนี้

6.1 ความรับผิดชอบต่องานที่การงาน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การงาน ของตนด้วยความเอาใจใส่ ซื่อสัตย์สุจริต อดทนต่ออุปสรรคไม่ย่อท้อ มีความละเอียด รอบคอบ ซื่อสัตย์ ตรงเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยง พยายามปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น รู้จักวางแผนงาน และป้องกันความบกพร่องเสื่อมเสียในวงงานที่ตนรับผิดชอบ

6.2 ความรับผิดชอบในการกระทำของตน หมายถึง การยอมรับผล การกระทำของตนทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ไม่ผลักความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนแก่ ผู้อื่น พร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ใคร่ครองให้รอบคอบว่าสิ่งที่ตนทำลงไป นั้นจะเกิดผลเสียขึ้นหรือไม่ ปฏิบัติแต่สิ่งที่ทำให้เกิดผลดีและกล้าเผชิญต่อความจริง

ความรับผิดชอบ สามารถวัดได้โดยแบบทดสอบจริยธรรมด้านความรับผิดชอบ ของวันนา สิ่งสัมฤทธิ์ ซึ่งหาคุณภาพของเครื่องมือไว้เรียบร้อยแล้ว

7. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความสามารถของนักเรียนที่ ได้รับจากการเรียนเรื่อง "ความดี ความชั่ว และคุณธรรมที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพ ของปัจเจกบุคคลและการพัฒนาสังคมไทย" ซึ่งวัดได้จากคะแนนการตอบแบบทดสอบวัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่อง เกี่ยวกับจริยธรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและแบบวัดนี้มีคุณภาพ เพียงตรง เชื่อถือได้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนจริยธรรม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์
 - 2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์
 - 2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนและเกณฑ์การใช้สื่อ
 - 2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อประสม
 - 2.3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 2.3.2 งานวิจัยในต่างประเทศ
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนจริยธรรม

นับตั้งแต่แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 ได้ประกาศใช้จะเห็นได้ว่าหลักสูตรแต่ละระดับการศึกษาได้มีการแบ่งกลุ่มวิชา และจัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับจริยศึกษาเป็นลักษณะรายวิชาส่วนหนึ่งและมีการจัดกิจกรรมและการฝึกอบรมนอกห้องเรียนอีกส่วนหนึ่ง จริยศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้ระบุจุดหมายของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจริยศึกษามีดังนี้

1. เพื่อให้รู้จักดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต และยุติธรรม มีระเบียบวินัย มีน้ำใจนักกีฬา มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรับผิดชอบต่องานของตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่น และประเทศชาติ
2. เพื่อให้รู้จักการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่หาความรู้และทักษะอยู่เสมอ รักการทำงานเป็นหมู่คณะ มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและรู้จักประหยัด

3.

4. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าในวิทยาการ คือปะ วัฒนธรรม
ธรรมชาติ รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5. เพื่อให้รู้จักเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น รู้จักหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น
รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพของคนในทางสร้างสรรค์บนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรมและ
ศาสนา

6. เพื่อให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม
มีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สติปัญญาในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคง
ของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

7.

และในโครงสร้างของวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้จัด
ให้มีการเรียนการสอนจริยศึกษาโดยตรง ด้วยการจัดเนื้อเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมไว้ใน
วิชาสังคมศึกษา ส. 402 ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้เรียนเป็นวิชาบังคับ
จำนวน 2 คาบ / สัปดาห์ ในรายวิชานี้มีจุดประสงค์ที่เกี่ยวกับจริยศึกษาดังนี้

1. เพื่อให้ตระหนักในความสำคัญของจริยธรรมว่าเป็นเรื่องที่สำคัญต่อชีวิต
และมีประโยชน์ในการแก้ปัญหาชีวิตได้

2. เพื่อให้รู้จักมาตรฐานการตัดสินใจที่ดีและความชั่วได้ถูกต้อง

3. เพื่อให้รู้จักแยกข้อเท็จจริงออกจากความเห็นในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ

4. เพื่อให้ความสำคัญของค่านิยมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมตลอดจนรู้จัก
การปลูกฝังค่านิยมที่ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง และสังคม

5. เพื่อให้รู้จักหาจิตใจให้สงบ ปรองดองใจให้แข็งแกร่ง คล่องแคล่ว พร้อม
ที่จะเรียน และทำงานให้มีประสิทธิภาพ

6. เพื่อให้ตระหนักถึงคุณธรรมที่จำเป็นในการพัฒนาบุคลิกภาพและสังคม
และประพฤติปฏิบัติคุณธรรมเหล่านั้นจนเป็นนิสัย

ชานาญ นิตารัตน์ (ชานาญ นิตารัตน์ 2524 : คำนำ) ได้กล่าวว่า การสอนจริยธรรมระดับนี้เปลี่ยนไปจากหลักสูตรเดิมมากคือ หลักสูตรวิชาศีลธรรม พุทธศักราช 2520 เน้นธรรมะชั้นสูงเหนือโลกียธรรม เป็นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจ หลักธรรมชั้นโลกุตระ (เหนือโลก) แต่หลักสูตรปัจจุบันเน้นการเรียน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพของตัวเด็กนักเรียนเองและเพื่อพัฒนาสังคม เนื้อหาที่กำหนดให้เรียนมีเรื่องใหม่ ๆ เพิ่มเข้ามาคือจริยศาสตร์ จริยธรรม และการสร้างสมาธิซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตรประจำวันได้อย่างดี

ในปัจจุบันครูไทยสมัยใหม่เริ่มมีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงวิธีสอนบ้างแล้ว แต่การสอนจริยธรรม ชุมณ อมรวิวัฒน์ (ชุมณ อมรวิวัฒน์ 2526 : 58) ได้กล่าวว่าครูไทยมีความเข้าใจและสนใจต่อการสร้างเสริมลักษณะนิสัยของนักเรียนอยู่ไม่น้อย แต่ลักษณะของวิธีให้การศึกษามักจะเป็นวิธีสอนโดยตรงอยู่มาก ครูยังติดอยู่ในเนื้อหาและทักษะเฉพาะทำให้ครูรู้สึกว่าตนเองจะเสียเวลาและสอนไม่จบหลักสูตร หากจะต้องจัดกิจกรรมใด ๆ ที่เพิ่มขึ้นเพื่อเน้นความคิด ความรู้สึกละเอียด จากที่กล่าวมานั้นเป็นความคิดที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นครูจะต้องเปลี่ยนแปลงวิธีถ่ายทอดและเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักเรียนของตน

กรมการศาสนา (กรมการศาสนา 2521 : 18 - 20) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาในระดับมัธยมศึกษาไว้หลายประการดังนี้

1. สาระของการเรียนรู้นี้จะต้องให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน และวิธีสอนให้เหมาะสม
2. การสอนจะต้องมีเหตุผลสนับสนุนให้เป็นประโยชน์และโทษของการปฏิบัติ
3. การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอเป็นกิจจำเป็น โดยครูเป็นตัวอย่างที่ดีและเป็นผู้นำทางจริยธรรม
4. การแนะนำให้มีความประพฤติดีนั้นต้องทำอยู่ตลอดเวลา

วิธีสอน

ก่อนสอนผู้สอนต้องกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ผู้เรียนทราบล่วงหน้าว่า ครูหวังให้นักเรียนทำอะไรบ้าง และกำหนดเกณฑ์ที่จะตัดสินไว้ และต้องใช้วิธีประเมินผลอย่างถูกต้องด้วยการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมนั้น จะต้องระบุเงื่อนไขเชิงพฤติกรรมขั้นสุดท้ายที่ต้องการและเกณฑ์การตัดสิน

วิธีสอนจริยธรรมมีหลายวิธี ครูอาจเลือกวิธีใดก็ได้ในการสอนเรื่องหนึ่งหรืออาจใช้หลายวิธีก็ได้ตามความเหมาะสม ได้แก่

1. การอภิปรายปัญหา เมื่อครูศึกษาเนื้อเรื่องที่จะสอนแล้ว ครูอาจจัดสิ่งแวดล้อมและสภาพการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นปัญหา หรือนำข่าวหนังสือพิมพ์มาให้ นักเรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ครูช่วยแนะบางด้วยการนำเข้าสู่เรื่อง และช่วยกันสรุปข้อคิดเพื่อให้นักเรียนเห็นจริงและนำไปปฏิบัติจริง
2. การแบ่งกลุ่มนักเรียน เพื่อให้นักเรียนค้นคว้าโดยวิธีกำหนดหัวข้อให้นักเรียนทำรายงานเสนอต่อทั้งชั้นเรียนโดยการพูดและเขียน แล้วรวมเรื่องเป็นความคิดรวบยอดเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง อาจแบ่งงานให้เขาหรือให้วาดภาพ ทำแผนผัง ทำสมุดศัพท์ จัดเป็นนิทรรศการ เป็นต้น

อำนวย ทะพิงค์แก และ ชยันต์ วรรณะภูติ (อำนวย ทะพิงค์แก และ ชยันต์ วรรณะภูติ 2522 : 43) ได้เสนอวิธีสอนจริยธรรมไว้ว่าเป็นจะต้องละทิ้งวิธีการสอนแบบ "การสั่งสอน" ให้เป็นการถ่ายทอดค่านิยมทางจริยธรรมที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ไม่ว่านักเรียนจะอยู่ในห้องเรียนหรือออกจากห้องเรียนไปแล้ว ในการสอนจะต้องมีโอกาสนักเรียนจะต้องนำความสำนึกทางจริยธรรมไปปฏิบัติ และจะทำเช่นนี้ได้ก็ต้องอาศัยการประเมินผลเชิงพฤติกรรมด้วย

วินัย เกษมเศรษฐ์ (วินัย เกษมเศรษฐ์ 2523 : 4 - 6) ได้กล่าวถึงวิธีสอนทางจริยธรรมให้นักเรียนคิดเป็น โดยกล่าวว่า คิดเป็นมิได้หมายถึงเรียนเก่ง คิดเลขเก่งแต่หมายความว่าสามารถคิดในสิ่งที่ไม่ได้สอนในโรงเรียน สามารถแก้ปัญหาได้

ฉะนั้นการส่งเสริมให้เด็กมีจริยธรรมจึงต้องผนวกปัญญาเข้าไปด้วย "ปัญญา" แปลว่า "ความเป็นเลิศ" คนมีปัญญาคือคนที่คิดเป็น พุทธศาสนามีเรื่องทางปัญญาแทรกอยู่เกือบทุกหัวข้อธรรมะ ปัญญาทำให้คนอยู่รอดพ้นปัญหาได้ การสอนจริยธรรมไม่ควรสอนด้วยการบอก แต่สอนด้วยการให้เหตุผล อภิปรายเพื่อให้เด็กเรียนเกิดปัญญา

เทคนิคการสอนจริยธรรมบางวิธี สงบ อภิรักษ์ (สงบ อภิรักษ์ 2523 : 7) ได้เสนอว่า

1. วิธีปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) ครุฑาคีให้รางวัล ทำชั่วลงโทษโดยยึดหลักว่า ผู้ทำดีได้รับรางวัลตอบแทนก็จะทำพฤติกรรมนั้นอีก การจัดให้รางวัลมี 3 ระดับ คือ
 - 1.1 ประมุขให้เป็นสิ่งของ
 - 1.2 ทักษิณให้เป็นตัวแทน กระดาษ สัญลักษณ์
 - 1.3 ทางอ้อม ให้เป็นแบบอย่าง ยกย่อง ให้เกียรติ
2. วิธีสร้างความขัดแย้งทางเหตุผลกับจิตใจ (Cognitive - Affective Dissonant) เชื่อว่า ถ้าปัญญากับจิตใจสอดคล้องกับความเชื่อหรือการกระทำสิ่งที่ถูกท้วงติงจะเกิดขึ้น เรียกว่าจริยธรรมเกิดขึ้น เช่น ชอบสุนทรียโดยคิดว่าดี เมื่อได้พบผลเสียมากมายก็เกิดความขัดแย้งในสิ่งที่ปฏิบัติขึ้นในใจอาจเลิกพฤติกรรมนั้นได้
3. สร้างความกระจ่างชัดในค่านิยม (Value Clarification) ใช้หลักของการอภิปราย แก่นปัญหา ยึดหลักว่าคนเราจะทำอะไรก็ตามจำเป็นต้องอาศัยค่านิยมเป็นตัวบ่งการวิธีนี้มุ่งปลูกฝังค่านิยมให้ชัดเจนขึ้นเพื่อสร้างจริยธรรมที่พึงปรารถนาโดยให้ปฏิบัติดังนี้
 - 3.1 ให้ตอบคำถามว่าภูมิใจในความเชื่อนี้หรือไม่
 - 3.2 ท่านเคยบอกความเชื่อนี้ของท่านแก่ผู้อื่นไหม
 - 3.3 เลือกโดยวิธีพิจารณาผลที่ตามมา
 - 3.4 เลือกด้วยตนเองอย่างอิสระ
 - 3.5 เลือกความเชื่อจากความเชื่อหลายอย่าง

3.6 เกษปฏิบัติ เกษเรื่องความดีที่เชื่อหรือไม่

3.7 เกษหำขำ ๆ ในสิ่งทีเชื่อนี้

วิธีการทีใช้ให้อือให้ตอบคำถาม จัดกลุ่มอภิปราย อิทธิพลกลุ่มจะชักูงให้เกิด
ค่านิยมทีถูกหรือเปลี่ยนค่านิยมทีมีมาตรฐานในทางดี

ชม ภูมิภาค (ชม ภูมิภาค 2525 : 200 - 201) ได้กล่าวถึงการสอน
จริยศึกษาวามีใจการบอกกล่าวแะทองให้ผูเรียนมีส่วนร่วมใช้ความคิดพิจารณาและถกเถียง
ค้นหา เพื่อให้เกิดการค้นพบ อันจะเกิดเป็นคุณธรรมในจิตใจของผูเรียนและทำให้เกิด
การแสดงออกทางพฤติกรรมจึงจะถือว่าการสอนจริยศึกษาได้ผล บรรดาวิธีสอนทีเหมาะ
สำหรับการสอนจริยศึกษานั้นมีดังนี้

1. การบรรยายหรือปาฐกถา พยายามใช้เท่าทีจำเป็น เช่น การให้ตัวอย่าง
ของคุณธรรม
2. การอภิปราย ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ร่วมมือกันคิดค้นคว้าเพื่อ
ให้โดยสรุป ครูต้องแนะแนวในการอภิปราย
3. วิธีสอนแบบแก้ปัญหา เอาปัญหาจริง ๆ ในชั้น ในโรงเรียนมาพิจารณา
ศึกษาหาสาเหตุ และแนวทางการแก้ปัญหานั้น ๆ ให้นักเรียนรู้จักวิธีการแก้ปัญหาด้วย
วิธีการทางวิทยาศาสตร์
4. การแสดงบทบาทสมมติ ซึ่งอาจจะเป็นในรูปใดรูปหนึ่งคือ การแสดง
แบบแสดงละคร การแสดงแบบรับบทบาท
5. การสอนแบบสืบสวนสอบสวน แบบนี้ก็คล้ายกับวิธีสอนแบบแก้ปัญหากระตุ้น
ด้วยคำถาม คำตอบ ครูอาจเป็นผู้ถามหรือนักเรียนเป็นผู้ถามก็ได้ การสอนแบบนี้มุ่งจะ
ให้นักเรียนค้นพบหรือสรุปด้วยตนเอง
6. การโต้วาที

ไม่ว่าจะใช้วิธีสอนวิธีใดก็ตาม ส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งในการสอนจริยศึกษา
ก็คือสื่อการเรียน เพราะจะช่วยทำให้สิ่งทีเป็นนามธรรม มีความ เป็นรูปธรรมมากขึ้น
ทำให้มีความสุขมีชีวิตชีวา สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนจริยธรรมในโรงเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนจริยธรรมจะพบว่าในระดับประถมศึกษา มีการวิจัยในด้านการสอนจริยธรรมไว้มาก และเป็นงานวิจัยที่น่าสนใจ เช่น

สุภาพรณ พวงจันทร์เพชร (สุภาพรณ พวงจันทร์เพชร 2520 : ง - ฉ) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศีลธรรม "หน่วยคุณธรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย" ด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนแบบธรรมคำในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์มีแนวโน้มที่จะพัฒนาการด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า และพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการทั้งสองแบบไม่สามารถคงการเรียนที่ได้รับไว้ได้เท่าเดิม กล่าวคือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นกว่านักเรียนที่สอนด้วยวิธีธรรมคำ และยังคงทัศนคตินั้นไว้ได้หลังจากจบบทเรียนไปแล้ว 1 เดือน ในขณะที่นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีธรรมคำไม่มีทัศนคติเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นหรือเลวลง

ประคิษฐ์ พรหมเสนา (ประคิษฐ์ พรหมเสนา 2523 : ง - ฉ) ได้ศึกษาการนำวิธีสอนสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยธรรมในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนประยุกต์จากวิธีสอนสมัยพุทธกาลซึ่งได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยาย อุปมาอุปมัย แบบธรรมสากัจฉา แบบปจฺจาวชิธนา และแบบไตรสิกขา มีการเรียนรู้โดยคะแนนมัชฌิมเลขคณิต คะแนนสอบหลังการสอนสูงขึ้นกว่าก่อนสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนทั้งสองกลุ่มตามความคิดเห็นของครูแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สกล เทียงแท้ (สกล เทียงแท้ 2525 : 103) ศึกษาผลการใช้วิธีอภิปรายกลุ่มในการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มาจากสภาพสังคมในโรงเรียนที่ต่างกัน ผลการวิจัยพบว่าการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยวิธีการอภิปรายกลุ่มนั้นสามารถทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีพัฒนาการในด้านเหตุผลเชิง

จริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างเชื่อมั่นได้สูง ทั้งที่ก่อนฝึกนั้นผู้ถูกฝึกทั้งสองกลุ่มเริ่มโดยมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเท่าเทียมกัน

สุจิตรา บัวคำภา (สุจิตรา บัวคำภา 2525 : 51 - 53) ได้ศึกษาการสอนจริยศึกษาด้วยการใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมติในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนด้วยการใช้บทบาทสมมติและไม่ใช้บทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เพราะนักเรียนได้มีโอกาสแสดงบทบาท แสดงความคิดเห็นร่วมกับอภิปราย ฝึกการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ สำหรับด้านทัศนคติเชิงจริยธรรมก็ปรากฏว่านักเรียนที่เรียนด้วยการใช้บทบาทสมมติ และไม่ใช้บทบาทสมมติมีทัศนคติเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนจริยธรรมในระดับมัธยมศึกษา ที่น่าสนใจ เช่น

คุณหญิง สีตลวรารักษ์ (คุณหญิง สีตลวรารักษ์ 2524 : 67 - 68) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบวิธีสอนแบบไตรสิกขาและธรรมสากัจฉา ในการสอนเบญจศีล และฆราวาสธรรมในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา สูงกว่ากลุ่มที่เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขา ส่วนการใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาเชิงจริยธรรมนั้น นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วีระพงษ์ คุณมณี (วีระพงษ์ คุณมณี 2526 : 57) ได้ทำการศึกษาผลของการสอนด้วยวิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ และวิธีสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องจริยธรรมทั้งสองกลุ่มภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ระหว่างกลุ่ม

ทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทศนคติต่อวิธีสอนของ
กลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทศนคติ
ต่อวิธีสอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมชาย สิงห์พันธุ์ (สมชาย สิงห์พันธุ์ 2527 : บทคัดย่อ) ได้ทำการ
ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและควมมีวินัยในตนเอง ในการสอนจริยธรรม
กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีสอนแบบซินทิเกท และการสอนตามคู่มือแนวการ
สอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
ควมมีวินัยในตนเองของกลุ่มทดลองก่อนการเรียนและหลังการ เรียนแตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ควมมีวินัยในตนเองของทั้งสองกลุ่ม แตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์

ในปี พ.ศ. 2524 ได้มีการตั้งคณะกรรมการชุดหนึ่งซึ่งประกอบด้วยผู้ทรง
คุณวุฒิจากสถาบันการศึกษาชั้นสูงของไทยหลายแห่งมาร่วมกันระดมความคิดในการที่จะ
นำเอาแนวความรู้จากพุทธธรรมมาใช้ในวงการการศึกษา จึงได้เกิดวิชาใหม่ขึ้นเรียกว่า
"วิชาศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์" คณะกรรมการชุดที่ดำเนินงานนี้มีชื่อว่า "คณะ
อนุกรรมการดำเนินการศึกษาและกำหนดหลักวิชาการศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์"
โดยมีศาสตราจารย์ ดร.ระวี ภาวิไล เป็นประธานอำนวยการ ท่านได้กล่าวถึง
ความสำคัญของพุทธศาสตร์ว่า "เป็นวิชาการซึ่งเกิดขึ้นจากพุทธธรรม จึงยึดถือความ
บริสุทธิ์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นหลักสำคัญ แต่การยึดถือนี้ก็ไม่ใช่เป็นการยอมรับ
เชื่อฟังอย่างมกมายไร้เหตุผล เพราะแนวทางการปฏิบัติพุทธธรรมนั้นเป็นการทดสอบ

คำสอน คำชี้้นำด้วยตนเอง ให้เห็นจริงโดยประสบการณ์ วิธีแสวงหาความรู้ ความเข้าใจเช่นนี้ตรงกับที่ใช้อยู่ในวงวิชาการปัจจุบันจึงนับว่าสอดคล้องกัน"

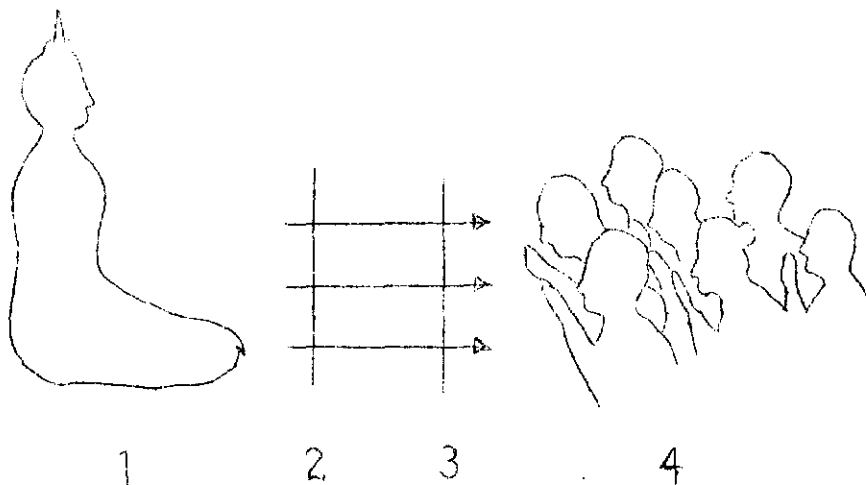
จากการศึกษาคุณค่าวิชาการศึกษา ศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์นี้ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในเรื่องการใช้สื่อการศึกษาของพุทธองค์มาก และพบว่าพุทธวิธีการสื่อความขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงใช้องค์ประกอบในการสื่อความ เหมือนกับหลักในการสื่อความปัจจุบัน ดังนี้

ผู้รับส่งสาร คือ พระพุทธองค์

สาร คือ พระธรรมคำสั่งสอน

สื่อ คือ เครื่องมือที่พระองค์ใช้ถ่ายทอดพระธรรมเทศนา

ผู้รับ คือ พุทธบริษัท

ภาพประกอบ 1 ระบบการสื่อความของพระพุทธองค์

ลักษณะในการสื่อความขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สามารถแยกเป็นข้อให้เห็นชัดได้ดังนี้

1. พระพุทธรูปทรงสื่อสารโดยยึดความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ทรงกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ
3. ทรงสื่อความสองทางคือ ทางพระโอรุ และทางพระกระแสดิจ
4. ทรงใช้โหรคมนาคมในรูปโหรจิต
5. ทรงใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และสื่อการสอนแทนในรูปแบบต่าง ๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ พบว่าลักษณะการสื่อความของพุทธรูปอย่าง เป็นสิ่งที่ยู่เหนือความสามารถที่บุคคลโดยทั่วไปจะกระทำได้ เช่น การใช้โหรคมนาคม ในรูปโหรจิต

วิธีการใช้สื่อการศึกษาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระพุทธรูปทรงเป็นบรมครูที่รู้จักซึ่งถึงผู้เรียนมากที่สุดในการถ่ายทอด พระธรรมเทศนา พระองค์ทรงคำนึงถึงหลักการทางพฤติกรรมศาสตร์เป็นอย่างมาก และทรงสามารถเปลี่ยนแปลงจุดมุ่งหมายให้พุทธบริษัทได้ประสบความสำเร็จระดับ ไคระดับหนึ่งอยู่เสมอ

หลักการทางพฤติกรรมศาสตร์ที่พระพุทธรูปทรงใช้เป็นพื้นฐานในการใช้สื่อ การศึกษามีดังนี้

1. ทรงยึดหลักจิตวิทยาว่าความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเปรียบเทียบ คนที่สามารถจะเรียนรู้ได้กับคอกบัว 3 ระดับ ไค้แก่ ไค้น้ำ ระดับเสมอน้ำ และเหนือ น้ำ แล้วทรงใช้สื่อการสอนเพื่อให้ผู้เรียนไค้อยู่ในสภาวะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4 อย่าง ไค้แก่

1.1 ไค้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

1.2 ไค้รับคำชี้แนะทางที่

1.3 มีความภูมิใจในความสำเร็จ

1.4 ไค้ไค้ครวญเรียนรู้ไปที่ละน้อยตามลำดับขั้น ให้สามารถตรวจสอบ ความรู้ที่ไค้ด้วยตนเอง โดยไม่ให้เชื่อโดยปราศจากการไค้ครวญ

2. แนวคิดทางจิตวิทยาความรู้ของการของพุทธองค์อยู่ในกลุ่มญาณนิยม (Enlightenment) โดยเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการทำจิตให้เป็นสมาธิแล้ว เกิดแสงสว่างเรียกว่า "ปัญญา" ทำให้มองเห็นสรรพสิ่งตามสภาพที่เป็นจริง รวมทั้งสามารถปรับความถี่ของจิตไประลึกถึงความรู้ที่สั่งสมไว้ในอดีตชาติได้ จิตวิทยาในแนวนี้มี 2 ระดับ คือ

2.1 ระดับผู้รู้ เช่น การเกิดการเรียนรู้ขึ้นมาจากความคิดแวบ ความสังหรณ์ใจ หรือการคิดประดิษฐ์อะไรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีการสั่งสอน และ

2.2 ระดับตรัสรู้ เป็นการเรียนรู้ระดับสูงสุดจนถึงความเป็น "พุทธ" คือผู้แจ้ง ซึ่งมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ "เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น และผู้เบิกบาน" ด้วยเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงทรงใช้สื่อประเภทวิธีการ ให้สาวกปฏิบัติธรรมควบคู่การทำสมาธิกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐานด้วยตนเอง

3. ทรงยึดหลักคำนี้ถึงพื้นฐานทางขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และความเชื่อเดิมของผู้ที่ทรงโปรด โดยหยิบขึ้นมาเป็นสื่อการสอนให้คนเหล่านั้นเห็นคล้อยตามได้

4. ยึดหลักอิทธิพลที่มีต่อมนุษย์ 3 ทาง ได้แก่ กรรมพันธุ์ กามพันธุ และ สิ่งแวดล้อม

4.1 กรรมพันธุ์ เป็นเผ่าพันธุ์ของกรรมในอดีตชาติ

4.2 กามพันธุหรือพันธุกรรม เป็นเผ่าพันธุ์ของการร่วมเพศ

4.3 สิ่งแวดล้อม ได้แก่ กรรมดีกรรมชั่ว และสภาพแวดล้อมในชาติ

ปัจจุบัน

ดังนั้นเราจะพบว่าการตรัสเทศนาของพระพุทธองค์จะต้องทรงวิเคราะห์ภูมิหลังของผู้เรียนเป็นอย่างดี แล้วจึงจัดหาสื่อการสอนให้เหมาะสมกับนิสัยของคน ๆ นั้น

5. ทรงแยกสรรพสัตว์ในจักรวาลออกเป็น 5 ประเภท เป็นประเภทที่มี วิญญาณ 7 ประเภท ซึ่งมีร่างกายต่างกันบ้าง เหมือนกันบ้าง และมีสัญญา (ความรู้ ความจำ) เหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง และเป็นประเภทไม่มีวิญญาณมี 2 ประเภท แล้วทรงใช้สื่อสำหรับสื่อความหมายแตกต่างกันไปตามประเภทของสัญญาในสัตว์แต่ละประเภท

หลักการดังกล่าวทำให้เห็นว่าพุทธองค์ทรงเลือกใช้สื่อโดยใช้วิจารณ์ญาณ และวิเคราะห์ที่ตัวบุคคลเป็นสำคัญ โดยเฉพาะทรงเน้นที่ด้านความแตกต่างกันระหว่าง บุคคลซึ่งมีทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และเกาะแวดล้อมของผู้เรียนมาเป็นเกณฑ์ในการใช้สื่อ มีการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเอง พร้อมทั้งได้รับคำชี้แนะทันทีเมื่อได้รับความสำเร็จ ซึ่งตรงกับหลักจิตวิทยาของ สกินเนอร์ (Skinner) ที่นำมาใช้สร้างบทเรียนโปรแกรมเป็นอย่างมาก

ประเภทของสื่อการศึกษาของพุทธองค์ อาจจัดได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

1. สื่อการศึกษาประเภทวิธีการ จำนวนเป็น 3 วิธีใหญ่คือ

1.1 วิธีบอกให้รู้ (Dialectic Method) เช่น การบรรยายธรรม

จักกัปปวัตตนสูตร การเล่านิทาน การอุปมาอุปนัย การจัดสถานการณ์จำลองด้วยคำถาม ให้กลุ่มนักศึกษาตัวอย่างที่พระองค์ทรงสร้างสถานการณ์จำลองในการสอน เรื่องภิกษุผู้ไม่ยั้งดี (ในการบวช)

ภิกษุรูปหนึ่งออกบวชด้วยความศรัทธา ครั้นเมื่อมีค่าของท่านเจ็บหนัก ก็ได้ตั้งน้อมใจของภิกษุนั้นว่าให้มอบทรัพย์สินจำนวน 100 กหาปณะ (เงิน) ให้แก่พระพี่ชายของเขาด้วย เมื่อพระภิกษุรูปนี้มาถึง น้องชายก็เล่าเรื่องและให้เงินแก่ท่าน แทนนั้นก็ปฏิเสธที่จะรับเงินนั้น ต่อมาไม่นานท่านเกิดต้องการสีกเพื่อใช้เงินก่อนหน้านี้เสียชีพ พระอุปัชฌาย์อาจารย์จึงพาไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระศาสดาจึงทรงสร้างสถานการณ์จำลองด้วยการนำก้อนกรวดมา 100 ก้อน แทนกหาปณะ 100 แล้วให้แยกเป็นส่วน ๆ สมมุติว่าส่วนนี้ 50 เพื่อเป็นการเสียชีพในครั้งแรกที่ยังทำมาหากินไม่ได้ ส่วนนี้ 24 เพื่อซื้อโค 2 ตัวที่เหลือเพื่อซื้อพืช แกล้งใจ จวบเสียม และอุปกรณ์อื่น ๆ เมื่อนับเงินนี้เงินไม่พอยังขาดอีกมากและพระองค์ก็นำสถานการณ์ที่สร้างขึ้นมามาตั้งเป็นคำถามให้ภิกษุรูปนั้นไตร่ตรองคิด เป็นต้น

1.2 วิธีการให้ทำด้วยตนเอง (Heuristic Method) ดังตัวอย่างที่พระพุทธองค์ให้บุคคลใดค้นหาคำตอบด้วยตัวเอง ในเรื่องนางกัศยปโคตมี

ก็สาโคตมีเป็นสกลของเศรษฐีแห่งเมืองสาวัตถี นางมีบุตรคนหนึ่งซึ่ง
ตายจากไปในขณะที่อยู่ในวัยพอเดินได้ นางเสียใจมากจึงอุ้มบุตรที่ตายแล้วไปหาหมอใน
ที่ต่าง ๆ เพื่อช่วยรักษามุมบุตรที่ตายแล้วของตน ได้มีชายคนหนึ่งได้แนะนำให้นางไปเฝ้า
พระพุทธเจ้าเพื่อจะไต่ถามตามที่ต้องการ นางจึงอุ้มบุตรไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์
โคตรัสให้นางไปหาเมล็ดผักกาดจากเรือนที่กบไม่ เคยคายมาหีบมือหนึ่ง ดังนั้นนางจึง
ไปตามบ้านคนเพื่อหาเมล็ดผักกาดจากบ้านที่ไม่เคยมีคนตายเลย แต่ปรากฏว่าทุกบ้าน
เคยมีคนตายทั้งนั้น ทำให้นางได้คิดว่าความตายเป็นสิ่งที่หนีไม่พ้น ทุกคนเกิดมาแล้ว
ต้องตาย

1.3 วิธีการนอกเหนือประสาททั้ง 5 (Transcendental Method)

ซึ่งได้แก่ การเนรมิต กระแสจิต ฉายภาพปาฏิหาริย์ ดังตัวอย่างในเรื่องพระนางรูปนันทา

นางรูปนันทาเป็นหญิงสาวที่มีความหลงใหลในความสวยงามของตน
พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนพระนางรูปนันทาโดยการสร้างภาพนิมิตเห็นความสวยงามของ
หญิงสาวผู้หนึ่ง ซึ่งมีความงามพร้อมแล้วรูปหญิงสาวผู้นั้นค่อยแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา
ในที่สุด ทำให้พระนางรูปนันทามองเห็นความจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามภาพนิมิต
ที่พระพุทธองค์ทรงสร้างขึ้นและไม่ยึดในรูปอันสวยงามอีกต่อไป ถ้าเปรียบเทียบนี้ อุปกรณ์
จากภาพนิมิตนี้ก็คือ การฉายภาพยนตร์หรือวีดีโอ

2. สื่อการศึกษาประเภทเครื่องมืออุปกรณ์

สื่อการศึกษาประเภทเครื่องมืออุปกรณ์ที่ผู้มีพระภาคทรงใช้ประกอบการสอนเวไนย
สัตว์มีได้เป็นอุปกรณ์ประเภทเครื่องฉาย และเครื่องเสียงดังที่เราใช้กันในปัจจุบัน แต่
พระองค์ใช้เครื่องมือประกอบการสอน 2 ลักษณะ คือ

2.1 เครื่องมือที่หาได้ โดยทรงกล่าวพาดพิงเพื่อให้สาวกพิจารณา
เห็นคล้ายตาม เช่น ทรงเปรียบเทียบคำสอนที่แท้จริงของพระองค์เหมือนกลองที่ทำ
จากไม้เนื้อเคียว นานเข้ากลองไม้นั้นก็แตกร้าว เจ้าของก็หาไม้อื่นมาอุดแซมรอยร้าวนั้น
นานเข้าเนื้อเคียวที่เป็นเนื้อแท้ของกลองนั้นก็ถูกแทนด้วยไม้อื่นจนหมด ซึ่งเปรียบได้กับ
คำสอนที่แท้จริงของพระองค์ที่จะมีคนตีความหมายและเข้าใจแตกต่างไปจากเนื้อแท้
เดิมในคำสอนของพระองค์ เป็นต้น

2.2 เครื่องมือที่ทรงเนรมิตขึ้นเอง พระศาสดาไม่เคยต้องสร้างอุปกรณ์การสอนด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เลย โดยที่ทรงเป็นผู้มีอำนาจ มีฤทธิ์ พระองค์จึงสามารถเนรมิตอุปกรณ์การสอนขึ้นได้เสมอ เพื่อให้บรรลุผลการสอนระดับใดระดับหนึ่งตามที่พระพุทธองค์ทรงตั้งจุดมุ่งหมายไว้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเครื่องมือของพุทธองค์นั้นล้ำเลิศนัก แต่เราก็สามารถนำแนวทางการใช้สื่อของพระองค์มาประยุกต์กับเทคโนโลยีทางการศึกษาของปัจจุบันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้เช่นกัน ได้แก่ วิทยู เทป สไลด์ ภาพยนตร์ วีซีโอ เป็นต้น

3. สื่อการศึกษาประเภทวัสดุสิ่งของ

วัสดุสิ่งของที่พระพุทธองค์ทรงใช้ ได้แก่ วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น คอกบัว น้ำ จะขอนำมากล่าวเป็นตัวอย่าง 2 เรื่อง ได้แก่

เรื่องแรกคือ ภิกษุรูปหนึ่งเป็นศิษย์ของพระสารีบุตร ไม่สามารถทำจิตให้สงบได้ พระสารีบุตรจึงนำมาเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงพิจารณาเห็นภิกษุรูปนั้นมีอหิสาภัยสงบ ชอบสวดงามจึงทรงพาไปคอกบัวในสระ ทรงชี้ให้เห็นถึงความไม่จริงของคอกบัวในสระซึ่งมีตั้งแต่คอกตูม คอกบาน จนถึงกลีบร่วงหล่นเป็นผลให้ภิกษุนั้นเข้าใจธรรมได้

เรื่องที่สองเป็นเรื่องของภิกษุจุลบัณฑก พระอรหันต์ภิกษุผู้พี่ชายจะสั่งสอนอย่างไรก็ไม่จำ และไม่ไคยล เมื่อพระพุทธองค์ทรงทราบ ทรงส่งผ้าสะอาดผืนหนึ่งให้ลูบคลำนาน ๆ เขาก็เปลี่ยนมือจนเห็นชัดทำให้เข้าใจว่าจิตนั้นสกปรกได้เพราะสิ่งภายนอกจรเข้ามาภายในนั่นเอง

จะเห็นได้ว่าอุปกรณ์ที่พระพุทธองค์ทรงใช้สอนธรรมะ มีหลายชนิดที่เราสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสอนจริยธรรมได้ เช่น การเล่านิทาน อุปมาอุปไมย การจัดสถานการณ์จำลองด้วยคำถามให้ครุ่นคิด เป็นต้น แต่อุปกรณ์บางอย่างเป็นสื่อการสอนที่นักวิชาการหรือครูไม่สามารถสร้างได้ เช่น การฉายภาพนิมิต ผู้วิจัยจึงนำสื่อการสอนที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งมีแนวการใช้สื่อตามแบบของพุทธองค์มาใช้ใน

การทดลอง โต้แก สไลด์ ภาพยนตร์ วิดีโอ มาใช้เป็นสื่อที่ผู้เรียนได้สัมผัสด้วยประสาทตา มีการเคลื่อนไหวหรือเห็นความเปลี่ยนแปลงได้ สำหรับสื่อการสอนของพุทธองค์ บางอย่างสูงเกินกว่าที่นักวิชาการหรือนักเทคโนโลยีจะมาประยุกต์ใช้ได้ จึงไม่ได้มีการนำื่อนั้นมากล่าว โต้แก โทริจิต เป็นต้น

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอนและเกณฑ์การใช้สื่อ

ความหมายของสื่อการสอน

คำว่า สื่อการสอน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Instructional Media เราจึงควรจะแยกคำนี้ออกมาพิจารณาได้เป็น 2 คำ คือ สื่อ (Media) อีกคำหนึ่งก็คือ การสอน (Instruction)

สื่อ หมายถึง ตัวกลางหรือพาหนะที่จะให้สิ่งหนึ่งเดินทางจากจุดต้นต่อไปยังจุดหมายปลายทาง เป็นสิ่งที่จะนำสารไปยังจุดหมายปลายทาง

การสอน เป็นการกระทำของครูเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นในตัวผู้เรียน การสอนก็คือการส่งสารไปยังผู้เรียน แต่การส่งสารนั้นจะต้องมีพาหนะหรือสื่อ นำสารไป สื่อ นำสารลักษณะเช่นนี้เราเรียกว่าสื่อการสอน

ประเภทของสื่อการสอน

ในทางเทคโนโลยีในการสอน อาจจะแยกสื่อการสอนได้ 3 พวกใหญ่ ๆ คือ

1. อุปกรณ์หรือเครื่องมือ (Equipment) เป็นเรื่องของเครื่องยนต์ กลไก ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหลาย พวกนี้จะต้องอาศัยสื่อประเภทวัสดุ (Software) เพื่อนำสารในสื่อประเภทวัสดุออกไปยังผู้รับสาร สื่อประเภทนี้เป็นสื่อประเภทหนัก ได้แก่ เครื่องฉายต่าง ๆ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายเทปภาพ เครื่องฉายสไลด์ फिल्मสตริป เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายทึบแสง เครื่องวิทยุโทรทัศน์ เครื่องบันทึกเทป เครื่องเล่นแผ่นเสียง

2. วัสดุ (Software) คือพวกนี้บางอย่างก็ใช้ทำงานได้เองในตัวของมันเอง บางอย่างก็ต้องใช้กับสื่อที่เป็นอุปกรณ์ เครื่องมือ พวกที่ต้องใช้กับสื่อประเภทบันทึก เช่น ภาพยนตร์ ภาพยนตร์ฟิล์มสไลด์ แผ่นภาพโปร่งใส เทปบันทึกเสียง แผ่นเสียง เทปบันทึกภาพ บางชนิดก็สามารถใช้ได้โดยตัวของมันเอง เช่น ภาพหุ่นจำลอง แผนที่ แผนที่ภูมิ เป็นต้น

3. วิธีการ คือประเภทนี้อาจจะเป็นการกระทำ เป็นการปฏิบัติ การกระทำ หรือการปฏิบัติอาจจะใช้สื่อประเภทวัสดุด้วยก็ได้ หรือไม่มี พวกวิธีการนี้ก็มีอาทิ เช่น ละคร การสาธิต การนิเทศการและอื่น ๆ

เคล (Dale, 1959 : 42 - 53) ได้แบ่งประเภทของสื่อการสอนออกเป็นประเภทต่าง ๆ 10 ประเภท โดยพิจารณาจากลักษณะของประสบการณ์ที่ได้รับจากสื่อการสอนประเภทนั้น ๆ โดยยึดถือเอาความเป็นนามธรรมและรูปธรรมเป็นหลักในการจัดแบ่งประเภท เขาถือว่าประสบการณ์ตรงที่นักเรียนกระทำโดยมีจุดมุ่งหมายนั้นเป็นประสบการณ์ที่มีความเป็นรูปธรรมมากที่สุด ส่วนประสบการณ์ที่ได้จากสื่อประเภทอื่น ๆ นั้นมีความเป็นรูปธรรมลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเป็นนามธรรมมากที่สุด คือประสบการณ์จากสื่อการสอนประเภทวจนสัญลักษณ์ เคล ได้เขียนให้เห็นความเกี่ยวพันของประสบการณ์จากสื่อต่าง ๆ เอาไว้ด้วย เรียกว่า กรวยประสบการณ์ (Cone of Experience) มี 10 ขั้นด้วยกันดังนี้ (รูปหน้า 29)

ชม ภูมิภาค (ชม ภูมิภาค 2528 : 20) ได้จัดประเภทสื่อการสอนตามลำดับจากประสบการณ์ที่มีความเป็นรูปธรรมมากที่สุดไปหาความเป็นรูปธรรมน้อยที่สุดตามกรวยประสบการณ์ โดยแบ่งออกเป็น 11 ประเภท ดังนี้คือ

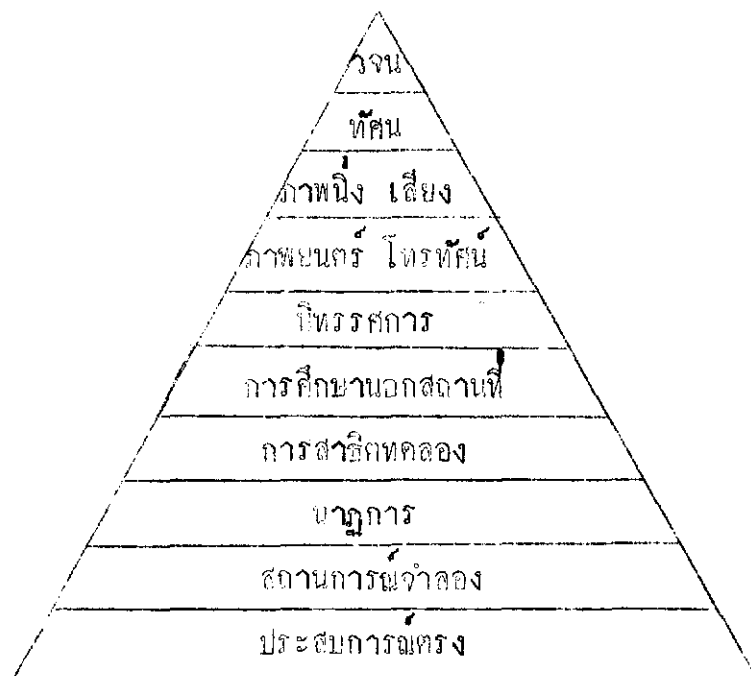
1. การกระทำจริงกับสภาพที่เป็นจริงด้วยจุดมุ่งหมายของผู้กระทำ
2. ประสบการณ์จำลอง สิ่งพวกนี้ได้แก่ สถานการณ์จำลอง หุ่นจำลอง ภาพยนตร์ทัศน

3. ประสบการณ์นามธรรม เช่น ละคร การแสดงในรูปแบบต่าง ๆ

4. การสาธิต เป็นการแสดงการกระทำด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนดูหรือสังเกต
5. การทัศนศึกษานอกสถานศึกษา
6. นิทรรศการ เป็นการดูของจริงที่นำมาแสดงเอาไว้
7. โทรทัศน์ ดูจากรายการโทรทัศน์
8. ภาพยนตร์ เป็นภาพยนตร์การสอน ภาพยนตร์มีความเป็นรูปธรรมน้อยกว่าโทรทัศน์ตรงความรู้สึกของผู้รับประสบการณ์ ผู้ชมภาพยนตร์เกิดความรู้สึกว่าภาพยนตร์มีความใหม่ ความสดน้อยกว่าโทรทัศน์
9. พวงภาพนิ่งและเสียงทั้งหลาย พวงนี้ได้แก่ ฟิล์มสตริป ภาพโปรเจกต์ ภาพเฟรมแสดง เทปบันทึกเสียง แผ่นเสียง รายการวิทยุ
10. ทัศนสัญลักษณ์ เช่น แผนภูมิ แผนสถิติ แผนที่ ไคอะแกรม การ์ตูนภาพล้อ
11. วจนสัญลักษณ์ ได้แก่วจความที่เป็นสิ่งเขียนหรือคำพูดจากปากคนพูด

นามธรรม

รูปธรรม

คุณค่าของสื่อ

เรื่องคุณค่าของสื่อนี้ Dr. Edgar Dale แห่งมหาวิทยาลัยของรัฐโอไฮโอ (Dale. 1959 : 65 - 71) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสื่อทัศนวัสดุที่ใดพิสูจน์หรือวิจัยไว้แล้วดังนี้

1. เป็นเครื่องสร้างฐานที่เป็นรูปแบบแก่ความคิดรวบยอด ดังนั้นจึงลดการพูดตอบสนองทางวาจาที่ไปเข้าใจความหมายของนักเรียนให้น้อยลง
2. เป็นสิ่งที่สร้างความสนใจแก่นักเรียนเป็นอย่างมาก
3. ทำให้การเรียนมีความสนุกสนาน
4. ให้ประสบการณ์ที่เป็นจริง อันจะนำไปสู่การกระตุ้นให้นักเรียนเกิดกิจกรรม
5. พัฒนาความต่อเนื่องของความคิด เรื่องนี้เป็นจริงอย่างยิ่งสำหรับภาพยนตร์
6. ช่วยให้ความหมายออกเงยขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นจึงช่วยในการพัฒนาคำพูดและศัพท์ต่าง ๆ

7. ให้ประสบการณ์ซึ่งไม่สามารถได้รับโดยวิธีอื่น ดังนั้นจึงช่วยให้การเรียนรู้มีความลึกซึ้ง มีประสิทธิภาพและมีความหลากหลาย

นอกจากนี้ก็มีบุคคลต่าง ๆ ให้ทำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับสื่อแต่ละชนิดว่ามีคุณค่าแตกต่างกันไปและสื่อบางชนิดก็มีคุณค่าคล้ายคลึงกัน โดยจะนำสื่อบางชนิดมาเสนอว่ามีคุณค่าอย่างไร

1. สไลด์

สมบัติ เข็มงาม (สมบัติ เข็มงาม 2527 : 12 - 13) ได้แยกคุณค่าของสไลด์ออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณค่าของสไลด์ต่อการเรียนการสอน กับคุณค่าของสไลด์เมื่อเทียบกับสื่อ ดังนี้

คุณค่าของสไลด์ต่อการเรียนการสอน สามารถสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. เราความสนใจ และเป็นที่รวมจุดสนใจของผู้เรียน
2. ใช้สอนนักเรียนจำนวนมาก หรือจะใช้สอนเป็นรายบุคคลได้

3. ใช้ประกอบการสอนได้หลายวิชาในทุกระดับชั้น
4. ใช้แก้ปัญหาในด้านความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี
5. ดึงทักษะให้กับผู้เรียนได้ และจะศึกษานานเท่าไรก็ได้
6. ให้ความรู้และความเข้าใจความหมาย โดยการเชื่อมโยงกับวัตถุหรือ

ของจริง

7. ใช้แทนหรือเปลี่ยนขนาดของอุปกรณ์ที่มีขนาดไม่เหมาะกับห้องเรียนได้
- คุณค่าของสื่อคือที่เป็นคุณลักษณะพิเศษเมื่อเทียบกับสื่ออื่น สรุปได้ดังนี้
1. นวัตกรรม และค่าใช้จ่ายในการผลิตต่ำ
 2. สะดวกต่อการเตรียมและการใช้
 3. เก็บรักษาได้ง่าย ไม่เปื้อนสิ่งที่เก็บ และสามารถเก็บไว้นานเท่าไรก็ได้
 4. สามารถตัด ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงได้ง่าย
 5. ไม่ต้องใจห้องฉายที่มีคนมากนัก
 6. สามารถนำไปใช้ร่วมกับอุปกรณ์อื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวาง
2. เทปโทรทัศน์หรือวีซีดี

อภิชาติ พุทธเจริญ (อภิชาติ พุทธเจริญ 2527 : 13) กล่าวว่าได้มีผู้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของเทปโทรทัศน์ที่นำมาใช้ทางการศึกษาไว้ดังนี้

1. เหมาะที่จะเป็นสื่อขยายถ่ายทอดการบรรยายออกไปสู่ผู้ฟังภายนอกห้องเรียนและใช้เป็นอุปกรณ์ในการสอนแก่ผู้ที่เป็นครู
2. เป็นแหล่งวิทยาการสำหรับการสอนโดยตรงในหลักสูตร และถ้าครูผู้สอนไม่สนใจในเรื่องใดก็อาจใช้ผู้เชี่ยวชาญจากที่อื่นมาบันทึกการการสอนแทนได้
3. สะดวกในการฉายซ้ำหรือบันทึกการแสดง และสามารถอัดที่เก็บไว้เพิ่มได้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้สามารถแก้ไขบทเรียนส่วนที่บกพร่องให้ดีขึ้น ด้วยการลบแล้วบันทึกใหม่ได้

4. สามารถใช้สอนได้ทั้งข้อเท็จจริง และความคิดรวบยอด นอกจากนี้
โทรทัศน์จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนกระทำกิจกรรมสร้างสรรค์ และสามารถจูงใจให้
นักเรียนอยากเรียน ช่วยให้ผู้เรียนทั้งหมดมีความสนใจในการเรียน ทำให้ผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนสูงขึ้น

3. บทละครกับวิทยุ - เทป

ชัชวาลย์ ช่อใส (ชัชวาลย์ ช่อใส 2527 : 11 - 12) ได้ศึกษา
งานวิจัยละครวิทยุและสื่อที่เกี่ยวข้องในการเสนอบทละครวิทยุ สรุปได้ว่าการใช้บทละคร
มีคุณค่าต่อการเรียนการสอนดังนี้

"บทละครวิทยุส่งผลเพิ่มพูนการเรียนรู้มากกว่า หรืออย่างน้อยก็เทียบ
กับการสอนวิธีอื่น ๆ และจากการเสนอบทละครผ่านสื่อวิทยุ และเครื่องบันทึกเสียงซึ่ง
ต่างก็มีคุณสมบัติพิเศษ สามารถเอาชนะข้อจำกัดบางประการของการเรียนรู้ทางโสต
ประสาท และคุณสมบัติพิเศษที่มีอยู่ในตัวสื่อยังเอื้ออำนวยและส่งผลการเรียนรู้จากบท
ละครวิทยุมีผลสัมฤทธิ์เพิ่มยิ่งขึ้น เข้ากับหลักการใช้สื่อมีความสัมพันธ์กันยอมรับ
และกัน และส่งผลการเรียนรู้สูงกว่า"

4. บทเรียนโปรแกรม

บุญเสริม กุทธาภิรมย์ (บุญเสริม กุทธาภิรมย์ 2519 : 21) ได้กล่าวถึง
คุณค่าของบทเรียนโปรแกรมไว้ดังนี้

1. นักเรียนมีโอกาสเรียนด้วยตนเองโดยไม่ต้องใช้ครูสอน เด็กเรียนรู้
ตามกำลังความสามารถของตนเอง เมื่อผิดพลาดขึ้นมาครูที่ฝึกและแก้ไขได้ทันที ทั้งยัง
ไม่ถูกเพื่อนหรือผู้อื่นเยาะเย้ย
2. เป็นเครื่องทุนแรงครู แบ่งเบาภาระของครูได้เป็นอย่างดี ครูมีหน้าที่
จัดหาบทเรียนและอุปกรณ์ให้เท่านั้น
3. นักเรียนมีความรู้สึกตื่นเต้น เพราะบทเรียนโปรแกรมจะมีลักษณะเร่งเร้า
และตอบสนองอยู่ตลอดเวลา และฝึกให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง

4. เป็นการสนองความต้องการของเด็กแต่ละคน เด็กมีความสามารถไม่เท่ากัน เรียนรู้ได้เร็วช้า ต่างกัน ไม่จำเป็นที่จะต้องเรียนอะไรไปพร้อม ๆ กัน แต่ให้คนเรียนรู้ตามขีดความสามารถของตนเอง

5. รูปภาพ

ชม ภูมิภาค (ชม ภูมิภาค 2528 : 156 - 157) ได้กล่าวถึงคุณค่าของรูปภาพต่อการเรียนการสอนไว้มากมาย เช่น

1. รูปภาพจำลองความจริงมาให้เราศึกษารายละเอียดได้ และจะใช้เวลาศึกษายูนานเท่าไรก็ได้
2. รูปภavnำเอาสิ่งที่คุณเรียนไม่เคยพบหรืออยู่ห่างไกลเกี่ยวกับดินแดน ประชากร และสิ่งต่าง ๆ เข้ามาสู่ห้องเรียนได้
3. รูปภาพ ช่วยเป็นจุดรวมความสนใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีผลประสมการร่วมกันโดยสร้างรากฐานแห่งความเข้าใจในเรื่องเดียวกันให้กับเด็กทุกคน ทำให้เข้าใจในสิ่งที่เรียนตรงกันหมด
4. รูปภาพช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และส่งเสริมการอภิปรายร่วมกันเพื่อนำภาพมาใช้
5. รูปภาพช่วยสรุปบทเรียนหรือหน่วยการเรียน คือใช้แสดงเนื้อหาสำคัญที่เรียนมาแทนโดยนำมาแสดงไว้ให้เกิดรอยประทับใจ ทำให้จำหัวข้อสำคัญ ๆ ในบทเรียนได้

6. รูปภาพเปิดโอกาสให้คนไข้อยู่เรื่อย ๆ ผู้เรียนจะศึกษารายละเอียดให้จุใจก็ทำได้เพราะภาพเป็นตัวอย่างสื่อความหมายที่นิ่งไม่เคลื่อนไหวเหมือนภาพยนตร์

7. รูปภาพสามารถเร้าอารมณ์หรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้เรียนได้

6. วิธีการ

ผู้วิจัยได้นำวิธีการสอนที่จะประยุกต์จากวิธีสอนสมัยพุทธกาลมาใช้ในการทดลองครั้งนี้ ได้แก่ อริยสัจสี่ ไตรสิกขา ชรรณสากัจฉา โดยได้นำมาประยุกต์ให้เกิดความ

สัมพันธ์กับการใช้สื่อต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้จึงได้นำหลักหรือแนวการสอนของวิธีการเหล่านี้มาเสนอเพื่อให้เข้าใจพอสังเขป จะได้ทราบถึงการประยุกต์ของผู้วิจัยว่ามีแนวมาจากหลักการสอนใด

1. วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริบสจ (วีระพงษ์ คุณเมธี 2526 : 18 - 21) ได้แบ่งออกเป็นขั้นดังนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหา
(หรือขั้นทุกข์)

ครูช่วยนักเรียนให้ได้ศึกษาพิจารณา
ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองด้วยความ

รอบคอบและพยายามกำหนดขอบเขต
ของปัญหาที่นักเรียนจะต้องคิดแก้ไขได้

2. ขั้นตั้งสมมติฐาน
(หรือขั้นสมมุติ)

ก. ครูช่วยนักเรียนให้ได้พิจารณาด้วย
ตนเองว่าสาเหตุของปัญหาที่ยก
มากล่าวในขั้นที่ 1 นั้น มีอะไรบ้าง

ข. ครูช่วยนักเรียนให้ได้เกิดความ
เข้าใจว่าในการแก้ปัญหาใด ๆ นั้น
จะต้องกำจัดหรือดับที่ต้นตอหรือแก้
ที่สาเหตุของปัญหาเหล่านั้น

ค. ครูช่วยนักเรียนให้คิดว่า ในการแก้
ที่สาเหตุนั้น อาจจะกระทำอะไร
ได้บ้าง คือให้กำหนดสิ่งที่จะกระทำนี้
เป็นข้อ ๆ ไป

3. ขั้นการทดลองและ
เก็บข้อมูล (ขั้นนิโรธ)

ก. สัจฉิกริยา หมายถึง การทำให้
แจ้งหรือให้บรรลุจุดหมายที่ต้องการ
ทำอย่างไรจึงจะทำให้แจ้งได้ ถ้า
เจริญรอยของพุทธองค์ก็ต้องทำด้วย
ตนเอง จะเห็นว่าพุทธองค์ทรงลอง
วิธีการต่าง ๆ ด้วยพระองค์เอง

เช่น โยคะ ทบะ และทรงอด
พระกระยาหาร เป็นต้น เมื่อเห็น
ว่าไม่บรรลุจุดหมายที่ต้องการได้
จึงทรงใช้วิธีการสมถะและวิปัสสนา
กรรมฐาน ดังนั้นในการสอนชั้นนี้
ครูต้องช่วยให้นักเรียนได้กระทำดัง
ในขั้นที่ 2 ข้อ ค.

ข. เมื่อทดลองได้ผลประการใด ต้อง
บันทึกผลของการทดลองแต่ละอย่าง
หรือที่เรียกว่า ข้อมูลไว้เพื่อพิจารณา
ในขั้นต่อไป

4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล และสรุป (ขั้นสรุป)

ก. จากการทดลองกระทำด้วยตนเอง
หลาย ๆ อย่างนั้น ย่อมจะได้ผลออก
มาให้เห็นผลบางประการจะชี้ให้
เห็นว่า แก้ปัญหาไม่ได้เลย ผล
บางประการจะชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหา
ได้บางประการ แต่ไม่ชัดเจนนัก ผล
ที่ถูกต้องจะชี้ให้เห็นว่า แก้ปัญหาได้
แน่นอนแล้วและได้บรรลุจุดหมายแล้ว
ได้แนวทางหรือข้อปฏิบัติที่เราต้องการ
แล้ว เหล่านี้หมายความว่า จะต้อง
วิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่
ได้บันทึกไว้ขั้นที่ 3 ข้อ ข. นั้นจนเห็น
แจ่มแจ้งว่าทำอย่างไรจึงจะ แก้ปัญหา
ที่กำหนดในขั้นที่ 1 ได้สำเร็จแล้ว

- ข. จากการวิเคราะห์ดังกล่าวนั้น จะทำให้เห็นว่า สิ่งใดแก้ปัญหาได้จริงต่อไปก็ให้สรุปการกระทำที่ได้นั้นไว้เป็นข้อ ๆ หรือเป็นระบบ หรือเป็นแนวทางปฏิบัติ แล้วให้ลงมือกระทำหรือปฏิบัติอย่างเต็มที่ตามแนวนั้นโดยทั่วกัน

จะสังเกตเห็นว่า วิธีสอนตามขั้นทั้งสี่ของอริยสัจ ซึ่งถือว่าเป็นวิธีสอนแบบทที่จริงก็เป็นวิธีการแก้ปัญหานั้นเอง เป็นขั้นตอนในการดำเนินการของพุทธองค์ในการแก้ปัญหอันยิ่งใหญ่ของชีวิต กล่าวคือการดับทุกข์ เป็นขั้นตอนของการคิดอย่างมีระบบ พุทธอีกอย่างหนึ่งก็คือเป็นกระบวนการของการใช้ความคิด หรือการใช้ปัญญานั้นเอง ดังนั้นบางครั้งก็เรียกวิธีการนี้ว่า "วิธีการแห่งปัญญา" อีกด้วย

2. วิธีสอนแบบไตรสิกขา (คุญฐี สิตลวรารัง 2524 : 3) ได้แก่ วิธีสอนที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตนอย่างระมัดระวังทั้งกาย วาจา ใจ แล้วพิจารณาผลของการปฏิบัติของตน จนกำหนดข้อควบคุมความประพฤติทางกาย วาจา (ศีล) ของตนได้ วิธีสอนนี้มีขั้นที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ 3 ขั้นดังนี้

1. ศีลสิกขา คือ การสำรวจกาย วาจา ให้ถูกต้องต่อมารยาทสังคม กรอบของศีลธรรม ทั้งนี้โดยการควบคุมตนเอง เมื่อกาย วาจาอยู่ในศีลแล้ว จิตจะประณีตมั่นคงขึ้น

2. จิตสิกขา คือ การฝึกจิตใจให้มั่นคง ไม่คล้อยตามความต้องการที่จะทำชั่วของตน จิตที่ฝึกดีแล้วจะสามารถพิจารณาธรรมได้ตรงกับสภาพที่เป็นจริง มีความมั่นคง ผ่องใส มีสมาธิ และมีศีลมั่นคงขึ้น

3. ปัญญาสิกขา คือ การเฝ้าสังเกตร่างกาย ความรู้สึก ความคิด โดยสรุปคือ ขั้น 5 ของตนเอง ในขณะที่จิตเป็นสมาธิว่าต่างก็ไม่เที่ยง ทนทานอยู่ไม่ได้

ไม่มีตัวคนสำหรับการยึดมั่น แล้วนำมาเป็นหลักในการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ โดยไม่ก่อทุกข์หรือเบียดเบียนตนหรือผู้อื่น ถ้ามีปัญญาแล้วสมาธิและศีลก็จะมั่นคงขึ้นตามลำดับแห่งปัญญานั้น

วิธีสอนแบบไตรสิกขานี้ ผู้เรียนต้องปฏิบัติสิ่งที่เรียนจริง ๆ แล้วพิจารณาผลการปฏิบัติให้เห็นประโยชน์ คุณโทษ ตามความเป็นจริง ปัญญาที่ได้จากการเรียนแบบไตรสิกขาเป็นความรู้จากการเห็นสภาวธรรมที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อันเป็นผลมาจากการพิจารณาในใจโดยแยบคาย แล้วนำความรู้นั้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติตนอย่างจริงจัง ครูเป็นเพียงผู้ประคับประคองและชี้จุดสำคัญที่ผู้เรียนพึงพิจารณาเท่านั้น

3. วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา (คุนฐี สัตถวารังค 2524 : 4) ได้แก่ วิธีสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้โดยการอภิปราย ชักถาม ระหว่างผู้เรียนกันเอง หรือระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน โดยครูเป็นผู้จัดสถานการณ์ที่เป็นปัญหาธรรม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจชักถาม อภิปรายจนผู้เรียนสรุปหลักความรู้ได้ วิธีสอนนี้มีพฤติกรรมการเรียนการสอน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ผู้สอนถามผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนคิด ค้นหา และสรุปหลักธรรมได้
 2. ผู้เรียนชักถามผู้สอนในธรรมที่ผู้เรียนสนใจหรือสงสัย ซึ่งผู้สอนจะอธิบายตามลำดับที่ผู้เรียนถามจนผู้เรียนสรุปหลักการของธรรมนั้น ๆ ได้
 3. สนทนาหรืออภิปรายกันเองในหมู่ผู้เรียนจนกว่าจะสรุปหลักธรรมได้
- วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา ผู้เรียนจะได้ความรู้โดยการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากการสนทนากับประสบการณ์เดิมของตน นับเป็นปัญญาที่เกิดจากปัจจัยภายนอก คือ การสนทนากับกัลยาณมิตร (ตามหลักพุทธศาสนา หมายถึง ผู้รู้ ครู อันเป็นทิศเบื้องขวา ในทิศ 6)

เมื่อพิจารณาถึงกระบวนการสร้างปัญญาตามแนวพุทธวิธีสอน อันได้แก่ การพูดโต้ตอบ การวิเคราะห์ วิจัย การรับผิดชอบตนเองในการแสวงหาความรู้ และตัดสินใจด้วยตนเองแล้วจะเห็นว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาอยู่ในวัยที่จะเรียนด้วยพุทธวิธีสอนได้

งานวิจัยเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน

ได้มีการวิจัยมากมายในเรื่องความสัมพันธ์ของสื่อกับการเรียนการสอน และได้มีนักปราชญ์ทางเทคโนโลยีทางการศึกษาได้ทำการวิจัยต่าง ๆ เอาไว้หลายคน เช่น Dr. William Allen แห่งมหาวิทยาลัยเซาท์เพน แคลิฟอร์เนีย Dr. Willbur Schram แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด Dr. Roy Carpenter และ Dr. Loran C. Twyford แห่งกระทรวงการศึกษาของรัฐนิวยอร์ก

จากผลของการวิเคราะห์การสรุปการวิจัยต่าง ๆ Dr. Walter A. Wittich แห่งมหาวิทยาลัยฮาวาย และ Dr. Charles F. Schuller แห่งมหาวิทยาลัยของรัฐมิชิแกน ได้สรุปเอาไว้ดังนี้ (ชม ภูมิภาค 2528 : 21)

1. การใช้ฟิล์มภาพยนตร์ 16 ม.ม. และ 8 ม.ม. เพื่อการสอนในห้องเรียนที่เหมาะสมและมีการวางแผนการใช้จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ และความคิดรวบยอดเพิ่มขึ้นตามที่กำหนดเอาไว้ในหลักสูตร
2. การใช้วัสดุกราฟิกส์ที่เหมาะสม และมีการวางแผนการใช้ที่ดี ย่อมเพิ่มความคิดรวบยอดและความเข้าใจมากกว่าการได้รับการอธิบายด้วยวาจา
3. วัสดุประเภทเสียง เช่น บันทึกเสียง แผ่นเสียง เทป หากใช้ด้วยการวางแผนการใช้ที่ดี ย่อมช่วยให้นักเรียนได้มีผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิชาสังคมศึกษา ภาษาและภาษาต่างประเทศ
4. รายการโทรทัศน์ทางการศึกษานั้น หากใช้ห้องเรียนอย่างมีระบบหรือมีการวางแผนที่ดี ย่อมเพิ่มผลการเรียนได้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาต่างประเทศ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์
5. ภาพฉายนิ่งทั้งหลาย เช่น สไลด์ จีโนมสตริป หากมีการวางแผนการใช้ที่ดีโดยเฉพาะใช้ร่วมกับการปาฐกถา และการอธิบาย ในรูปของสิ่งพิมพ์ หรือการบันทึกเสียงจะเพิ่มผลการเรียนอย่างมากโดยเฉพาะในวิชาสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ ภาษา และอุตสาหกรรม

6. ผู้จัดทำต้องมองตัวอย่าง และจริงที่สมควรกัน และมีการวางแผนการใช้สื่อของกระตือรือร้นความเข้าใจในความสัมพันธ์และกระบวนการในวิชาคณิตศาสตร์ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ ได้ดีกว่าการอธิบายด้วยคำพูดอย่างเดียว

7. การออกแบบโปรแกรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่มุ่งสร้างกระบวนการจะเพื่อการเรียนอย่างมาก

8. การเรียนแบบโมดูลเป็นรายบุคคลนั้น จะช่วยให้นักเรียนเรียนไปได้ตามจังหวะของตนเอง และปริมาณการเรียนจะเพิ่มมากขึ้น มากกว่าการที่เราจะต้องกระทำตามจังหวะของกลุ่มใหญ่

9. การใช้สื่อที่เลือกดีแล้ว โดยอาศัยคุณสมบัติเหมาะสมเป็นหลักหลาย ๆ อันที่มีความเกี่ยวข้องกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้สะดวกขึ้นนั้น เป็นผลจากการใช้สื่อผสมในระบบการเรียนหรือจะเรียกกระบวนการเรียนรู้ด้วยสื่อผสม (Multi media learning system) ก็ได้ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้มาก

หลักเกณฑ์ในการเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน

สุภิสรา เป้งย่อง (สุภิสรา เป้งย่อง 2527 : 72) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนซึ่งมีดังนี้

1. ความเหมาะสม อุปกรณ์ต่าง ๆ ควรให้สอดคล้องแตกต่างกันและใช้เพื่อวัตถุประสงค์เป้าหมายที่แตกต่างกันด้วย เช่น กรอบทางตรงจะใช้วางแผนที่เพื่อเป็นการนำเข้าสู่บทเรียน และครูอีกคนหนึ่งอาจใช้ภาพแผนที่สำหรับการสรุปบทเรียนที่ได้เรียนมาแล้ว
2. ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ กัน ควรเลือกใช้อุปกรณ์การสอนหลาย ๆ แบบตามความต้องการและความเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หลาย ๆ ด้านจากอุปกรณ์ต่างชนิด
3. เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน อุปกรณ์การสอนบางอย่างให้ความคิดรวบยอดสูงเกินกว่าวุฒิภาวะของผู้เรียน ทำให้ยากแก่การทำความเข้าใจและอาจจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ดังนั้นการเลือกอุปกรณ์การสอนไม่ควรให้ยากหรือง่ายจนเกินไปสำหรับผู้เรียนเพราะจะทำให้ไม่น่าสนใจ

4. เนื้อหา เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในปัญหาที่เขากำลัง
ศึกษาอยู่และควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์จากการใช้อุปกรณ์นั้นด้วย

5. คุณภาพ อุปกรณ์การสอนควรมีรูปร่าง ลักษณะที่น่าสนใจ คุณลักษณะง่าย
ของงาน

6. คู่มือ มีคู่มือที่จะให้คำแนะนำเกี่ยวกับใช้อุปกรณ์นั้น คู่มือมีประโยชน์สำหรับครู
ที่จะใช้ศึกษาเพื่อนำไปให้ผู้เรียนดู

7. เวลา ผลที่ได้และการใช้จ่าย การใช้อุปกรณ์การสอนบางอย่างแม้จะมี
คุณค่า แต่ก็จะมีข้อจำกัด เช่น เรื่องเวลาในการใช้หรือราคาแพงเกินไป ก็ควรพิจารณา
เปรียบเทียบถึงความเหมาะสม หนีไปใช้อุปกรณ์บางอย่างที่สามารถให้คุณค่าเหมือนกัน
หรือใกล้เคียงกันแทน

นอกจากนี้ นักปราชญ์ทางเทคโนโลยีบุคคลสำคัญคือ Walter A. Wittich
และ Charles F. Schuller ได้กล่าวถึงการไว้ชื่อให้มีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้
ของคำปัจจัยงานของการเรียนรู้ 6 ประการ ซึ่งจะกล่าวโดยย่อ ๆ ดังนี้ (รวม ภูมิภาค
2528 : 25 - 26)

1. ผู้เรียนแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะที่ จะมีความแตกต่างกัน นั้นหมายความว่า
ว่าการดำเนินการจัดการเรียนการสอนนั้นก็ต้องจัดทั้งกลุ่มใหญ่ กลุ่มเล็ก และรายบุคคล จัดชื่อ
ฉายาประเภทตามที่คุณเรียนจะเลือกให้ทั้งที่ สุรา จันทน์เฒ่า และสุรางค์ จันทน์เฒ่า
(สุรา จันทน์เฒ่า และสุรางค์ จันทน์เฒ่า 2515 : 161 - 185) ได้กล่าวถึงความ
แตกต่างของนักเรียนแต่ละคนย่อมส่งผลต่อการเรียนเป็นอย่างมาก จึงได้เสนอวิธีการที่
ครูจะนำไปใช้ในการสอนดังนี้

1.1 ถ้าเด็กน้อย อาจให้เด็กฉลาดและเด็กอ่อนเรียนรวมกัน แล้วแบ่ง
ให้เป็นกลุ่มย่อย ๆ ในชั้นงานที่ให้เด็กทำต้องไม่ตายตัวแต่โอนถ่าย

1.2 ถ้าเด็กมีมากในชั้นหนึ่ง ๆ อาจแบ่งนักเรียนออกเป็นห้อง ๆ ตาม
ความสามารถของเด็ก เด็กฉลาดเอารวมไว้ห้องหนึ่ง และเด็กอ่อนก็เอารวมกันไว้ห้อง
หนึ่ง

1.3 การสอน เด็กควาไม่ท่องพิยายมาก แต่ส่งเสริมให้ใช้ความคิด
มาก ๆ เก็บข้อของการฝึกฝนทวน ท่องนิยายไว้ละเลียบและนำอยู่เสมอ และของ
ใจอุปกรณ์การจอบมาก ๆ

2. การรับรู้เป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่
ถูกแปลงให้มาสู่จุด การรับรู้ที่เกิดจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมจะขยายขอบข่ายความกว้างและ
ลึกออกไปเรื่อย ๆ ตามประสบการณ์ที่ได้รับนั้นจะต้งเป็นประสบการณ์ที่ผูกมัดไว้กับสิ่ง
ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด จากความคิดรวบยอดที่เป็นรูปธรรมนี้จะนำไปสู่ความคิดรวบยอด
ที่เป็นนามธรรม

เดอ (Dale. 1959 : 243) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ของผู้คนจะสามารถ
รับรู้ทางประสาทสัมผัสแต่ละส่วนได้ดังนี้

ทัศนสัมผัส	75 %
โสตสัมผัส	13 %
กายสัมผัส	5 %
นิวาสัมผัส	3 %
กลิ่นสัมผัส	3 %

3. ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ลึกเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนต้องรู้ว่าเขาถูกคาดหวัง
จะได้อะไร เขาต้องรู้จุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ มีโอกาสที่จะได้กระทำตามจังหวะ
ของตนเอง ซึ่งการสอนใหม่ ๆ ทั้งหลายนั้นเสียกักจะที่จะทำให้เด็กเรียนได้เข้าใจใน
วัตถุประสงค์ ตลอดจนโอกาสในการค้นคว้าถึงหลาย

4. ประสบการณ์ในการเรียนจะต้องเหมาะสม กล่าวหาประสบการณ์ที่เหมาะสม
หมายถึง ความเหมาะสมของเนื้อหาและสื่อการเรียนการสอน ทั้งนี้เมื่อจะได้สื่อที่จะต้อง
ดูว่าเด็กเรียนมีระดับของความคิดรวบยอดเหมาะสมที่จะสร้างระดับความเข้าใจในขั้นต่อไป
หรือไม่

5. ยุทธศาสตร์การสอนต้องเหมาะสม คำว่า ยุทธศาสตร์การสอนนั้น หมายความว่า แนวทางที่ครูจะดำเนินการกับจะเปิดเรื่องกำหนดบทบาทของบุคคลและ สิ่งอื่น ๆ ในกระบวนการสอน เช่น การจัดกลุ่มนักเรียน การใช้เนื้อที่ และการเลือกใช้ บุคคลวิธีหรือวิธีสอน

6. จุดหมายปลายทางของการเรียนรู้ นั่นคือความคิดริเริ่มให้คนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น การจะทำให้เกิดผลได้เช่นนี้ก็ต้องมีโครงสร้างแผน และผลของการกระทำต่างทำให้เขารู้สึกเป็นที่พึงพอใจ ก็จะช่วยให้เขาบรรลุการกระทำได้ทันที

ในบางเรื่องจิตวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์ (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2526 : 347 - 350) ได้กล่าวถึงการถ่ายทอดกรรมเจตนาแก่สาวกจัดเป็นระบบ การสื่อสาร ซึ่งปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกตอนหนึ่งว่า ผู้สอนต้องมีความฉะฉานในการ คัดเลือกใจเลือกวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมถ้อย ทั้งนี้ต้องมีปฏิภาณในสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. บุคคล ผู้สอนมีความเข้าใจอุปนิสัยของผู้รับการสื่อสารอย่างดี และรู้จัก ที่จะเลือกโอกาสให้เหมาะสมกับอุปนิสัยของผู้รับการสื่อสาร ทั้งนี้จะต้องเห็นวิธีการสื่อสารของ พระพุทธเจ้าต่อบุคคลต่าง ๆ ซึ่งพระองค์ได้เลือกสรร เนื้อหา ภาษา และวิธีการแตกต่าง กับไปตามภูมิปัญญาของผู้รับฟัง ในกรณีนี้ผู้ฟังเป็นผู้มีการศึกษามีความรู้ พระองค์ก็จะทรง อธิบายในรูปแบบเชิงสังขมธรรมชั้นลึก ละเอียด เช่น อริยสัจสี่ และไตรลักษณ์ เป็นต้น ถ้าผู้ฟังไร้ความรู้เป็นพื้นฐานอีกทั้งยังไม่เคยมีประสบการณ์ในเรื่องธรรมชั้นสูง พระองค์ ก็สอนในลักษณะเป็นอนุพัทพิกถา คือเป็นลำดับขั้นนำอธิบายถึงเรื่อง ทาย คือ สวรรค์ และยกกระทบความละเอียดของเนื้อหาถึง ๆ ดึงไปถามที่เห็นว่าผู้ฟังจะสามารถรับได้

2. เวลา เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้สื่อสารจะต้องพิจารณาความเหมาะสม เพราะ ถึงแม้ว่าเรื่องที่สื่อสารนั้นจะมีเนื้อหาดี และวิธีการสื่อสารที่ดี แต่หาสื่อสารในเวลาที่ไม่เหมาะสม การสื่อสารนั้นก็อาจไม่ประสบผลสำเร็จ ดังเห็นจากตัวอย่างว่า ในบางครั้ง แม้มีบุคคลมาขอให้พุทธองค์แสดงธรรม พระองค์ก็ไม่แสดงด้วยให้เหตุผลว่า ยังไม่ใช่ เวลาที่เหมาะสม

3. เนื้อหา หลักสำคัญในการเลือกเนื้อหาในจิตวิทยาการสื่อสารตามแนวพุทธศาสตร์คือ การเลือกเนื้อหาที่ผู้รับการสื่อสารมีประสบการณ์ หรือมีความเข้าใจร่วมกับ เรื่องนี้มีตัวอย่างมากมายในพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าทรงเลือกสรรเนื้อหาที่อธิบายธรรมในเรื่องเดียวกัน แต่ต่างตามความรู้ ความเข้าใจ อาชีพ อุปนิสัย ของบุคคล ตัวอย่างเช่น เมื่อพระองค์อธิบายธรรมแก่พระโศกะ ซึ่งเคยเป็นนักดนตรีมาก่อน พระองค์ก็ทรงยกตัวอย่างเปรียบเทียบการทำอะไรที่เป็นสายกลาง ไม่ย่อหย่อน หรือเข้มงวดจนเกินไป กับสายธนูซึ่งจะมีเสียงดี ก็เมื่อถึงสายให้ขอเหมาะพอดี ไม่หย่อนหรือไต่ถึงเกินไป

4. วิธีการเสนอ ปฏิภาณในการรู้จักเลือกวิธีการที่เหมาะสมก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง พุทธองค์ทรงอธิบายว่า ผู้สื่อสารที่จะรู้ว่าควรเสนอเนื้อหาในรูปแบบใดคือ

4.1 ควรเป็นแบบวิภังคะ โถกเกจาแมกแจกแจงอย่างละเอียดด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ให้คำจำกัดความ จัดจำแนกกระจายรายละเอียด ยกตัวอย่าง

4.2 หรือเป็นแบบเอกังสะ ได้แก่เสนอด้วยการกำหนดที่แน่นอน สั้น ๆ

4.3 หรือเป็นแบบปฏิปุจฉา ได้แก่ใช้แบบสนทนาถามคำถามโต้ตอบ นอกจากนี้ยังทรงแนะนำว่า ถ้าเรื่องใดเป็นเรื่องที่ไม่สมควร เสนอก็ควรงดเว้น

แนวทางการวิจัยทั้งหลายจะยืนยันแล้วว่า โสฬสทัศนวัตถ์ทั้งหลายมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน แต่การวิจัยในเรื่องที่ว่าสื่อใดเหมาะกับการสอนวิชาใด จุดมุ่งหมายสื่อใด อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติที่เป็นแนวทางแก่ครูทั้งหลายยังมีน้อยมาก (หน้า สุธอหนัก 2516 : 6) และโดยเฉพาะงานวิจัยที่ระบุว่าสื่อชนิดใดเหมาะแก่เด็ก และเด็กก่อนนั้น ไม่ปรากฏอย่างชัดเจน เพราะจากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาจะพบว่าสื่อทุกชนิดสามารถใช้กับเด็กทุกระดับขึ้นอยู่กับหัวใจของผู้สอนนั่นเอง และจากการศึกษาด้านจิตวิทยาพบว่าเด็กเก่ง การสอนโดยส่งเสริมให้ใช้ความคิดมาก ๆ ส่วนเด็กอ่อนนั้นควรฝึกทบทวน และใช้อุปกรณ์การสอนให้มาก แม้กระทั่งพุทธองค์ก็ให้ความสำคัญต่อการสอนนั้นที่อยู่กับปฏิภาณของผู้สอนในการ

เลือกเนื้อหาวิธีการหรือเนื้อหาที่จะสอนให้เหมาะสมกับตัวบุคคลและเวลาเป็นสำคัญ ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในการสอนนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งควบคู่กับการอาศัยปฏิกิริยาเชิงลวาทด้วย

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อประสม

ความหมายของสื่อประสม

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ตัวกลางที่ช่วยในการนำความรู้จากผู้สอนหรือแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมตามต้องการ (มนตรี แยมกสิกร 2526 : 5) สื่อจะให้ความรู้ทั้งทางตามลักษณะเฉพาะตัวของสื่อ เช่น สื่อบางชนิดเหมาะสมในการสอนเนื้อหาสาระ บางชนิดอาจก่อให้เกิดการเคลื่อนไหว บางชนิดช่วยดึงดูดความสนใจและเร้าใจ บางชนิดเหมาะสมสำหรับสรุปเนื้อหา นักการศึกษาคนสำคัญคือ การเย มีความเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อว่า "ไม่มีสื่อการสอนประเภทใดประเภทหนึ่งที่十全สมบัติที่ดีที่สุด และเหมาะสมที่สุดสำหรับการสอนทุกประเภท" (มนตรี แยมกสิกร 2526 : 86) การใช้สื่อการสอนเพียงชนิดใดชนิดหนึ่งจึงไม่อาจทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องเอาสื่อหลาย ๆ ชนิดมาใช้ร่วมกันอย่างมีระบบ มีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการเรียนรู้ เรียกว่า สื่อประสม (สุพรรณวรรณ คันทิพธามล 2527 : 14)

สุพรรณวรรณ คันทิพธามล (สุพรรณวรรณ คันทิพธามล 2527 : 14 - 17) ได้จำแนกสื่อประสมโดยแบ่งออกตามลักษณะการประสมของสื่อและคุณลักษณะการใช้สื่อได้ 3 ประเภทใหญ่คือ

1. สื่อประสมที่เป็นวัสดุ อุปกรณ์ และกระบวนการเข้าร่วมกัน เช่น ชุดอุปกรณ์ชุดการเรียนการสอน บทเรียนโปรแกรม โปรแกรมสไลด์ การเยการเรียน สื่อประเภทนี้สามารถผลิตได้เองในราคาที่ย่อมเยากว่าสื่อประเภทอื่น ๆ

2. สื่อประสมประเภทเครื่องฉาย เป็นการประสมโดยมีข้อจำกัดที่มีความสามารถและคุณสมบัติเฉพาะของอุปกรณ์เครื่องฉายเป็นสำคัญ เช่น สไลด์ประกอบเสียง ภาพยนตร์ประกอบเสียง สไลด์และแผ่นโปร่งใส เป็นต้น สื่อประสมนี้มีคุณสมบัติเฉพาะตัว

ที่อื่นไม่สามารถทำได้คือ ผลในความรู้ลึก อารมณ์และสุนทรียะนิยม นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดความสนใจใฝ่รู้จนได้คิดตามอย่างตื่นตัวขึ้นใจ สื่อประเภทนี้มีราคาการผลิตค่อนข้างสูง และรับข้อบกพร่องการผลิตสื่อประเภทนี้ไปเร็ว

3. สื่อระบบระบบการสื่อสาร ระบบสื่อสารคมนาคมจัดเป็นสิ่งสำคัญในการดำรง เช่น ระบบโทรเลข โทรศัพท์ โทรเลขและสื่อสาร ผ่านดาวเทียม เป็นต้น โดยใช้ร่วมกับอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น วิทยุ โทรศัพท์ ไมโครคอมพิวเตอร์ สิ่งพิมพ์ เป็นต้น สื่อประเภทนี้ใช้สำหรับการเรียนการสอนทางไกล โดยมีอุปกรณ์ต่าง ๆ หรืออาจมีสื่อประเภทแรกรวมอยู่ด้วย

ชม ภูมิภาค (มนตรี แยมกสิกร โคออดิง ชม ภูมิภาค 2526 : 81) ได้กล่าวถึงการเลือกสื่อประกอบการเรียนการสอนนั้น ควรคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ อย่างน้อยที่สุดใน 4 ประเด็นดังต่อไปนี้คือ

1. จุดมุ่งหมายของการสอนและเนื้อหา
2. การพิจารณาเลือกวิธีสอน
3. ประสบการณ์การเรียนของนักเรียน
4. วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องอำนวยความสะดวกในการใช้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อประสม

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนด้วยบทเรียนที่ไร้สื่อประสมโดยตรงนั้น มีงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยทำการทดลองกับนักเรียนหลายระดับได้แก่ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาและสูงกว่ามัธยมศึกษาซึ่งได้ทำการทดลองในสาขาวิชาต่าง ๆ ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

ประกาศรี วัฒนันท์ (ประกาศรี วัฒนันท์ 2518 : 28) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้สื่อประสมอย่างมีแบบแผน สื่อประสมแบบอิสระ และการสอนโดยวิธีธรรมดาในการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มนักเรียนที่ได้จากการสอนโดยใช้

สื่อประสมอย่างมีแบบแผนกับใช้สื่อประสมอย่างอิสระประกอบการสอน และการสอนแบบ
ธรรมชาติมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของกลุ่มนักเรียนที่ได้จากการสอนโดยใช้สื่อประสมอย่างมีแบบแผน กับการใช้สื่อประสม
อย่างอิสระมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของนักเรียนที่ได้จากการสอนโดยใช้สื่อประสมอย่างมีแบบแผนประกอบการสอนกับการสอน
โดยวิธีธรรมชาติมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อรุณ สมชัย (อรุณ สมชัย 2522 : 51) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบ
ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่สอนด้วยบทเรียนที่ใช้สื่อประสมกับ
การสอนปกติ และการศึกษาทัศนคติต่อบทเรียนที่ใช้สื่อประสมของนักเรียนที่สอนด้วย
บทเรียนที่ใช้สื่อประสม โดยทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า
นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนที่ใช้สื่อประสมมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงกว่านักเรียนที่
เรียนด้วยการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่เรียนด้วย
บทเรียนที่ใช้สื่อประสมมีทัศนคติเชิงนิมิตบวกต่อบทเรียนที่ใช้สื่อประสมอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .01

สมใจ สุริยะกุล (สมใจ สุริยะกุล 2523 : 63 - 66) ได้ทำการศึกษา
บทเรียนสื่อประสมในวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กับนักเรียนไทยพุทธและไทย
มุสลิม ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักเรียนทั้งกลุ่มไทยพุทธ และไทย
มุสลิมมีผลสูงขึ้นก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในแง่ความมี
วินัยแห่งตน นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีความวิริยะแรงทนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05

รัชฎาภรณ์ กรุณายาวงศ์ (รัชฎาภรณ์ กรุณายาวงศ์ 2525 : 67) ได้ทำ
การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องภูมิศาสตร์เอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้และทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียน
โดยวิธีสอนด้วยบทเรียนที่ใช้สื่อประสมกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนสังคมศึกษา ผล
การวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาสังคมศึกษาเรื่องภูมิศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียง

เสียงโห่ร้องของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่า
ทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษารองของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ
พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องภูมิศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
และภาคภูมิศาสตร์สังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการเรียนสูงกว่าก่อน
เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยในต่างประเทศ

คอเรย์ และมิเชล (Correy and Michael. 1973 : 17 - 19)
ได้ทดลองใช้ชุดการเรียนแบบสื่อประสมเกี่ยวกับความคงทนในการจำ โดยเปรียบเทียบ
ผลการเรียนจากชุดการเรียนด้วยตนเองแบบสื่อประสมกับการสอนปกติ ผลการวิจัยพบว่า
กลุ่มทดลองได้คะแนนเฉลี่ย 78.2 กลุ่มควบคุมได้คะแนนเฉลี่ย 65.1 โดยแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และหลังจากพักอีก 1 เดือนก็นำมาทดสอบอีกครั้ง
ก็ปรากฏว่ากลุ่มทดลองได้คะแนนเฉลี่ย 69.4 ส่วนกลุ่มควบคุมได้คะแนนเฉลี่ย 50.4
แสดงว่าความคงทนในการจำของชุดการเรียนด้วยตนเองดีกว่าการสอนปกติ

บูโดร (Boudreaux. 1975 : 2119-A) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบ
ประสิทธิภาพการสอนวิทยาศาสตร์ระดับ 9 ระหว่างการสอนแบบบรรยาย แบบสื่อประสม
และแบบชุดการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการ
การสอนโดยใช้สื่อประสม และการใช้ชุดการสอนดีกว่านักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการสอน
แบบบรรยาย แต่เมื่อมีการพบทวนความรู้อีกครั้ง ก็ปรากฏว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการ
สอนแบบบรรยายประสบความสำเร็จมากกว่านักเรียนในกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบใช้สื่อ
ประสม ส่วนผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มที่ใช้ชุดการสอนไม่เพิ่มขึ้น

ชาร์ลส์ แอนโทนี เรนคอฟสกี (Charles Antony Rankowski.
1975 : 36) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าการสอนโดยใช้สื่อประสมในการสอนเรขาคณิต เพื่อ
เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียนที่ศึกษาที่โรงเรียนโวลเทียส โดยใช้สื่อประสมกับ
วิธีสอนแบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่าการสอนเรขาคณิตโดยใช้สื่อประสม ทำให้นักเรียน

ประสพผลสำเร็จสูงกว่าการสอนแบบบรรยายทั้งในแง่ความรู้พื้นฐานของเรขาคณิต และในแง่ของการเข้าใจเอาหลักพื้นฐานเหล่านี้ไปใช้ นอกจากนี้การสอนโดยใช้สื่อประสมทำให้ นักศึกษามีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อวิชาเรขาคณิต

แมคโคเลแมน (Mac Coleman. 1975 : 109-A) ได้ทำการศึกษาความ สัมพันธ์ระหว่างการใช้ชุดการสอนแบบกิจกรรมกลุ่มในการสอนวิชาสังคมศึกษา จาก นักเรียนระดับ 9 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนร่วมกับการ อภิปรายกลุ่มเล็ก ๆ มีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงกว่านักเรียนที่ใช้ชุดการสอนเพียงอย่าง เดียว และนักเรียนที่ใช้ชุดการสอนเพียงอย่าง เดียวมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนสูงกว่า นักเรียนที่เรียนโดยการสอนปกติ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ เรียนการสอน และสื่อประสม ระบุว่าสื่อและระบบจะมีคุณสมบัติเฉพาะตัว จึงควรพิจารณาสื่อดีและข้อเสียของสื่อเพื่อ ทำมาแก้ไขจุดบกพร่องและนำไปใช้ร่วมกันเป็นสื่อประสมที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทำให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และประสบการณ์จากประสบการณ์ต่าง ๆ ส่วนพร้อมกันซึ่งมีลักษณะ เชื่อมเกี่ยวกับการเรียนรู้ของมนุษย์ในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยจึงสนใจและต้องการสร้าง มคอ.เรียนที่ใช้สื่อประสมในการสอนจริยธรรมให้เป็นเรื่องเกี่ยวกับนามธรรม ทำให้นักเรียน เกิดความเข้าใจที่น่าพอใจหันกลับมาสนใจวิชานี้ด้วยการนำเอาเทคโนโลยีทางการศึกษา หลายอย่างมาผสมผสานกันอย่างเป็นระบบ โดยยึดหลักการไว้เพื่อการศึกษาค้นคว้าตามแนวพุทธองค์

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

ความหมายของความรับผิดชอบ

ฟังก์ และวากแนลส์ (Funk and Wagnalls. 1961 : 1073) ได้ให้ ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบคือการแสดงออกถึงการรับผิดชอบและ รับผิดชอบในการกระทำของตน มีความรู้สึก ไว้วางใจ สามารถจัดการเงินและหน้าที่ที่ ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพทั้งยังหมายถึงความสามารถในการตอบสนองต่อหน้าที่ หรือข้อสงสัยทั้งในทางคุณธรรมและหลักจริยธรรมด้วย

สมิท (Smith. 1968 : 426) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบของบุคคลไว้ว่าความรับผิดชอบเป็นแนวโน้มของบุคคลที่จะรู้ถึงหรือกระทำต่อสถานการณ์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องหมาย

ลาบาส์ บิการัน (ลาบาส์ บิการัน 2524 : 40) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่า ความรับผิดชอบคือ ขอบรับและเข้าใจในการกระทำของตน ขอบรับผลของการกระทำของตนด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลร้าย ไม่ว่าจะทำหน้าที่ใดหรือถูก ไม่บังคับความรับผิดชอบไว้ให้ผู้อื่น ขอบรับผลที่จะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

วิชัย วิทกเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก (วิชัย วิทกเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก 2524 : 35) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบของบุคคลไว้ว่า คนที่มีความรับผิดชอบคือ คนที่ตั้งใจปฏิบัติภารกิจในหน้าที่ของตน ให้สำเร็จสู่ผลความก้าวหน้าที่ยิ่งประสงค์ด้วยความเต็มใจและความพยายาม และยอมรับผลของการกระทำนั้น ไม่ว่าจะเป็นความชอบหรือความผิดโดยเต็มใจไม่หลีกเลี่ยง

จากความหมายของความรับผิดชอบที่กล่าวมาจะสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบหมายถึงความสนใจ ความตั้งใจที่จะปฏิบัติภารกิจในหน้าที่ของตนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ด้วยความเต็มใจและความพยายาม และยอมรับผลของการกระทำของตนด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าเป็นผลดีหรือผลร้ายรวมทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

มิตตัน และแฮร์ริส (Mitton and Harris. 1962 : 407 - 416) ได้ให้ความหมายของการฝึกความรับผิดชอบดังนี้

1. การฝึกความรับผิดชอบควรเริ่มตั้งแต่เด็กยังอายุน้อย ๆ
2. เด็กทุกคนควรมีโอกาสฝึกความรับผิดชอบโดยการปฏิบัติจริง ให้เด็กมีส่วนรวมในการทำงาน
3. การจับประสมการให้เด็กรับผิดชอบควรให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของบุคคล
4. ควรให้เด็กได้ทราบว่าผู้ใดจะรับผิดชอบอะไรจากตัวเด็ก

5. ในการฝึกความรับผิดชอบนั้นผู้ใหญ่ควรรู้จักยืดหยุ่น ไม่ควรเร่งรัดเด็กจนเกินไป
6. ควรระลึกไว้เสมอว่าในการทำงานนั้นเด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่
7. เด็กต้องการความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ ดังนั้นเมื่อมอบหมายงานให้ทำแล้ว ก็ควรได้เด็กได้รับนิชอบอย่างเต็มที่

8. หักกนทีและพฤติกรรมความรับผิดชอบของผู้ใหญ่มีอิทธิพลต่อการหางานความรับผิดชอบของเด็ก

9. การให้เด็กรับผิดชอบเกี่ยวกับความสามารถก็อาจเป็นอันตรายแก่เด็กได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

ลีบักกี สาร (ลีบักกี สาร 2521 : 42 - 44) ได้ศึกษาเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ในวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างกลุ่มที่มีความรับผิดชอบต่างกัน โดยการเรียนจากชุดการเรียนด้วยตนเองและจากการสอนปกติ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่มีความรับผิดชอบสูง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยในชุดการเรียนด้วยตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีความรับผิดชอบต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ส่งผลต่อการเรียนรู้โดยการเรียนด้วยตนเองอย่างมากก็คือความรับผิดชอบของผู้เรียน

สบโชค พูลนาม (สบโชค พูลนาม 2523 : 46) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความซื่อสัตย์กับความรู้สึกรับผิดชอบ ได้ทำการศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 (ม.2) และมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ม.4) ผลการวิจัยพบว่าความรู้สึกรับผิดชอบและความซื่อสัตย์มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อแยกตามเพศแล้ว นักเรียนหญิงมีความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อแยกตามผลสัมฤทธิ์พบว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบวาระดับการศึกษาของผู้ปกครอง สภาพเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน มีความรู้สึกรับผิดชอบและความซื่อสัตย์แตกต่างกันด้วย

ชะออน ทองส่งโสม (ชะออน ทองส่งโสม 2525 : 35) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ใช้และไม่ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นรายบุคคล ผลการวิจัยพบว่าการใช้และไม่ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคลส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและความรับผิดชอบไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มและการเรียนทั้งสองแบบทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังพบว่าความรับผิดชอบของกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้วยกลุ่มที่ใช้ไม่ใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นิภา วิจิตรศิริ (นิภา วิจิตรศิริ 2525 : 49 - 50) ได้ทำการศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองแค "สตรีศึกษา" จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เข้ากิจกรรมกลุ่มมีความรับผิดชอบไม่สูงกว่าก่อนการฝึกแต่เมื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบของนักเรียนที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มและนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกพบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อแยกเปรียบเทียบความรับผิดชอบของนักเรียนเป็นระดับความรับผิดชอบสูง กลาง และต่ำระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองมีความรับผิดชอบสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บัดเดอร์เวิร์ท (Budderswerth, 1974 : 2043-4) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการอ่านทัศนคติต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบของตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบของตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และทัศนคติต่อโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนหญิงที่มีความสามารถทั่วไปสูงกว่าความรับผิดชอบของตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีความสามารถทั่วไปต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังพบว่านักเรียนหญิงมีความรับผิดชอบของตนเองสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่นำมาช่วยยืนยันได้ชี้ว่าความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะหนึ่งของบุคคลที่มีความสำคัญในการช่วยให้บุคคลพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติได้ ซึ่งความรับผิดชอบนี้เป็นสิ่งที่สามารถปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้ โดยการฝึกฝนอบรมในบรรยากาศแบบประชาธิปไตย และได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ด้วยเหตุนี้การสอบโดยให้นักเรียนสอบประเมินตามแนวพุทธศาสตร์จึงมีกระบวนการตามที่กล่าวมาขอมโนว่าจะทำให้ให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบในตนเองได้เป็นอย่างดี

สมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้

1. นักเรียนที่เรียนจริยธรรมควบคู่กับเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ และการสอนตามคู่มือครู แนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จะมีความรับผิดชอบแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนจริยธรรมควบคู่กับเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ และการสอนตามคู่มือครู แนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน
3. นักเรียนที่เรียนจริยธรรมควบคู่กับเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ และการสอนตามคู่มือครู แนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบสูงกว่าก่อนเรียน

หน้า 3

วิธีดำเนินการศึกษากันกว่า

การดำเนินการศึกษากันกว่าเพื่อหาผลในการวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการดังต่อไปนี้

1. ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษากันกว่า
3. รูปแบบของการทดลอง
4. วิธีดำเนินการทดลอง
5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนรัตนานิลเบศร์
- อ. เมือง จ.นนทบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2526 จำนวน 6 ห้องเรียน 251 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง สุ่มจากประชากรโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยการจับสลากเลือกห้องเรียนจาก 6 ห้องเรียน มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง 2 ห้องเรียน แล้วนำคะแนนดิบจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์วิชา สังคมศึกษาของภาคเรียนที่ 1 ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละห้องทั้ง 2 ห้องเรียนมาเรียงลำดับคะแนนจากมากมาหาน้อย แล้วจึงทำการสุ่มแบบจับคู่ (Randomized Matching) โดยการจับคู่กลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่าเทียมกันไว้ด้วยกันทีละคู่ หลังจากนั้นทำการจับสลากแยกแต่ละคู่เพื่อสุ่มเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แล้วใช้วิธีคอนกันนี้
- กลุ่มทดลอง จำนวน 40 คน เรียงโดยการสอบตามคู่มือแนวทางการสอนของหน่วย พหุพจนานุกรม
- กลุ่มควบคุม จำนวน 40 คน เรียงโดยการสอบตามคู่มือแนวทางการสอนของหน่วย พหุพจนานุกรม ตามคู่มือศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แผนการเรียนการสอนแบบบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์
2. แผนการเรียนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์

กรมสามัญศึกษา

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
4. แบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ

1. แผนการเรียนการสอนแบบบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์

เป็นแผนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สอนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการและวิธีการสร้างบทเรียนสื่อประสมจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยที่ผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากงานวิจัย การค้นคว้าด้านเอกสารและงานวิจัย ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับหลักการ ใช้หลักการสอน สื่อประสม และการใช้สื่อตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำสื่อในการสอนจริยธรรม

1.2 ศึกษาหลักสูตร คู่มือครู แบบเรียนและข้อขยายของเนื้อหาวิชา สังคมศึกษา ศ 402 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พุทธศักราช 2524

1.3 เลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการทดลอง โดยผู้วิจัยเลือกเนื้อหาเรื่องพุทธธรรมที่จำเป็นต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล และการพัฒนาสังคมไทย ความดี ความชั่ว

1.4 กำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป

1.5 กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

1.6 สร้างบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ จำนวนเวลาที่ใช้สอน 16 คาบ บทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

1.6.1 คู่มือครู ประกอบด้วย

1.6.1.1 หลักการและความถี่รวมยอด

1.6.1.2 จุดมุ่งหมายทั่วไป

1.6.1.3 จุดประสงค์การเรียนรู้

1.6.1.4 เนื้อหา

1.6.1.5 กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1.6.1.6 สื่อการเรียน

1.6.1.7 การประเมินผลการเรียน

1.6.2 บทเรียนสำหรับนักเรียน ประกอบด้วย

1.6.2.1 บัตรคำตั้ง

1.6.2.2 บทเรียนโปรแกรม และสื่อการเรียนต่าง ๆ

ที่ประกอบกิจกรรม

1.7 นำบทเรียนสื่อประสบการณ์แนวพุทธศาสตร์ ไปให้คณะกรรมการ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของสื่อ และกิจกรรม การเรียนการสอน เพื่อนำขอมติรับรองมาปรับปรุงแก้ไข

1.8 นำบทเรียนสื่อประสบการณ์แนวพุทธศาสตร์ที่สร้างขึ้นไปทำการ ทดลองครั้งแรกกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นรายบุคคล เพื่อความเหมาะสม และความถูกต้องของภาษาและการจัดกิจกรรมของบทเรียน

1.9 นำบทเรียนที่แก้ไขแล้วไปทดลองกับกลุ่มย่อยซึ่งเป็นนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2528 ของโรงเรียนบางกรวย จำนวน 10 คน เพื่อหาข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

1.10 นำบทเรียนสื่อประสบการณ์แนวพุทธศาสตร์ที่ ปรับปรุงแล้ว ไป ทดลองภาคสนามกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2528 ของ โรงเรียนรัตนานิเบศร์จำนวน 40 คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อปรับปรุงคุณภาพให้มีประสิทธิภาพสูงก่อนที่จะนำไปใช้ทดลองจริง

2. แผนการเรียนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

เก็บแผนการสอนที่สร้างขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญทางการสอนจริยธรรมของหน่วย
ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ครูได้ใช้เป็นแนวในการ
สอนโดยมีรายละเอียดในแผนการเรียนการสอนดังนี้

- 2.1 จุดประสงค์ปลายทาง
- 2.2 ชนิดของสมรรถภาพ
- 2.3 จุดประสงค์นำทาง
- 2.4 เนื้อหา
- 2.5 สื่อการเรียน
- 2.6 ลำดับขั้นการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งแบ่งออกเป็น

9 ชั้น คือ

- ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ
- ขั้นที่ 2 แจงจุดประสงค์
- ขั้นที่ 3 การเข้าใจระบิลกึ่งพื้นฐานที่จำเป็นมาใช้
- ขั้นที่ 4 เสนอสิ่งกระตุ้น
- ขั้นที่ 5 ให้แนวการเรียนรู
- ขั้นที่ 6 ขั้นปฏิบัติ
- ขั้นที่ 7 การให้ข้อมูลย้อนกลับ
- ขั้นที่ 8 ประเมินพฤติกรรรม
- ขั้นที่ 9 ส่งเสริมความมั่นใจและการถ่ายโอนการเรียนรู

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบ จากหนังสือเทคนิคการวัดและ
ประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษางวด สมบูรณ์ จิตพงศ์ (สมบูรณ์ จิตพงศ์
2523 : 1 - 140)

3.2 ทำการวิเคราะห์หัตถ์อักษรตามลำดับขั้นดังนี้ (สมบุรณ์ จิตพงศ์ 2523 : 28 - 43)

3.2.1 ผู้วิจัยร่วมกับนิสิตปริญญาโท วิชาเอกการมัธยมศึกษา กลุ่มการสอนสังคมศึกษาและอาจารย์ผู้สอนวิชา ส 402 จำนวน 6 คน ร่วมกันทำการวิเคราะห์หัตถ์อักษร

3.2.2 จำแนกจุดมุ่งหมายการศึกษาดอกเป็นพฤติกรรม โดยจำแนกพฤติกรรมในรายวิชานั้น ๆ ว่ามีพฤติกรรมใดบ้าง พฤติกรรมใดที่มีความคล้ายคลึงหรือซ้ำซ้อนกันก็ให้รวมเข้าเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับ

3.2.3 ให้ความหมายของแต่ละพฤติกรรมออกมาเป็นภาษาสามัญที่ทุกคนเข้าใจร่วมกันได้ จากนั้นจึงถ่ายทอดความหมายในแต่ละพฤติกรรมออกมาเป็นลักษณะการกระทำ หรือการแสดงออก

3.2.4 จำแนกเนื้อหาและความถี่รวมยอดของแต่ละเนื้อหา ออกเป็นตอน ๆ

3.2.5 ให้นักน้ำหนัก ผู้ร่วมดำเนินการวิเคราะห์หัตถ์อักษรเขียนตารางแสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหาและพฤติกรรม แล้วให้นักน้ำหนักรับเป็นคะแนนซึ่งมีจำนวนเต็ม 10 คะแนนทุกช่อง ตามความคิดเห็นของแต่ละคน โดยไม่ปรึกษาหารือกัน

3.2.6 สร้างตารางเฉลี่ย โดยการนำคะแนนแต่ละช่องของแต่ละคนมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนคนทั้งหมดให้ร่วมกันวิเคราะห์หัตถ์อักษร

3.2.7 สร้างตารางพัน โดยเปลี่ยนตารางวิเคราะห์ให้ของรวมทั้งหมดเท่ากับ 1000 ซึ่งการเปลี่ยนนี้จะมีผลให้ต้องเปลี่ยนคะแนนในแต่ละช่องด้วยการปรับแก้คะแนนให้ได้ตาราง 1000 เพื่อสะดวกในการใช้สัดส่วนของตารางวิเคราะห์หัตถ์อักษร

3.3 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเนื้อเรื่องที่ใช้ในการทดลองโดยยึดเกณฑ์ตามผลการวิเคราะห์หัตถ์อักษร ข้อสอบที่สร้างขึ้นเป็นแบบปรนัย ชนิด 5 ทัวเลือก โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่สอนรวมทั้งสิ้นจำนวน 100 ข้อ

3.4 นำแบบทดสอบที่สร้างตามเกณฑ์วิเคราะห้ลักษณะสำคัญๆ ไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นโทฯ กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ

3.5 นำแบบทดสอบที่นักเรียนห้แล้วมาวิเคราะห์เป็นรายข้อ โดยการตรวจให้คะแนนข้อที่ตอบถูกต้อง 1 คะแนน ส่วนข้อผิดหรือไม่ตอบ หรือตอบเกินกว่า 1 แห่งให้ 0 คะแนน เมื่อตรวจและรวมคะแนนแบบทดสอบเรียบร้อยแล้ว จึงทำการวิเคราะห์เพื่อหาความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบแต่ละข้อโดยใช้เทคนิค 2x2 ของ จุง เคน ฟาน (Fan, 1952 : 3 - 32) แล้วเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีค่า ความยากง่าย (P) ระหว่าง .20 - .80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป จำนวน 60 ข้อ ข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย ระหว่าง .21 - .93 และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .21 - .73

3.6 นำแบบทดสอบที่เลือกแล้ว มาหาห้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้สูตร KR-20 ของ กูเรอร์ ริชาร์ดสัน (ดูน สายยศ และ อังคณา สายยศ 2528 : 168) มีค่าความเชื่อมั่น .6850

4. แบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบของ ชีนา สิงห์สัมฤทธิ์ (วัดนา สิงห์สัมฤทธิ์ 2527 : 122 - 133) ซึ่งวัดเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับจริยธรรมค่าความรับผิดชอบมาใช้ในการวิจัยโดยนำมาเฉพาะแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบก่อนหน้าการทำงาน และความรับผิดชอบในการกระทำของตน ซึ่งแบบสอบถามชุดนี้ให้ทำการตรวจสอบคุณภาพไว้แล้ว โดยได้วิเคราะห์ห้ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบเป็นรายข้อโดยใช้ t-test มีค่าอยู่ระหว่าง 2.34 ถึง 12.38 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกข้อ และห้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีแบบของ ครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ห้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบก่อนหน้าการทำงาน = 0.8937 และห้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบในการกระทำของตน = 0.9066 และห้ค่าความเชื่อมั่นตรงของแบบสอบถามสอง

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 เปรียบเทียบความรับผิดชอบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t -test แบบ Dependent Group

1.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t -test แบบ Dependent Group

1.3 เปรียบเทียบความรับผิดชอบภายในกลุ่มทดลองและภายในกลุ่มควบคุมโดยใช้ t -test แบบ Dependent Group

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยธรรมโดยใช้สูตร KR-20 (สวน วิทยศร และอังกศร วิทยศร 2528 : 168)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{npq}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ r_{tt} แทน ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

n แทน จำนวนข้อของเครื่องวัด

p แทน สัดส่วนของข้อที่ทำได้ในข้อหนึ่ง ๆ

$$= \frac{\text{จำนวนข้อที่ทำได้}}{\text{จำนวนข้อทั้งหมด}}$$

q แทน สัดส่วนของข้อที่ไม่ได้ในข้อหนึ่ง ๆ หรือ

s_t^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของเครื่องวัดนั้น

2.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ของสองกลุ่มโดยใช้สูตร t -test แบบ Dependent Group โดยคำนวณจากสูตร (สวน วิทยศร และอังกศร วิทยศร 2528 : 67)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N - 1}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา

D แทน ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่

N แทน จำนวนคู่

2.3 เปรียบเทียบความรับผิดชอบในกลุ่มทดลอง และภายในกลุ่มควบคุม โดยใช้ t -test แบบ Dependent Group โดยคำนวณจากสูตร (ส่วน สายยศ และอังกฤษ สายยศ 2528 : 87)

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{N - 1}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา

D แทน ความแตกต่างระหว่างคะแนนแต่ละคู่

N แทน จำนวนคู่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายและเพื่อความสะดวกในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้ให้ความหมายของสัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
- X แทน คะแนนเฉลี่ย
- $\bar{X}_D$ แทน คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนและหลัง
- t แทน ค่าสถิติในการแจกแจงแบบที (t-distribution)
- df แทน ดีกรีของความเป็นอิสระ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้เสนอตามลำดับดังนี้

1. เปรียบเทียบความแตกต่างในค่าความรับผิดชอบของนักเรียนที่เรียนจริยธรรมโดยใช้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจริยธรรม โดยใช้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. เปรียบเทียบความแตกต่างในค่าความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนจริยธรรมโดยใช้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ก่อนและหลังเรียน

การเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านความรับผิดชอบของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทดสอบความรับผิดชอบของนักเรียนหลังจากทำการทดลองสอนกลุ่มทดลอง ด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กับกลุ่มควบคุมด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยใช้ t -test ได้ผลการทดลองและเปรียบเทียบ ดังปรากฏในตาราง 2

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านความรับผิดชอบของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	$\bar{X}$	t
กลุ่มทดลอง	40	94.0750	3.7750	2.289*
กลุ่มควบคุม	40	90.3000		

$$t_{.05} (df = 39) = 2.021$$

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า ความรับผิดชอบของนักเรียนหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า นักเรียนที่เรียนจริยธรรม โดยใช้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีความรับผิดชอบแตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

การเปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภายหลังจากทำการทดลองสอนกลุ่มทดลองด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กับกลุ่มควบคุมด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยใช้ t -test ได้ผลการทดลองและเปรียบเทียบดังปรากฏในตาราง 3

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	$\bar{X}_D$	t
กลุ่มทดลอง	40	44.2250	3.1750	3.175**
กลุ่มควบคุม	40	41.0500		

$$t_{.01} (df = 39) = 2.704$$

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 3 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่านักเรียนที่เรียนจริยธรรม โดยใช้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

การเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านความรับผิดชอบของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังเรียน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทดสอบความรับผิดชอบของนักเรียนก่อนการทดลองและหลังการทดลองของทั้งสองกลุ่มทดลองที่สอนด้วยบทเรียนสื่อประสมทางแนวพุทธศาสตร์ กับกลุ่มควบคุมที่สอนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองกับก่อนการทดลองทั้งสองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบกันโดยใช้ t -test ได้ผลการทดลองและเปรียบเทียบ ดังปรากฏในตาราง 4

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านความรับผิดชอบของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังเรียน

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	$\bar{X}_D$	t
<u>กลุ่มทดลอง</u> ก่อนเรียน	40	89.0750	5.0000	3.637**
หลังเรียน	40	94.0750		
<u>กลุ่มควบคุม</u> ก่อนเรียน	40	87.7250	2.5750	2.512**
หลังเรียน	40	90.3000		

$$t_{.01} (df = 39) = 2.423$$

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 พบว่า ความรับผิดชอบหลังการเขียนกับก่อนการเขียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าความรับผิดชอบของนักเรียนที่เรียนจริยธรรมโดยใช้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนรองหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หลังการเขียนสูงกว่าก่อนการเขียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านความรับผิดชอบของนักเรียนที่เรียนจริยธรรม โดยได้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจริยธรรม โดยได้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนจริยธรรม โดยได้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ ก่อนและหลังเรียน
4. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในด้านความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนจริยธรรม ด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ก่อนและหลังเรียน

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ และ การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จะมีความรับผิดชอบแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ และ การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน

3. นักเรียนที่เรียนจริยธรรมควบคู่กับเรียนเพื่อประสบการณ์แนวพุทธศาสตร์ และการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จะส่งเสริมให้นักเรียน มีความรับผิดชอบสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนรัตนวิเบศร์ อ.เปือย จ.นนทบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2528 จำนวน 6 ห้องเรียน รวม 251 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2528 ของโรงเรียนรัตนวิเบศร์ จำนวน 80 คน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) และนำมาเข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยการสุ่มแบบจับคู่ (Random Matching) โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 40 คน และกลุ่มควบคุม 40 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

2.1 แผนการเรียนการสอนควบคู่กับเรียนเพื่อประสบการณ์แนวพุทธศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้สอนจริยธรรมในวิชาสังคมศึกษา (ส.402) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเนื้อหาเรื่องคุณธรรมที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพของปัจเจกบุคคลและการพัฒนาสังคมไทย

2.2 แผนการเรียนการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา วิชาสังคมศึกษา (ส.402) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเป็นแบบทดสอบชนิดปรนัย 5 ตัวเลือก มีความเชื่อมั่น .8850 จำนวน 60 ข้อ

2.4 แบบสอบถามวัดความรับผิดชอบต่อของนักเรียน ซึ่ง วัฒนา สิงห์ฉิมฤทธิ (วัฒนา สิงห์ฉิมฤทธิ 2527 : 133) สร้างขึ้นจำนวน 40 ข้อ โดยแยกเป็นความรับผิดชอบต่อตนเอง มีค่าความเชื่อมั่น 0.8937 และความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนมีค่าความเชื่อมั่น .9066

3. การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดลองสองแบบนักเรียน ดังนี้

3.1 ก่อนการทดลอง ได้ทำการทดลองนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเนื้อเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรม และแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ

3.2 การทดลองสอน โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทดลองสอนนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม โดยกลุ่มทดลองสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมสามแนวพุทธศาสตร์ และกลุ่มควบคุมสอนตามคู่มือแนวการสอนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ธรรมศาสตร์

3.3 หลังการทดลอง ได้ทำการทดลองนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเนื้อเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมและแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบทุกตัวเกี่ยวกับที่ใดทดลองก่อนการทดลอง แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เปรียบเทียบความรับผิดชอบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยนำคะแนนเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกันโดยใช้ t -test แบบ Dependent Group

4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเนื้อเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยนำคะแนนเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกันโดยใช้ t -test แบบ Dependent Group

4.3 เปรียบเทียบความรับผิดชอบภายในกลุ่มทดลองและภายในกลุ่มควบคุม โดยนำคะแนนเฉลี่ยมาเปรียบเทียบกัน โดยใช้ t -test แบบ Dependent Group

สรุปผลการทดลองว่า

1. ความรับผิดชอบของนักเรียนที่เรียนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสมสามแนวพุทธศาสตร์กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ธรรมศาสตร์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสมสามแนวพุทธศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ธรรมศาสตร์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความรับผิดชอบของนักเรียนที่เรียนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา หลังเสร็จสิ้นการเรียนจะมีความรับผิดชอบสูงก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาเกี่ยวกับความรับผิดชอบ

จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 เป็นการ เปรียบเทียบความรับผิดชอบของนักเรียนระหว่างกลุ่มที่เรียนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พบว่า นักเรียนที่เรียนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์มีความรับผิดชอบแตกต่างจากนักเรียนที่เรียนจริยธรรมด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย แล้วนักเรียนในกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุม แสดงว่า นักเรียนที่เรียนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์มีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิภา วิจิตรศิริ (ปิภา วิจิตรศิริ 2525 : 49 - 50) ที่ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองแค อ.สรีรภิมิยนา จ.ฉะเชิงเทรา พบว่า นักเรียนที่ได้ฝึกให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยที่ปรากฏออกมาดังกล่าวน่าจะเห็นเพราะสาเหตุดังนี้

1. บทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้จัดกิจกรรมหลายชนิด มีทั้งกิจกรรมที่ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และรายบุคคล ซึ่งการจัดกิจกรรมโดยทำงานเป็นกลุ่มนั้นมีผลต่อการปลูกฝังความรับผิดชอบโดยรวมของบุคคลมาก ดังที่ ชม ภูมิภาค (ชม ภูมิภาค 2518 ข : 50 - 51) กล่าวว่า การปลูกฝังความรับผิดชอบควรให้เขาได้กระทำมิใช่เกิดจากการบอกเล่ากันเท่านั้น ควรให้รู้จักทำงานเป็นกลุ่มเป็นคณะตามความ

เหมาะสม และในการทำงานเป็นกลุ่มแต่ละคนจะได้รับมอบหมายให้ทำงานอันเป็นส่วนหนึ่งของทั้งหมด นอกจากนี้การทำงานกลุ่มของบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ ได้จัดเก็บเข้ากลุ่มตามระดับความสามารถที่ใกล้เคียงกัน เพื่อจัดประสบการณ์ให้เด็กได้รับนิคชอบตามความเหมาะสมกับความสามารถ ดังที่มิตตันและแฮริส (Mitton and Harris, 1962 : 407 - 416) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการฝึกความรับผิดชอบไว้ว่า การจัดประสบการณ์ให้เด็กรับผิดชอบควรให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล

ในด้านกิจกรรมซึ่งทำงานเป็นรายบุคคล โดยใช้สื่อจากบทเรียนโปรแกรม ทำแบบฝึกหัดก็มีส่วนเสริมสร้างความรับผิดชอบในแก่นักเรียน เพราะผู้ที่จะเรียนรู้หรือศึกษาด้วยตนเองได้ก็ต้องมีความรับผิดชอบเป็นสำคัญ ดังที่ลีบักส์ สาร (ลีบักส์ สาร 2521 : 42 - 44) ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาวิทยาศาสตร์โดยการเรียนจากชุดการเรียนด้วยตนเองและจากการสอนปกติในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความรับผิดชอบสูงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยไร้ชุดการเรียนด้วยตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีความรับผิดชอบต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผู้วิจัยได้ใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ เช่น เทปนิทาน เทปละคร วีดีโอ สไลด์ เป็นตัวแบบให้ยูเรียนได้ศึกษา ดังที่ ดวงเดือน พันธุนาวิน (ดวงเดือน พันธุนาวิน 2520 : 80) ได้พบวิธีการส่งเสริมและพัฒนาคุณจริยธรรมที่ดีวิธีหนึ่งก็คือ การให้เลียนแบบจากตัวแบบที่ดี นี่เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้ถูกทดลองนั้นทำความพฤติกรรมตามตัวแบบได้ แต่เมื่อบุคคลได้ตัวแบบแล้วจะทำพฤติกรรมตามตัวแบบหรือไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะของตัวแบบและผลที่เกิดขึ้นกับตัวแบบอีกด้วย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจน์ แก้วพวง (กาญจน์ แก้วพวง 2523 : 125) ที่ศึกษาการใช้เทคนิค “แม่แบบ” เพื่อเปลี่ยนมโนภาพแห่งตนของเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์บ้านกริชธรรมราช ซึ่งมีอายุ 13 - 16 ปี โดยใช้แม่แบบเป็นสไลด์ประกอบคำบรรยาย ผลการวิจัยพบว่าเด็กเหล่านี้มีการเปลี่ยนมโนภาพแห่งตนสูงขึ้น แสดงว่าแม่แบบมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กได้ ดังนั้นจึงอาจมีผลต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบได้

3. ระยะเวลาของการทดลองครั้งนี้ได้เวลานานถึง 8 สัปดาห์ หรือ 2 เดือน ทั้งนี้เพราะตามหลักสูตรของการสอนจริยธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้ ักไว้สัปดาห์ละ 2 คาบ คาบละ 50 นาที ผู้ทดลองใช้เวลาในการทดลอง 16 คาบ จึงทำให้นักเรียนเกิดความเคยชินกับวิธีสอนที่มีสื่อและการประสมประสานสื่ออย่างเป็นระบบ

สำหรับการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ที่เป็นการเปรียบเทียบความรับผิดชอบของนักเรียนที่เรียนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ก่อนและหลังเรียน จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักเรียนที่เรียนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ หลังเสร็จสิ้นการเรียนจะมีความรับผิดชอบสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยจะพบว่าในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชะอ้อน ทองสงโสม (ชะอ้อน ทองสงโสม 2525 : 35) ที่ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ใช้และไม่ใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคล ผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบของกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนกลุ่มที่ไม่ใช้ชุดการเรียนด้วยตนเองสูงขึ้นอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยที่ปรากฏออกมาดังกล่าวน่าจะเป็นเพราะสาเหตุดังนี้

1. วิธีการสอนทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยได้มีการปรับเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการทดลอง โดยรู้จักปัญหาข้อบกพร่อง และได้ทำการแก้ไขก่อนที่จะนำไปปฏิบัติจริง จึงทำให้การการสอนทั้ง 2 วิธีทำให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบสูงขึ้น หลังเสร็จสิ้นการเรียน

2. เนื้อหาที่ใช้ในการสอนนักเรียนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาด้านจริยธรรมซึ่งมีด้านความรับผิดชอบโดยตรงในบทเรียนอยู่ด้วย ทำให้นักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความรับผิดชอบมากขึ้น หลังจากเสร็จสิ้นการเรียน

3. ผู้ทดลองได้มีการทดสอบและประเมินผลกิจกรรมด้านความรับผิดชอบเพื่อดูการพัฒนาของนักเรียนอยู่เสมอ ซึ่งตรงกับข้อคิดเห็นของ วิลสัน (Wilson, 1975 : 81)

ที่ได้เสนอเกี่ยวกับการสอนวิธีศึกษาว่า ครูต้องใช้เทคนิคการสอน วัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ที่เหมาะสม ตลอดจนต้องคอยทดสอบและประเมินวิธีธรรมชาติของนักเรียนอย่างไม่เป็นทางการ อยู่เป็นระยะ ๆ เพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนมีพัฒนาการทางจริยธรรมดีขึ้น

2. การศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ที่มีการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนระหว่างกลุ่มที่เรียนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา จากการศึกษพบว่า นักเรียนที่เรียนจริยธรรมด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แตกต่างจากนักเรียนที่เรียนจริยธรรมด้วยการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงเก็บไปทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผลการ วิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วชิระ อินทร์อุดม (วชิระ อินทร์อุดม 2521 : 56) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนใ้ขอการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 4 โดยใ้บทเรียนโปรแกรมจัดลำดับตามเหตุผล กับบทเรียนโปรแกรมแบบจัดลำดับ ความแบบลุ่ม และการสอนปกติ ผลการวิจัยพบว่าคะแนนกลุ่มที่ใช้บทเรียนโปรแกรมแบบจัดลำดับ เหตุผลสูงกว่านักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโปรแกรมแบบจัดลำดับตามความแบบลุ่ม และจากการสอน ปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชฎาภรณ์ กรุณยารวงค์ (รัชฎาภรณ์ กรุณยารวงค์ 2525 : 68 - 69) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง "ภูมิศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้" ของนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีสอนด้วยบทเรียนที่ใช้สื่อประสมกับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนที่ใช้สื่อประสมกับ นักเรียนที่เรียนจากการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยที่ปรากฏออกมาดังกล่าว น่าจะเป็นเพราะสาเหตุดังนี้

1. นักเรียนที่นำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นวัยที่มีความสนใจการศึกษาและมากกว่าหากความรู้ได้ด้วยตนเอง และมี

ความสามารถในการอภิปราย เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริง และเป็นวัยที่ชอบการทำงานร่วมกัน เป็นหมู่คณะ

2. มทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ มีการใช้สื่อการสอนหลายประเภท เช่น สไลด์ วีซีดี เทปนิทาน-ละคร บทเรียนโปรแกรม ภาพและเอกสาร มาใช้ร่วมกัน เพราะสื่อการสอนเพียงชนิดใดชนิดหนึ่ง ไม่อาจทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องเอาสื่อหลาย ๆ ชนิดมาใช้ร่วมกัน มีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการเรียนรู้ (สุบรรณพรรณ คันทิพลานล 2527 : 14) นอกจากนี้สื่อยังช่วยให้เด็กเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน ไม่เกิดความเบื่อหน่าย อีกด้วย แต่การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยงานใดก็ตาม ไม่ได้นำสื่อหลายชนิดมา ประสมประสานกัน จึงทำให้เด็กเรียนอาจเกิดความเบื่อหน่ายได้ เพราะเนื้อหาด้านจริยธรรม ส่วนใหญ่จะเป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม

3. มทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ มีการนำเอาวิธีสอนสมัยพุทธกาลมา ประยุกต์ใช้ในการสอนจริยธรรม ดังที่ เบื้อง กุมุท ได้เสนอแนวทางการสอนจริยธรรม ที่คาดว่าจะได้ผลควรใช้หลักและวิธีการทางพุทธศาสนาที่จะทำให้เกิดประโยชน์แก่การเรียน การสอนในด้านจริยธรรมโดยทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงาน วิจัยของ ประดิษฐ์ สรพมเสนา (ประดิษฐ์ สรพมเสนา 2523 : ง - ฉ) ได้ศึกษา การนำวิธีสอนสมัยพุทธกาลมาใช้สอนจริยธรรม ในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนจากวิธีสอนประยุกต์จากวิธีสอนสมัยพุทธกาล ได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยาย รูปมาอุปมาธิ แบบธรรมสากัจฉา แบบปุจฉาวิสัชนา และแบบไตรสิกขา มีการเรียนรู้โดยดู จากคะแนนมัธยเม เลขคณิตของคะแนนสอบหลังการสอนสูงขึ้นกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าวิธีสอนโดยประยุกต์จากวิธีสอนสมัยพุทธกาลน่าจะมีส่วนทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มควบคุม

ข้อสังเกตจากการศึกษาค้นคว้า

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ไม่มีห้องเรียนที่จัดไว้แบบเป็นกลุ่มกิจกรรม ทำให้เสีย เวลาในการจัดห้องเรียนให้เป็นกลุ่มเล็ก ๆ เมื่อต้องการทำกิจกรรมกลุ่มย่อยทุกครั้ง

2. การเรียนโดยการทำกิจกรรมตามบัตรคำสั่งในความแรก ๆ นักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับการจัดลำดับขั้นของการเรียน ครูต้องใช้เวลาในการอธิบายแนะนำวิธีใช้และช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด แต่ในคาบเรียนต่อมา นักเรียนสามารถทำกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในบัตรคำสั่งได้เป็นอย่างดี

3. สื่อการสอนที่นำมาใช้ครั้งนี้มีสื่อหลายชนิด ทำให้การเรียนไม่น่าเบื่อและจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน พบว่า นักเรียนชอบสื่อวีดีโอมากที่สุด ดังนั้นจึงควรสนับสนุนให้มีการนำสื่อชนิดนี้มาใช้ในการสอนได้มากขึ้น

4. การเรียนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ รู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง แสดงความคิดเห็นและมีการพิจารณาเพื่อยอมรับความคิดของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล จึงทำให้รู้จักแบ่งงานและความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการฝึกอบรมเรื่องการสร้างสื่อการสอน และการใช้สื่อการสอนให้แก่ครูผู้สอน รวมทั้งการคัดเลือกสื่อที่ถูกต้องทั้งเนื้อหาและแนวคิดเพื่อให้ครูได้เลือกและนำไปใช้ในการสอนได้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลทำให้ประสิทธิภาพในการสอนของครูเพิ่มขึ้น

2. การสร้างบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ควรจะมีการร่วมมือกับบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์ ฝ่ายศิลปะและผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีสอนสมัยพุทธกาล เพื่อที่จะได้บทเรียนที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. โรงเรียนควรจัดให้มีการเรียน สัมมนาการเรียนเป็นกลุ่มกิจกรรมโดยจัดเป็นลักษณะเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้เหมาะสมกับการเรียนที่รองทำกิจกรรมกลุ่มโดยไม่ต้องเสียเวลาในการจัดห้อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ผู้วิจัยมีความเห็นว่าถ้าจะมีการศึกษาในเรื่องนี้อีก ควรจะมีการทดลอง และพัฒนาเครื่องมือในด้านความสัมพันธ์ระหว่างวิธีสอนประยุกต์จากวิธีสอนสมัยพุทธกาลกับสื่อต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมเพื่อจะได้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2. ควรนำบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรับปรุงแก้ไขและทดลองใช้สอนจริยธรรมกับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการเปรียบเทียบกับการสอนตามคู่มือครูหรือแบบอื่น ๆ เพื่อดูว่าจะได้ผลแตกต่างกันหรือไม่

3. ควรศึกษาว่าองค์ประกอบอะไรบ้างที่ช่วยให้การเรียนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ได้รับผลดีที่สุด เช่น ประเภทของสื่อที่ใช้ การจัดกิจกรรมในบทเรียน ลักษณะเนื้อหาวิชา ระดับอายุ ความสามารถของผู้เรียน และการจัดห้องเรียน

4. ควรมีการวิจัยตัวแปรอื่น ๆ นอกจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบ เช่น ความคงทนในด้านความรับผิดชอบ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงาน ความตั้งใจเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นต้น โดยการใช้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ การใช้เทคโนโลยี - คอมพิวเตอร์ เพื่อเปลี่ยนโฉมหน้าแห่งตนของเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์บ้านกริ้วธรรมราช ปริญญาโท บก.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 86 หน้า
- กิติพิมาศ วงศ์สุนทร "จริยธรรมพื้นฐานที่หล่อหลอมเด็กทุกวิชา" มิตรครู 26(17) 21 - 23 กันยายน 2527
- กร่าง ไชยวรรณ "จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน" ในแนวทางการพัฒนาจริยธรรม โดยการประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย 22 - 27 มกราคม 2525 การภาควิชา 2525, หน้า 142 - 144
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จิตวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์ เล่ม 3 ภาค 3 และภาค 4 การศาสนา 2526, 355 หน้า
- ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ ภาคที่ 6 ชื่อการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ ภาคที่ 6 ชื่อการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์ การศาสนา 2526, 80 หน้า
- จักร - กฤษ (นามแฝง) "นันทาธรรม" มิตรครู 26(15) : 61 ตุลาคม 2527
- บทความวิหยากระจายเสียงสู่การศึกษาเพื่อคุณธรรม สมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย เจริญวิทย์การพิมพ์ 2525, 331 หน้า
- เทคโนโลยีทางการสอนและการศึกษา สำนักพิมพ์ประสานมิตร 2528, 367 หน้า
- ระออม ทองสงไสย เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ใช้และไม่ใช้ชุดการเรียนด้วยตนเอง เป็นรายบุคคล ปริญญาโท บก.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 141 หน้า อัดสำเนา

✓ ชำนาญ นิภารัตน์ หนังสือแบบเรียนสังคมศึกษา ส 402 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ม.4)

ไลบรารีราชานิช 2524, 86 หน้า

ฉัตรวอญ์ นิลใจ การศึกษาของการเรียนรู้ความเข้าใจในเรื่องและ
ความทรงจำในการเรียนรู้จากบทฝึกเสียงละครวิทยุกับบทฝึกเสียงละครวิทยุ
ประภพภาพพิลิก ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2527, 65 หน้า อักขระ

ดวงเดือน นันทนาวัน และ เชื้อนช ประจักษ์จันท์ รายงานการวิจัยเรื่อง
จริยธรรมของเยาวชนไทย สถาบันวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2520, 344 หน้า อักขระ

คุณฤๅ สักการัง การเปรียบเทียบวิธีสอนแบบโครงงานและธรรมศึกษาในการ
สอนแบบจิตและมาราธมารวมในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปริญญาโท กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 149 หน้า อักขระ

น้า สุธอรัตน์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของวิธีสอนแบบในวิชาออกแบบ
และเขียนแบบโดยใช้สไลด์กับหุ่นจำลองแบบไปโรงโสมและใช้สไลด์กับหุ่นจำลอง
แบบที่มีในระดับชั้น ป.กศ. ตบ ปริญญาโท กศ.ม. วิทยาลัยวิชาการศึกษา
ประสานมิตร 2516, 48 หน้า อักขระ

จิรา วิจิตรวิริ ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 1 โรงเรียนหนองแค "ศรีกิจวิทยา" จังหวัดสระบุรี ปริญญาโท กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 121 หน้า อักขระ

บุญเรือน อากี การสร้างและใช้ภาพยนตร์ในการสอนวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517, 156 หน้า

บุญเสริม พงษ์ภิรมย์ "บทเรียนสำเร็จรูป แนวกรรมที่น่าสนใจ" วิทยาสาร
27(35) : 20 - 21 ตุลาคม 2519

ประสิทธิ์ พรหมเสนา การนำวิธีสอนในชั้นพุทธศาสนาไปสอนจริยศึกษาในระดับ
ประถมศึกษา วิทยานิพนธ์ ค.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523, 173 หน้า
อักขระ

ประกาศรี วทันพันธุ์ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้สื่อประสม
ช่องทางวีซีดีและการใช้สื่อประสมอย่างมีประสิทธิภาพในการสอนวิทยาศาสตร์ระดับ
ประถมศึกษาตอนปลาย ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2518, 61 หน้า อักขำเนา

มนตรี แยมกสิกร การใช้เทคโนโลยีทางการสอนในห้องเรียน ภาควิชาเทคโนโลยี
ทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา 2526, 349 หน้า

เมธี วิไลธรรณนธ์ "การสอนจริยศึกษาในโรงเรียน" คุรุปริทัศน์ 7 : 55 - 59
มกราคม 2525

รัชฎาภรณ์ กรุณยาวงศ์ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง "ภูมิศาสตร์
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้" และทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 โดยสอนด้วยบทเรียนที่ใช้สื่อประสมกับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525,
192 หน้า อักขำเนา

ฉวน ฉายยก และ อังคณา สายยก หลักการวิจัยทางการศึกษา มริษศึกษาศาสตร์
2520, 314 หน้า

วชิระ อินทร์อุดม การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการ
เรียนวิชาภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้บทเรียนโปรแกรมแบบจำลองคำ
ถามและตอบกับบทเรียนโปรแกรมแบบจำลองคำคำถามตามแบบจำลอง ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 56 หน้า อักขำเนา

วัฒนา สิงห์สุนทร การสร้างแบบทดสอบวัดจริยธรรมด้านความรับผิดชอบสำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดยะลา ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 118 หน้า

วิชัย เกษมเกษม "สิ่งที่ควรทำในการส่งเสริมจริยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา"
ในวาทะบรรยายและผลการประชุมกลุ่มเรื่องการสอนส่งเสริมจริยศึกษา หน่วยศึกษา
พิเศษ กรมสามัญศึกษา 4 - 6 มิถุนายน 2523 หน้า 1 - 6 (หน้าไม่ติดต่อกัน)

วิทย์ วิศุทเวทย์ และ เสฐียรพงษ์ วรรณปก หนังสือแบบเรียนวิชาสังคมศึกษา

รายวิชา ส.402 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อักษรเจริญทัศน์ 2524, 84 หน้า

วีระพงษ์ กุณมณี การศึกษามรของการสอนด้วยวิธีสอนตามขั้นหัตถ์ของอริยสัจใน

การสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปริญญาโท กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2526, 172 หน้า อัดสำเนา

ศึกษานิเทศก์, กระทรวง, กรมการศาสนา หลักการวิธีการจัดจริยศึกษาและหัวข้อ

จริยธรรมสำหรับใช้อบรมสั่งสอนนักเรียนนักศึกษา (ฉบับทดลอง) การศาสนา

2521, 45 หน้า

_____ ชุดการสอนการปลูกฝังและสร้างค่านิยมพื้นฐาน จงเจริญการพิมพ์ 2526,

165 หน้า

สถล เกียงแพ ผลการใช้สื่ออภิปรายกลุ่มในการยกระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมใน

เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มาจากสภาพสังคมในโรงเรียนที่ต่างกัน ปริญญาโท

กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2525, 222 หน้า อัดสำเนา

สงม อภิมา "หลักสูตรปัจจุบันและการสอนการอบรมนักเรียน" ใน รวมคำบรรยาย

และผลการประชุมกลุ่มเรื่องการส่งเสริมจริยศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญ

ศึกษา 4 - 6 มิถุนายน 2523, หน้า 6 - 7 (หน้าไม่ติดต่อกัน)

สบโรจ ชูฉนวน ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อศรัทธากับความรู้สึกับนิคชอบ

ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523,

63 หน้า อัดสำเนา

สมราย สิงห์พันธุ์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและควมมีวินัยใน

ตนเองในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยวิธีสอนแบบซินติเคท

และการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527,

123 หน้า อัดสำเนา

- สมบัติ ดีมิงา ลักษณะของเสียงบรรยายใจที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยใน
วิชาสังคมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ม.2) ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัย
- ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2527, 79 หน้า อักขำเนา
- สมบุญ จันทวงศ์ เทคนิคการวัดและประเมินผลการเรียนรู้การสอนสังคมศึกษา สำนัก
- ทดลองทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- 2523, 140 หน้า อักขำเนา
- การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ สำนักทดลองทางการศึกษาและจิตวิทยา
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ม.ป.ป. 42 หน้า อักขำเนา
- สมเดช มุ่งเมือง "การพัฒนาธรรมเนียมจริยธรรมของเยาวชน" กฎปฏิทิน 5 : 50 - 57
- พฤษภาคม 2527
- สมใจ สุริยะกุล การสร้างบทเรียนสื่อประสมในวิชาจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ในอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ประสานมิตร 2523, 218 หน้า อักขำเนา
- สามัญศึกษา, กรม, กองการมัธยมศึกษา รายงานวิจัยของศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา
เรื่องประสิทธิภาพของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาค้นการปลูกฝัง
จริยธรรมในห้องเรียน เกร็ดวงการพิมพ์ 2523, 163 หน้า
- สืบศักดิ์ สวรร เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้
ในวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างกลุ่มที่มีความ
รับผิดชอบต่างกันโดยการเรียนจากชุดการเรียนด้วยตนเอง และจากการสอนปกติ
 ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 53 หน้า
- อักขำเนา
- สุจิตรา บัวคำภา การศึกษาการสอนจริยศึกษาด้วยการใช้และไม่ใช้การแสดงผลภาพ
สมบัติในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ประสานมิตร 2525, 126 หน้า อักขำเนา

สุชา จันทน์เอม และ สุรางค์ จันทน์เอม จิตวิทยาการศึกษา รวมสาม 2515,
399 หน้า

สุวิสา เป้งย่อง แนวโน้มนวัตกรรมและการสื่อสารสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ใน 10 ปีข้างหน้า บริษัทไชน่า คส.บ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2527,
285 หน้า

สุนทรธรรม กับศิลาผด "สื่อประสม" ศึกษาศาสตร์ 8 : 14 - 19 ตุลาคม
2526 - มกราคม 2527

สุภาธรรม ดวงจันทร์ การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศีลธรรม หน่วยคุณธรรม
เสริมสร้างลักษณะนิสัย โดยวิธีการบรรยายกลุ่มสัมพันธ์และวิธีการสอนแบบธรรมภายใน
ชั้นประถมศึกษาปีที่หก วิทยานิพนธ์ ค.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2519,
145 หน้า อัดสำเนา

✓สุนทร อมรวิวัฒน์ "การสร้างเสริมศีลธรรมในสถานศึกษา" ครุศาสตร์ 11(4) :
45 - 54 พฤษภาคม - มิถุนายน 2526

คำเรียง เอลิมเฝ้า "การบริหารโรงเรียนกับการสอนจริยธรรม" วิทยจารย์
82(2) : 18 - 19 กุมภาพันธ์ 2527

อลิษา พิพุทธเจริญ การศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้จากเทปโทรทัศน์สาธิตแบบ
ต่าง ๆ ซึ่งใช้มุมกล้องต่างกัน วิทยานิพนธ์ ค.บ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2527, 79 หน้า อัดสำเนา

อรุณ ณรงค์ การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของ
นักเรียนที่สอนด้วยบทเรียนที่ไร้สื่อประสม กับการสอนแบบปกติและการศึกษาแบบ
ปกติและการศึกษาที่ค้นคิดโดยนักเรียนที่ไร้สื่อประสม วิทยานิพนธ์ ค.บ.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 225 หน้า อัดสำเนา

อุบล เรียงสุวรรณ ผลการวิจัยทางการศึกษา รายงานการประชุมทางวิชาการครั้ง
ที่ 12 ภาควิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2522, 175 หน้า

อำนาจ ทะพิงค์แก และ ชยันต์ วรธนะภูติ "จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของ

นักศึกษามหา" วารสารสำนักงานคณะกรรมการการการศึกษาแห่งชาติ 39 - 40

มิถุนายน - กรกฎาคม 2522

- Boudreaux, Patsy L.A. "A Comparison of Effectiveness of teaching Ninth Grade Earth Science by a Traditional Approach, a Multi Media Activity Package Approach," Dissertation Abstracts International. 36 : 2119-A, October, 1975.
- Butterworth, Thomas W. "The Relationship of Two Different Methods of Reporting Pupil Progress to the Reading Achievement, School Attitude and Self Responsibility of a sample of Six grade Pupils," Dissertation Abstracts International. 35 : 2043-A, October, 1974.
- Correy, Jeffrey R. and Michael, James. S. "Retention in a S.P.I. Introductory Psychology Course, Learning Package in American Education," Educational Technology Publications. Englewood Cliffs, New Jersey, 1973, 233 p.
- Dale, Edgar. Audio - visual Methods in Teaching. 3rd ed. New York, Dryden Press, 1969. 719 p.
- Fan, Chung Fah. Item Analysis Table. New Jersey, Education Testing Service, Princeton, 1959. 32 p.
- Funk, and Wagnalls. New Standard Dictionary of the English Language. McGraw Hill Book Company, New York, 1961. p. 2095
- Maccoleman, James Wesley. "Relationship between the use of Learning Activity Package, Group Activities and the Preferences of Student toward the Social Study Course," Dissertation Abstracts International. 36 : 109-A, July, 1975.
- Mitton, Betty L. and Dale B. Harris. "The Development of Responsibility in Children" The Child : A Book of Reading. 46 : 407 - 416, 1962.
- Rankowski, Charles Antony. "The Effects of Instruction Using Multi media in teaching of Descriptive Geometry," Dissertation Abstracts International 36 (December 1975) : 3476-A
- Smith, Henry Clay. Personality Development. McGraw Hill Book Company, New York, 1968, 585 p.

הנהגות

ภาคผนวก ก.

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 5 ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากมาตรฐาน (Δ) ที่ได้จาก การวิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (6 402)

ข้อที่	p	r	Δ	ข้อที่	p	r	Δ
1	.54	.48	12.5	19	.92	.52	7.3
2	.91	.28	7.6	20	.90	.34	8.0
3	.70	.38	20.9	21	.83	.69	9.2
4	.91	.28	7.6	22	.87	.24	8.4
5	.62	.42	14.3	23	.88	.38	8.2
6	.37	.52	14.3	24	.92	.52	7.3
7	.62	.61	11.8	25	.93	.21	7.2
8	.86	.28	8.6	26	.91	.28	7.6
9	.84	.32	8.9	27	.86	.28	8.6
10	.25	.38	15.7	28	.63	.24	11.6
11	.67	.25	11.2	29	.52	.37	12.8
12	.91	.28	7.6	30	.68	.21	11.1
13	.29	.27	15.2	31	.96	.24	10.1
14	.72	.44	10.7	32	.43	.27	18.7
15	.85	.46	8.8	33	.87	.41	8.5
16	.81	.55	9.5	34	.85	.46	8.8
17	.56	.51	12.4	35	.87	.42	8.6
18	.46	.25	8.8	36	.71	.34	10.7

1
ตาราง 5 (ต่อ)

ลำดับ แถว	p	r	Δ	ลำดับ แถว	p	r	Δ
37	.52	.30	12.8	49	.65	.29	11.4
38	.79	.57	9.7	50	.80	.28	9.1
39	.21	.31	16.2	51	.63	.40	11.6
40	.54	.34	12.6	52	.74	.64	10.4
41	.52	.44	12.8	53	.48	.30	13.2
42	.60	.46	12.0	54	.39	.28	14.1
43	.52	.22	12.8	55	.41	.31	13.9
44	.32	.34	14.0	56	.59	.56	12.1
45	.92	.52	7.3	57	.64	.47	11.5
46	.84	.72	8.9	58	.33	.25	14.8
47	.29	.27	15.2	59	.73	.55	10.5
48	.65	.29	11.4	60	.80	.73	9.6

ภาคผนวก ข.

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรม

แบบสอบถามวัดความรับผิดชอบ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 402 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

เรื่อง กฎธรรมที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพของปัจเจกบุคคล

และการพัฒนาสังคมไทย

คำสั่งในการตอบแบบสอบถาม

1. ห้ามขีดเขียนหรือทำเครื่องหมายใด ๆ ลงในแบบทดสอบนี้
2. แบบทดสอบนี้จำนวน 60 ข้อ ใช้เวลาสอบ 50 นาที
3. ให้นักเรียนอ่านคำถาม แล้วเลือกคำตอบที่เหมาะสมที่สุดจากตัวเลือกดังนี้
ก. ข. ค. ง. หรือ จ. เพิ่มคำตอบเกี่ยว แล้วขีดเครื่องหมายกากบาท
(X) กับตัวอักษรที่ต้องการลงในกระดาษคำตอบ

ตัวอย่าง ถ้าข้อ ง. เป็นคำตอบที่เหมาะสมที่สุด ให้ปฏิบัติดังนี้

ก. ข. ค. ง. จ.

4. ถ้านักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบใหม่หลังจากที่ได้กากบาทกับตัวอักษรไปแล้ว

ให้ขีดเส้น (—) ตัดกากบาทเดิม แล้วกากบาทกับตัวอักษรที่ต้องการใหม่

ตัวอย่าง ถ้าต้องการเปลี่ยนคำตอบจากข้อ ง. มาเป็นข้อ จ. ให้ปฏิบัติดังนี้

ก. ข. ค. ~~ง.~~ ~~จ.~~

5. ขอให้นักเรียนพิจารณาคำถามและคำตอบแต่ละข้ออย่างรอบคอบ ถ้าข้อใดยากเกินไปให้ข้ามไปทำข้ออื่นก่อน เมื่อเวลาเหลือจึงค่อยกลับมาทำใหม่ การเคาะไม่วางให้โดยเด็ดขาด

6. หากมีข้อสงสัยใด ๆ ให้ถามผู้ควบคุมการสอบ

1. ข้อใดที่อาจถือว่าเป็นผิดตามหลักสำคัญทางศาสนาแต่ไม่ผิดกฎหมาย
 - ก. นายบอกกล่าวทอนไม่วิงโถงที่นายเปี้ยก
 - ข. นายเปี้ยกเป็นคนเห็นแก่ตัว ไม่เคยให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเลย
 - ค. นายออกขอขมขโมยข้าวสารในยุ้งของนายเปี้ยกมาแจกจ่ายให้คนจน
 - ง. นายบอกไม่ยอมจ่ายเงินค่าเช่ามาบ เพื่อนำเงินนี้ไปบริจาคทำบุญที่วัด
 - จ. นายเปี้ยกข่มขืนคนชราแล้วปลอมศพในศาลเสียแต่โดยดี
2. ข้อใดเป็นคุณลักษณะของนายวันชัยที่จัดอยู่ในประเภททัศนจริยธรรมได้
 - ก. เข้มแข็ง
 - ข. เป็นลูกนอกบ้าน
 - ค. สูง 170 เซนติเมตร
 - ง. จบปริญญาตรีทางการศึกษา
 - จ. เป็นอาจารย์สอนวิชาสังคมศึกษา
3. รัฐตามาตราการที่บุคคลทำความผิดแต่ไม่ผิดกฎหมายมีผลเสียต่อสังคม เราจึงควรเร่งรัดองค์กรชุมชนให้แก้ปัญหามาก่อนเป็นลำดับใด
 - ก. ดิริ เพราะจะทำให้สำนักใดด้วยตนเอง
 - ข. ดิริ เพราะเป็นพื้นฐานที่สำคัญเบื้องต้น
 - ค. โอดทัปปะ เพราะคนส่วนมากกลัวถูกการลงโทษ
 - ง. โอดทัปปะ เพราะความกลัวเป็นก้าวเร่งให้คนทำดี
 - จ. ดิริและโอดทัปปะพร้อมกันเพราะช่วยเสริมซึ่งกันและกัน
4. คนที่ขาดศิริ โอดทัปปะจะมีบุคลิกภาพอย่างไร
 - ก. กระฉับ
 - ข. เชื่อง่าย
 - ค. กล้าหาญ
 - ง. ขูดขนาบ
 - จ. กล้าหาความชั่ว
5. ข้อใดคือชื่อว่าเป็น "ธรรมที่คุ้มครองโลก"
 - ก. การประกอบความดี
 - ข. การทำจิตใจให้บริสุทธิ์
 - ค. ความกล้าทางจริยธรรม
 - ง. ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม
 - จ. ความสะอาดและเกรงกลัวต่อความชั่ว
6. เหตุใดเราจึงไม่ควรคบคนที่พูดเท็จบ่อย ๆ ไว้เป็นเพื่อน
 - ก. เขาจะเอาตัวรอดคนเดียว
 - ข. เขาทำให้เราผิดหวังเสียชื่อ
 - ค. เขาไม่ใช่กัลยาณมิตรของเรา
 - ง. เขาจะทำให้คนอื่นไม่ไว้วางใจเรา
 - จ. เขาเป็นที่รังเกียจของสังคมทั่วไป

7. ผู้ที่มีนิสัย "ท่อน้ำส้วมเสร็จ" ลับหลัง
 ปินหาฯ แสดงว่าเป็นบุคคลที่ประพฤติตน
 ผิดศีลข้อใด

- ก. ข้อ 1
- ข. ข้อ 2
- ค. ข้อ 3
- ง. ข้อ 4
- จ. ข้อ 5

8. นางสาวสุภา มีความสุขที่สามารถพูดคุยได้
 ผู้ใดและเอาชนะกันได้เป็นประจำ แสดงว่า
 นางสาวสุภาเป็นคนเช่นไร

- ก. ชอบพูดคุยขบถ
- ข. ชอบพูดคุยสอเสียด
- ค. ชอบพูดคุยเปิดเผยความจริง
- ง. ชอบพูดคุยอำพรางความจริง
- จ. ชอบพูดคุยเพื่อเจอประโยชน์

9. การกระทำใดที่ถือว่าไม่เป็นการประกอบ
ความดี

- ก. การรู้จักอดทน
- ข. การว่าใจให้สงบ
- ค. ความขยันหมั่นเพียร
- ง. การไขว่คว้าพิจารณาเหตุผล
- จ. การเก็บขมวนต่อต้านคำสั่งรัฐบาล

10. ข้อใดไม่ใช่พิจารณาว่าข้อใดกล่าวผิด

- ก. ผู้ทำงานเกินตัวถือเป็นโลภะ
- ข. ผู้สุจริตหมายถึงผู้ที่มีจิตเกษม
- ค. ผู้ครองเรือนจะยึดมั่นบรรพชาธรรม
- ง. ผู้ที่มีวิภวณจะศึกษาค้นเขียนเรียน
 ในวิภวณ
- จ. นิวิธิตักปะปะเป็นธรรมที่คุ้มครอง
 รักษาสิทธิคนทั่วไป

11. ความรักใคร่ปรองดองหรือความรู้สึก
 โน่นอาโศกที่ไม่ไต่ถามถึงกามฉันทะ

- ก. รูป
- ข. รส
- ค. กลิ่น
- ง. เสียง
- จ. เกล็ดเคลือบ

12. สิ่งใดไม่ก่อให้เกิดความพอใจในใจ
 บรรลุความดีได้แก่ข้อใด

- ก. ความเบ่งบานผู้อื่น
- ข. ความง่วงเหงาหาวนอน
- ค. ความขุ่นข้อง รำคาญและความ
 อังธ
- ง. ความใคร่ในรูป เสียง กลิ่น
 รสและสัมผัส
- จ. ถูกทุกข้อ

13. นักเรียนจะใจวิธีการแก้ความโลกโดย
ใยธรรมชาติใด

- ก. จาคะ
- ข. วิริยะ
- ค. จันทะ
- ง. เมตตา
- จ. สันโดษ

14. เราควรทำอย่างไรจึงจะทำให้จิตใจ
บริสุทธิ์ปราศจากนิวรณ์

- ก. บวช
- ข. ถือใจ
- ค. ถือศีล
- ง. ทำสมาธิ
- จ. สักขัตตสมุทเทโส

15. ข้อใด ไม่ใช่ ลักษณะของคนโลก

- ก. คบหาเยี่ยมเงินสมรแล้วไม่คืน
- ข. สมคึกยกยอกเงินของทางราชการ
- ค. สมหยาบคายกับปากกาของสมศักดิ์
- ง. ประสีประสยทุกครั้งที่ได้เพื่อนของใหม่
- จ. เข้าใจปัญหาชีวิตของคนธรรมดา
แม้จะเก่า

16. ข้อใดเป็นความกล้าทางจริยธรรม

- ก. กล้าทำความดี
- ข. กล้าในสิ่งที่พอใจ
- ค. กล้าเสี่ยงในปัญหา

ง. กล้ากระทำทุกอย่างในสังคม

จ. กล้าแสวงหาข้อมูลมาหักล้าง
ความผิด

17. ถ้ากบในสังคมขาดความกล้าทาง
จริยธรรมอาจจะมีผลต่อการพัฒนา
สังคมอย่างไร

- ก. ทำให้สังคมยึดมั่นกับระเบียบ
จารีตประเพณีดั้งเดิม
- ข. ทำให้สังคมมีการเคลื่อนไหว
ในด้านศาสนามากขึ้น
- ค. ทำให้สังคมสงบสุขเพราะต่างคน
ต่างกลัวตาย จึงไม่ทำความผิดใด ๆ
- ง. ทำให้สังคมสงบเพราะคนไม่กล้า
ถกเถียงกัน จึงไม่เกิดความ
ขัดแย้งกัน
- จ. ทำให้สังคมหยุดนิ่งเพราะคนไม่กล้า
ทำหรือสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นการ
พัฒนาสังคม

18. ข้อใด ไม่ใช่ ความกล้าหาญทางจริยธรรม
ของนักเรียน

ก. สหิรัยคัดค้านการสูบบุหรี่ในห้องเรียน

ข. ฉานะเป็นผู้นำในการเรียกร้องไว้
ดมยา

ค. วิทยาอุกให้หญิงชรานั่งบนรถประจำ
ทาง

ง. สมชายยอมรับว่าเขาเป็นคนขี้เกียจ
เฉื่อย

จ. วิจิตรกระโดดลงไปช่วยเหลื้อเด็กที่
กำลังจะจมน้ำ

19. ข้อใดตรงกับ ความหมายของการประหยัด
ที่สุด

ก. มีมากใช้มาก มีน้อยใช้น้อย

ข. เก็บเงินไว้โดยไม่ใช้จ่ายเลย

ค. ใช้จ่ายที่หามาได้ไปฝากธนาคาร

ง. ใช้จ่ายตามควรแก่ฐานะและ
ความจำเป็น

จ. ใช้จ่ายของดีที่ราคาถูกแพง ๆ เพราะ
ทนทานดี

20. การปฏิบัติข้อใดที่นักเรียนคิดว่าจะได้รับ
สกมองมากที่สุด

ก. เชื้อผงอาหารเพื่อนบ่อย ๆ

ข. กังใจเรียนอย่างขยันขันแข็ง

ค. เมื่อเจ็บป่วยซื้อยามารักษาเอง

ง. ดูป้ายฝึกเล่นกีฬาทุกวันเพื่อ
รักษาสุขภาพ

จ. ยอมอดอาหารกลางวันเพื่อ
เก็บเงินไปฝากธนาคาร

21. ข้อใดคือลักษณะของคนตระหนี่

ก. ซื่อสัตย์ซื่อเท่าที่จำเป็น

ข. กินอยู่อย่างง่าย ๆ ตามฐานะ

ค. ใช้จ่ายโดยรู้จักคุณค่าของเงิน

ง. เก็บป่วยไม่ยอมรักษา รอให้
หายเอง

จ. ซื้อเสื้อผ้าใหม่บ้างตามโอกาส
อันควร

22. การตั้งร้านค้าต่างประเทศก่อให้เกิด
ผลเสียในค้านใดมากที่สุด

ก. สินค้าในประเทศขายไม่ออก

ข. เงินตราไหลออกนอกประเทศ

ค. ราวต่างประเทศถูกสินค้าไทย

ง. รัฐบาลต้องปลูกฝังให้ไทยช่วยไทย

จ. ชาวไทยมีนิสัยนิยมเลียนแบบ
ชาวต่างชาติ

23. บุคคลใดใดที่ถือว่ามีความมั่งคั่ง

ก. อรสาใช้เงินราวกับเบี้ย

ข. วณิกายึดหลักเดินสายกลาง

ค. ปราณีบูชาเงินเป็นพระเจ้า

ง. ทรงศรีเก็บเงินไม่ยอมจ่ายเลย

จ. มะลิชอบจ้างงานพบปะสังสรรค์
กับเพื่อนฝูง

24. สิ่งใดเป็นลักษณะของบุคคลที่ไม่มีความ
รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

- ก. ขาดระเบียบตามกฎจราจร
- ข. ช่วยขายส้มถนนที่ทางม้าลาย
- ค. วิจัยมีความซื่อสัตย์ในการศึกษา
- ง. เติมน้ำมันรถยนต์ในปั๊ม
- จ. หนีไปทำงานประมาณค่าไร่จ่าย
ประจำสัปดาห์

25. คนที่เริ่มงานไว้มาก ๆ จนทำไม่ทัน
ตรงกับลักษณะข้อใด

- ก. กิเลสครอบงำ
- ข. กิเลสอกุศลทางบุญ
- ค. เคารพตามเข็มนาฬิกา
- ง. เริ่มแรกขึ้นภูเขา
- จ. ขาดสติเพราะความงมงาย

26. เด็กเริ่มได้รับการแนะนำให้ทำงานตั้งแต่
แต่ยังไม่เสร็จ ถึงเวลาโรงเรียนเด็ก
ก็เรียนอะไรทุกอย่าง

- ก. ทำได้แต่ไหนก็เอาแค่นั้น
- ข. ขาดความเข้าใจไปจนเสร็จ
- ค. ขอร้องให้คนอื่นช่วยทำแทน
- ง. เริ่มทำทันทีเพราะหมดเวลาแล้ว
- จ. ตั้งใจทำเต็มที่เพราะหมดหน้า
แล้ว

27. ลักษณะใดที่แสดงว่ารับผิดชอบต่อ
การทำงาน

- ก. ลงมือทำงานก่อนคนอื่น ๆ
- ข. พยายามทำงานได้มากกว่าคนอื่น
- ค. พยายามทำงานให้เสร็จก่อน
คนอื่น
- ง. ทำงานตามที่ได้รับการมอบหมาย
จนเสร็จ

จ. ทำงานทุกชนิดโดยไม่เกี่ยงให้
คนอื่นทำ

28. การที่นักเรียนต่างโรงเรียนยกพวก
ตีกันเป็นการถูกจองหรือไม่

- ก. ถูกจอง มีเจตนาฝ่ายตรงข้าม
จะถูกลง
- ข. ไม่ถูกจอง เพราะทำให้เพื่อน
บาดเจ็บและเสียชีวิต
- ค. ถูกจอง เพราะเป็นการรักษา
ชื่อเสียงของโรงเรียน
- ง. ถูกจอง เพราะเป็นการรักษา
ศักดิ์ศรีของโรงเรียน
- จ. ไม่ถูกจอง เพราะทำลาย
ชื่อเสียงของโรงเรียนและ
ของตนเอง

29. เหตุใดคำสั่งทางราชการจึงเป็นวินัยทางโลก

- ก. ถ้าไม่ทำจะมีความผิด
- ข. ถ้าไม่ทำก็ไม่มีความผิด
- ค. ถ้าไม่ทำจะอยู่ในสังคมไม่ได้
- ง. ถ้าไม่ทำจะเป็นที่รังเกียจของคนที่ทั่วไป
- จ. ถ้าไม่ทำจะเป็นที่เสื่อมเสียแก่วงศ์ตระกูล

30. นักเรียนควรขานนบนตรงข้อใดมากที่สุด

- ก. ขานนบนตรงที่มีตำรวจ
- ข. ขานนบนตรงที่มีคนขานนมาก ๆ
- ค. ขานนบนตรงที่มีทางมาด้วยทุกครึ่ง
- ง. ขานนบนตรงที่ไม่มีรถแล่นผ่าน
- จ. ขานนบนตรงบริเวณที่มีเกาะกลางถนน

31. ถ้าโลกเป็นการแสดงถึงความมีระเบียบวินัยในสวนสาธารณะที่สำคัญที่สุด

- ก. ลานบดและเพื่อน ๆ ไม่เค็ดดอกไม้ที่ปลูกในสวน
- ข. นกเด็กไม่เดินลักขโมยอาหารบริเวณที่ป้ายห้ามไว้
- ค. มีสาวห้ามพวกเรานั่งชยะลงบนเบม

32. ประชาชนไม่แย่งน้ำดื่มที่จัดไว้ในสวน

- ก. ประชาชนไม่ทำลายทรัพย์สินสมบัติสาธารณะในสวน

33. ความมีวินัยมีความสำคัญอย่างไร

- ก. เป็นสิ่งที่ยุติธรรมสร้างบุคคลภาพที่ดี
- ข. ช่วยควบคุมคนให้ปฏิบัติตามทางที่เหมาะสม
- ค. เป็นแนวทางที่จะเคารพกฎหมายได้อย่างสะดวก
- ง. ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จได้อย่างรวดเร็ว
- จ. ช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งทั้งร่างกายและจิตใจ

34. ถ้าโรงเรียนไม่มีระเบียบวินัยจะเกิดอะไรขึ้น

- ก. ผู้ปกครองจะไม่นิยม
- ข. ในโรงเรียนจะวุ่นวายไม่สงบสุข
- ค. นักเรียนจะไม่มีสิทธิ์แสดงความคิดเห็น
- ง. ทุกคนในโรงเรียนจะมีสิทธิ์เท่าเทียมกัน
- จ. นักเรียนจะมีเสรีภาพอย่างกว้างขวางโดยทั่วกัน

34. คำสั่งเหยียดกล่าวว่า "ซื้อกบไม่หมด
กบก็ยังไม่ขาด" หมายความว่าอย่างไร
ก. คนซื้อจะมีเงินทองมาก
ข. คนซื้อได้รับความไว้วางใจ
ค. คนซื้อจะมีของกบไม่สิ้นวันหมด
ง. คนซื้อให้ทำงานในตำแหน่งสูง
จ. คนซื้อจะเป็นผู้ที่มีมารยาทในการกิน
35. ในการสอบไล่ วิริยาตอบไปคหนึ่งข้อ
ทำออกมาในขณะที่ครูคุมสอบเผละ การ
กระทำเช่นนี้แสดงว่าวิริยาเป็นคนเช่นไร
ก. ขาดความละเอียด
ข. ขาดความซื่อสัตย์
ค. ขาดความกล้าหาญ
ง. ขาดความรับผิดชอบ
จ. ขาดความมีระเบียบ
36. การรับข้อเสนอของเจ้าน้ำที่จะเลิกบดเสีย
ไปค้าปลีกมากที่สุด
ก. เกรงธุรกิจตกต่ำ
ข. เห็นคุณค่าของกนทางชาติ
ค. ประสงค์จะได้รับความเห็นชอบ
ง. ต้องการความมั่นคงของประเทศชาติ
จ. ต้องการชื่อเสียงของเจ้าน้ำที่พี่
37. การดูการระคุนทางโคที่เรากว
ตอนแรกเป็นอันดับแรก

- ก. ทางขลุ่ย
ข. ทางกาสนา
ค. ทางการกีฬา
ง. ทางการปกครอง
จ. ทางสภาพเศรษฐกิจ
38. ข้อใดเป็นลักษณะของความ
กตัญญู
ก. มีความซื่อสัตย์ต่อบุคคลอื่น
ข. คำนึงในคุณความดีของผู้อื่น
ค. ไม่เบียดเบียนใครให้เดือดร้อน
ง. มีความเคารพในความคิดของ
ผู้อื่น
จ. ปรึกษาและช่วยเหลือผู้ที่มีความ
ทุกข์ยาก
39. เราทราบกล่าวว่า "วันนี้ผมตั้งใจ
จริง ๆ ที่มีโอกาสทำชื่อเสียงได้
แก่ประเทศชาติ พ่อแม่ของผมคง
ดีใจที่สุดที่ผมได้เป็นแชมป์โลก"
คำพูดดังกล่าวมีคุณธรรมใดแฝงอยู่
ก. กตัญญู
ข. กตเวที
ค. ซื่อสัตย์
ง. เสียสละ
จ. ยุติธรรม

40. สิ่งใดที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดที่ถูกต้องที่สุดเกี่ยวกับความกลัว
- ตั้งใจศึกษาเอาเรียน
 - ช่วยเหลือกิจการของท่าน
 - ไม่ทำให้ท่านต้องมีปัญหาเพิ่ม
 - ไม่ทะเลาะวิวาทในหมู่เพื่อน
 - ไม่ขอความช่วยเหลือจากท่าน
41. ถ้าหากการรู้จักความพอดีจะเกิดประโยชน์ภายในมากที่สุด
- ตัวเองจะไม่เดือดร้อน
 - สังคมจะมีเศรษฐกิจดีขึ้น
 - ญาติพี่น้องมีความสุข
 - ครอบครัวจะมีเศรษฐกิจดีขึ้น
 - ประเทศชาติมีปัญหาค้นเศรษฐกิจลดลง
42. การรู้จักประมาณในภาวะความเป็นอยู่ของคนที่ถวายขนิษฐา ยกเว้นข้อใด
- พอใจในความรู้อย่างตน
 - พอใจในตำแหน่งการงานของตน
 - พอใจในที่อยู่อาศัยขนาดย่อม ๆ ของตน
 - พอใจในอาหารและเสื้อผ้าที่หาง่าย
 - พอใจในหนี้สิน เพื่อแลกกับค่าแรง

43. ข้อใดเป็นความหมายที่ถูกต้องของการรู้จักประมาณตน
- การมีเงินเมื่ออยู่แต่อดก็ยาก
 - การทำตนให้เหมาะสมควรกับสิ่งต่าง ๆ
 - การจัดสิ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับตน
 - การรู้จักความพอดีของตนกับสิ่งต่าง ๆ
 - การคาดคะเนผลดีก่อนตัดสินใจทำสิ่งใด
44. นักเริ่มที่มีความสุขรอบคอบ ได้วางแผนชีวิตไว้ล่วงหน้า ศึกษาถึงรายละเอียดของวิชาที่จะเรียนต่อ และคำแนะนำจากอาจารย์เพื่อเริ่มตัวดวงหน้าจัดเป็นบุคคลประเภทใด
- มีความไม่ประมาท
 - เป็นนักบริหารบุคคลที่ดี
 - ถึงความหวังของชีวิตไว้สูง
 - กลัวชีวิตไม่ก้าวหน้าทันเพื่อน
 - มีวิจยารณญาณในการเลือกชีวิตชีวิต

45. ข้อใดแสดงให้เห็นว่า บุคคลใช้ปัญญาในการพิจารณาตัดสินปัญหาต่าง ๆ
- ปฏิบัติตามผู้ใหญ่
 - ปฏิบัติตามคนส่วนมาก
 - การเชื่อคำบอกเล่าของเพื่อน
 - การพิจารณาไตร่ตรองโดยไตร่ตรอง
 - การตัดสินใจเลือกวิธีชีวิตตามคำสั่งของพ่อแม่
46. ข้อใดมีความหมายตรงกับ "พิจารณาญาณ"
- การคิดโดยใช้สติปัญญา
 - การคิดทบทวนให้นาน ๆ
 - การคิดเปรียบเทียบกับอดีต
 - การคิดวางแผนอย่างต่อเนื่อง
 - การคิดถึงผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต
47. อวยชัยกำลังซ่อมรถอยู่ เพื่อนมาขอร้องให้ไปซื้ออะไหล่รถยนต์เพราะอวยชัยมีความรู้เรื่องนี้ดี เขาจึงไปเป็นเพื่อนด้วย แสดงว่าอวยชัยเป็นคนเช่นไร
- เอื้อเฟื้อ
 - เสียสละ
 - เมตตา
 - งามักดี
 - ซื่อสัตย์
48. ข้อใดถือว่าเป็นการเสียสละเพื่อสงเคราะห์
- การซื้อของให้พ่อแม่
 - การให้เงินแก่คนขอทาน
 - การช่วยเหลือเพื่อนฝูงด้วยกัน
 - การช่วยกันทำความสะอาดในที่สาธารณะ
 - การสมัครเป็นทหารไปรบกับข้าศึกของชาติ
49. การให้หรือเสียสละเป็นอุดมมงคลเพราะเหตุใด
- ผู้ให้ยอมเป็นทาสใจบุญ
 - ผู้ให้ยอมได้รับชื่อเสียง
 - ผู้ให้ยอมเป็นที่รักของผู้รับ
 - ผู้ให้ยอมได้รับการให้ตอบเสมอ
 - ผู้ให้ยอมได้ชื่อว่าเป็นนักสังคมสงเคราะห์
50. สาเหตุที่ทำให้คนเราประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ไม่บรรลุผลสำเร็จตามความปรารถนาคืออะไร
- ไม่กล้าทำ
 - ไม่มีความอดทน
 - ไม่มีความจริงใจ
 - ไม่มีการพิจารณาเหตุผล
 - กำหนดทุกอย่างรวมกัน

51. สำเร็จจะใช้คุณธรรมข้อใดในการ
ทำงานให้สำเร็จได้ตามความตั้งใจ

- ก. อติวิมพา 4
- ข. สังคหวัตถุ 4
- ค. อภูกกมุล
- ง. ศิริโลกคัมปะ
- จ. ความซื่อสัตย์

52. ใครเป็นผู้ที่เรียนวิชาสังคัมศึกษาโดย
มีลักษณะเป็นหลัก

- ก. อำนวยเรียนสังคัมเพราะผู้รอบใจที่
- ข. คงใจเรียนสังคัมเพราะสนใจวิชา
- ค. มาะเรียนสังคัมเพราะไม่รู้จะเรียน
อะไร
- ง. วิชัยเรียนสังคัมเพราะคนทั่วไป
สนใจวิชานี้
- จ. สุดาเรียนสังคัมเพราะทำคะแนนวิชา
นี้ได้ดี

53. การกระทำข้อใดที่แสดงถึงความกรุณา

- ก. ช่วยชูกแมวก้นน้ำ
- ข. โยนทานที่โรงงาน
- ค. ทำบุญทำทานตามประเพณี
- ง. ปล่อยนกปล่อยปลาตามประเพณี
- จ. ชูกแสดงความรักที่เพื่อนประสบ
ความสำเร็จ

54. ความเบียดเบียนใดที่สร้างความ
เดือดร้อนให้แก่สังคมส่วนใหญ่มากที่สุด

- ก. เบียดเบียนทรัพย์สิน
- ข. เบียดเบียนความสุข
- ค. เบียดเบียนชีวิตและร่างกาย
- ง. เบียดเบียนผลประโยชน์ต่อกัน
- จ. เบียดเบียนตำแหน่งหน้าที่การงาน

55. บุคคลที่ชอบเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับ
ความเดือดร้อนควรใช้หลักจริยธรรม
ข้อใดเป็นเครื่องเตือนใจ

- ก. ความกตัญญู
- ข. ความซื่อสัตย์
- ค. ความเสียสละ
- ง. ความเมตตากรุณา
- จ. ความมีระเบียบวินัย

56. การกระทำในข้อใดที่ไม่จัดว่า
เป็นการเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับ

- ความเดือดร้อน
- ก. นายบุญช่วยขอยืมเงินจากเพื่อนบ้าน
- ข. นายสมศักดิ์ขอขโมยเงินจากเพื่อน
หลังโรงเรียน
- ค. นายสมชายลักขโมยเป็นชู้กับภรรยา
ของเพื่อน
- ง. นายแดงขโมยนาฬิกาเรือนทอง
จากห้างสรรพสินค้า
- จ. ตำรวจยิงผู้ร้ายที่ปล้นร้านทองขณะ
ชักปืนการจับกุม

57. ข้อใดเป็นเครื่องมือทางอารมณ์ที่ไร้อา
ความคิดเห็นของประชาชนหรือสมาชิกพรรค
ก. วิทย์
ข. จดหมาย
ค. หนังสือพิมพ์
ง. หนังสือแบบเรียน
จ. ลูกทั้งชุด ก และ ค
58. หลักจริยธรรมข้อใดที่มีความสัมพันธ์
อย่างใกล้ชิดกับหลักการรู้จักเคารพ
ในความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น
ก. ความมีระเบียบวินัย
ข. ความกตัญญูแก่ผู้ที่ก่อคุณคุณประโยชน์
ค. ความซื่อสัตย์ต่อความคิดของผู้อื่น
ง. ความมีวิจรรณญาณในการตัดสินใจ
ปัญหา
จ. ความอดทนในการรับฟังความ
คิดเห็นของผู้อื่น
59. การรู้จักเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
ก่อให้เกิดประโยชน์ใด
ก. เป็นคนใจกว้าง
ข. เกิดความรู้เพิ่มเติม
ค. สร้างวิถีประชาธิปไตย
ง. ทำให้สังคมอยู่ได้อย่างสันติสุข
จ. ถูกทุกข้อ
60. ปัจจุบันมีการจัดสัมมนาเรื่องต่าง ๆ
บ่อยครั้ง เขาจัดเพื่อวัตถุประสงค์
ในข้อใด
ก. ต้องการลดช่องว่างระหว่าง
บุคคล
ข. ต้องการพบปะเพื่อนเก่าและรู้จัก
เพื่อนใหม่
ค. ต้องการเปลี่ยนบรรยากาศของ
การทำงาน
ง. ผู้บรรยายความในใจของตนเอง
ให้ผู้อื่นฟัง
จ. เป็นการระดมความคิดเห็นของ
แต่ละคนมาร่วมพิจารณาปัญหา
อันเดียวกัน

แบบสอบถามวิจัยวรรณกรรมด้านความรับผิดชอบ

ตอนที่ 1

ให้นักเรียนอ่านอย่างระมัดระวัง แล้วตอบให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด
คำว่า "ข้าพเจ้า" หมายถึง ตัวของนักเรียนเอง

1. ข้าพเจ้าทำงานตามอารมณ์ มากกว่าตามระเบียบหรือแผนงานที่วางไว้

ก. จริง ข. ไม่จริง ค. ไม่แน่ใจ

2. ข้าพเจ้าไม่ชอบทำงานที่ต้องใช้ความมานะอดทนเข้าสู้

ก. จริง ข. ไม่จริง ค. ไม่แน่ใจ

3. ข้าพเจ้านักทำงานไม่สำเร็จตามที่กำหนดโดย

ก. จริง ข. ไม่จริง ค. ไม่แน่ใจ

4. งานที่ข้าพเจ้าทำมักมีปัญหาเรื่องความบกพร่อง

ก. จริง ข. ไม่จริง ค. ไม่แน่ใจ

5. ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าไม่มีโครงการแล้วการทำงานแบบตามความรู้สึกก็

ก. ไร้ ข. ไร้ ค. ไม่แน่ใจ

6. ข้าพเจ้าถึงแบบฝึกหัดไว้และทำเมื่อใกล้กำหนดส่ง เมื่อส่งไม่ทันก็ฝึกส่งต่อหลัง

ก. จริง ข. ไม่จริง ค. ไม่แน่ใจ

7. ข้าพเจ้าชอบทำงานให้เสร็จอย่างรวดเร็วโดยไม่ผิดพลาด

ก. ไร้ ข. ไร้ ค. ไม่แน่ใจ

88. ข้าพเจ้ารู้สึกอึดอัดที่จะต้องปฏิบัติตามกฎในทางบรรทัดฐาน

ก. จริง ข. ไม่จริง ค. ไม่แน่ใจ

9. ข้าพเจ้ายอมลำบากเพื่อให้งานสำเร็จลงอย่างดีที่สุด

ก. จริง

ข. ไม่จริง

ค. ไม่แน่ใจ

10. ข้าพเจ้าเคยชินกับการปรับปรุงงานให้ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ก. จริง

ข. ไม่จริง

ค. ไม่แน่ใจ

11. ข้าพเจ้าต้องการวางแผนงานก่อนปฏิบัติ

ก. จริง

ข. ไม่จริง

ค. ไม่แน่ใจ

12. ข้าพเจ้าทำงานแบบขอไปที เมื่อคิดว่าไม่มีอะไรทราบ

ก. จริง

ข. ไม่จริง

ค. ไม่แน่ใจ

13. ข้าพเจ้าทำงานบกพร่องบ่อย ๆ

ก. จริง

ข. ไม่จริง

ค. ไม่แน่ใจ

14. ข้าพเจ้าอยากถอนตัวจากงานที่เกิดปัญหายุ่งยากขึ้น

ก. ใช่

ข. ไม่ใช่

ค. ไม่แน่ใจ

15. ข้าพเจ้าจะถือโอกาสรวบรวมที่จะเกิดผลเสียขึ้นในสิ่งที่กระทำลงไปหรือไม่

ก. จริง

ข. ไม่จริง

ค. ไม่แน่ใจ

16. งานที่รู้สึกรำคาญ ข้าพเจ้าไม่อยากจะต่อสู้เพื่อแก้จนสรุปให้ดูว่างไป นอกจากว่าจะหลีกเลี่ยงไม่ได้

ก. จริง

ข. ไม่จริง

ค. ไม่แน่ใจ

17. ข้าพเจ้าจะปรับปรุงการกระทำของตน ไม่ได้เกิดข้อผิดพลาดซ้ำอีก

ก. จริง

ข. ไม่จริง

ค. ไม่แน่ใจ

18. ข้าพเจ้าจะหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับผลการกระทำที่เกิดผิดพลาดขึ้น

ก. จริง

ข. ไม่จริง

ค. ไม่แน่ใจ

- 19 . ถ้าทำไ้ข้าพเจ้าจะให้ผู้อื่นแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดจากข้าพเจ้า
- ก. ใช่ ข. ไม่ใช่ ค. ไม่แน่ใจ
- 20 . ข้าพเจ้าถือว่าความผิดพลาดเป็นบทเรียนที่จะตองนำไปแก้ไข
- ก. ใช่ ข. ไม่ใช่ ค. ไม่แน่ใจ
- 21 . ข้าพเจ้ามักคิดอย่างรอบคอบก่อนกระทำสิ่งใด ๆ เพื่อให้ไ้ผลลัพธ์ที่ดี
- ก. จริง ข. ไม่จริง ค. ไม่แน่ใจ
- 22 . ข้าพเจ้าพยายามเลือกปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีทำให้เกิดผลดี เพราะไม่ยอกเป็นภาระแก้ไขข้อผิดพลาด
- ก. จริง ข. ไม่จริง ค. ไม่แน่ใจ
- 23 . ข้าพเจ้าคิดว่าการกระทำของข้าพเจ้าถูก แม้ผู้อื่นจะลงความเห็นว่าเป็นผิดก็ตาม
- ก. ใช่ ข. ไม่ใช่ ค. ไม่แน่ใจ
- 24 . ข้าพเจ้าคิดว่าควรยอมรับความจริง ซึ่งเป็นผลจากการกระทำของตน แม้จะต้องลำบากและยุ่งยากก็ตาม
- ก. ใช่ ข. ไม่ใช่ ค. ไม่แน่ใจ
- 25 . ข้าพเจ้ารับผิดชอบติดตามแก้ไขผลงานที่ไ้ตำหนิพร้อมไว้
- ก. ใช่ ข. ไม่ใช่ ค. ไม่แน่ใจ
- 26 . ข้าพเจ้ารู้สึกว่คนที่สามารถฝึกความผิดไม่ตกกับผู้อื่นไ้เป็นคนเก่ง
- ก. ใช่ ข. ไม่ใช่ ค. ไม่แน่ใจ

ตอนที่ 2

ให้นักเรียนอ่านเรื่องราวที่กำหนดให้แต่ละเรื่อง แล้วตอบคำถามโดยสมบูรณ์ตนเองเป็น
บุคคลในเรื่องนั้น ๆ

-
- 1 . เอมกขอให้นักช่วยตรวจหาคำผิดจากบทความที่พิมพ์ เพื่อจะนำลงในวารสารของโรงเรียน
นที่ทราบว่าบทความแล้วไม่มีคำผิด จึงบอกเอมกว่าไม่มีคำผิดทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ตรวจ ถ้า
นักเรียนเป็นที่จะทำเช่นนี้หรือไม่

ก. ทำ

ข. ไม่ทำ

ค. ไม่แน่ใจ

- 2 . อมรเป็นช่างซ่อมวิทยุ เขากลับมากับการตรวจวิทยุเครื่องหนึ่งเป็นเวลานานแล้ว แต่ก็ไม่ได้
เสียที่ อมรไม่ยอมแพ้จึงพยายามแก้ไขต่อไป ถ้านักเรียนเป็นอมรจะทำเช่นนี้หรือไม่

ก. ทำ

ข. ไม่ทำ

ค. ไม่แน่ใจ

- 3 . นิตกรเป็นการทำงานที่ยุ่งยาก เพื่อถึงเวลาที่ควรจะทำหรือกะไว้ว่าตนจะทำกันคิดว่า
เกินไว้ก่อน โดยทำสิ่งที่ไม่สมควรแทน ถ้านักเรียนเป็นนิตกรจะทำเช่นนี้หรือไม่

ก. ทำ

ข. ไม่ทำ

ค. ไม่แน่ใจ

- 4 . สุวิทย์กำลังมีปัญหามากในการแข่งขันกรีฑาในการแข่งขันกีฬาจังหวัด ซึ่งต้องรอคอยผลการ
แข่งขันเป็นเวลานานด้วยความเบื่อหน่าย สุวิทย์จึงฝากให้นักเรียนรุ่นพี่ของเขามาฝึกและแก้
การวิ่งกราว ถ้านักเรียนเป็นสุวิทย์จะทำเช่นนี้หรือไม่

ก. ทำ

ข. ไม่ทำ

ค. ไม่แน่ใจ

- 5 . ขวัญเป็นลูกจ้างค้าขายมีเงินเหลือเฟือ เขามักทำงานตรงเวลา เขายังคงค้างอยู่ยอมนำ
เงินเวลาเพื่อไปงานเสร็จ ไม่ยอมเลื่อนงานถึงแม้โอกาสจะอำนวย ถ้านักเรียนเป็น
ขวัญจะทำเช่นนี้หรือไม่

ก. ทำ

ข. ไม่ทำ

ค. ไม่แน่ใจ

6. ครูมอบหมายให้นักเรียนทำงานตามส่งมอบระดับ ถนกอร์ปมีราคาแพงในเรือนใจให้มารดา
กำหนดแล้วนำมาส่งครู ถ้านักเรียนเป็นกณกรจะจำแนกให้หรือไม่

ก. จำ

ข. ไม่จำ

ค. ไม่แน่ใจ

7. มอหาได้รับมอบหมายให้ทำรายงานเรื่องหนึ่ง เธอพยายามศึกษาหาแนวทางจากตำรา
ต่าง ๆ ปรึกษาครู และรุ่นพี่ในประสบการณ์ พร้อมทั้งค้นคว้าตามห้องสมุดต่าง ๆ ที่พอจะไป
หาได้ หลังจากปรับปรุงแก้ไขจนใกล้เสร็จแล้ว เธอได้ ถ้านักเรียนเป็นมอหาจะจำแนกให้หรือไม่

ก. จำ

ข. ไม่จำ

ค. ไม่แน่ใจ

8. วิจารณ์ไฟงานที่คนทำสมมุติว่าไม่พอพียง จึงทำงานอย่างมีแผนงาน และปรับปรุงไฟงาน
มีคุณภาพเท่าที่จะสามารถทำได้ โดยขอเสียเวลาทุกคืนให้ทำงาน ถ้านักเรียนเป็นวิจารณ์
จะจำแนกให้หรือไม่

ก. จำ

ข. ไม่จำ

ค. ไม่แน่ใจ

9. บงกชมีหน้าที่ดูแลของสำนักงาน พอดีเพื่อนมาหาจึงคุยกับเพื่อนเพลินเพลินของ
น้องพลัดตกและร้องไห้เพราะเจ็บ เมื่อมารดาถาม บงกชก็บอกสาเหตุและขอรับผิด
ถ้านักเรียนเป็นบงกชจะจำแนกให้หรือไม่

ก. จำ

ข. ไม่จำ

ค. ไม่แน่ใจ

10. วสันเป็นคนที่ชอบติดตามผลการกระทำของตนเอง แม้สิ่งที่ตนกำลังไปจะมีผลดีหรือออกมา
ไม่ดีก็ตาม ในบางเรื่องวสันทำผิดพลาด จึงจำเลยเสียใจไม่ทำอีก เพราะ เขาชอบติดตาม
แก้ไขตัวใหญ่ที่เกี่ยวของทราบว่าเราทำงานผิดพลาด ถ้านักเรียนเป็นวสันจะจำแนกให้หรือไม่

ก. จำ

ข. ไม่จำ

ค. ไม่แน่ใจ

11. สิ่งที่เราเห็นเราเข้าใจว่าตนทำถูกต้องแล้ว ถ้าปรากฏว่าถูกคำพิ เราจะไม่โกรธและเสียใจ ถ้าอีกเรื่อบนเห็นประพจน์จะรู้สึกเหมือนเราหรือไม่

ก. เหมือน

ข. ไม่เหมือน

ค. ไม่แน่ใจ

12. มีพระรัตนตรัยเจ็ดองค์แยกกัน ชะตาที่มีคนบูชาตั้งในบ้านของกูรูที่เขามาอาศัยอยู่ด้วย ในตอนนั้นไม่มีใครอยู่บ้านเลย เมื่อกูรูพักขึ้นมาและถาม เนื่องจากมีพระรัตนตรัยเกรงว่ากูรูกำลังเป็นทณเจ้าจะเปลี่ยนจะคำพิและไม่ไว้วางใจ จึงบอกว่าแนวร่วมกับตนแยก ถ้าอีกเรื่อบนเห็นมีพระรัตนตรัยจะตอบเราหรือไม่

ก. ตอบ

ข. ไม่ตอบ

ค. ไม่แน่ใจ

13. สุจิตระมีกระวังการพูดถึงผู้ใดมาก เธอจะไม่วิพากษ์วิจารณ์ผู้ใด ยกเว้นจะแน่ใจในสิ่งที่พูดจริง ๆ ถ้าพูดไปแล้วทราบว่าไม่เป็นความจริง หรือภายหลังเกิดความไม่แน่ใจขึ้น สุจิตระก็จะแก้ไขคำพูดของตนโดยเร็ว เพราะเกรงว่าจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดทำให้ผู้ที่ถูกกล่าวถึงเสียหายได้ ถ้าอีกเรื่อบนเห็นสุจิตระทำเช่นนี้หรือไม่

ก. ทำ

ข. ไม่ทำ

ค. ไม่แน่ใจ

14. มงคลเป็นหัวหน้าทำงานกลุ่ม เขาได้แบ่งงานออกเป็นส่วน ๆ เมื่องานเสร็จสิ้นแล้วปรากฏว่าผลงานในส่วนของผู้ร่วมงานคนหนึ่งมีข้อบกพร่องถูกคำพิ มงคลยอมรับความผิดนั้นมาปรับปรุงแก้ไขเอง เพราะถือเมตตาที่ผิดพลาดของผู้อื่น ถ้าอีกเรื่อบนเห็นมงคลจะกระทำเช่นนี้หรือไม่

ก. ทำ

ข. ไม่ทำ

ค. ไม่แน่ใจ

ภาคผนวก ก.

คู่มือกรรณการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

บทเรียนที่ใช้สอนสำหรับนักเรียน

คู่มือครูบทเรียนสื่อประสานตามแนวพุทธศาสตร์

เรื่อง ความละเอียดและเกรงกลัวต่อความชั่ว การประกอบความดี การทำจิตใจให้บริสุทธิ์
ความกล้าทางจริยธรรม การไม่เบียดเบียนและก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่น

เวลาที่ใช้ทำการสอน 4 คาบ

ความกิจกรรมบอก

1. ถ้าคนเรามีความละเอียดและเกรงกลัวต่อความชั่ว มุ่งแต่ประกอบความดีทางกาย วาจา และใจ บุคคลผู้นั้นจะพบแต่ความสุขอย่างแท้จริง
2. สังคมไทยจะเจริญ ถ้าประชาชนมีความกล้าที่จะทำความดี โดยไม่เกรงกลัวต่อวิบัติพิบัติใด ๆ หรือคำเบียดเบียนของผู้อื่น และจะไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนแก่กัน

จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้เด็กเรียนรู้ความรู้อย่างเข้าใจในเรื่องความละเอียดและเกรงกลัวต่อความชั่ว การประกอบความดี การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ความกล้าทางจริยธรรม และการไม่เบียดเบียนและก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่น
2. เพื่อให้เด็กเรียนรู้เห็นความสำคัญตามเนื้อหาข้อ 1
3. เพื่อให้เด็กเรียนรู้สามารถเลือกคุณธรรมตามหลักศาสนามาใช้แก้ปัญหาและเป็นแนวในการปฏิบัติตนได้ถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนักเรียนเรียนจบบทเรียนแล้ว นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมต่อไปนี้ได้

1. อธิบายความหมายของคุณธรรมจากเนื้อเรื่องที่เรียนในบทนี้ได้

2. แยกแยะผลของการมีจริยธรรม และผลเสียของพฤติกรรมที่ขาดจริยธรรม
ทั้งที่เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องในระบอบการรว โรงเรียนและชุมชนได้
3. เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในสังคม สามารถเลือกคุณธรรมตามหลักศาสนามาใช้แก้
ปัญหาได้เหมาะสม
4. สรุปหลักการที่สำคัญจากบทเรียนใกล้ตัวตนเอง

เนื้อหา

ความหมาย ความสำคัญ ผลดีและผลเสีย วิถีปฏิบัติตามคุณธรรมเรื่อง
ความละเอียดและเกรงกลัวต่อความชั่ว การประกอบความดี การสำนึกใจในวิสุทธิ
ความกล้าทางจริยธรรม การไม่เบียดเบียนและก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น
กิจกรรมการเรียนรู้

ภาพที่ 1-2

1. ให้นำเข้าสู่บทเรียน ด้วยการสนทนากับนักเรียนโดยใช้ภาพจากข่าว
หนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการทำผิดในคดีต่าง ๆ เช่น คดีฉกฉวยทรัพย์ อาชญากรรมมาเป็นกรณี
ตัวอย่างของปัญหาการขาดจริยธรรมในด้านการละเอียดและเกรงกลัวต่อความชั่ว และ
การเบียดเบียนผู้อื่นให้เกิดความ

2. การดำเนินกิจกรรม

2.1 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6-7 คน ตามระดับความสามารถ
ของผู้เรียน ทั้งสี่ในกิจกรรมมี 2 ประเภท โดยแต่ละคนจะได้อ่านที่แบ่งรูปภาพ ประกอบมาก
กว่าเล็กน้อย จากนั้นให้นักเรียนทุกกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการกลุ่ม

2.2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดูวิดีโอเรื่อง นรก - สวรรค์ แล้วให้แต่ละคน
ตอบคำถามลงในกระดาษคำตอบที่จัดไว้ให้เป็นรายบุคคลดังนี้

1. นักเรียนอยากที่จะปฏิบัติตนเช่นไร หลังจากดูวิดีโอเทปแล้ว
- 2.3 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มรวบรวมสมาชิกทำจิตใจให้สงบเพื่อจะได้มีสมาธิให้ชัดเจนขึ้น เมื่อใจเกิดสมาธิแล้วให้นักเรียนตอบคำถามดังนี้ลงในกระดาษคำตอบชุดเดิม
 2. นักเรียนมีความรู้สึกแตกต่างกันอย่างไร เมื่อได้เห็นเหตุการณ์ในฉากรบ และฉากสวรรค์
 3. นักเรียนคิดว่าบุคคลที่กระทำความชั่วควรจะได้รับโทษเช่นใดในฉากรบหรือไม่
 4. นักเรียนอยากจะทำปฏิบัติตนแบบบุคคลที่อยู่ในฉากรบหรือไม่ เพราะเหตุใด
 5. ในความนึกเห็นของนักเรียน คิดว่า รบ - สวรรค์มีจริงหรือไม่ เพราะเหตุใด
 6. นักเรียนสามารถที่จะประกอบความดี และละเว้นความชั่วได้อย่างไรบ้าง บอกเป็นข้อ ๆ

2.4 ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปราย เพื่อหาข้อสรุปของการเลือกแนวทางที่จะปฏิบัติตนว่าจะประกอบความดี ทางกาย วาจาและใจได้อย่างไร แล้วเขียนเป็นรายงานของกลุ่ม 1 ชุดเพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน

2.5 กลุ่มใดเสร็จก่อนให้มารายงานรายบุคคลไม่ศึกษา ได้เกณฑ์เรียนโปรแกรม

3. สรุปบทเรียน

ครูให้นักเรียนที่เป็นตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปรายของกลุ่มตนเอง แต่ละกลุ่ม จากนั้นให้นักเรียนทั้งชั้นร่วมกันหาข้อสรุปที่จะเป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการฝึกฝนต่อไป

ตอนที่ 3-4

1. กรุณาเข้าสู่บทเรียน ด้วยการสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับข่าวจากหนังสือพิมพ์เรื่อง "คนใจบุญสร้างศาลา" ว่านักเรียนเห็นหัวข่าวแบบนี้แล้วมีความรู้สึกอย่างไร

2. การดำเนินกิจกรรม

2.1 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6-7 คน ตามระดับความสามารถของผู้เรียน หนังสือใบกิจกรรมมี 2 ประเภท โดยเด็กอ่อนจะใช้สื่อที่เป็นรูปภาพ

ประกอบมากกว่าคำบอก จากนั้นให้นักเรียนทุกคนดูสื่อภาพและเล่านิทานกลุ่ม

2.2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอ่านบทความรายละเอียดของข่าวเรื่อง "คนใจบุญสร้างศาลา" แล้วให้แต่ละคนตอบคำถามลงในกระดาษคำตอบที่จัดไว้ให้เป็นรายบุคคลดังนี้

1. นักเรียนอยากจะปฏิบัติตน เป็นคนใจบุญเช่น หัวข่าวหนังสือพิมพ์หรือไม่

2.3 ให้นักเรียนแต่ละคนรวบรวมสมาชิกทำใจให้สงบ จะก็ได้ไหม , ทำได้ยากไหม แล้วให้นักเรียนตอบคำถามลงในกระดาษคำตอบ ซึ่งมีหัวข้อดังนี้

2. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการกระทำของนายบุญใจผู้ใจบุญสร้างศาลาที่

ทำแบบนี้

3. นักเรียนคิดว่านายบุญสร้างศาลาทำเพื่อต้องการ เป็นข่าวหนังสือพิมพ์หรือไม่ เพราะเหตุใด

4. ถ้าต่อไปข้างหน้านักเรียนมีฐานะการเงินมั่นคง นักเรียนจะปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเช่นนายบุญหรือไม่ เพราะเหตุใด

2.4 ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปของการปฏิบัติในทางที่ดี
อย่างไรที่จะทำให้สังคมเจริญและไม่เสื่อมถอย แล้วเขียนเป็นรายงานของกลุ่ม ชูจุดเพื่อ
ให้ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอหน้าชั้นเรียน

2.5 กลุ่มใดเสร็จก่อนให้มารับงานรายบุคคลไปศึกษา ได้แก่นบเรียนโปรแกรม

2.6 ให้นักเรียนที่เป็นตัวแทนกลุ่มออกมารายงานหน้าชั้น

2.2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเพิ่มเนื้อหาเรื่องทงใจของแม่ และร่วมกันอภิปรายถึง
ข้อดีของการปฏิบัติตนจากนิทานเรื่องนี้

3. สรุปผลเรียน

ให้นักเรียนทั้งชั้นร่วมกันหาข้อสรุปที่จะเป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการบิคล้มต่อไป

4. สื่อการเรียน

1. ภาพวาดที่เด็กนักเรียน วาดจากทรงทาง ๆ จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
2. ข้อความรายละเอียดของข่าว "ทบใหญ่สร้างศาลา" จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
3. วิดีโอเรื่อง "มรดก - มักรรค์"
4. เนื้อนิทานเรื่อง "ทงใจของแม่"
5. ภาพวาดประกอบนิทาน
6. นบเรียนโปรแกรม
7. บัตรคำสั่ง
8. บัตรคำถาม
9. เอกสารประกอบบทเรียน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตอบคำถาม และการอภิปรายกลุ่ม
2. สังเกตจากการส่งงานตามใบงานซึ่งได้รับมอบหมายของแต่ละกลุ่ม และการรายงาน
หน้าชั้นเรียนและการร่วมสรุปบทเรียน
3. ตรวจผลงานที่ให้นักเรียนทำเป็นรายบุคคล

บัตรคำสั่ง

1. ให้นักเรียนคู่ศัลโอะเรื่อง "นรก - สวรรค์" แล้วให้นักเรียนแต่ละคนตอบคำถามลงในกระดานคำตอบที่ครูจัดไว้ให้ ทำข้อ 1

2. ให้นักเรียนแต่ละคนรวบรวมสมาชิก ทำจิตใจให้สงบแล้วให้นักเรียนตอบคำถามลงในกระดานคำตอบที่ครูจัดไว้ให้ (ชุดเกี่ยวกับข้อ 1) ทำข้อ 2 - 6

3. ให้ประธานกลุ่มเป็นผู้นำการอภิปราย โดยให้นักเรียนทุกคนช่วยกันหาข้อสรุปของกลุ่มให้ข้อ "แนวทางที่นักเรียนได้ออกปฏิบัติตนในการประกอบความดีที่จะกระทำได้อย่างไร" แล้วให้เลขานุการกลุ่มเขียนเป็นรายงานของกลุ่ม 1 ชุด ให้เวลาประมาณ 15 นาที

4. ถ้ากลุ่มอภิปรายเสร็จก่อนกลุ่มอื่น ให้มารับบทเรียนโปรแกรมไปให้ทบทวนตนเองจากครูผู้สอน

5. ให้นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่ม 1 คนออกมารายงานผลการอภิปรายที่เขียนเป็นรายงานกลุ่มไว้มากล่าวหน้าชั้นเรียน ให้เวลาคนละประมาณ 5 - 7 นาที

6. ช่วยครูและเพื่อน ๆ ในชั้นสรุปบทเรียนและบันทึกสาระสำคัญไว้ในสมุดจด

บัตรคำถาม

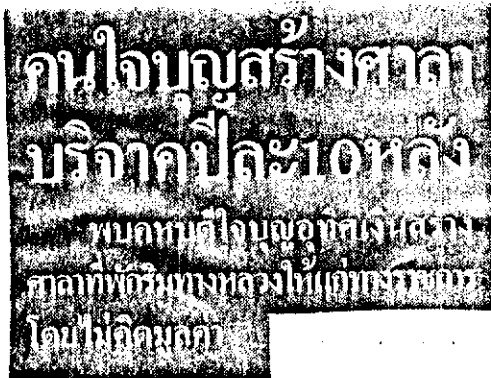
1. นักเรียนอยากจะปฏิบัติตนเช่นไร หลังจากดูวิดีโอเรื่อง "นรก -- สวรรค์" แล้ว
 2. นักเรียนมีความรู้สึกแตกต่างกันอย่างไร เมื่อได้เห็นเหตุการณ์ในนรกและ
จากสวรรค์
 3. นักเรียนคิดว่าบุคคลที่กระทำความชั่วจะได้รับความดีหรือไม่
 4. นักเรียนอยากจะปฏิบัติตนเช่นบุคคลที่อยู่ในนรกหรือไม่ เพราะเหตุใด
 5. นักเรียนคิดว่า นรกและสวรรค์ มีจริงหรือไม่ เพราะเหตุใด
 6. นักเรียนสามารถประพฤติปฏิบัติในการประกอบความดีได้อย่างไรบ้าง
- ให้บอกเป็นข้อ ๆ

บัตรคำสั่ง

1. ให้นักเรียนอ่านข้อความของข่าวเรื่อง "คนใจบุญสร้างศาลา" แล้วให้แต่ละคน
ตอบคำถามลงในกระดาษคำตอบที่ครูจัดไว้ให้ ทำข้อ 1
2. ให้นักเรียนแต่ละคนรวบรวมสมาธิ ทำจิตใจให้สงบแล้วให้นักเรียนตอบ
คำถามลงในกระดาษคำตอบที่ครูจัดไว้ให้ (ชุดเดียวกับข้อ 1) ทำข้อ 2 - 4
3. ให้ประธานกลุ่มเป็นผู้นำการอภิปรายโดยให้นักเรียนทุกคนช่วยกันหาข้อสรุป
ของกลุ่มในหัวข้อ "การปฏิบัติตนอย่างไรที่จะทำให้ผู้อื่นไม่เดือดร้อนและเป็นประโยชน์ต่อ
สังคม" แล้วให้เลขานุการกลุ่มเขียนเป็นรายงานของกลุ่ม 1 ชุด ให้เวลาประมาณ
15 นาที
4. ถากลุ่มอภิปรายเสร็จจากกลุ่มอื่น ให้มารับบทเรียนโปรแกรมไปศึกษากาย
ตนเองจากครูผู้สอน
5. ให้นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่ม 1 คนออกมารายงานผลการอภิปรายที่เขียนเป็น
รายงานกลุ่มไว้มาเสนอหน้าชั้นเรียน ให้เวลาคนละประมาณ 5-7 นาที
6. ให้นักเรียนฟังเพลงนิทานเรื่อง "ดวงใจของแม่" แล้วร่วมกันอภิปรายกับ
เพื่อนในชั้นเรียนถึงแง่คิดที่ได้จากนิทานเรื่องนี้
7. ช่วยครูและเพื่อน ๆ ในชั้นสรุปบทเรียน และบันทึกสาระสำคัญไว้ในสมุดพก

บัตรคำถาม

- 1 . นักเรียนอยากจะปฏิบัติตนเป็นคนใจบุญเหมือนกับชาวหนังสือพิมพ์หรือไม่
- 2 . นักเรียนมีความรู้สักอย่างไรต่อการกระทำของนายบุญที่อยู่กินเงินสร้างศาลาที่พักวิมตาง
- 3 . นักเรียนคิดว่านายบุญสร้างศาลาพักเพื่อต้องการ เป็นชาวลงหนังสือพิมพ์หรือไม่ เพราะเหตุใด
- 4 . ถ้าต่อไปข้างหน้า นักเรียนมีฐานะการเงินมั่นคงเหมือนนายบุญ นักเรียนจะปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเช่นกับนายบุญหรือไม่ เพราะเหตุใด

ชาวที่ศรัทธาหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เกี่ยวกับคนใจบุญ

ที่สร้างศาลาที่พักริมทางเพื่อประโยชน์แก่คนส่วนรวม

คนใจบุญ

เพื่อให้ผู้คนที่สัญจรไปมาได้หลบแดดหลบฝน เมฆ เหตุุงใจที่สร้างศาลาที่พักว่า เพราะในอดีตประสบ แต่ความทุกข์ยากลำบาก จึงเห็นความเดือดร้อนของ ผู้คนที่สัญจรไปมา นอกปีหน้าจะสร้างอีก 10 หลัง และสร้างต่อไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่

กอบดีใจบุญผู้นี้ คือนายบุญ อภิวันท์ สติชัย อายุ 49 ปี เจ้าของโรงค้าไม้ ส.วัฒนา เลขที่ 52 ถนน พหลโยธิน ต.ลำเตา อ.วังน้อย อ.อยุธยา ได้อุทิศเงิน สร้างศาลาที่พักริมทางหลวงให้แก่ทางราชการ โดยไม่คิดมูลค่า เพื่อให้ประชาชนได้อาศัยหลบแดด หลบฝนในหลายจังหวัดเช่นที่มโนบุรี, หมอชอก กทม., ปทุมธานี, อยุธยา-อ่างทอง, และเส้นทางบนถนน พหลโยธินจากบางปะอินถึงพุดแก สระบุรี, สี่แยก หินกอง-นครนายก, รวม 83 หลังในระยะเวลา 8 ปี ที่ผ่านมา

นายบุญได้เปิดเผยถึงเหตุุงใจที่สร้างศาลาที่ พักริมทางว่า เนื่องจากชีวิตในอดีตที่ผ่านมาแต่ ความยากลำบาก กำพร้าบิดามาตั้งแต่เด็ก ต้องอาศัย อยู่กับปู่ย่า ๑ ที่ ค.ส.อง ๒๗ ต.พยอม อ.วังน้อย อยุธยา ๒.๔ ที่วัดราษฎร์บำรุง แล้วไปเป็นกรรมกรโรงงาน นำอัครม พร้อมกันเข้าเรียนโรงเรียนผู้ใหญ่แล้ว ๑ รพ.กลาง จบแล้วก็ทำงานเป็นลูกจ้างฟ้าฟอรันจอร์ ช่างทาสี ช่างไม้และขับแท็กซี่ในกรุงเทพมหานคร

นายบุญได้เล่าให้ฟังต่อไปว่า เมื่ออายุได้ ๒๐ ปี ก็พบรักแต่งงานกับนางอองค์ ซึ่งเป็นเพื่อนเล่นมาตั้งแต่ เด็ก ๆ จากนั้นตนก็มารับราชการกับอาชีพค้าไม้ที่ตลาด บัวชุม วังน้อย ด้วยเงินทุนเพียง 3 หมื่นบาท ก็กิจการ เจริญขึ้นมาเป็นลำดับจนถึงปัจจุบัน “ชีวิตของผม แต่หลังจากพบกับความยากลำบากมากมาย จึงเห็นความ ทุกข์ยากของผู้คนที่ลากแดดตากฝนในที่พักริมทาง ผมจึงคิดจะทำอะไรสักอย่างหนึ่งเพื่อบรรเทาความ เดือดร้อนของผู้คนที่สัญจรไปมา ครั้งแรกจึงเริ่ม สร้างกุฏิพระ ศาลาทำน้ำให้แก่วัด และสร้างศาลา ที่พักริมทาง ที่สี่แยก อ.วังน้อย ต่อไปก็ขยันขยาย สร้างขึ้นไปเรื่อย ๆ ในหลายจังหวัด โดยตั้งเป้าหมาย ไว้ว่าจะสร้างปีละ 10 หลัง และจะสร้างต่อไปจนกว่า ชีวิตจะหาไม่” นายบุญกล่าว

วัดโอรุทที่ ๑ (สกริป)

นรก - สวรรค์

ภายในห้องฉาคนรก จักเปลี่ยนเครื่องในเข้าไปอีกหนึ่งห้อง ถัดจาก โศภนิ
กระตามหนึ่งสี่พันปี และไปให้แก่วาณิชาหนึ่งตำ กลางห้องมีบัลลังก์วางอยู่เพื่อให้อโศกหิน
ให้พระยายมทั้ง ถัดลงมาสองด้านตามพระยายมจะเป็นที่นั่งของสุวรรณและสุวรรณ

กษัตริย์ของพระยายมจะมีกะโหลกแก้ว ถัดมาจะเป็นคนที่ทำหน้าที่งานอื่นกำลัง
ถูกปล่อยตัว การที่พระยายมจะมีเปรตหนึ่งหมื่นทั้งอยู่ และถ้าเขายจะมีเปรตเจ้า หนึ่ง
ทั้งนี้จะมีเปรตหนึ่งหมื่นทั้งอยู่และข้างล่างจะมีเปรตคอยเอาของใส่ลง

ภายในห้องจะมีสัตว์ มีเสียงกรักรัง เสียงพายุฝนทำรามเริ่มมีไฟระยิบ ๆ
และลม ๆ ส่วนที่รู้พระยายม

ภาพ	เสียง
— MS . พระยายมและบริวารแล้ว Zoom out เป็น LS. — LS . พระยายมแล้ว Zoom in เป็น MS. — จาก MS.แล้ว Zoom out เป็น LS.	อะ อะ อะ ข้าคือพระยายม เจ้าแห่งนรกทั้งมวล ณ. ถิ่นแดนแห่งนรกใหญ่ 8 ขุนแต่ละขุนมีนรก บ้างอยู่รอบ ๆ อีกเป็น 100 ขุน มนุษย์ทุกคนเมื่อ ตายไปแล้วจะมาพบกับข้า เพื่อตรวจสอบบัญชี บาปบุญที่โลกกระทำเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่บนโลกมนุษย์ ด้วยสุวรรณตรวจสอบบัญชีในแดนของของด้านนี้ ผู้ใดกระทำกรรมดีไม่ต้องมารับทุกข์กรรมในนรก แห่งนี้ ให้มาตัวขึ้นสู่สวรรค์แก่สวรรค์เกิด

ภาพ	เสียง
— LS . ให้เห็นกว้าง ๆ	สุวรรณ "พระยะกะ ไหว้พระแสงวาระให้เข้าใกล้สงฆ์ กระทำวาทะที่สิ่งหนึ่งไม่บังเกิดสวรรค์ แล้ว 3 ทศพระยะกะ"
— LS . ให้เห็นกว้าง ๆ	พระยายม "แล้วท่านสุวรรณคะ ดองกรวาลอันอยู่ใน แผ่นหลังหมากของท่านสุริยา มีบุตรหลานมา กวนเพทุบายบ้างและมีบุญกิริยา"
— LS . แล้ว Pan ทายมรับผู้ ถูกทำโทษจากการทำชั่วมาเตือนตัวให้ ขาด	สุวรรณ "โอโฮ เป็นร้อยเลยพระยะกะ ทั้งใจ อายเวทียาอันรับกำลังถูกเตือนตัวให้ขาด เป็นสองต่อแล้วพระยะกะ แล้วนี่..... อายได้แล้วพระยะกะ มีท่าพ้องกัน ถ้าครูอาจารย์ ทายมไปแล้วปากก็เฝ้า รูเข็ม ก็อะไรไม่ได้อะยะกะ จะกิน ผักก็กินได้จะหยก"
— LS . แล้ว Pan ขวากลับมารับ พระยายม	พระยายม "เออ.....สนทนากันแล้วมีใครอีก บ้างละ"
— LS . ให้เห็นผู้ทำผิดแล้ว จะ ขาด	สุวรรณ "อายนี่...อีกคนพระยะกะ มันเห็นสิ่งผิดเป็น ระบอบอันอยู่ในเบื้องมนุษย์ มันดูก็ดู คิดเห็นแล้ว เอไรนั่น กับเงอ เค้ามัน ยังไม่พอพระยะกะ มันยังรักชวนให้ตน"

ภาพ	เสียง
—LS . พระยายมแล้ว Pan หมายมา รับมณฑุ	อันเราเกิดคามขึ้นไปอ่กรวย (แปรตรงกรวยทรงวางความเจ็บ) แปรอ่กรวยให้ "อู๋ ส่วยเหลือเก็บ ออกบ้านบ่เริ่นะ ของทำนวางงความจริง ๆ ขก้าเดอะ พระยายม "อ่าวทาแยมมุด นั้เภาโกรเขามาอะ" มณฑุ "อ้ายคนเนี้ยเภาสงมอ้เจ้า บาย หมายม้งนั้พะยะกะ
—LS . แล้ว Pan ขวาเพื่อตามไปม้ง กะทะทองแดง	พระยายม "ลากตัวมันไป เภาหัวมันทึบลงไปใน กะทะทองแดง สักรักรก "อู๋...กัฉาแล้วพะยะกะ อยาทำข่าเลย อย่า. อย่า....." มณฑุ "เวลาเม้งทำ คำไปไม่กัฉา ไม่ทลงมา รอม ไป....." (สักรักรกรวยทรงวางอู๋ในกะทะ)
—LS . พระยายม แล้ว Pan ขวา รับม้งเป็นรัฐาทำสงไม้อันเก้ง	พระยายม "นั้กัโหมทาบสุวรรณ" สุวรรณ "นั้กัคนพะยะกะ มันไปเป็นรัฐากับเมียเขา" พระยายม "อ่าว แล้วเม้งนุ้หึงอะ" สุวรรณ "นุ้หึงสงข่าเก้งไปแล้วพะยะกะ" พระยายม "ไฉนขึ้นคานังวไปก้วยกั"

ภาพ	เสียง
... LS. เห็นกว้างทุก ๆ เหตุการณ์แล้ว Zoom in มาที่พระยายมเป็น MS.	ยมทูต "ไป....ไป ปีนขึ้นไป สัตว์นรก "โอย....เจ็บเหลือเกิน ช่างตัวแล้ว อย่าทำซ้ำเลย" (มีเสียงหมาเห่า และเสียงอึกการ้อง) พระยายม "ท่ามมณีนัย โลกทั้งหลาย เห็นไหมว่า เมืองนรกแห่งนี้ทุกขเวทมนต์เพียงใด หากท่านไม่อยากจะมา ณ. ที่แห่งนี้ ขอท่านจงเร่งสร้างแกดภูมิจนความถี่ เถิก อะ อะ อะ"

ภายในห้องจากสวรรค์ จัดเจดีย์กริ่งทอง ฝาผนังมีภาพลวดลายเป็นน่าน ไฟ
ส่องทางคาถาหลังพลาตึกเป็นสีรุ้ง ด้านหน้าของน่านนั้นเกิดลมเมฆสูงเป็นชั้น ๆ แต่ละชั้นจะ
มีนางฟ้ารายรายอยู่ บางคนจะไปรดดอกไม้ บางคนจะถือเครื่องดนตรี ใบหูนางฟ้าจะมี
เพนกวินอยู่ 1 องค์ แต่ละชั้นของกัลป์เมฆจะมีควันลอยขึ้นมา

ด้านหน้ากัลป์เมฆจะมีคอกบัว 2 คอก เป็นสีขาวและสีแดง ในคอกบัวสีขาวจะมี
วาสิณณ์อยู่ และกามนิทัศน์อยู่ในคอกบัวสีแดง โดยคอกบัวทั้งสองนี้จะพุ่มอยู่ ข้างหน้าคอก
บัวจะมีภาพลวดลายทั้งซ้ายขวาประมาณ 1 คอก มีพัดลมเป่าให้เย็นแล้ว ๆ กลายเป็นน้ำ
ภายในห้องจะฉีดสเปรย์น้ำหอมให้กลิ่นหอมและจะเปิดเพลงปาริชาติสวรรค์ตลอดไป ๆ ตลอด
เวลา

ภาพ	เสียง
— LS . สวรรค์มีแสงฟ้ากำลังพลบค่ำ มีการ Zoom in สลับ Zoom out เพื่อแปรเปลี่ยนภาพให้ตาสนใจ	คำบรรยาย "๒. สวรรค์สู่สวรรค์ แด่บรรพบุรุษก่อน เขยื้อนชาวสะอากเนิ่นเงาเขยื้อน น้อย ๆ หอยน้อยเนิ่นกลุ่ม ๆ แทะ ก้นเมื่ออัศจรรย์สวรรค์แรงโชนวิลาสติ เขยื้อนขยับสังคีตพิชฌายะ" เสียง ๒๐ โศกเศร้าเสาะมี ทวารวาทละเล้ง ไปกับกลี้งเขยื้อนหวดระลอกปาริชาติ และภายในสระแก้วรุ่งเนิ่นสนไปค้าย ทองคำสวรรค์ การตามไปค้ายปทุมมา สีแสดและสีขาววิสุตย์ สำหรับรองรับ วิญญานแห่งบรรพการสาธุชนผู้ประกอบกุศล จรรยา มีใจดวงแน่วสุจริต คอขว สีแสดสำหรับเทพบุตรและสีขาวสำหรับ เทพธิดา"
—LS . แล้ว Zoom in มาที่ เทพบุตรและเทพธิดา ให้เป็น MS.	เทพบุตร "คู่อิถานเทพธิดา เพื่อขอเรากำลั จะนาปฏิสนธิอีกแล้ว" เทพธิดา "จริงจิ เราไปต้อนรับเพื่อนใหม่ของ เราเด็ก"

ภาพ	เสียง
— LS . ให้เห็นกามนิต เทพบุตร เทพธิดา แล้ว Pan กล้องตามนุแสดง	กามนิต "ณ.ที่นี้เป็นสถานที่แห่งโลกนี้" เทพธิดา "ท่านเทพบุตรดูมาปฏิบัติใหม่ ณ.ที่นี้คือสุราคือเกษสรวรภักที่ชาวโลกไผ่ฝันอยากจะขึ้นมาเสวยสุขกับอยู่ในภพนี้" กามนิต "สรวรภัก....สรวรภัก....สรวรภักเกษสรวรภัก ทำไมข้าพเจ้าจึงมาอยู่บนดอกบัวนี้ได้อย่างไร"
— LS . ให้เห็นกามนิต เทพบุตร เทพธิดาที่เฝ้าจากัน	เทพบุตร "ท่านยังไม่ได้ไปที่ต้นปาริชาติ ท่านรู้จักต้นปาริชาติไหม" กามนิต "ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นหรือท่าน มีอะไรที่ต้นปาริชาตินั้นหรือ" เทพบุตร "ปาริชาติเป็นต้นไม้ที่นำพิสดังกลิ่นของดอกปาริชาตินั้นมีกลิ่นถึงยิ่งนัก ไม่เหมือนกับกลิ่นของดอกไม้ในโลก หากใครได้สูดดมกลิ่นหอมอันยาวนานนี้จะยังผลให้ระลึกถึงชาติปางก่อนได้"
— LS . ให้เห็นกามนิต เทพบุตร เทพธิดาและดอกบัวสีขาว ใบการ Pan ขวามือดอกบัวสีขาว	เทพธิดา "ท่านเทพบุตรดูดอกบัวสีขาวนี้เถิด นี่แสดงว่ากำลังจะมีบุญทั้งจิตปาริชาติมาปฏิบัติในแดนเขาวงกตแล้ว"

ภาพ	เสียง
LS . ให้เห็น 4 คน แล้ว Pan ขวาเพื่อรับผู้แสดงเดินไปที่ตึกปารีส	กามิต "โอ.....ช่างงามแท้" เทพบุตร "ท่านเทพบุตรกามิต ขอท่านจงจึต ประสงค์ที่จะไปยังตึกปารีสที่นั่นเกิด และท่านจะรู้ถึงอภิต และเข้าใจเรื่อง ราวในวิถีของท่านเอง ขอท่านจงพา เพื่อนใหม่ของเรามาด้วย"
LS . กามิตและวาสิฏฐี เสริ่งแล้ว Zoom in ให้เป็น MS.	กามิต "วาสิฏฐี นั้นเธอเองหรือ" วาสิฏฐี "ท่านกามิต"
MS . กามิตและวาสิฏฐี แล้ว Pan ขยายตามผู้แสดง พร้อมกับ Zoom out เป็น LS.	กามิต "เป็นสุกษยออกพรรษาของเราแล้วที่ได้ มาพบกัน ณ แดนสุขาวดีแห่งนี้"
LS . เห็นกามิต วาสิฏฐี เทพ บุตร เทพธิดา Zoom in จาก LS. มาเป็น MS . โดยถ่ายนางฟ้าเป็นภาพยนต์ แสดงแล้วจับภาพนิ่งไว้	กามิต "ท่านผู้เจริญทั้งหลาย หากท่านปรารถนา จะมาพบกับเรา ณ แดนสุขาวดีแห่งนี้ ขอท่านจงจึตประสงค์ประกอบแต่กุศลความ ดีเสียแก่กันเถิด"

เอกสารประกอบชุดที่ 1 ดวงใจของแม่

เด็กชายฉีกู๊สก็เปิดโรงเรียนและการเล่าเรียน การเรียนของเขาไม่เหมือนกับ
 คำแบบฝึกหัดในทฤษฎีจริงโลกะแบบศูนย์หัวและหลายครั้ง เวลาสอบเลื่อนชั้นก็อย่างสูงหลิม
 เปอร์เลนท์ ประกอบกับรูปร่างที่เหมือนกระหรง อัมดักรณ์ แดพิกตัวเด็ก จูบจิ้นลิ้ง รินมี
 ปากหมา เป้แสบใจเพื่อน ๆ ล้อเลียนเขาเล่น

"อวย รูปร่างก็อวย หัวก็อวย" เพื่อน ๆ ล้อเลียนหัวเราะเยาะ

แต่ถ้ามองการที่ถา การเมื่อ จากบ้านนอกหัวล้านใจน้อยเก่ง เรียนอยู่ในระดับดี
 และเมื่อเปิดถึงที่สุกจนทนไม่ไหว เขาก็ที่เรียนโดยเวลาเขาก็เข้าเฝ้าจริงกับพ่อไหวลา
 แม่ ถัดกระเป๋าคำดีเป็นไปโรงเรียน พอด้วยสายตามันแว้งก็โดดไปเล่นกับเด็กคนอื่น
 ความที่กลางทุ่งนา อยู่กับฝูงวัวฝูงควายไล่ต้อนเร่ไปเรื่อย ๆ และมีเพื่อน ๆ เล่นกันสนุก
 สนาม เจ้าฉีกู๊สชอบเพราะเพื่อนใหม่เหล่านี้ไม่เหยียดหยามเขา และมีเกมส์เล่นสนุก ๆ

ที่ทำการเรียนหนังสืออยู่วันที่ วันแล้ววันเล่า พวกมันไปเก็บดอกไม้มา อายใจเล่น
 ที่ลำห้วยก้านากว่านประสาเล็ก แดกรูวงเค็งนี้หนึ่งเป็นครูประจำชั้น ป.4 ู๊สก็แปลกใจ
 ที่เด็กชายฉีกู๊สไม่มาโรงเรียนทั้ง 7 วันแล้ว จดหมายลาที่ไม่มีถึงก็ตอบพักเพียงครูที่ฝังร
 มอเทอไรท์มาหาแม่ของเด็กชายฉีกู๊ส ถามแม่ว่า

"ทำไมลูกชายจึงไม่ไปโรงเรียน" แม่ก็ไม่ทราบเพราะเห็นไปทุกวัน พอดีได้
 ลูกชายมาแทนหนึ่งเกินผ่านมา แม่ก็เรียกและถามว่า "เห็นเจ้าฉีกู๊สยังไหม"

"โหน มันไปเล่นกับพวกเด็กเลี้ยงควายทุ่งโน้น" เด็กตอบ

"ก็มันเป็นห่วง....." ครูวงเค็งก็กล่าวกับแม่ "เพราะแม่เรียนไม่คอยดีอยู่
 แล้วมาหาโรงเรียนอย่างนั้น อาจจะต้องตกเรียนซ้ำชั้น หรือบางทีอาจจะหนีโรงเรียนไปเลย"

“ไม่เห็นไรหรอกคะครู ก็ฉันจะพยายามพาไปให้เรียนต่อจนได้” แนนับอาสา
อย่างตั้งใจ

เข็มนั้น เมื่อโรงเรียนเลิกแล้ว เด็ก ๆ พวกนี้ทยอยกลับบ้านเป็นกลุ่ม ๆ บางวิ่งบางเดิน บางป่าเถื่อนจนบิดกระดากหัวร่อเล่น บางเดินแทะไฮสกรีม แม่เพิ่งลงมือสอนใหม่ใหม่ก็เพียงสองวันนี่แหละ เพิ่งจะได้มาประมาณนี้กว่า

"จิ๋ว" ไหมลูก" แม่นาม แสงทำเป็นไมรู้ไม่รีรอ ร้องความเดือดร้อนของลูก

"อับ.....แม่ หิ" เสียงอ้อๆ ในลำคอ

"เดอ.....ดูช่วยหีบกรไกรอันใดให้แม่หนูยี่ดู" แม่จึงไปตีกรไกร
เค็กขายถักหันไปหีบกรไกรที่ปลายม้านั่งมาส่งให้แม่พลงตามชี้ว่า:

"แม่เอากรรโกรทำไมอะ"

ผู้ให้แมลงจากบ้านเกิดกลับมาสู่เขาเอง จรดปลายกรรไกรทำที่จะตัดผ่านแล้ว

ตอบดีกว่า "จะดีกว่านี้เอง"

เจ้าถึกวิ่งไปจับขอตอกแม็กไว "เอะ.....อย่า.....ทำไมแม็กกับถึกละ"

แม้ที่มาของกฎหมายอาญาค่ายสยตว่า ถูกขโมยผลไม้ "แม่เพิ่งทอนผ้าใส่ขึ้นรถเดียว
ก็บอกว่า ๆ หากถักตอแบบนี้ขึ้นรถไปจะหาประโยชน์อะไรได้" เจ้าถักอธิบาย

"ลูกเห็นว่า กองทอผ้าให้เสร็จเป็นผืนยาวจึงจะไคประโยชน์เต็มที่ใช่ไม๊ลูก"

"จะแม่" ดิกรับคำ "ลูกกับแม่เจอกัน" แม่พูนน้ำเสียงเบี่ยงเบี่ยงควายเมตตา

“หากดูใหญ่เรียน ทั้งต่างกันเพียงแค่นี้มันก็ไม่สำเร็จประโยชน์สมบูรณ์เหมือน
ผ้าที่เพิ่งเริ่มทอแต่ละอู” ความเศร้าสะเทือนใจตนมาจับคอดอกให้สัมผัสเจ้าอีกโมเฆ
สุดนอกแม่แล้วองให้ รู้สึกขมขื่นสำนึกจนพูดบรรยายออกมาไม่ได้ ดูเป็นแม่ก็โง่กอด

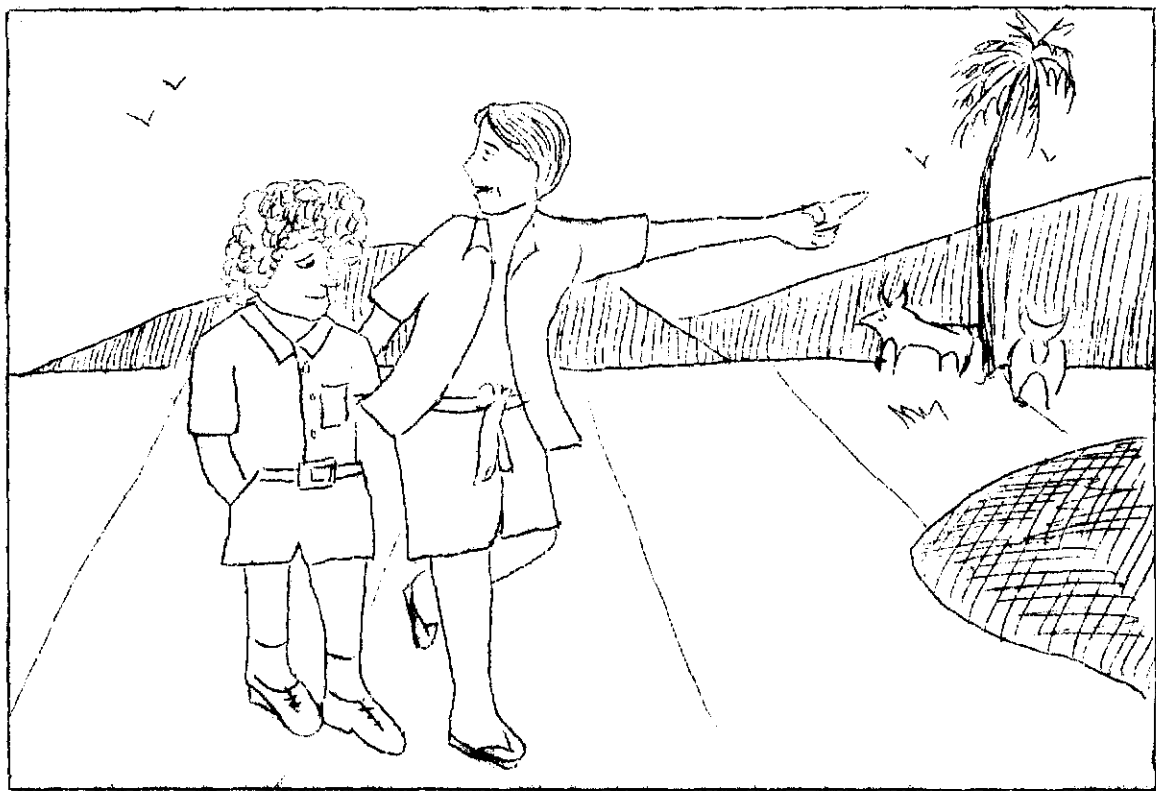
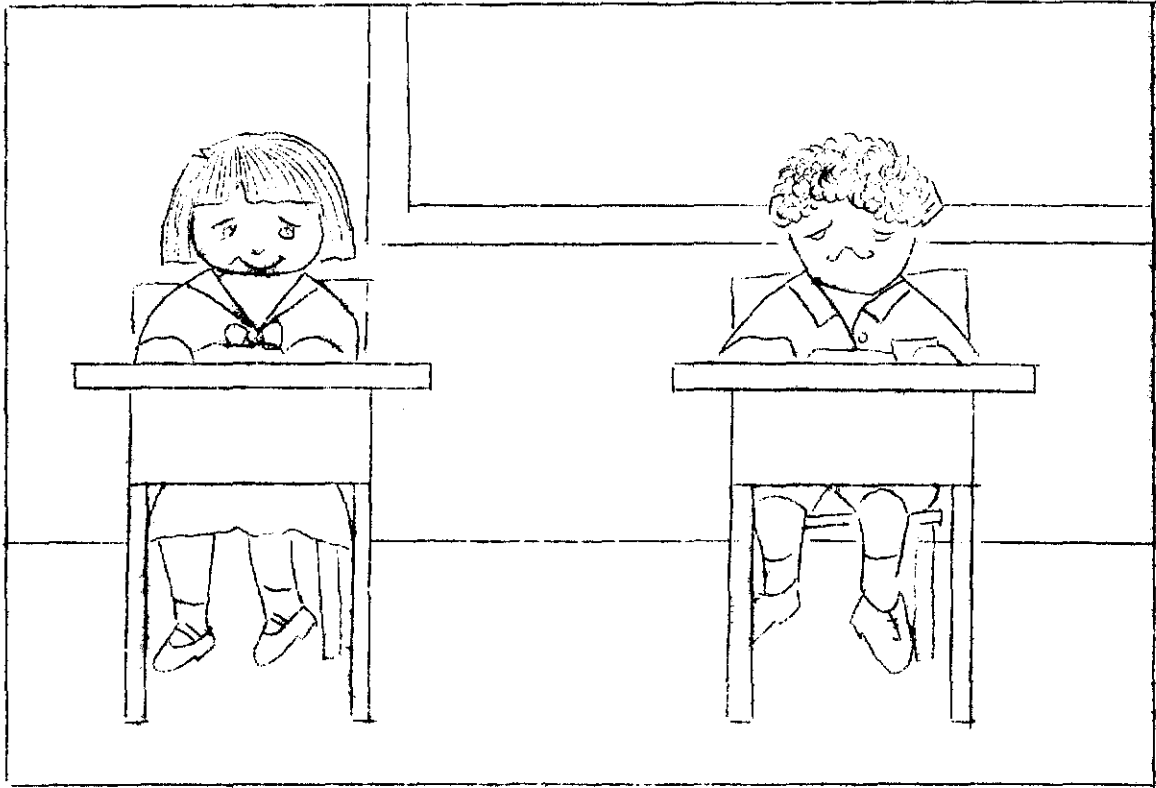
ลูก และตบหลังปดบโยนลูกต่าง ๆ นานาว่า

"ลูกเอ๋ย ผู้คนที่เห็นฉันจะเป็นผู้ชนะ อย่างฉันอายุเฒ่า ความยากจนไม่ควรอายเพราะเราเลือกเกิดมาเองไม่ได้ รูปร่างเราก็เลือกสร้างเองไม่ได้สุดแต่ธรรมชาติ ความจนไม่ใช่ความชั่วนะลูก แต่ความเลวความดีเราเลือกทำได้ ถ้าเรากล่าวเท็จจึงอายเฒ่า....."

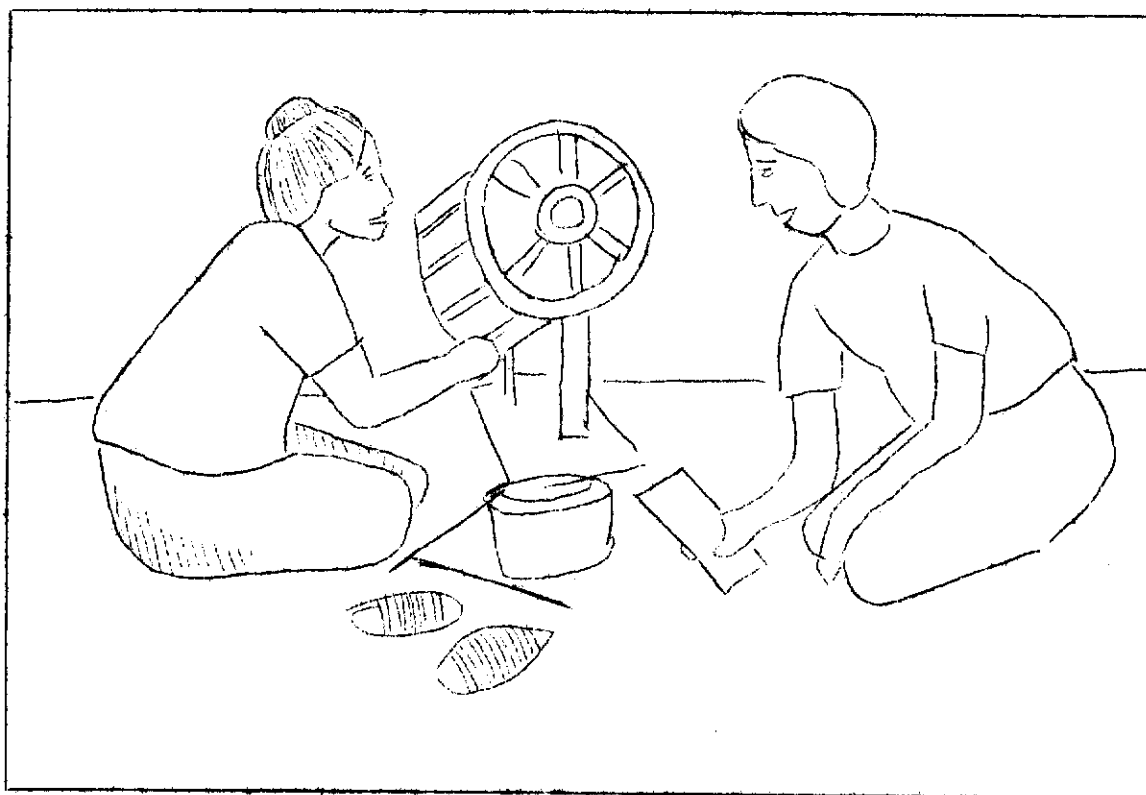
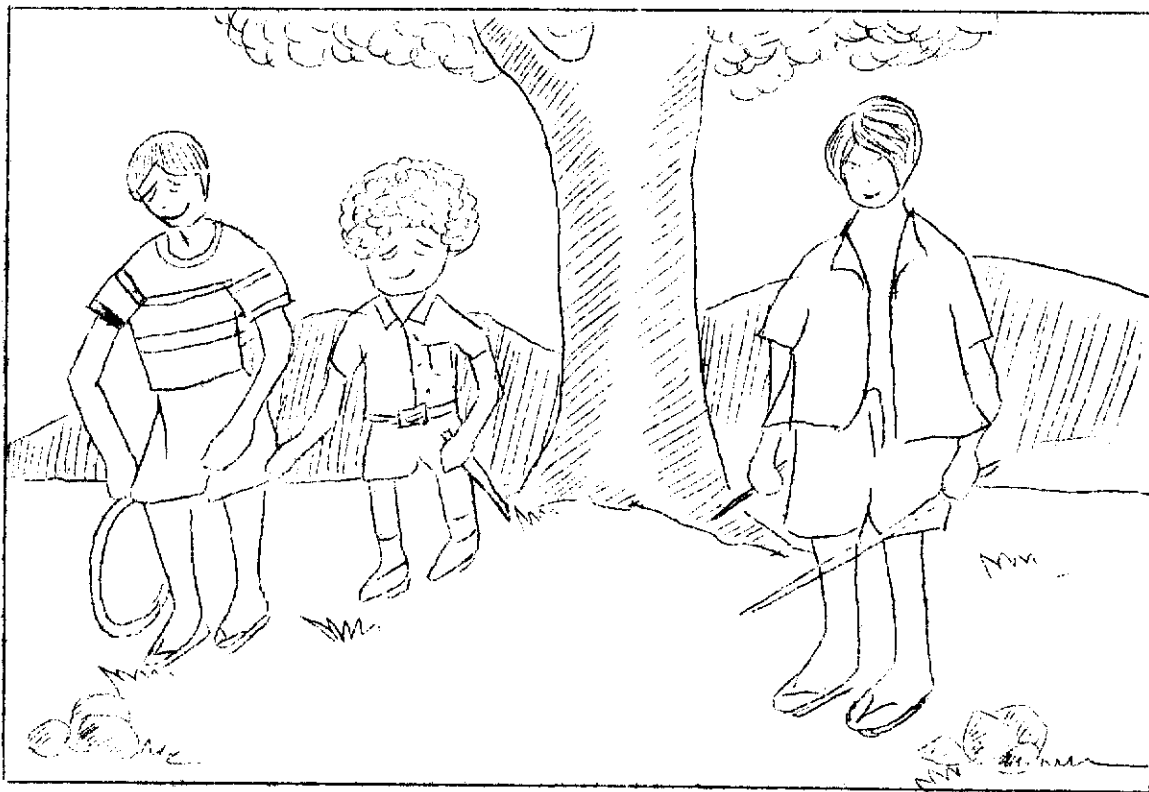
ต่อมาอีกเจ็ดปี เด็กชายฉีกก็เรียนจบจากสถาบันอัสสัมชัญเกียรตินิยม เขารู้สึกภูมิใจและประทับใจในเหตุการณ์เมื่อตอนเด็ก ๆ ครั้งนั้นมากจนไม่อาจที่จะลืมมันได้

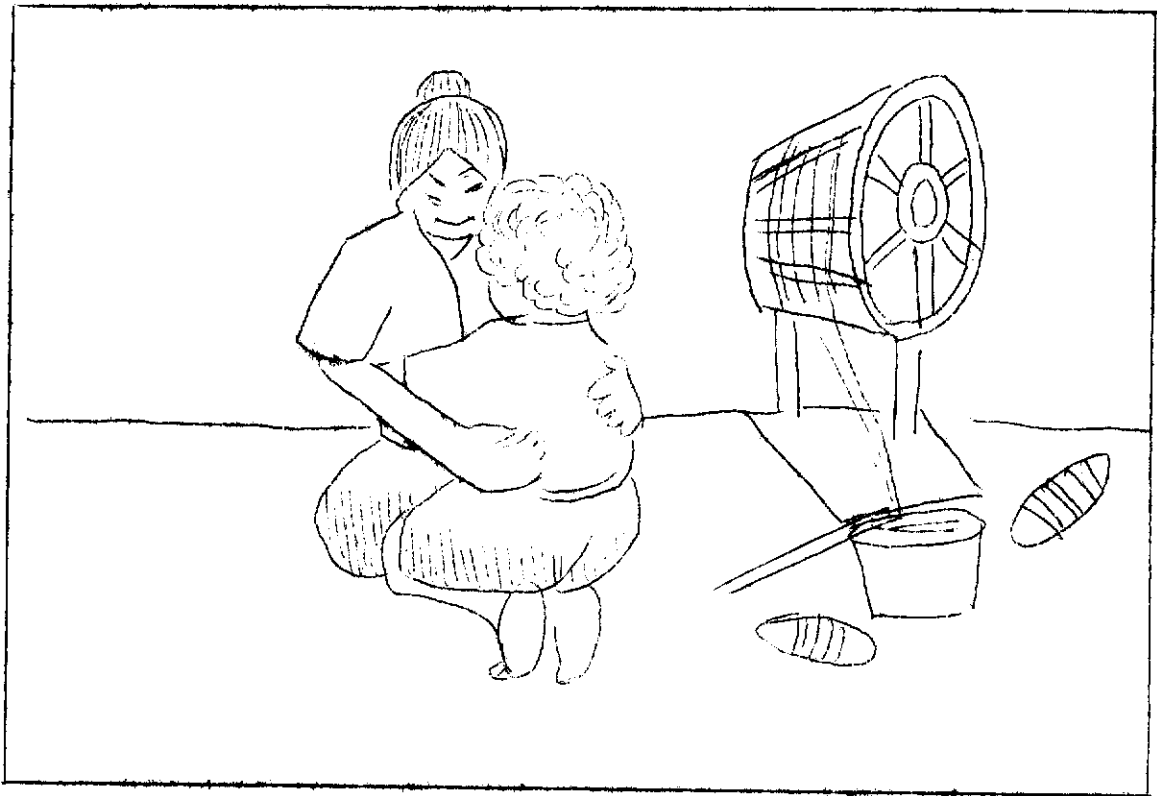
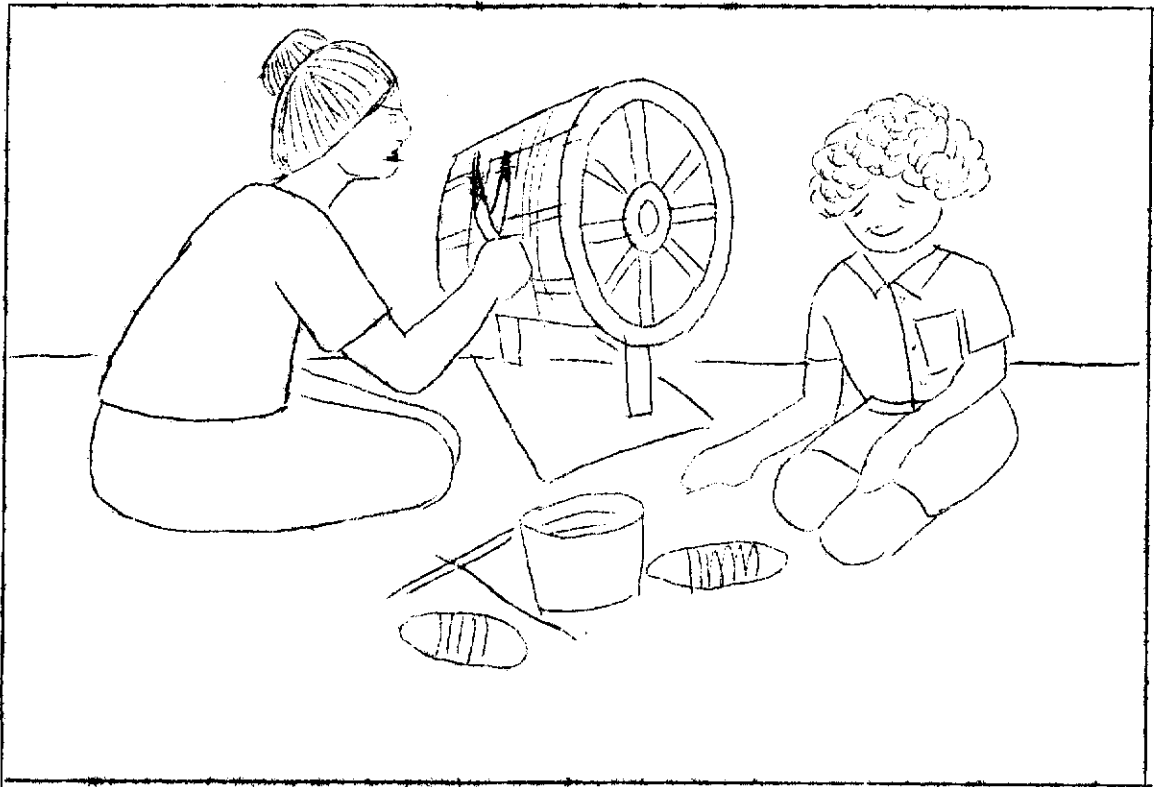
"ความมีรูปร่างอัปลักษณ์ไม่ควรอาย ความยากจนไม่ควรอายแต่ความเบื่อกวนใจของอาย"

ภิกขุ โพธิ์แสนยาภาส

ภาพประกอบ 2 . ดวงใจพี่.

ขบวี่ยนไฮ้เกอฬวี่ยน. การร้ะกอลความดี,
 ความละอายและเกรงกลัวความชั่ว,
 การทำจิตใจให้บริสุทธิ์, ความกล้าหาญจริจรรณ,
 โดย. พริ้ง ขุนดาโง

ได

ไฟ

เลงขี้

ข้อเสนอแนะในการเรียนบทเรียนโปรแกรม

1. อ่านบทเรียนช้า ๆ และทำความเข้าใจไปเรื่อย ๆ ปฏิบัติตามคำแนะนำในบทเรียน
2. บทเรียนมีคำอธิบายสลับคำถามให้นักเรียนตอบ
3. แต่ละคำถามจะเว้นระยะว่างไว้ให้นักเรียนเติมคำตอบสั้น ๆ
4. แต่ละคำถามจะมีเฉลยทุกข้อ ซึ่งคำตอบที่อยู่ในกรอบข้างล่างดังกล่าว

.....การอ่านบทเรียนจึงใจกระดากสิ่งที่เจอใหม่ก็ส่วนที่เน้นคำตอบไว้ก่อน.....

5. การตอบคำถามนั้น นักเรียนควรที่อาศัยตนเองโดยไม่ดูคำตอบก่อน การตอบผิดไม่เสียหายอะไร แต่จะทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น เมื่อตอบเสร็จแล้วจึงค่อยเปิดกระดานเฉลย ตรวจดูคำตอบเพื่อความเข้าใจต่อไป

.....ขอให้นักเรียนใกล้ชิดและสนุกกับการเรียนด้วยตนเองครั้งนี้.....

กรอบที่ 1 บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะท่าทางของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมารวมทั้งรูปร่าง หน้าตา ความประพฤติ อารมณ์ และความรู้สึก ความเชื่อ บุคลิกภาพของบุคคลมีทั้งที่สามารถมองเห็นได้ และมองเห็นไม่ได้

บุคลิกภาพของคนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1.
2.

กรอบที่ 2 นายอำนาจเป็นกบรูปร่างสูงโปร่ง มีใบหน้าที่มนสัน สมชายชาตรี ลักษณะดังกล่าวนี้จัดเป็นบุคลิกภาพที่.....	1. บุคลิกภาพที่สามารถมอง เห็นได้ 2. บุคลิกภาพที่มองไม่เห็นได้
กรอบที่ 3 นายทองเกิดชอบเรืออีกลอง ถ้าวันไหนเขา เตรียมนักขุดจากบ้าน แล้วมีเสียงจิ้งจกตก เขาจะเปลี่ยนใจ ไม่ขุดจากบ้านที่นี้ ลักษณะดังกล่าวนี้จัดเป็นบุคลิกภาพที่.....	มองเห็นได้
กรอบที่ 4 เพื่อทดสอบความเข้าใจของนักเรียน จงเขียน เครื่องหมาย / และ X ท้ายข้อความต่อไปนี้ ๑. บุคลิกภาพของบุคคลขึ้นอยู่กับลักษณะทาง จิตใจ และอารมณ์ของบุคคลที่แสดงออก ๒. คนใจกว้างเป็นบุคลิกภาพที่คนทุกคนมีแต่เขาและรูปร่างที่ เท่านั้น	มองเห็นไม่ได้
กรอบที่ 5 บุคลิกภาพเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้จาก ประสบการณ์และการเรียนรู้ ในพุทธศาสนาโลกกล่าวว่า คุณธรรม เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาบุคลิกภาพและสังคมได้ ดังนั้นบุคคลจึงสามารถพัฒนาบุคลิกภาพของตนได้จาก การปลูกฝัง.....	1 X.....2

กรณี 6 นางสาวใจแก้ว ได้ถูกแมวมองนำตัวมาจากชนบท เพื่อเข้าร่วมประกวดนางงามในนามของร้านเสริมสวยระดับ 1 เธอได้รับการเปลี่ยนแปลงจากเจ้าของร้านจนได้รับตำแหน่งนางงาม ลักษณะเช่นนี้เป็นการพัฒนาคุณภาพโดยใช้คุณธรรม ใช่หรือไม่	คุณธรรม
กรณี 7 คุณธรรมมาจากคำ 2 คำ ได้แก่ คุณ + ธรรม คุณ หมายถึง ประโยชน์ ธรรม หมายถึง ความดี ความชอบ คำนี้สอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งเมื่อรวมกันแล้วจึงหมายถึง ความดี ความชอบที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ลองคิดว่า ถ้าเรียบเข้าใจเรื่องหรือแปลว่า บุคคลที่มีคุณธรรมทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความดี ความชอบอันนี้ ประโยชน์ทั้งของตนเองและผู้อื่น อาจจะเรียกบุคคลนี้ว่าเป็นคนที่ ดี	ไม่ใช่
กรณี 8 คุณธรรม..... หมายถึง	คุณธรรม
กรณี 9 คุณธรรมที่จำเป็นในการพัฒนาคุณภาพและสังคมมีมากมาย ได้แก่ ความสะอาดเกรงกลัวต่อความชั่ว การประกอบความดี การทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ความกล้าหาญจริยธรรม	ความดีความชอบที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

ความรับผิดชอบตนเองและสังคม การมีวินัย ความซื่อสัตย์
 ความกตัญญูต่อชาติ ความมีเกียรติ การรู้จักประมาณหรือความ
 พอที่ การมีวิจรรู้อย่างในการตัดสินใจ การเสียสละ การรู้
 จักสร้างความสำเร็จในชีวิตตนเองและสังคม การรู้จักเคารพ
 ความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น การไม่เบียดเบียนและก่อความ
 เดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ฯลฯ

นักเรียนลองนึกดูสิว่า จากภาพข้างล่างนี้เกิดจาก

บุคลิกลักษณะรวมใด

กรณีที่ 10 สังคมไทยปัจจุบัน ผู้คนมักจะปฏิบัติในทางที่ไม่ดี
 ไม่ระมัดระวัง ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาการก่อวินาศกรรม การจ
 รมผู้ร้ายคดียาเสพติด การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง เป็นผลจาก
 ขาดคุณธรรมใด

- ความรับผิดชอบตนเอง
 และสังคม

- ความมีระเบียบวินัย

กรณี 11 คุณธรรมมีมากมายและมีความสัมพันธ์กันกับการช่วยพัฒนาคุณภาพของบุคคลและสังคมได้อย่างไร เราจะพบว่าเมื่อคุณธรรมมีอยู่ในคุณธรรมหนึ่งก็จะนำคุณธรรมอื่นมา นิทานต่อไปนี้จากแปะเรื่อง ประวัติกะปิ จะพบว่า เป็นนิทานที่เน้นคุณธรรมเรื่องหนึ่งที่คุณธรรมเกี่ยวข้องถึง 3 ชนิด ไถ่ 1..... 2..... 3.....	1. ความละเอียดและเกรงกลัวต่อความชั่ว 2. ความมีวินัย (หรือคุณธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง)
กรณี 12 ถ้านักเรียนได้รับเลือกเป็นประธานที่ปรึกษาของโรงเรียนก็ต้องกำหนดกิจกรรมที่ควรส่งเสริมให้นักเรียนจะเลือกคุณธรรมใดเป็นหลักในการทำงานครั้งนี้ ก. ความมีวินัย ข. ความกตัญญูต่อเวที ค. ความซื่อสัตย์ ง. ความละเอียดและเกรงกลัวต่อความชั่ว จ. ขอ ก. และ ค.	1. ความเสียสละ 2. ความซื่อสัตย์ 3. ความกตัญญูต่อเวที
กรณี 13 การกระทำของบุคคลหนึ่ง ๆ อาจจะเกิดจากคุณธรรมใดคุณธรรมหนึ่ง หรือหลายคุณธรรมเกี่ยวข้องกัน เพราะคุณธรรมบางอย่างจะมี.....	จ. ขอ ก. และ ค. คุณธรรมบางอย่างที่เราสนใจเกี่ยวกับคุณธรรมที่เกี่ยวข้อง มาก;

กรณี 14 ในขณะที่สังคมมีความต้องการคนที่ถูกรวมเป็น อย่างมาก ทั้งนี้เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นทุกวันนี้มาจากความประพฤติก ของบุคคลในวงกว้าง คุณธรรมที่จะช่วยห้ามใจคนไม่ให้กระทำ ความชั่วได้แก่ ความสะอาดและเกรงกลัวต่อความชั่ว คนที่กล่าวถึงความผิดโดยไม่เกรงกลัวต่อผลของการทำ ความผิด แสดงว่าเป็นคนที่ขาดคุณธรรม.....	ความสัมพันธ์เกี่ยวกับ
กรณี 15 เพื่อนของนักเรียนนำกระเป๋าสตางค์ตก โดยไม่มี ใครเห็นนอกจากนักเรียนเท่านั้น นักเรียนจะนำกระเป๋าสตางค์ ไปคืนเจ้าของหรือไม่.....	- ความสะอาดและเกรงกลัวต่อ ความชั่ว
กรณี 16 สมมุติว่านักเรียนนำกระเป๋าสตางค์ไปคืนเจ้าของ ทั้ง ๆ ที่นักเรียนอาจจะคิดว่าเจ้าของตกได้เพราะไม่มีใครเห็น นักเรียนมีเหตุผลใดบ้าง.....	กิ่น, ไม่กิ่น
กรณี 17 บุคคลมีความรู้สึกสะอาดใจเมื่อกระทำความผิดหรือ ทำความชั่ว แสดงว่าผู้นั้นเป็นคนที่มี ความสะอาดใจหรือหิริ ความสะอาดใจ หมายถึง.....	- มีความไม่สบายใจหรือ สะอาดใจที่จะเอามาเป็น รองตนหรืออื่น ๆ

กรณีที่ 18 นายอำนาจไปเก็บตัวรามทะเลตอนพูดว่า เขาเห็นเต่าหลายตัวจึงไล่จับเพื่อนำไปให้เพื่อนดูเล่นที่บ้านพัก เมื่อนำถึงที่พักเพื่อนๆกำลังดูหนังไปนั่งเล่นด้วยกันอย่างสนุกสนาน และมีเพื่อนคนหนึ่งไล่เสนอให้อำนาจเอาเต่ามาเผาไฟกินเพื่อฉลอง จึงเอื้อเต่าว่าเป็นอย่างไร ถ้าักเรียนเป็นอำนาจ จะเห็นด้วยกับความกตัญญูของเพื่อนหรือไม่.....	-- ความละอายใจในเมื่อกระทำ ความผิดหรือว่าความชั่ว
กรณีที่ 19 สมมุติว่านักเรียนไม่เห็นด้วยกับความกตัญญูของเพื่อนนักเรียนเป็นเหตุผลใด.....	เห็นด้วย, ไม่เห็นด้วย
กรณีที่ 20 ถ้านักเรียนไม่เอาเต่าไปเผาถึงที่เพื่อน ๆ เสนอความผิดเพราะความเกรงกลัวต่อผลร้ายของความชั่ว หรือกระทำบาป นั้นย่อมแสดงว่านักเรียนเป็นผู้ที่มีความเกรงกลัวต่อความชั่วหรือโอคัมปะ ความเกรงกลัวต่อความชั่ว หมายถึง..... 	-- กลัวบาปกรรม, กลัวเต่าจะตาย หรืออื่น ๆ
กรณีที่ 21 นักเรียนลองให้ความหมายของคำว่า ทิวิ โอคัมปะธิกะ ทิวิ โอคัมปะ หมายถึง..... 	-- ความเกรงกลัวต่อผลร้ายของความชั่วหรือการทำความบาป

ตอนที่ 22 คนเราทุกคนควรตระเวนทำความชั่ว และแรง ประกอบความดี ทางศาสนาเรียกว่า ประพฤติชอบกาย วาจาและใจ รวมเรียกว่า กุศลกรรมบถ 10 ประการ แต่ทางแห่ง กุศลกรรม การประพฤติชอบกาย วาจาและใจ เรียกว่า	ความตั้งใจเมื่อกระทำ ผิดและความเกรงกลัวต่อ ผลร้ายของความชั่ว (เก่งมากแสดงว่านักเรียน เข้าใจแล้ว)
ตอนที่ 23 บริเวณอนุสาวรีย์สมรภูมิซึ่งมีถ้ำใหญ่มากมาย ขุดตามจดหมายเหตุบางจะตามถนนแต่ไม่สำเร็จ ไม่มีใครสนใจ ชายผู้เฒ่า จนกระทั่งเด็กชายคนหนึ่ง เห็นภาพผู้เฒ่า วาดภาพถ้ำนี้ การกระทำของเขาส่งให้เกิดการประกอบความดีต่าง	กุศลกรรมบถ
ตอนที่ 24 ในการหาเสียงเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่หน้าเขา ที่พรรคการเมืองหาเสียงถึงภาพต่อไปนี้ นักเรียนว่า การกระทำของผู้สมัครเลือกตั้งนี้แสดงให้เห็นว่าเขาไม่ประพฤติชอบ ทาง.....	กาย

๒๕ การประณามความดี สามารถทำได้หลายทาง
 นักเรียนควรเร่งระดมสติปัญญาที่รอบคอบ วาจาและใจ
 นักเรียนผู้ดีโอเคแปะเรื่องนรก-สวรรค์แล้ว จากเรื่อง
 นี้ได้ข้อสรุปว่า.....

วาจา

๒๖ บุคคลผู้ชั่วร้ายไม่มีความทุกข์ และสุขอันอยู่กับจิตใจของ
 เราเอง ดังนั้นการทำความดีให้บริสุทธิ์ ก็ควรจะกำจัดสิ่งหรือ
 เครื่องเรือนของ ที่เรียกว่า กิเลส ออกไปเสียเราจะไ้
 ความสุข

กิเลสของกษ ท้าให้จิตใจของเราไม่.....

-ให้บุคคลเร่งสร้างคุณงาม

ความดี.

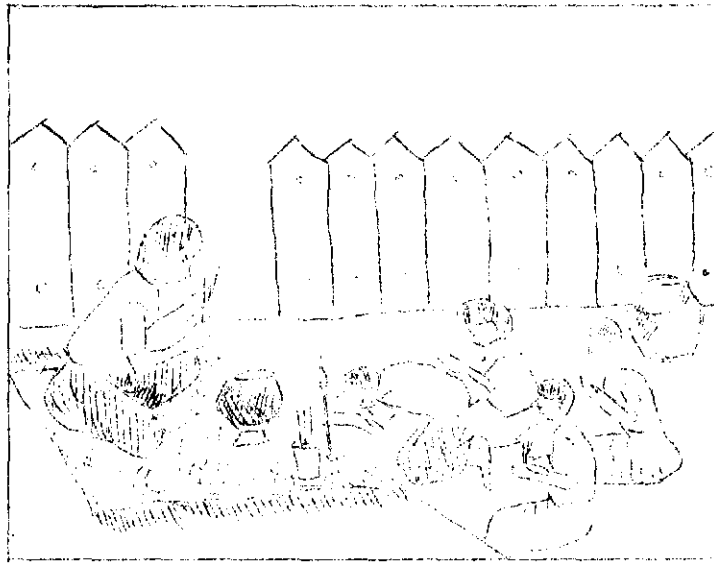
กรณี 30 นายวันชัยถูกตำรวจจับในข้อหาเมาเริ่ดอื่นชนไว้ใน กระเป๋าดินทางเพื่อจะไปจำหน่ายยังต่างประเทศ การกระทำ ของนายวันชัยแสดงว่าเขาเกิดกิเลสขึ้นในใจ ไฉน.....	1. โสกะ 2. โทสะ 3. โมหะ
กรณี 31 จากเหตุการณ์ในกรณี 27 นักเรียนคิดว่านายเล็ก กำลังเกิดกิเลสขึ้นในใจ ไฉน.....	โสกะ
กรณี 32 ในการสอบวิชาสังคมศึกษา นางสาวดวงใจเคยทำ คะแนนได้ก็จริงไม่ได้เตรียมตัวดูหนังสือเช่นที่เคยปฏิบัติ แต่กลับไม่ เที่ยวเตร่อยู่แถวลานสเก็ต เมื่อประกาศผลการสอบวิชานี้เธอจึง สอมน้ำตา การกระทำของดวงใจเป็นการแสดงให้เห็นว่าเกิด กิเลสในใจของเธอ ไฉน.....	โทสะ
กรณี 33 เพื่อให้เกิดความมั่นใจยิ่งขึ้น นักเรียนลองสรุปให้ครู อีกที โสกะ คือ..... โทสะ คือ..... โมหะ คือ.....	โมหะ

กรณที่ 34 ก็เลยรู้สึกกลัวใจไม่ให้เราบรรลุความดี เราเรียกว่า นิวรณ์ มีอยู่ 5 ประการคือ 1. ความฉันทะ คือความใคร่ในทางที่รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส 2. พยาบาท คือความปองร้ายผู้อื่น 3. ถีนีหิระ คือความท้อหวั่นเพลาหวนถอย 4. อุทธัจจกุกกุจจะ คือความฟุ้งซ่านและรำคาญ 5. วิจิจิงกา คือความลังเลสงสัย ไม่แน่ใจ นิวรณ์ หมายถึง	- โทสะคือความโกรธอยากได้ ในทางทุจริต, หลอใจในทาง - โทสะคือความโกรธ ความ พยาบาท คือประพฤติชั่วร้าย - โมหะคือความเพี้ยนผิดจาก กลองธรรม ความประมาท
กรณที่ 35 ผู้ที่มีความตั้งใจเรียน ไม่แสดงอาการง่วงเพลาหวนถอยอะไรให้ เห็นว่าผู้นั้นไม่มีนิวรณ์ประเภท.....	- ก็เลยรู้สึกกลัวใจไม่ให้เรา บรรลุความดี
กรณที่ 36 นางจันทิมาเสียบุตรสาวอย่างกระทันหันเนื่องจากประสบ อุบัติเหตุรถชน หลอนจึงไม่มีความมั่นใจเพื่อทำจิตใจให้สงบทั่วถึง ขอประทาน การกระทำของนางจันทิมาต้องการที่จะขจัดนิวรณ์ประเภท	ถีนีหิระ
กรณที่ 37 ลูกสาวของนางจันทิมาคนหนึ่งและไปอยู่กับที่กลางถนน แต่เมื่อเห็นรถบรรทุกวิ่งมาด้วยความเร็วจึงถอยหลังถอยไปเพื่อ เฝ้า ทำให้รถที่สวนทางมาชน เกิดกระเด็นเพราะไม่คิดว่าเธอจะถอยมา อุบัติเหตุครั้งนี้เกิดขึ้นเพราะเธอมีนิวรณ์ประเภท.....	อุทธัจจกุกกุจจะ

กรณี 38 ถัดจากนักเรียนลงเข้าใจแล้ว แต่เพื่อให้น้ำใจจึงให้ ลองทำคู่กันครั้ง หนึ่งครั้ง 5 ประเภทใดก็ได้ 1.....2..... 3.....4..... 5.....	วิจิตรจิตร
กรณี 39 นอกจากจะจับมือแล้ว วิธีการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ทางศาสนาปฏิบัติไว้ว่า การภาวนา แปลว่า การทำให้เจริญขึ้น หมายถึง การฝึกจิตให้สงบ และเกิดปัญญา แจ้งความความเป็นจริง สามารถละกิเลสได้มากน้อยตามผลแห่ง การปฏิบัติ ความพยายามละกิเลส เช่น ระงับความโกรธ แล้วก็ พยายามละกิเลสที่ละเอียดขึ้นโดยทำจิตใจให้แจ่มใส แสงธรรม จึงทำให้สะอาดบริสุทธิ์ ถรรพวัฏนี้ศาสนาเรียกว่า..... 	1. กามฉันทะ 2. พยาบาท 3. ถีนะ 4. อุทธัจจกุกกุจจะ 5. วิจิตรจิตร (เก่งมากที่ตอบถูกต้อง)
กรณี 40 ช่วยให้ความหมายที่สมบูรณ์กับคำต่อไปนี้ การภาวนา หมายถึง	การภาวนา

กรอบที่ 4.1 มุ่งเน้นในสิ่งของที่มอบแสดงความกล้าหาญของผู้เรียน เช่น ต้องการให้ผู้เรียนทราบว่าตนเก่งกล้าถนัดการหาผลาคะกับ ผู้ใด การกระทำเช่นนี้แสดงว่าเรา <u>ไม่มีความกล้าทางจริยธรรม</u> เพราะเป็นความกล้าในทางที่ไม่ถูกต้อง ความกล้าในทางที่ดี โดยไม่เกรง ใครจะเขอะเขี่ย หรือหว่านประมาท แสดงว่าผู้เรียนเป็นคนที่.....	การฝึกอบรมจิตใจให้เกิด ความสงบและเกิดปัญญาแจ้ง ความความจริง
กรอบที่ 4.2 ความกล้าทางจริยธรรม หมายถึง ความกล้าใน ทางที่ดีหรือในการกระทำความดี แบ่งออกเป็น 3 อย่างคือ 1. กล้าทำความดี 2. กล้าสละสิ่งสกปรกเสีย 3. กล้าต่อต้านความไม่ดี หรือกำจัดความอับจริยธรรม ความกล้าทางจริยธรรมมีอยู่.....อย่าง	ความกล้าทางจริยธรรม
กรอบที่ 4.3 ค.ร. นิยามของการเล็ง ค.ร.เฉพาะ ด้วยการขโมย 3 อย่าง กลองพิฆะของเพื่อนมาดัดไว้ที่โต๊ะของเรานะ แต่การกระทำ ไม่เหมาะสมของ ค.ร.ค้อย จึงเห็นเป็นการกระทำที่กระป๋องและโต๊ะ ของนักเรียนคนอื่น ครูจึงพบของอยู่ใต้โต๊ะ ด้านนักเรียนเป็น ค.ร.ค้อยจะนำเรื่องที่เคยไม่เข้าให้ครูรู้หรือไม่.....	
กรอบที่ 4.4 สมมุติว่า ค.ร.ค้อยนำเรื่องที่เคยเห็นไปบอกครูยอม เป็นการแสดงให้เห็นว่าค้อย.....	พยายามให้คนอื่นตามความ รู้สึก

กรอบที่ 45 ความกล้าทางจริยธรรม แบ่งเป็น 1. 2. 3.	- ความกล้าในทางดีหรือความกล้าทางจริยธรรม
กรอบที่ 46 ธรรมที่ทำให้เกิดความกล้าหาญเพราะบุญปฏิบัติเกิด ความมั่นใจในบุญความดีของตนและมีปัญญาไตร่ตรอง รู้ตัว ทำให้ภูมิใจไม่หวั่นไหว ธรรมพวกนี้เรียกว่าเวสาร์ธกรณธรรม เข้าใจแล้วลองตอบทีละ เวสาร์ธกรณธรรม คือ.....	1. กล้าทำความดี 2. กล้าสนับสนุนคนดี 3. กล้าต่อต้านความไม่ดี
กรอบที่ 47 เวสาร์ธกรณธรรม มี 5 ประการ ได้แก่ 1. ศรัทธา คือเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ 2. กิเลส คือรักนงกาย วาจา ใจ เรียบร้อย 3. พานุสัจจะ คือความเป็นผู้มีใจงาม 4. วิริยภังกะ คือปรารถนาความเพียร 5. ปัญญา คือรอบรู้สิ่งที่ควรรู้ เพื่อทดสอบความเข้าใจของนักเรียน ให้นักเรียนพิจารณา จากภาพต่อไปนี้ว่าเกิดจากบุคคลใด เวสาร์ธกรณธรรมข้อใด	- ธรรมที่ทำให้เกิดความกล้าหาญ

กรอบที่ 48 การที่บุคคลยึดหลักธรรมเวสาร์ธการณธรรมแล้วจะทำ

ศรัทธา

ให้ผู้อื่นเกิดความภักดีเพราะ.....

.....

นักเขียนพึงพิจารณาเรื่อง กวโจลงแนบวโจอิก

เกี่ยวกับอะไร

กรอบที่ 49 นักเรียนรู้ใหม่ว่าการไม่เบียดเบียนผู้อื่นเป็นการกระทำ

เพราะผู้ปฏิบัติเกิดความ

ที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เป็นสิ่งที่ทำให้ตัวเราและผู้ที่ไม่มีความสุข

มีจิตใจที่สุขสบายของตนและ

ความไม่เบียดเบียน หมายถึง.....

มีปัญญาไตร่ตรอง รู้ตัว

.....

ความระมัดระวังการเป็น

คนเลว

กรณี 50 วิธีการ เบียดเบียนและก่อความเดือดร้อนให้ผู้อื่น มี 1. เบียดเบียนชีวิตและร่างกาย 2. เบียดเบียนทรัพย์สิน 3. เบียดเบียนความสงบสุข 4. เบียดเบียนความเจริญและผลประโยชน์ เพื่อทดสอบความเข้าใจของนักศึกษาเรียนวิชานี้มีมากน้อยเพียงใด ให้นักศึกษาพิจารณาภาพ แล้วตอบคำถามว่าบุคคลในภาพเบียดเบียนผู้อื่นแบบใด 	การกระทำที่ไม่ทำให้อื่นได้รับความเดือดร้อน
กรณี 51 มนุษย์ถูกบังคับเบียดเบียนผู้อื่นเพราะขาดความนึกคิด ไม่พิจารณาจะให้อื่นเป็นสุข เรียกว่าเมตตา และไม่คิดปรารถนาที่จะให้อื่นทุกข์ เรียกว่า ความกรุณา ดังนั้นผู้รอบคองก่อความเดือดร้อนให้คนอื่นได้แก่ ผู้ขาดคุณธรรม.....	เบียดเบียนทรัพย์สิน

กรณี 52 นักเรียนเข้าใจความหมายของเมตตา กรุณาแล้ว ช่วยเติมคำให้สมบูรณ์ เมตตาก็คือ..... กรุณาก็คือ.....	เมตตา กรุณา
กรณี 53 คุณธรรมที่กล่าวมาแล้ว ล้วนแต่ช่วยให้เด็กเรียนได้ดี - ความกตัญญูปรารถนาจะให้ผู้อื่น ดี จึงควรจะมีปฏิบัติเพื่อความสุขของตนเองและผู้อื่น เป็นสุข วันนี้ผมมาเรียนเพียงเท่านี้ โอกาส ที่เราจะได้เรียนกันใหม่ สักที 	- ความกตัญญูปรารถนาจะให้ผู้อื่น ดี วันนี้ผมมาเรียนเพียงเท่านี้ โอกาส ที่เราจะได้เรียนกันใหม่ สักที

คู่มือครูบทเรียนเพื่อประเมินตามแนวพุทธศาสตร์

เรื่อง ความรับผิดชอบตนเองและสังคม และความเป็นวินัย

เวลาที่สอน 2 คาบ

ความถนัดของนักเรียน

1. ถ้าทุกคนในสังคมมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและส่วนรวมแล้ว ก็จะมีผลให้ครอบครัวและประเทศชาติมีแต่ความมั่นคงและสงบสุข

2. ระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่ช่วยควบคุมให้ทุกคนปฏิบัติตามเจตนา และข้อตกลงทางสังคมซึ่งทำให้สะดวกในการปกครอง หากสมาชิกทุกคนมีระเบียบวินัย สังคมหรือชุมชนนั้นก็จะมีความสงบสุขและเจริญก้าวหน้า

จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้เด็กเรียนรู้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ความเป็นวินัย

2. เพื่อให้เด็กเรียนรู้เห็นความสำคัญของเนื้อหาตามข้อ 1

3. เพื่อให้เด็กเรียนรู้แนวปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมที่ไม่ใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนโดยถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อเด็กเรียนจบบทเรียนแล้ว นักเรียนควรจะแสดงพฤติกรรมต่อไปนี้ได้

1. อธิบายความหมายของคุณธรรมจากเนื้อเรื่องที่เรียนในบทนี้ได้

2. แยกแยะผลดีของการมีจริยธรรม และผลเสียของพฤติกรรมที่ขาดจริยธรรมทั้งที่

เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่นทั้งในระบอบครอบครัว โรงเรียนและชุมชนได้

3. ปฏิบัติกิจกรรมของโรงเรียนให้ถูกระบบตามหลักศาสนาที่ใช้ได้ถูกต้อง
4. สรุปหลักการที่สำคัญจากบทเรียนได้ถูกต้อง

เนื้อหา

ความหมาย ความสำคัญ ผลดีและผลเสีย วิธีปฏิบัติตามคุณธรรมเรื่องความ
รับผิดชอบตนเองและสังคม ความมีวินัย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ภาพที่ 1

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียน ด้วยการนำกรณีตัวอย่างเรื่อง "ทหารผ่านศึกพิการใบ
ได้รับเงินค่าตอบแทนของประกาศนียบัตร" จากหนังสือพิมพ์มาสนทนากับผู้เรียนว่าเกิด
จากอะไร

2. การดำเนินกิจกรรม

2.1. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6-7 คน ตามระดับความสามารถของ
ผู้เรียน ให้นักเรียนในกิจกรรมที่ 2 ประเภท โดยให้นักเรียนใช้สื่อที่เป็นรูปภาพ ประกอบ
กว่าเล็กน้อย จากนั้นให้นักเรียนทุกกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการกลุ่ม

2.2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มฟังเพลงกระเรื่อง บ้านอดเวง แล้วสนทนากันต่อไป

1. ให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ถึงผลกระทบของตัวละครในเรื่องบ้าน
อดเวงในหัวข้อต่อไปนี้

-- นักเรียนชอบหรือไม่ชอบการกระทำของตัวละครในเรื่องนี้

-- ให้นักเรียนเหตุผลที่ไม่ชอบการกระทำของบุคคลดังกล่าว

-- ให้นักเรียนช่วยกันทำนายว่าจะเกิดอะไรขึ้น ถ้าไม่คลตามเรื่องนี้อยู่

ให้นักเรียนหรือกรรมการหรือผู้ชมจำนวนมา

2. ให้เด็กเรียนช่วยกันอภิปรายสรุปว่าจากเรื่องนี้ใครต้องเปลี่ยนความประพฤติ
ไม่ทางไหน เพราะเหตุใด

2.3. ให้เด็กเรียนแบ่งกลุ่มย่อยเป็นกลุ่มละ 3-4 คน ลัดกันถามตอบว่า ถ้าต้องการ
ที่จะไม่เกิดคุณธรรมอันการรับนิคมจะต้องทำอย่างไร และเมื่อทำแล้วจะเกิดผลอย่างไร

2.4. ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปราย เพื่อหาข้อสรุปของการเลือกแนวทางที่จะ
ปฏิบัติตนเกี่ยวกับความรับนิคม แล้วเขียนเป็นรายงานของกลุ่ม 1 ชุดเพื่อเข้าเสนอหน้าชั้นเรียน

2.5. กลุ่มใดใคร่จากนั้นก็ให้มารายงานรายกลุ่มอภิปราย โลกแก่หน้าชั้นเรียน

3. สรุปบทเรียน

ครูให้เด็กเรียนแต่ละคนเขียนบทสรุปของรายงานผลการอภิปรายกลุ่มของแต่ละกลุ่ม
จากนั้นก็ให้เด็กเรียนทั้งชั้นร่วมกันหาข้อสรุปที่จะเป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการรับนิคมต่อไป

ตอนที่ 2

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียน ด้วยการนำภาพของบุคคลที่ยังไม่เป็นศิลาจากหนังสือ
พิมพ์มาเสนอถึงชั้นเรียน ว่าเกิดจากอะไรและมีผลอย่างไร

2. การดำเนินกิจกรรม

2.1 ให้เด็กเรียนแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6-7 คน ตามระดับความสามารถของนักเรียน
ซึ่งสื่อในกิจกรรมที่ 2 ประเภท โดยเด็กก่อนจะรับสื่อที่ไม่รูปภาพ ประเด็นมากกว่าเด็กเก่ง
จากนั้นก็ให้เด็กเรียนทุกกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการกลุ่ม

2.2 ให้เด็กเรียนแต่ละกลุ่มอ่านบทความที่ได้อ่านจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับวันที่ 10
มิถุนายน 2528 เรื่อง "มาตรการการรักษาความสะอาดของกรุงเทพมหานคร" แล้วเสนอคำตอบต่อไปนี้

1. ให้เด็กเรียนช่วยกันวิเคราะห์ถึงการเฝ้ามาตรการการรักษาความสะอาดของ
กรุงเทพ ฯ ให้ดีขึ้นต่อไป

- นักเรียนชอบวิธีการดังกล่าวหรือไม่ เพราะเหตุใด
- นักเรียนเกิดวามাত্রการการรักมาความสะอาดกรุงเทพ ฯ จะไหนดีหรือไม่ เพราะเหตุใด
- นักเรียนบอกเหตุผลว่าทำไมส่วนราชการต้องตั้งมาตรการเหล่านี้ขึ้น
- ให้นักเรียนช่วยกันทำนายว่าอะไรจะเกิดขึ้น ถ้าประชาชนไม่ร่วมมือกับส่วนราชการ โดยมีคนจำนวนมากแสดงความกังงายถึงระบบถนนและหน้สิ่งยงกฎหมายที่ออกมา

2.3 ให้นักเรียนคู่คิดไ้เรื่อง วินัย - เริ่มที่บ้าน แล้วแบ่งเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 3-4 คนแล้วก้กันถามตอบว่า ถ้าต้องการให้เกิดคุณธรรมค่านความมีวินัยต้องทำอย่างไร และเมื่อทำแล้วจะเกิดผลอย่างไร

2.4 ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปราย เพื่อหาข้อสรุปของการเลือกแนวท้างที่จะปฏิบัติเกี่ยวกับความมีวินัย แล้วเขียนเป็นรายงานของกลุ่ม 1 ชุดเพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน

2.5 กลุ่มใดสนใจจะจัดให้มารับจากรายมุลกลไปก็ก้มา ได้ก้แยกเรียนโปรแกรม

3. สรุปผลเรียน

ครูให้นักเรียนที่เม้นตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปรายกลุ่มของแต่ละกลุ่ม จากนั้นให้นักเรียนทั้งชั้นร่วมกันหาข้อสรุปที่จะเป็นแนวปฏิบัติที่ด้ในการย้กันต่อไป

สื่อการเรียน

1. ข้อความรายละเอียดของข่าว "มาตรการการรักมาความสะอาดของจำลอง" จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
2. ภาพขะมูผลอย จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

3. วัตถุในเรื่อง "วิชัย - เริ่มเขียน"
4. เทปละครเรื่อง "บ้านอดเวง"
5. ภาพวาดประกอบละคร
6. บทเรียนโปรแกรม
7. นักร้อง
8. เอกสารประกอบบทเรียน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตอบคำถามและการอภิปรายกลุ่ม
 2. สังเกตจากการทำงานตามบัตรคำสั่งที่ได้รับมอบหมายของแต่ละกลุ่ม ผลการ
รายงานหน้าชั้นเรียนและการร่วมสรุปบทเรียน
 3. ตรวจผลงานที่ให้นักเรียนทำเป็นรายบุคคล
-

บัตรคำสั่ง

1. ให้นักเรียนฟังเพลงละครเรื่อง "บ้านอลเวง" แล้วสนทนากับเพื่อนในกลุ่ม ในหัวข้อดังนี้ ให้เวลาประมาณ 15 นาที

1.1 ช่วยกันวิเคราะห์ถึงการกระทำของตัวละครในเรื่องบ้านอลเวง ในหัวข้อ

1. นักเรียนชอบหรือไม่ชอบการกระทำของตัวละครในเรื่องนี้
2. ให้ออกเหตุผลที่ไม่ชอบการกระทำของบุคคลดังกล่าว
3. ให้ช่วยกันทำนายว่าจะเกิดอะไรขึ้น ถ้ามีบุคคลตามเรื่องนี้อยู่ในชั้นเรียนหรือครอบครัว หรือชุมชนจำนวนมาก

1.2 ให้นักเรียนทุกคนช่วยกันหาข้อสรุปว่า จากเรื่องนี้ใครต้องเปลี่ยนความประพฤติไม่ทางไหน เพราะเหตุใด

2. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อยเป็นกลุ่มละ 3-4 คน โดยแยกจากกลุ่มเดิมเป็น 2 พวกผลักดันถามตอบว่า "ถ้าต้องการให้เกิดคุณธรรมด้านความรับผิดชอบ เราต้องปลูกฝังและเสริมสร้างอย่างไร และเมื่อทำแล้วจะเกิดผลอย่างไร" ให้เวลาประมาณ 10 นาที

3. ให้ประธานกลุ่มเป็นผู้นำในการอภิปรายเพื่อให้นักเรียนทุกคนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับ "หลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมด้านความรับผิดชอบจากเรื่องบ้านอลเวง" แล้วให้ตัวแทนกลุ่มเขียนเป็นรายงานของกลุ่ม 1 ชุดให้เวลาประมาณ 15 นาที

4. ถ้ากลุ่มอภิปรายเสร็จจากกลุ่มอื่น ให้มารับบทเรียนโปรแกรมไม่ศึกษาด้วยตนเองจากครูผู้สอน

5. ให้ส่งตัวแทนกลุ่ม 1 คนออกมารายงานผลการอภิปรายที่เขียนเป็นรายงานของกลุ่มไว้เสนอหน้าชั้นเรียน ทยอยประมาณ 5-7 นาที

6. ช่วยครูและเพื่อน ๆ ในชั้นสรุปบทเรียน และบันทึกสาระสำคัญไว้ในสมุดจด

บัตรคำสั่ง

1. ให้นักเรียนอ่านข้อความที่ตัดมาจากหนังสือพิมพ์ เรื่อง "มาตรการการรักษาความสะอาดของกรุงเทพมหานคร" แล้วสนทนากับเพื่อนในกลุ่มในหัวข้อต่อไปนี้ ใช้เวลาประมาณ 15 นาที

ช่วยกันวิเคราะห์ถึงมาตรการการรักษาความสะอาดของกรุงเทพฯ ในหัวข้อ

1. นักเรียนขอวิธีการดังกล่าวหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. นักเรียนคิดว่ามาตรการการรักษาความสะอาดของกรุงเทพฯ จะได้ผลหรือไม่ เพราะเหตุใด
3. นักเรียนบอกเหตุผลว่าทำไมส่วนราชการจึงต้องตั้งมาตรการเหล่านี้ขึ้น
4. ให้นักเรียนช่วยกันทำนายว่าอะไรจะเกิดขึ้น ถ้าประชาชนไม่ร่วมมือกับส่วนราชการในการปฏิบัติตามมาตรการที่วางไว้

2. ให้นักเรียนดูวิดีโอเรื่อง "วินัย - เริ่มที่บ้าน" แล้วแบ่งกลุ่มย่อยเป็นกลุ่มละ

3 - 4 คน โดยแยกออกจากกลุ่มเดิมเป็น 2 พวกผลักดันถามตอบว่า "ถ้าต้องการให้เกิดคุณธรรมด้านความมีวินัย เราต้องปลูกฝังและเสริมสร้างอย่างไร และเมื่อทำแล้วจะเกิดผลอย่างไร ใช้เวลาประมาณ 10 นาที

3. ให้ประธานกลุ่มเป็นผู้นำในการอภิปรายเพื่อให้นักเรียนทุกคนช่วยกันหาข้อสรุปเกี่ยวกับ "หลักการและแนวปฏิบัติตนเกี่ยวกับคุณธรรมด้านความมีวินัย" แล้วให้เขาทำการกลุ่มเขียนเป็นรายงานของกลุ่ม 1 ชุด ใช้เวลาประมาณ 15 นาที

4. ถ้ากลุ่มอภิปรายเสร็จจากนั้น ให้มารับบทเรียนโปรแกรมไปศึกษาจากครูผู้สอน

5. ให้ส่งตัวแทนกลุ่ม 1 คนออกมารายงานผลการอภิปรายที่เขียนไว้เป็นรายงานกลุ่มเสนอหน้าชั้นเรียน แต่ละประมาณ 5 - 7 นาที

6. ช่วยครูและเพื่อน ๆ ในชั้นสรุปบทเรียน และบันทึกสาระสำคัญไว้ในสมุดจด

มหาจำลองประกาศ

ตัวเองทำผิดจับได้เลย

พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ผู้ว่าราชการ กทม. ชี้แจงถึงมาตรการการรักษาความสะอาดในกรุงเทพฯ ว่า ได้แบ่งงานออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ เริ่มตั้งแต่วันที่ 20 พ.ย. ถึง 31 ธ.ค. ขั้นดำเนินการ เริ่ม 1 ม.ค. 2529 ถึง 28 ก.พ. 2529 ขั้นจับกุมเริ่ม 1 มี.ค. 2529 ตลอดไป โดยขั้นเตรียมการนั้นเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ในเขตความรับผิดชอบต่าง ๆ พร้อมกับอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการให้ความสะดวกประชาชน ในการดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ส่วนการดำเนินการนั้นจะใช้อาสาสมัครและสารวัตร ทหารออกเตือนประชาชนที่ทำผิดในการทิ้งขยะมูลฝอย ในที่สาธารณะและที่สมควร สำหรับขั้นจับกุมนั้น จะเริ่มอย่างจริงจังและตลอดไป โดยโทษที่ปรับถึง 2,000 บาทนั้นจะไม่ปรับรุนแรงทันที แต่จะทำเป็น ถ้าวัด ๆ เช่นเดียวกัน

มหาจำลอง

สำหรับมาตรการรักษาความสะอาดดังกล่าว พล.ต.จำลอง กล่าวว่า จะเริ่มในเขตที่ กทม. เป็น เจ้าของสถานที่หรือมีหน้าที่เข้าไปดูแลโดยตรงก่อน เช่น ที่ศาลาว่าการ กทม. ที่ทำการเขตต่าง ๆ ศูนย์ บริการสาธารณสุข ศูนย์เยาวชนทุกแห่ง สวนสาธารณะ เป็นต้น ในการนิเทศาภิบาลคลองต่าง ๆ คือ คลองหลัง ตลาดเทเวศร์ หลังจากเดือนกันยายนแล้ว จะมีเจ้าหน้าที่ ไปตั้งโต๊ะจับกุมผู้ฝ่าฝืน โดยเขตดุสิตเป็นผู้รับผิดชอบ เช่นเดียวกับคลองหลังตลาดไปเป็นเขตป้อมปราบ ด้านเนินการ คลองหลอดหน้าโรงเรียนราชินีเขตพระนคร ดำเนินการ คลองสวนหลวงเขตปทุมวันดำเนินการ ในการเริ่มใช้มาตรการรักษาความสะอาดอย่างจริงจัง นี้ พล.ต.จำลอง กล่าวว่า จะไม่ทำเป็นแบบไฟไหม้ ฟาง ถ้าทำอย่างนั้นก็ไม่ทำ แต่จะกัดตลอดไป โดยเฉพาะ ในเขตที่ทำการของ กทม.ต่าง ๆ รวมทั้งศาลาว่าการ นี้ หากใครทำผิด รวมทั้งตัวผู้ว่าเอง ก็สามารถจับ ปรับได้ทุกเมื่อ

ข่าวที่คัดจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเกี่ยวกับมาตรการการรักษาความสะอาดของ

กรุงเทพมหานคร

ศกปรักหักพังที่ 2

วินัยเริ่มพัฒนา

ภาพ	เสียง
— เด็กอนุบาลใส่รองเท้า ถ่าย CS. — เด็กเล่นเครื่องเล่นในสนามของโรงเรียน ถ่าย MS. แล้ว Zoom out เป็น LS. — เด็กเข้าแถวตามจุดดำและยกกล่องขึ้นสูงในระดับสายตา	หนูน้อย เหล่าเด็กมีความบริสุทธิ์ใจใส่ที่เวลาฉาย โลกนี้ให้ผลงาน ความอ่อนโยนไร้เคียดสาในวาทะคำที่ เป็นความละมุนละไมที่อยากจะหาสิ่งใดเปรียบเทียบ
— เด็กอนุบาลเข้าแถว กรูกรวจความสะอาดของต้นไม้ ถ่าย MC. — เด็กอยู่ในห้องเรียน กำลังทำกิจกรรม ถ่าย MS. แล้ว Pan ข้าย — เด็กเข้าแถวเพื่อกลับบ้าน คำความเคารพครูแล้วเดินไปหาคุณปกครอง ถ่ายแบบ MS.	ร่างกายและจิตใจของหนูน้อย เหล่านี้มันจะเติบโตขึ้นทุกขณะจิต ดังนั้นการเสริมสร้างให้หนูน้อยเหล่านี้เข้าใจถึงคำว่าวินัยจึงเป็นสิ่งที่พ่อแม่ทุกคนพึงกระทำ.....
— เด็กกลับถึงบ้านถอดรองเท้าเก็บเข้าที่อย่างเป็นระเบียบ ถ่าย MC. แล้ว Pan ถอดลงตามเด็ก — เด็กเก็บกระเป๋าหนังสือ ถ่าย	หนูน้อยวัยนี้เป็นวัยที่จะเรียนรู้กับทุกสิ่งที่ก้าวเข้ามาสัมผัสชีวิตอันอบอุ่นบาง การปลูกฝังระเบียบวินัยแก่เขาวัยน้อยทำให้หนูน้อยได้เรียนรู้สิ่งที่ถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมในอนาคต.....

ภาพ	เสียง
MS. แล Pan ความเล็ก — เล็กกำลังรับประทาน ด้าย MS. — เล็กล้างมือและปาก ด้าย MS. — เล็กทิ้งกระดานเช็ดมือ ด้าย MS.	
— กุญแจรวมเล็กเก็บของเล่นใส่ลงในตะกร้าเก็บของเล่น ด้าย MS. — เล็กเก็บกระดานที่หัดอนุกรมมันโก แล้วเดินออกมาตรงไปยังฝั่ง ด้าย MS. แลกดองความเล็ก	สิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้หนูน้อยได้เข้าใจถึงความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยที่จะเกิดขึ้นเมื่อเติบโตต่อไป
— เล็กนำเกมกระดานใส่กล่อง ด้าย MS. — เล็กจัดหนังสือใส่กระเป๋านักเรียน ด้าย MS. แล Zoom in มายัง : ใบหน้าเล็กเป็น CS.	การปลูกฝังความระเบียบวินัยต้องเริ่มจากบ้านเป็นลำดับแรก พ่อแม่เป็นผู้นำส่วนสำคัญที่สุดที่จะสร้างให้หนูน้อยเป็นกษัตริย์
— คนกำลังแย่งกันขึ้นรถเมล์ ด้าย CS. แล Zoom out ให้เป็น MS.	ภาพเหล่านี้เป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงการขาดระเบียบวินัยของคนส่วนใหญ่ได้อย่างดี.....

เอกสารประกอบชุดที่ 2

บ้านอดเวง

บทกวีประกอบ.....

ผู้บรรยาย ที่บ้านเล็ก ๆ หลังหลังมีลำโพงวิทยุตั้ง ส่วนวิทยุส่วนบรรยายจะระเบียบ
ทั้งลูกก็มาก งานมากต่าง ๆ ระเบียบเป็นผู้นำด้วยเลย ส่วนวิทยุก็
ว่าตนเองเป็นผู้นำจึงไม่ทำงานบ้านทุกอย่างใด ในขณะที่ระเบียบต้อง
ทำงานทุกอย่าง

ระเบียบ ฉะนั้นเมื่อเห็นพี่สาวและกะ ต้องซักผ้า รีดผ้า ทำอาหาร ถวาย
จีปาตะ แกล้งไม่คอยช่วยพี่สาว แกล้งกลางจานฉันก็ต้องทำทุกวันนี้

วิทยุ ก็ถูกเป็นหญิง เป็นภรรยาฉันเขาก็ต้องเป็นหน้าที่ของลูกคนเล็กเวลานั้น โอ
แกกวาดบ้าน ถวาย ซักผ้า ทำกับข้าว ฉันไม่เห็นระเบียบเห็นอบทรงโตนเลย

ระเบียบ ถ้าลูกคิดว่าไม่เห็นอบระ คอไม่สู้แต่ทำอะไรฉันไม่ทำแล้ว ลูกก็จะทำได้
นานสักเท่าไร

วิทยุ ก็ได้ งานแก่ฉันเองก็ได้

ผู้บรรยาย ตั้งแต่วันนั้น ระเบียบก็เลิกทำงานทุกอย่าง เธอปล่อยให้วิทยุเป็นคนที่
ต้องกวาดบ้าน ถวาย ทำอาหาร แม้กระทั่งปะทุเสื้อผ้าซึ่งเธอเคยทำมา
ก่อน ส่วนตัวเธอเองนั้นก็แต่งตัวสวยงามด้วยเกรง ดูเหมือนลูกจะโกรธเธอ
เต็มที่ วันหนึ่งหลังจากที่ระเบียบออกไปเที่ยวเตร่นอกบ้านโดยปล่อยให้สามี
เป็นผู้นำงานบ้านแทนเลย เมื่อกลับมาบ้านระเบียบรู้สึกหิวมากจึงเข้าไปใน
ครัว โดยหวังว่าวิทยุจะทำอาหารเตรียมไว้ให้เรียบร้อยแล้ว

บทกวีประกอบ.....

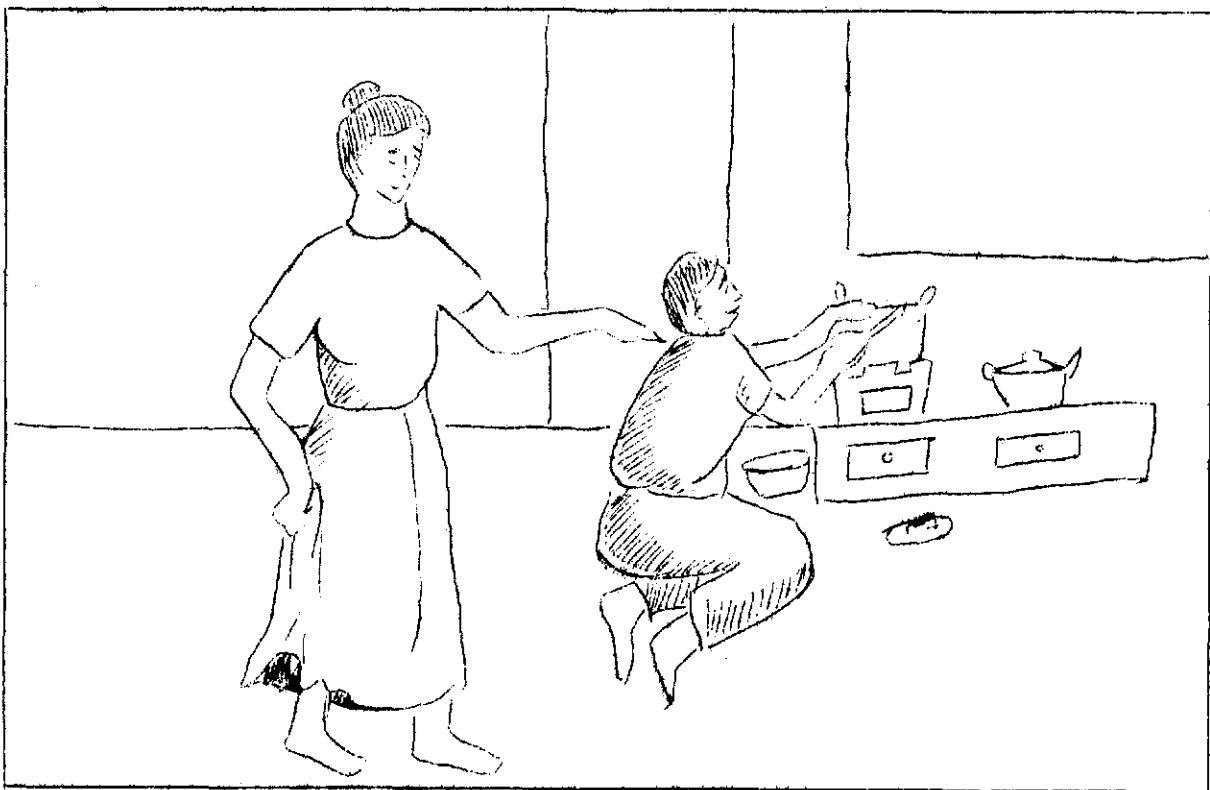
- ระเบียบ อะไรกันจนปานนี้ยังไม่หุงข้าวอีกหรือ
- วินัย ไม่เอาแล้ว ถอนไปไหมจะไม่ว่าอีกแล้ว ถวากน้าย ถูบ้าน ทำอาหาร บอกให้
รู้ว่าเลิกทำเถิดซัก เห็นอยู่จะคอยอยู่แล้ว
- ระเบียบ แล้วคุณจะให้ใครทำ ให้ฉันทำอะไรไม่มีทาง
- วินัย คุณก็ไม่ทำ ฉันก็ไม่ทำ
- ระเบียบ แล้วเราจะทำอย่างไรทีละ
- วินัย จับเราจนสาวใจดีไหมละ จะโก้งกางมาให้เรา
- ระเบียบ ก็ละ
- ผู้บรรยาย ครั้นเมื่อได้สาวใจมาแล้ว ทั้งสองสาวก็ร่ำลากันสบายไม่ตองทำงานบ้านต่อไป
ต่างก็แต่งตัวออกไปเที่ยวนอกบ้านด้วยกัน ปล่อยให้สาวใจเป็นผู้ทำงานบ้าน
คนเดียว เวลาผ่านไปได้ 3 เดือนและวันหนึ่งหลังจากที่วินัยและระเบียบ
กลับจากภาพยนตร์ เมื่อมาถึงบ้านก็หวังว่าจะกลับมารับประทานอาหารเช้าที่บ้าน
- คนตรีประกอบ.....
- วินัย แถว แถว จะทำไมไม่ทานละ แถว แถว ทำอะไรอยู่กันบ้านละเอะ
ไปหมก
- ผู้บรรยาย ระเบียบและวินัย เริ่มกอดกันก็ไม่รู้ว่าสาวใจไปอยู่ที่ไหน
- ระเบียบ คุณ ข้าวปลาอาหารก็ไม่ แถว ไรก็จะเหลวไหลให้ดูแล้วละละ
- วินัย นั่นนะ อ้าวมาพอก ใจแถวทำไมบ้านช่องถึงเลอะเทอะอย่างนี้ละ ข้าว
ปลาก็ไม่เตรียมไว้

แถว⁺

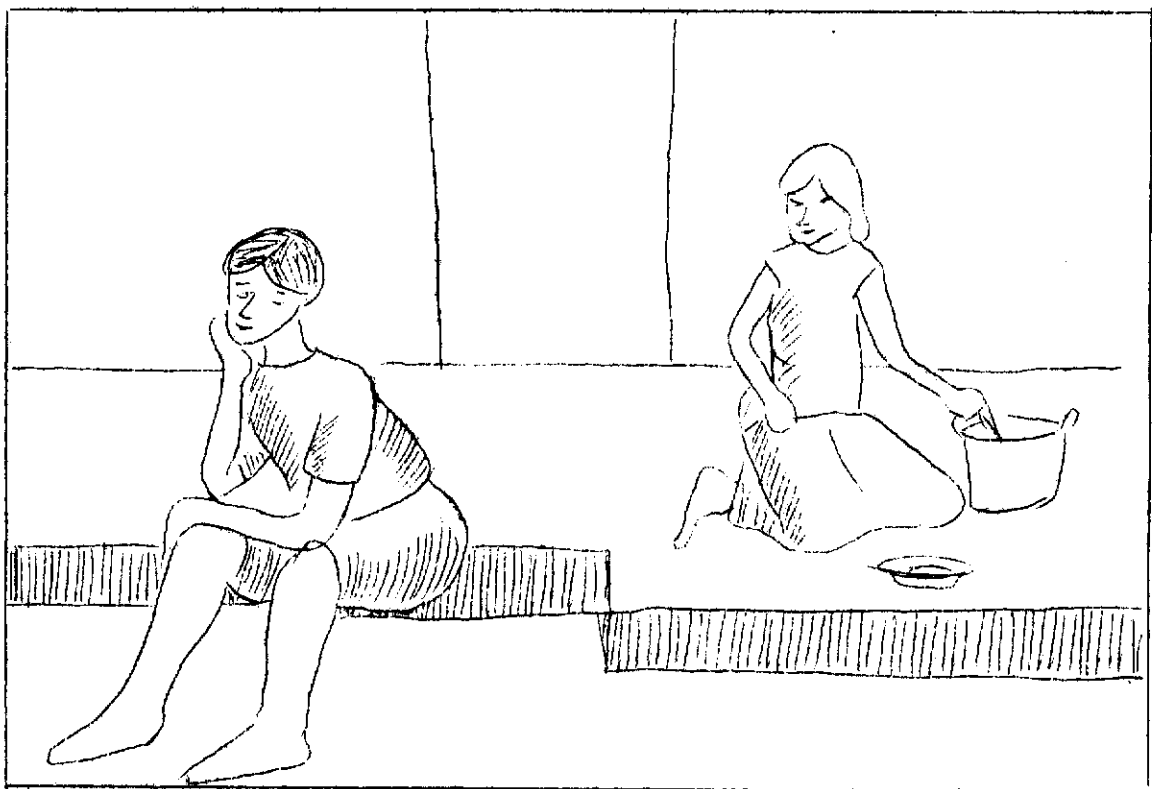
แบบ กุญแจไม้ไหวแล้ว งานมากเหลือเกินถึงควาญมา ญ่าบ นึกว่า
ทำอาหาร ไม้ไหวไม้ไหวหรือกะ กุญแจไม้ไหวจากไม้เดียวสุมกันเต็มที
แต่ก็ไม้ไหวเวลาดึงมันเลย ก็ใช้เชือกมัดอีกกะ

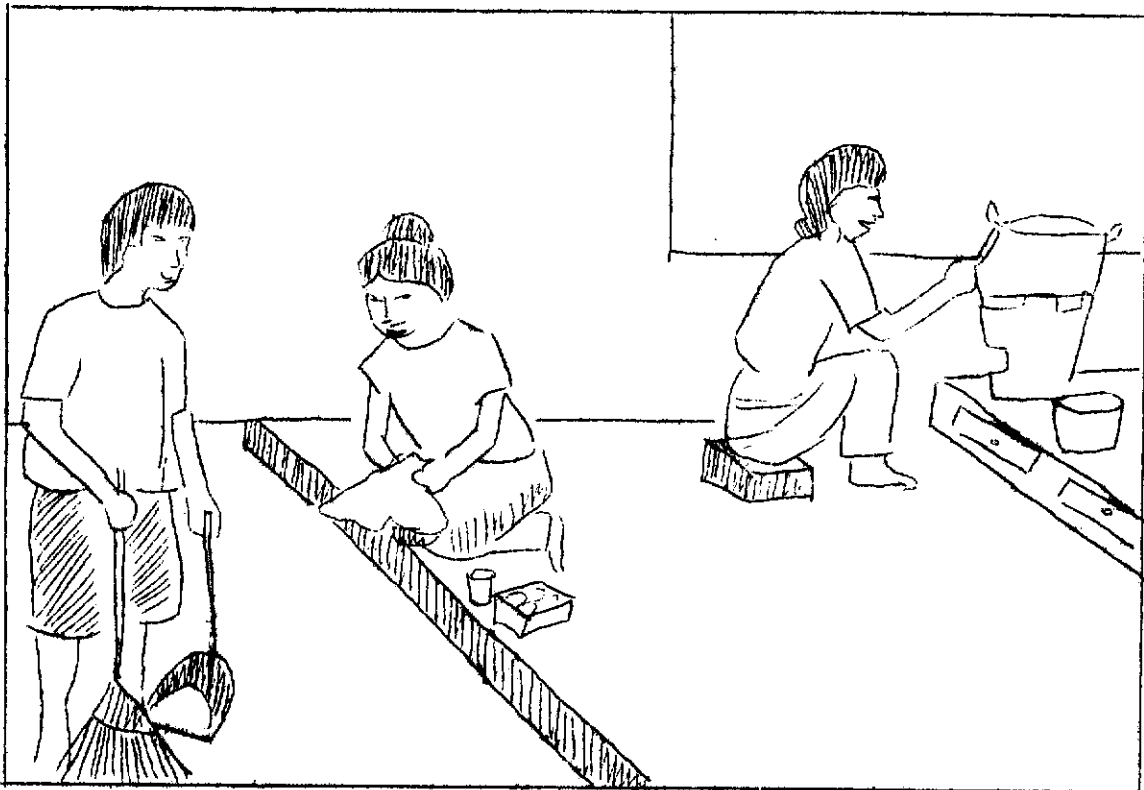
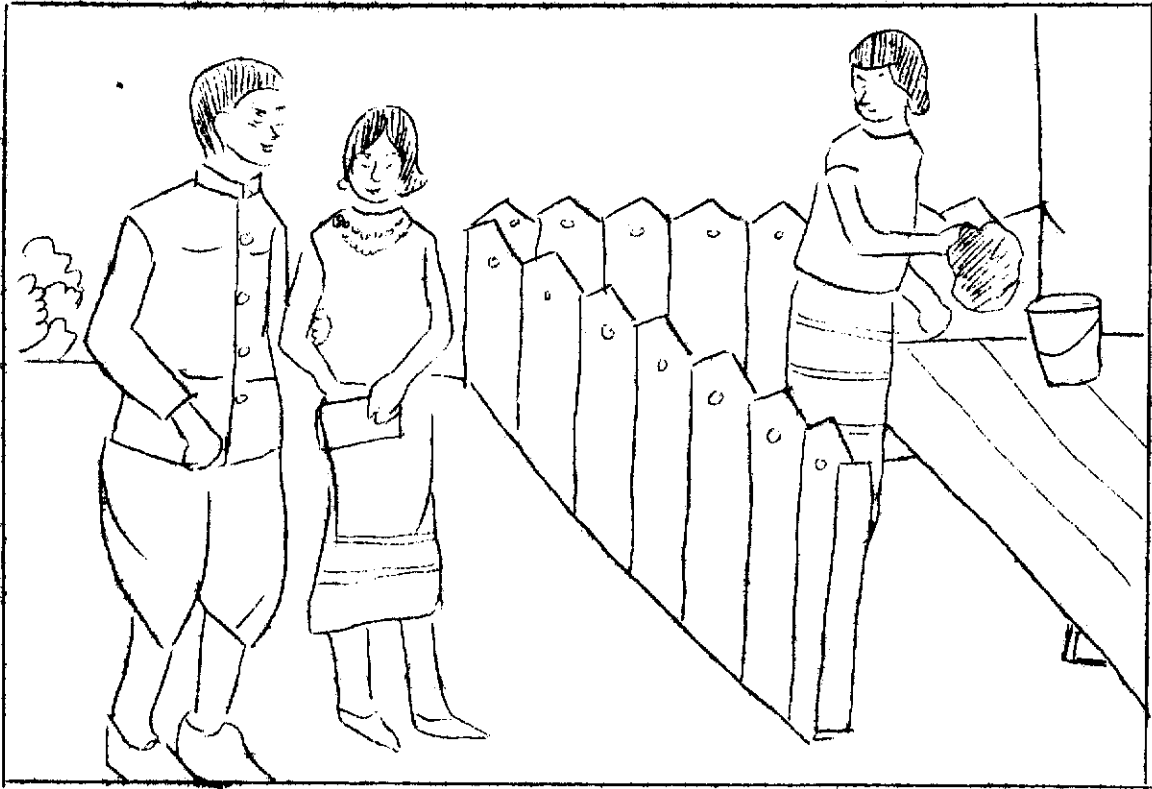
กำรวม

จากเหตุการณ์ดังกล่าว นึกเรียนคิดว่าถ้าตกอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้จะ
แก้ปัญหาอย่างไร นึกเรียนแบ่งกลุ่มช่วยกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

3. 2178000000.

ขบขันขำขันไรท์แกวท์แกวท์.. ✨

“ความขบขันขำขันขบขันขำขันขบขันขำขัน..
และความสำเร็จขบขันขำขัน”

โดย: พันธ์ ขุนบัว

ข้อเสนอแนะในการเรียนบทเรียนโปรแกรม

1. อาศัยบทเรียนช้า ๆ และทำความเข้าใจไปเรื่อย ๆ ปฏิบัติตามคำแนะนำในบทเรียน
2. บทเรียนนี้กำหนดนิยามสัญลักษณ์ให้เด็กเรียนตาม
3. แต่ละคำถามจะเว้นช่องว่างไว้ให้เด็กเรียนเติมคำตอบสั้น ๆ
4. แต่ละคำถามจะมีเฉลยทุกข้อ ซึ่งคำตอบนั้นอยู่ในกรอบข้างล่างถัดลงมา
.....การอ่านบทเรียนจึงใช้กระบวนการสี่ขั้นแรกให้เด็กส่วนที่เหลือทำด้วยใจ.....
5. การตอบคำถามนั้น นักเรียนควรใช้สัญลักษณ์ของตนเองโดยไม่ถูกจำกัดก่อน การตอบผิดไม่เสียหายอะไร แต่จะทำให้เด็กเรียนเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น เมื่อตอบเสร็จแล้วจึงค่อยเปิดกระบวนการสื่อถึง ตรวจสอบคำตอบเพื่อความเข้าใจต่อไป
.....ขอให้เด็กเรียนโชคดีและสนุกกับการเรียนด้วยตนเองครั้งต่อไป.....

<u>กรณี 1</u> การรับผิดชอบ คือ เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำการใด ๆ หรือทำอะไรก็ตามที่พยายามทำหน้าที่นั้น ๆ อย่างเต็มความสามารถ ไม่ปล่อยโยนความผิดให้คนอื่น ส่วนตัวเองคอยรับผิดชอบ คนที่ทำงานแล้วคอยแต่จะรับความผิด โยนความผิดให้คนอื่น เมื่อเจอ..... คนที่รับผิดชอบคือ.....	
---	--

กรณี 2 คนที่ขาดความรับผิดชอบ เมื่อทำงานอะไรลงไป แล้วเมื่อปรากฏผลเสียหายขึ้น จะพยายามหลีกเลี่ยงบ้างบ้าง โดยโยนความผิดไปให้ผู้อื่นทั้งตนเองเป็นนัยกระทำ การกระทำ ถึงกล่าวอ้างแสดงความเป็นผู้ไร้คุณธรรม การทำงานต่าง ๆ จะไม่เจริญก้าวหน้าเมื่อมีกมลนิสัย อยู่ยาก	- ขาดความรับผิดชอบ - ยอมรับทั้งความผิดและความ ชอบ
กรณีที่ 3 คนที่ใจรับผิดชอบก็ยอมที่.....	ไม่รู้จักรับผิดชอบ
กรณีที่ 4 การรู้จักหน้าที่ ถือการรู้จักขอบเขตสิ่งที่ตนได้รับ มอบหมาย หรือหน้าที่ที่จะต้องกระทำ ไม่การถ่ายโอนความ ใน หน้าที่การงานของตน คนที่..... ในหน้าที่ของตนจะทำให้ การทำงานในหน้าที่ของตนบกพร่องไม่เรียบร้อย และเป็นการ สร้างความวุ่นวายให้แก่การงานของตนอีกด้วย	เมื่อทำงานอะไรลงไปแล้วเกิด ผลเสียหายก็พยายามหลีกเลี่ยง โดยโยนความผิดไปให้ผู้อื่น
กรณีที่ 5 ผู้ที่รวมข้อดีทั้งในส่วนดีและส่วนรวม ถ้า ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรับผิดชอบ ก็ปล่อยสิ่งต่าง ๆ เป็นไป ตามบุญตามกรรม ไม่สนใจจัดการให้ดีขึ้น จนกลายเป็นคนเฉื่อยชา	การถ่ายโอนความ

หมอนี่อุปสรรคอะไรเกิดขึ้นกับกองให้คนอื่นแก้ไขเพราะตนเอง กลายเป็นผู้ไม่มีความสามารถ คนที่งานหนักไม่เอาเบาไม่สู้ กอปรด้วยหมดหวังงาน ทุกวิถี แสดงว่าเป็นคน.....	
<u>กรณี 6</u> การเกรงกลัวการรับผิด กรันถึงเราารับผิดภัย ต่อการ ถ้าเป็นผู้ใหญ่ก็จะไม่เป็นที่จับผิดของผู้น้อย ถ้า เป็นผู้ใหญ่อีกก็ไม่เป็นไรว่าวางใจลงของผู้ใหญ่ ความรับผิดชอบ ก็ด..... 	ไม่รับผิดชอบ
<u>กรณี 7</u> ความรับผิดชอบ แบ่งออกเป็นดังนี้ <u>ความรับผิดชอบต่อตนเอง</u> ได้แก่ รักเรียน ตั้งใจเรียน ไม่หนี โรงเรียน ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่ ทำงานที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จ ระวังรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง <u>ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมหรือสังคม</u> ได้แก่ ช่วยกันระวังรักษา ทรัพย์สินของส่วนรวม เช่น ช่วยกันดูแลโต๊ะเก้าอี้ของ โรงเรียน ให้ความร่วมมือในการพัฒนาความดีความงาม เป็นต้น ความรับผิดชอบแบ่งออกเป็น 1. 2.	-- การยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำ ลงไม่ว่าถูกหรือผิด (นักเรียนเข้าใจได้ถูกต้องแล้ว)

กรณีที่ 8 จากภาพนี้เป็นการเห็นโรงเรียนแบบไปอยู่กับครูเป็น
การแสดงให้ เห็นถึงความ.....

1. ความรับผิดชอบตนเอง

2. ความรับผิดชอบต่อส่วน

รวมหรือสังคม

กรณีที่ 9 จากภาพนี้เป็นการร่วมมือในการสร้างถนน เด็ก
กลุ่มร่วมกับคนแก่ การกระทำดังกล่าวนี้นับว่าเป็นการ
แสดงถึงความรับผิดชอบ.....

ไม่รับผิดชอบตนเอง

กรณี 10 ถ้าักเรียนเข้าใจแล้ว ลองตอบว่า ความรับผิดชอบตนเอง ไດ้แก่..... ความรับผิดชอบต่อส่วนรวมหรือสังคม ไດ้แก่..... 	ส่วนรวมหรือสังคม
กรณี 11 มนุษย์ต่างก็มีหน้าที่จะต้องกระทำแตกต่างกันไป ตามฐานะหรือภาวะของตน บางคนก็ทำหน้าที่เป็นเด็กเรียน เป็นพ่อแม่ เป็นครู อาจารย์ เป็นเพื่อน ฯลฯ หน้าที่ ที่ทุกคนจะต้องทำให้เกิด ความรับผิดชอบ ดังนั้น สรุปได้ว่าความรับผิดชอบเกิดจาก..... 	— ตั้งใจเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอน ของผู้ใหญ่ — ช่วยกันระมัดระวังรักษา ทรัพย์สินของส่วนรวม ให้ ความระมัดระวังในการทำงานเพื่อ ส่วนรวม
กรณี 12 คนทุกคนย่อมมีหน้าที่และความรับผิดชอบตนเอง แบ่งเป็น 1. ความรับผิดชอบทางกาย 2. ความรับผิดชอบทางจิตใจ 3. ความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจ 4. ความรับผิดชอบทางสติปัญญา ความรับผิดชอบตนเองแบ่งเป็น ประเภท	หน้าที่ที่กระทำ

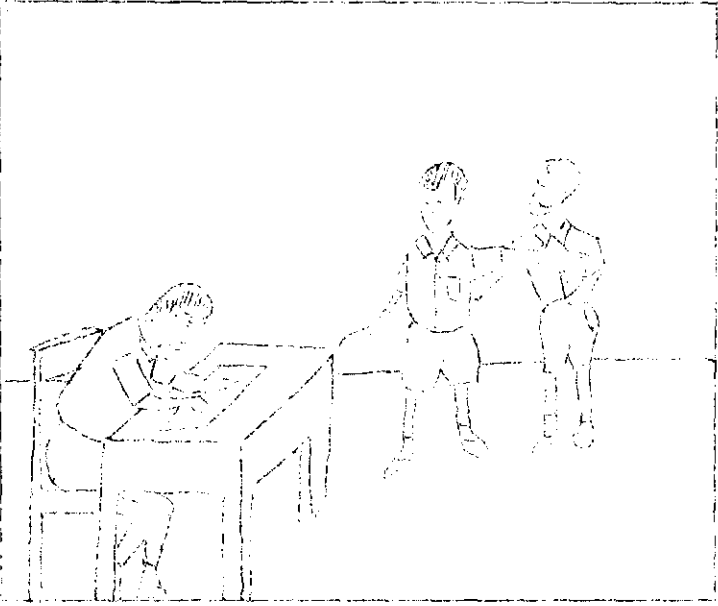
กรณี 13 การที่เราต้องดูแลสุขภาพของคนที่ได้ดื่มนมเพื่อ ไปต้องเสียเงินและเวลาส่วนมากมารักษาพยาบาล จัดเป็นการ แสดงถึงความรับผิดชอบประเภทใด ก. ทางกาย ข. ทางจิตใจ ค. ทางเศรษฐกิจ ง. ทางสติปัญญา	4 ประเภท
กรณี 14 นักเรียนลงจำเรื่องราวจากหนังสือเรื่องดวงใจ ของแม่ ที่เรียนมาแล้วได้ จะมีเหตุการณ์ตอนหนึ่งที่ว่าถึง เด็กชายเด็กหนึ่งโรงเรียนไปเที่ยวสนุกสนานกับเพื่อน การกระทำ ของเขาแสดงว่าเขาขาดความรับผิดชอบประเภทใด ก. ทางกาย ข. ทางจิตใจ ค. ทางเศรษฐกิจ ง. ทางสติปัญญา	ก. ทางกาย
กรณี 15 ทุกคนมีหน้าที่ต้องทำงานเพื่อเลี้ยงตนและครอบครัว โดยประกอบอาชีพที่สุจริต จัดเป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบ ประเภทใด ก. ทางกาย ข. ทางจิตใจ ค. ทางเศรษฐกิจ ง. ทางสติปัญญา	ง. ทางสติปัญญา
กรณี 16 การฝึกอบรมทั้งจิตและกายแก่ทหารรักษาและยึดถือถือ ทุกวินาที จัดเป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบทาง.....	ก. ทางเศรษฐกิจ

กรอบที่ 17 ในฐานะมนุษย์ทุกคนเกิดมาต้องมีกรอบรั้ว หรือเป็น ส่วนหนึ่งของกรอบรั้ว ซึ่งแต่ละคนจะมีหน้าที่เกี่ยวกับความหมาย เช่น พ่อแม่ พี่น้อง สามีภรรยา ลูก เป็นต้น ถ้าทุกคนไม่ทำหน้าที่ในกรอบรั้วตามบทบาทของตนทำให้เกิดความไม่สงบสุขใน กรอบรั้ว จากละคร เรื่อง บ้านอลเวง นักเรียนจะเห็นว่ากรอบ รั้วไม่มีความสุข เพราะแต่ละคนไม่ปฏิบัติ.....	จ. ทางจิตใจ (นักเรียนตอบถึงแก่กรอบที่ 13 ถึง 15 ด้ถูกต้องหมดแสดงว่า นักเรียนมีความเข้าใจถูกต้อง (ชัดเจน)
กรอบที่ 18 สังคมเป็นกลุ่มที่อยู่รวมกัน มีความสัมพันธ์ต่อกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีจุดประสงค์ในการดำรงชีวิตร่วมกัน จึงจำเป็นต้องมี หน้าที่ ของปฏิบัติต่อชุมชนและสังคม เพื่อความเจริญของชุมชนและสังคม ประชาชนในสังคมจะก้าวหน้า เพราะการมีพลเมืองที่ สำคัญ.....คือปฏิบัติต่อชุมชนที่ตนอยู่	หน้าที่เกี่ยวกับความหมาย
กรอบที่ 19 ข้อความต่อไปนี้ นักเรียนว่าอะไรกล่าวถึงการกระทำ ที่น่าชื่นชมของพลเมืองที่ต่อชุมชนและสังคม ก. นายปรีชา คำนวณมาทุกวันเพื่อช่วยสนับสนุน โรงงาน สุราของรัฐ ข. นายดำรงขายสินค้าเงินเชื่อเพื่อช่วย เกษตรกรที่ยากจน ค. นักเรียนช่วยกันลดขยะรายวันเพื่อนำมาในโรงเรียน	หน้าที่

กรอบที่ 20 บุคคลที่ประพฤติกะปฏิบัติคนเพื่อส่วนรวมโดยการ ทำตามกฎหมาย ขั้บังคับของบ้านเมืองหรือชุมชนหรือสังคมนั้น แสดงว่าผู้เป็น <u>คนดีระเบียบวินัย</u> บ้านเมืองไม่ชั่ว ไม่ดี แสดงว่าผู้คนทำอะไร การไร้ชอบแต่โทษกับว่าบ้านเมืองไม่มีกฎหมายขั้บังคับ ขั้ ความนี้แสดงว่าคนในชุมชนนี้ขาด.....	ก. นักเรียนช่วยกันจดจำ คนร้ายที่ห้เข้ามาในโรงเรียน
กรอบที่ 21 ความมีวินัย หมายถึง การปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนหรือข้อตกลงร่วมกัน เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของ <u>สังคม</u> สิ่งที่สามารถในสังคมร่วมกันกำหนดเข้าให้ทุกคน ปฏิบัติเพื่อความระเบียบ ใ้แก่.....	ความมีระเบียบวินัย
กรอบที่ 22 เราต้องฝึกฝนอบรมตนให้เป็ไปตามกติกา ขั้ บังคับ คำสั่ง เพราะเราต้องอยู่ใน.....	กฎหมาย ข้อตกลง ขั้บังคับ หรืออื่น ๆ
กรอบที่ 23 พญูจะหรือสังคมใด ขั้ระเบียบวินัย ชอบทำ ในสิ่งที่สะดวกสำหรับตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะมีต่อ <u>ส่วนรวม</u> ด้รู้ว่าสิ่งที่กระทำไม่ถูกต้อง ย่อมจะมีความ ุญ ความ ระส่ำระสายเกิดขึ้น ความวุ่นวายเกิดหมายในสังคมเกิดจาก..... 	สังคม

ตอนที่ 24 นายฉิมชัยฉิมรณานัน เสาทางถนนรัชดาภิเษก พบว่าบริเวณนี้มีการจราจรติดขัดมาก จึงคิดจะกั้นรถไปเสาชางอื่น ๆ ที่บริเวณนี้มากมายนานแล้ว ทำให้รถของเขาไปเสาชางเป็นเหตุให้รถคันอื่นไม่ไหว ยิ่งทำให้จราจรติดขัดมากขึ้น การกระทำของฉิมชัยทำให้.....เกิดอะไรขึ้น	กฏจราจรระเบียบวินัย
ตอนที่ 25 เพื่อทดสอบความเข้าใจเรื่องนี้อีกครั้ง นักเรียนลองให้ความหมายของกฏวินัย กฏวินัย หมายถึง..... 	ส่วนรวม
ตอนที่ 26 วินัยมี 2 ความหมาย ได้แก่ 1. <u>วินัยทางโลก</u> หมายถึง ระเบียบควบคุมตนในสิ่งของสิ่ง ๆ เป็นคำสั่งของสังคมให้ทำหรือไม่ให้ทำในบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งมีชื่อเรียกมากมาย เช่น กฎ กติกา ระเบียบ กฎหมาย ขนบธรรมเนียม พระราชบัญญัติ ฯลฯ 2. <u>วินัยทางศาสนา</u> หมายถึง กิเลส ซึ่งแยกออกเป็นวินัยสำหรับฆราวาสและวินัยสำหรับบรรพชิต วินัยสำหรับบรรพชิต ได้แก่ กิเลส 227 ของพระภิกษุ และ กิเลส 10 ของพระวินัยสำหรับฆราวาส ได้แก่ กิเลส 5 และ กิเลส 8 กติกากฎระเบียบ ขนบธรรมเนียม เป็นวินัยทาง.....	- การปฏิบัติตามกฏหมาย และแบบแผนหรือข้อตกลงร่วมกัน เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

กรณี 27 สมศรีเป็นข้าราชการที่ปฏิบัติต้งมีอยู่ในที่ 5 อยู่เป็นกิจ วันหนึ่งลุงของหล่อนไม่สบายต้องเข้าอาการตลอด ก็ให้มาทำงานสลับ หล่อนก็พาพยาบาลเพิ่มว่าวันนี้ อาจต้องลาทั้งวัน เพื่อนของสมศรีบอกว่าจะเขียนจดหมายให้ แทนหล่อนไปเยี่ยมเพราะเป็นการหลอกลวง นักเรียนคิดว่าภาระกระทำของสมศรีในสองถึงวินัยทางใด ก. วินัยทางโลก ข. วินัยทางศาสนา ค. วินัยทั้งสองอย่าง	โลก
กรณี 28 นักเรียนเข้าใจแล้วใช่ไหมคะ นักเรียนลองตอบใน กรณีนี้คิดว่า ความหมายของวินัยมี 2 ประการ ได้แก่ 1. 2.	ก. วินัยทั้งสองอย่าง
กรณี 29 วินัยมีหลายประเภท ได้แก่ 1. วินัยตนเอง 2. วินัยในครอบครัว 3. วินัยในโรงเรียน 4. วินัยในสังคม วินัยที่สำคัญ.....ประเภท	1. วินัยทางโลก 2. วินัยทางศาสนา

กรอบที่ 30 ทุกคนควรจะมีวินัยต่อตนเอง คือสามารถควบคุมอารมณ์หรือพฤติกรรมของตนให้เป็นไปตามที่ตนมุ่งหวัง แม้จะมีอุปสรรคก็ไม่เปลี่ยนแปลง เช่น นักเรียนตั้งใจว่าจะทำการบ้านให้เสร็จ แม่เพื่อนชวนไปดูภาพยนตร์ก็มีใจเสวถึงในภาพข้างล่างนี้ บอกเล่าว่าใครเป็นแสดงว่าวินัยประเภท..... 	4 ประเภท
กรอบที่ 31 นักเรียนที่แต่งกายสะอาดเรียบร้อย ถูกต้องตามกฎของโรงเรียน แสดงว่านักเรียนมี.....	วินัยต่อตนเอง
กรอบที่ 32 การเคารพเชื่อฟังบุคลากร ไม่ว่าในตำแหน่งใดก็ตามก็เป็นสิ่งแสดงว่านักเรียนมีวินัยในกรอบกว้าง กายเหตุนี้การที่รอบกว้างมีความสงบสุข เป็นระเบียบเพราะสมาชิกในกรอบกว้างมี.....	วินัยในโรงเรียน

กรอบที่ 33 นักเรียนถูกตัดใจเหมือน วัยเริ่มที่ผ่าน แล้วโลกา ครอบหรืออีกอะไร	วัยโยโย่รอบตัว (เก่งมาก แสดงว่านักเรียน เข้าใจเรื่องวัยโยโย่แจ่มแจ้ง)
กรอบที่ 34 ความป๊อปปี้จะทำให้คนทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกัน อย่างมีความสุข ดังนั้นเราอาจจะอยู่ร่วมกันอย่าง มีความสุข เราต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยของสังคมที่เรา อาศัยอยู่ บ๊อบบี้ชอบกิน แล้วพอกันใหม่โยโย่ สักที 	พบบทเรียน นักเรียนเลือก ทบทวนความเข้าใจของบท

คู่มือครูบทเรียนสื่อประสบการณ์แนวพุทธศาสตร์

เรื่อง การรู้จักสร้างความสำเร็จในชีวิตตนเองและสังคม การเคารพความกตัญญูของตนเอง
และผู้อื่น การใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ

เวลาที่ใช้ทำการสอน 4 คาบ

ความถี่การมอบ

1. ถ้าบุคคลใดรู้จักใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ พร้อมทั้งยึดหลักธรรมาภิบาลในการกระทำต่าง ๆ แล้ว บุคคลนั้นจะได้รับความสำเร็จในชีวิตอย่างแน่นอน
2. การยอมรับกันของบุคคลในสังคมประชาธิปไตยจะสมบูรณ์ ถ้ามีพื้นฐานมาจากการเคารพความกตัญญูของตนเองและผู้อื่น

จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการสร้างความสำเร็จให้แก่ชีวิตของตนเองและสังคม การเคารพความกตัญญูของตนเองและผู้อื่น และการใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ
2. เพื่อให้เด็กเริ่มเข้าใจเนื้อหาไม่ใช่ว่าในชีวิตประจำวัน
3. เพื่อให้เด็กเริ่มมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมที่ไม่ใช่ในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้อย่างถูกต้อง

จุดประสงค์การเรียนรู้

- เมื่อเด็กเริ่มเรียนจนจบเรียนแล้ว เด็กเริ่มสามารถแสดงพฤติกรรมต่อไปนี้ได้
1. อธิบายความหมายของคุณธรรมจากเนื้อเรื่องที่เรียนในบทนี้ได้

2. แยกแยะผลดีของการมีจริยธรรม และผลเสียของพฤติกรรมที่ขาดจริยธรรมทั้งที่เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้อื่นทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียนและชุมชนได้
3. เลือกคุณธรรมตามหลักศาสนามาปฏิบัติในกิจกรรมของ โรงเรียนได้ถูกต้อง
4. สรุปหลักการที่สำคัญจากบทเรียนได้ถูกต้อง

เนื้อหา

ความหมาย ความสำคัญ ผลดีและผลเสีย วิถีปฏิบัติตามคุณธรรมเรื่องการรักษา
สร้างความสำเร็จในชีวิตตนเองและสังคม การเคารพความคิดเห็นของตนเองและผู้อื่น
การใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจปัญหา

กิจกรรมการเรียนรู้

ภาพที่ 1-2

1. กรู้นำเข้าสู่บทเรียน ด้วยการให้นักเรียนดูสไลด์เรื่อง การสร้างรัง แล้ว
สนทนาวัดกับเรื่องใดแก่กับคุณธรรมอะไรจากเรื่องนี้อย่าง
2. การดำเนินกิจกรรม
 - 2.1 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6 - 7 คน ตามระดับความสามารถของ
ผู้เรียน ซึ่งจัดกิจกรรมมี 2 ประเภท โดยแต่ละกลุ่มจะใช้รูปภาพประกอบมากกว่า 6
ภาพ จากนั้นให้นักเรียนทุกคนเลือกประธานและเลขานุการกลุ่ม
 - 2.2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มฟังเทปนิทานเรื่อง ตูมเกรนคู่ แล้วให้ตอบคำถามลงใน
ใบกระดาษคำตอบเป็นรายบุคคล ดังนี้
 1. ใครได้รับความเดือดร้อนจากนิทานเรื่องนี้ และเดือดร้อนอย่างไร
 2. ให้นักเรียนหาสาเหตุต่าง ๆ ของปัญหาที่เกิดขึ้น

3. ให้เด็กเรียนหาผลถี่เมื่อแก้ปัญหาคิด และรวบรวมประสบการณ์โดยนำหนังสือประกอบ

1. ให้ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องของปัญหานี้

4. ให้เด็กเรียนวิเคราะห์เหตุผลที่ได้ออกข้อ 3 เพื่อสรุปหาข้อที่จะเป็นแนวปฏิบัติต่อไป

2.3 ให้ประธานของกลุ่มเป็นผู้นำ ในการอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปของกลุ่ม และเขียนเป็นรายงานของกลุ่ม 1 ชุดเพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน

2.4 กลุ่มใดเสร็จก่อนให้มาทำงานรวมกลุ่มต่อไปอีก 1 กลุ่ม แบบฝึกหัดตามงาน

3. สรุปบทเรียน

ครูให้นักเรียนที่เป็นตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปรายของกลุ่มของแต่ละกลุ่ม จากนี้ให้นักเรียนทั้งชั้นร่วมกันหาข้อสรุปที่จะ เป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการยึดถือต่อไป

ภาพที่ 3-4

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียน ด้วยการนำภาพข่าวเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากหนังสือพิมพ์ มาเสนอให้นักเรียนได้สังเกตการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นรากฐานของการปกครองในระบบประชาธิปไตย

2. การดำเนินกิจกรรม

2.1 ให้เด็กเรียนแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6 - 7 คน ตามระดับความสามารถของผู้เรียน หนังสือใบกิจกรรมที่ 2 ประเภท โยบเด็กแต่ละคนจะได้สื่อที่เป็นรูปภาพประกอบมากกว่าเล็กน้อย จากนั้นให้นักเรียนทุกกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการกลุ่ม

2.2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มหัดบทบาทเรื่อง ปีใหม่เป็นเหตุ แล้วให้ตอบคำถามลงในกระดาษคำตอบเป็นรายบุคคล ดังนี้

1. ใครได้รับความเดือดร้อนจากนิทานเรื่องนี้ และเดือดร้อนอย่างไร
2. ให้นักเรียนหาสาเหตุต่าง ๆ ของปัญหาที่เกิดขึ้น
3. ให้นักเรียนหาผลเมื่อแก้ปัญหาได้ และรวบรวมประสบการณ์ที่ได้โดยวิธี
หนังสือประกอบการค้นคว้าเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเหตุผลของปัญหา
4. ให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ออกมา เพื่อสรุปหาข้อที่จะเป็นแนว
ทางปฏิบัติที่ดีที่สุด

2.3 ให้ประธานของกลุ่มเป็นผู้นำในการอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปของกลุ่มแล้ว

เขียนแม่รายงานของกลุ่ม 1 ชุดเพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน

2.4 กลุ่มใดเสร็จก่อนให้มารวบรวมรายงานของกลุ่มไปศึกษา ได้แก่ แบบฝึกหัดบทวน

3. สรุปบทเรียน

ครูให้นักเรียนที่มีตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปรายของกลุ่มของแต่ละกลุ่ม
จากนั้นให้นักเรียนทั้งชั้นร่วมกันหาข้อสรุปที่จะเป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการยึดถือต่อไป

ข้อควรระวัง

1. ภาพการเลือกตั้งจากหนังสือพิมพ์ แม้ต่าง ๆ
2. สไลด์เรื่อง "การร่างรัง" จากศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
3. เทปนิทานเรื่อง "ลูกเศรษฐี"
4. เทปนิทานเรื่อง "มีไหมเป็นเหตุ"
5. ภาพวาดประกอบนิทาน
6. แบบฝึกหัดบทวน
7. หนังสือประกอบการค้นคว้า

- 8 . เอกสารประกอบบทเรียน
- 9 . บัตรคำสั่ง
- 10 . บัตรคำถาม

การประเมินผล

- 1 . สังเกตจากการตอบคำถามและการอภิปรายกลุ่ม
- 2 . สังเกตจากการทำงานตามบัตรคำสั่งที่ได้รับมอบหมายของคณะครู และการ
รายงานผลการเรียนและการร่วมสรุปบทเรียน
- 3 . ตรวจผลงานที่นักเรียนทำเป็นรายบุคคล

บัตรคำสั่ง

1. ให้นักเรียนฟังเพลงนิทานเรื่อง "ลูกเศรษฐี" แล้วให้แต่ละคนตอบคำถามลงในกระดาษคำตอบที่ครูจัดไว้ให้ ใช้เวลาประมาณ 15 นาที
2. ให้ประธานของกลุ่มเป็นผู้ดำเนินการอภิปรายโดยให้นักเรียนทุกคนช่วยกันหาข้อสรุปของกลุ่มในหัวข้อ "แนวการปฏิบัติ หน้าที่ที่สำคัญในการแก้ไขปัญหามาจากเรื่องลูกเศรษฐี" แล้วให้เลขานุการกลุ่มเขียนเป็นรายงานของกลุ่ม 1 ชุด ใช้เวลาประมาณ 15 นาที
3. ถ้ากลุ่มอภิปรายเสร็จจากกลุ่มอื่น ให้มารับแบบฝึกหัดไปทำเป็นรายบุคคลจากครูผู้สอน
4. ให้นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่ม 1 คนออกมารายงานผลการอภิปรายที่เขียนเป็นรายงานของกลุ่มไว้เสนอที่ชั้นเรียน คนละประมาณ 5-7 นาที
5. ช่วยครูและเพื่อน ๆ ใบชั้นเรียนสรุปบทเรียน และบันทึกสาระสำคัญไว้ในสมุดจด

บัตรคำถาม

1. ใครได้รับความเดือดร้อนจากนิทานเรื่อง "ลูกเศรษฐี" และมีความเดือดร้อนอย่างไร
2. จงหาสาเหตุต่าง ๆ ของปัญหาที่เกิดขึ้น
3. ให้นักเรียนหาผลดีเมื่อแก้ปัญหาได้ และรวบรวมประสบการณ์โดยมีหนังสือประกอบการค้นคว้าเพื่อเป็นแนวทางในการแก้สาเหตุของปัญหานั้นให้หมด
4. ให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อยุติที่ได้จากข้อ 3 เพื่อสรุปหาข้อที่จะเป็นแนวปฏิบัติ

ผู้จัดทำ
พิศมัย

บัตรคำสั่ง

1. ให้นักเรียนฟังเทปนิทานเรื่อง "วันปีใหม่เป็นเหตุ" แล้วให้แต่ละคนตอบคำถามลงในกระดาษคำตอบที่กรู๊ตไว้ให้ ใช้เวลาประมาณ 15 นาที
2. ให้ประธานกลุ่มเป็นผู้นำการอภิปรายโดยให้นักเรียนทุกคนช่วยกันหาข้อสรุปของกลุ่มในหัวข้อ "แนวการปฏิบัติตนที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหามาจากเรื่องปีใหม่นี้เป็นเหตุ" แล้วให้เลขานุการกลุ่มเขียนเป็นรายงานของกลุ่ม 1 ชุด ใช้เวลาประมาณ 15 นาที
3. ถ้ากลุ่มอภิปรายเสร็จก่อนกลุ่มอื่น ให้มารับแบบฝึกหัดไปทำเป็นรายบุคคลจากครูผู้สอน
4. ให้นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่ม 1 คนออกมารายงานผลการอภิปรายที่เขียนเป็นรายงานกลุ่มไว้เสนอที่ชั้นเรียน แต่ละประมาณ 5 - 7 นาที
5. ช่วยครูและเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนสรุปบทเรียน และบันทึกสาระสำคัญไว้ในสมุดจด

บัตรคำถาม

1. ใครได้รับความเดือดร้อนจากเรื่อง "ปีใหม่นี้เป็นเหตุ" และมีความเดือดร้อนอย่างไร
2. จงหาสาเหตุต่าง ๆ ของปัญหาที่เกิดขึ้น
3. หาผลดีเมื่อแก้ปัญหาได้ และรวบรวมประสบการณ์โดยมีหนังสือประกอบการค้นคว้าเพื่อเป็นแนวทางในการแก้สาเหตุของปัญหาให้หมด
4. ให้นักเรียนวิเคราะห์เหตุผลที่ได้จากข้อ 3 เพื่อสรุปหาข้อที่จะเป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด

เอกสารประกอบชุดที่ 3 ลูกเกรนสี

มีเชรนผู้หนึ่งป่วยมากใกล้จะสิ้นใจ เขามีลูกชายสืบสกุล 2 คน กัดตายเชรนผู้
ได้เรียกลูกชายมาใกล้ ๆ ทั้งสองคนช่วยความเจ็บทรมานแล้วจึงว่า "ถ้าพ่อตายไปแล้วให้เอา
ทั้งตากแดด แล้วยาวให้อร่อย" สิ่งใดเขานี้ยังไม่ทันอธิบายอะไรก็สิ้นใจเสียก่อน

เมื่อจัดการกิจการศพของบิดาอย่างสงบเรียบร้อยเรียบร้อยแล้ว พี่ชายก็ฉวย
ทรัพย์สินชิ้นส่วนใหญ่ให้ตนเองขาย ส่วนตนเองขอแยกไปค้าขายที่ต่างหากที่เมืองอื่น น้อง
ชายเป็นเชรนรักพ่อมากทำตามคำสั่งพ่อทุกอย่าง โดยสิ่งแรกที่พ่อทิ้งขว้างขว้างมาตากไว้ที่ลาน
บ้าน นึ่งบางครั้งก็หายไปบ้างก็มี ต้องสั่งซื้อเพิ่มเติมเพื่อให้เต็นสถานบ้านอยู่เสมอ ๆ ส่วน
อาหารแต่ละมื้อก็สั่งมาจากภัตตาคารอย่างดีที่สุดมารับประทาน แต่ตนก็รู้สึกว่ามันไม่อร่อย
เท่าที่ควร ทั้งยังราคาแพงมากอีกด้วย เมื่อเชรนน้องชายจนทรัพย์สินก็หมดไปเรื่อย ๆ เขาก็
ไปและมากจนลงไปที่สุสานเพราะถึงแก่ไร้ขาย ไม่ใคร่ต่างหากมาเติมเติมเลย ในขณะที่เขา
ก็เห็นชายที่เฝ้าว่าพี่ชายอยู่เสมอว่ารวยร้นเรื่อย ๆ พร้อมกับนึกตำหนิพี่ชายว่า พี่ชายคง
ไม่ได้ทำตามคำสั่งพ่อเหมือนตนที่ ไกรบและไค้คิดต่าง ไม่หาพี่ชายและบอกว่าพี่ชายว่า "ทำไม
ไม่ทำตามคำสั่งพ่อจนตาย พี่ไม่ใคร่รักพ่อจึงไคร้ว่ารวยร้นไค้เช่นนี้" พี่ชายตอบว่า "พี่เ
รักพ่อและไค้เคารพเชื่อฟังท่านมากที่สุด เพราะพ่อสั่งให้เอาทั้งตากแดดและตากยาวให้
อร่อย พี่ทำตามทุกอย่าง เขารู้มาพี่ก็ออกไปทำงานเอาหนึ่งของพี่ตากแดดมาใหม่เก็บ
ทุกวันจนเต็มคำ" แล้วก็เมิดหนึ่งของคนให้ของชายดูแล้วกล่าวต่อไปว่า "หลังจากพี่ทำงาน
กลางแดดจนเหนื่อยมาทั้งวัน ถึงเวลาอาหารพี่ก็ทานไค้อย่าง เอร็ดอร่อยไม่ว่าจะเป็นผัก
น้ำพริกหรืออะไรก็ตามพี่อร่อยทุกอย่าง พี่ทำอย่างนี้เสมอมาและทำาไปให้เพิ่มมากขึ้น ๆ
ทุกวันเขาไคร้ว่ารวยร้นมาเช่นนี้"

เมื่อเงร่ายไถ่ไม่เข่นหนักเข้าใจกันว่าตนเองก็ผิด จึงขอโทษนายและลา
กลับมายังบ้านของตนเริ่มทำงานหนักอย่างที่ราบ และพยายามทำงานให้มากขึ้น ๆ ทุก
วันโดยไม่ย่อท้อ ไร่นาที่มีอยู่ก็เจริญงอกงามให้ผลผลิตมากมาย จนเขาร่ำรวยขึ้นเหมือน
เดิม แต่เขาก็กังหันพยายามทำงานให้ยิ่งขึ้นและมากขึ้นทุกที ๆ จนในที่สุดเขาก็ได้
เป็นเศรษฐีของเมืองนั้นแทนบิดาของตน

นี่แสดงให้เห็นว่า การที่เราพยายามทำงานหนักและขยันขันแข็งอย่างมากจริง ๆ
ไม่ยอมย่อท้อต่อความยากลำบากและความยากไร้ใด ๆ มีความตั้งใจจริงและความมาะ
พยายามที่จะเอาชนะตนเองที่เคยสบายจากเวลา และสามารถเอาชนะความหลงผิด
ไปชั่วขณะหนึ่ง โดยแก้ไขให้ดีขึ้นเหมือนเดิมและดีกว่าเดิมไปได้เรื่อย ๆ โดยไม่ยอม
หยุดพักหรือย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ ทั้งสิ้น ทำให้ปลายชีวิตของเขามีความสุขสมบูรณ์
ยิ่งกว่าใคร ๆ ในเมืองนั้น พี่น้องทั้งสองคนก็ได้พบปะบ่อย ๆ เพื่อไต่ถามทุกข์สุขกันและอยู่
อย่างมีความสุขตลอดชีวิต

ฉกาจ ช่วยโต

เอกสารประกอบชุดที่ 4

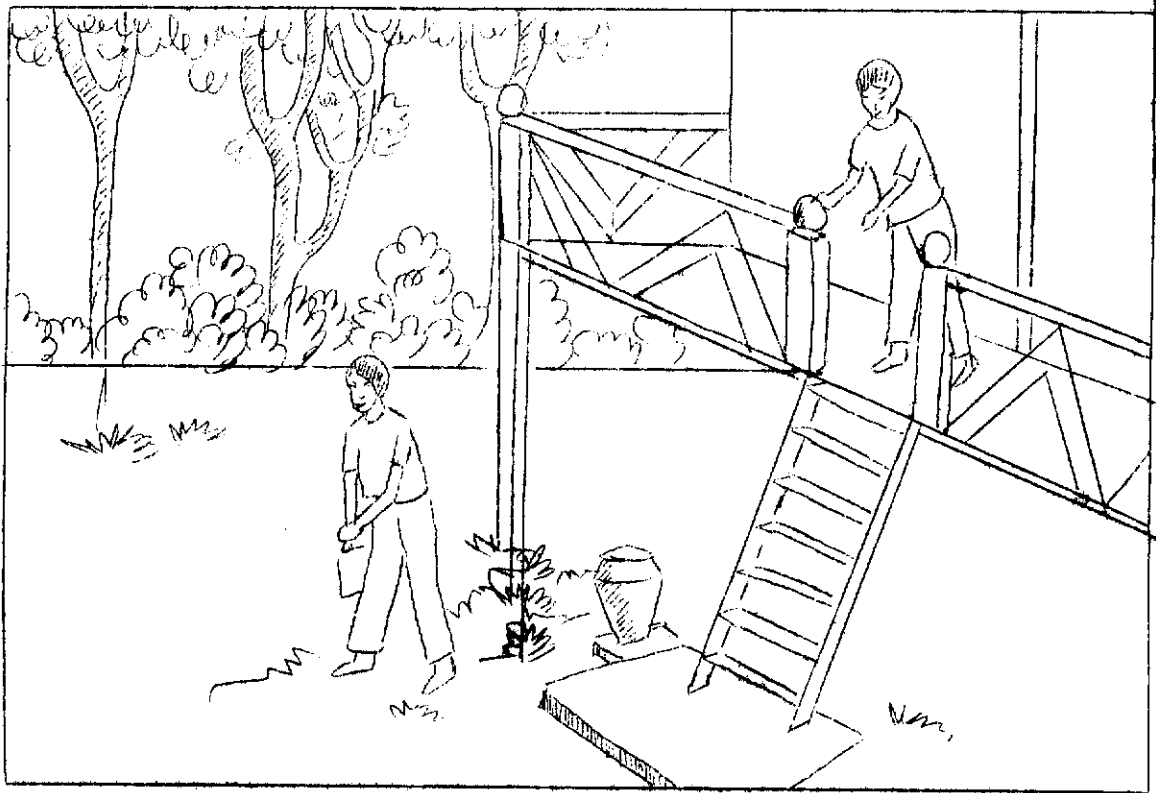
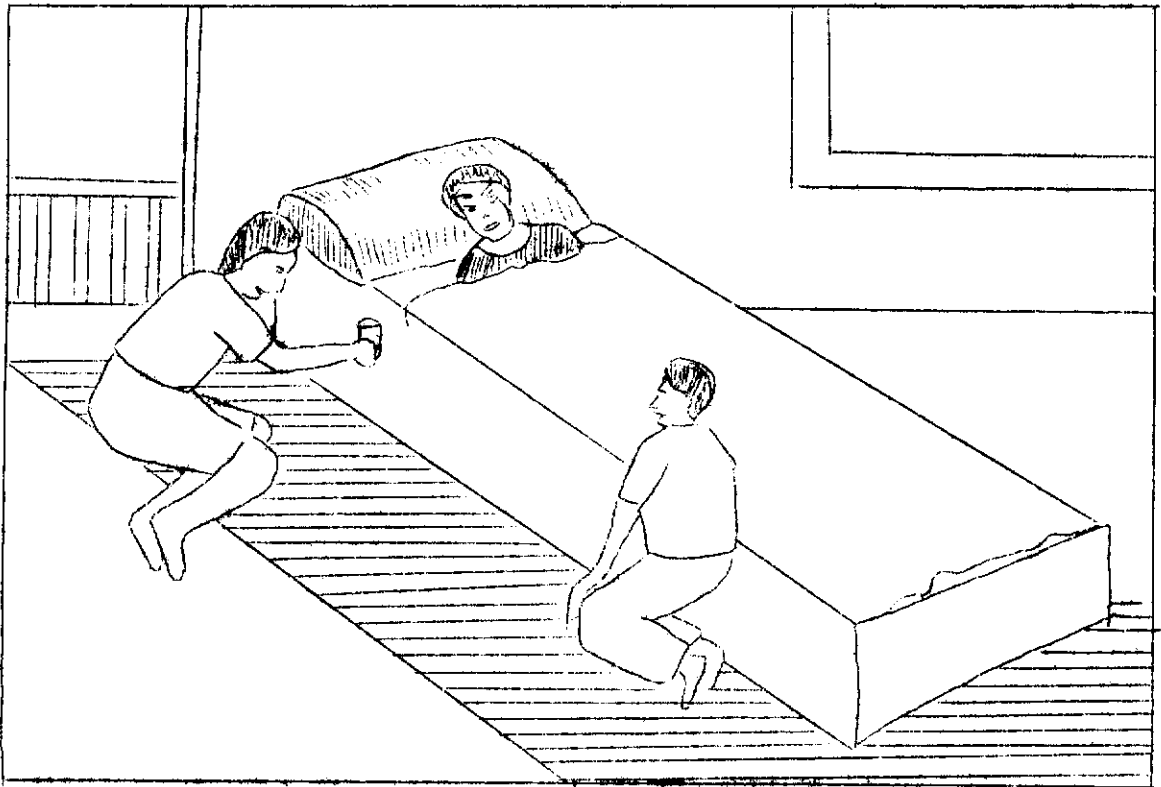
มีใหม่เป็นเหตุ

๓ โรงเรียนราษฎร์แห่งหนึ่ง คณะอาจารย์ของโรงเรียนต้องการฝึกความเข้ม
พระราชินีไทยและความเป็นผู้นำให้นักเรียนของตน โดยเริ่มดำเนินการเป็นครั้งแรก
ในต้นปีด้วยการให้นักเรียนเสนอกิจกรรมในรูปของคณะกรรมการนักเรียนแล้วเสนอมา
ยังอาจารย์ซึ่งทำตัวเป็นผู้เลี้ยง ทั้งนี้เพราะแก่นักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับการให้ทำกิจกรรม
โดยอิสระ และเหตุการณ์ที่ไม่คาดถึงก็เกิดขึ้น

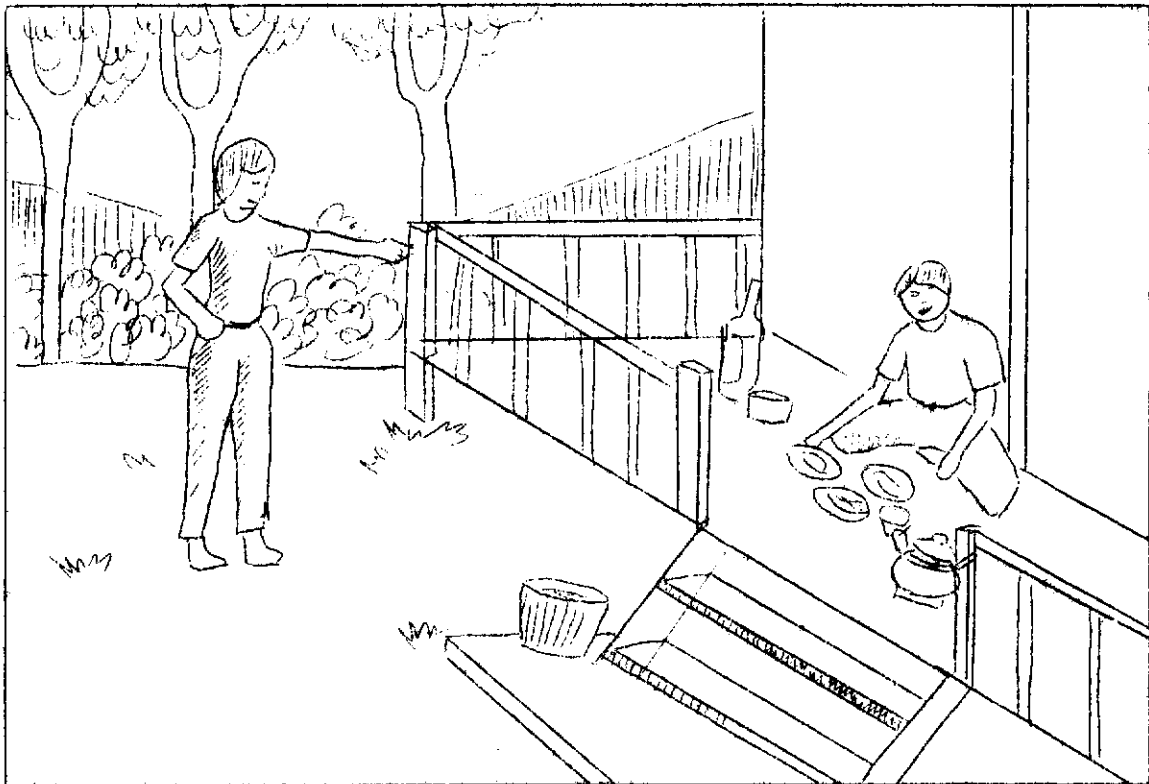
เนื่องในโอกาสปีใหม่ คณะกรรมการนักเรียนชุดนี้ได้เริ่มปฏิบัติงานเป็นครั้งแรก
แรกด้วยการจะเฝ้าระวังการจ้างงานใหม่ให้ทุกคนงานเอกรีก แต่สภาพเศรษฐกิจในปีนั้นโดย
ทั่วไปอยู่ในสภาพไม่สู้ดีนัก ครอบครัวแต่ละครอบครัวอาจจะมีภาระที่ต้องหาเงิน
เพิ่มเพื่อที่จะจ้างงาน คณะกรรมการนักเรียนจึงลงมติว่าควรจะต้องหาสิ่งสมมติทั้ง
โรงเรียนว่ามีความเห็นว่าการจ้างงานใหม่หรือไม่ควรก่อน จึงได้ดำเนินงานต่อไปโดย
นัดหมายให้กรรมการแยกย้ายกันไปถามมติของการจ้างงานกับนักเรียนในโรงเรียนแล้วให้มา
รายงานผลในการประชุมถัดต่อไป นับว่าการประชุมครั้งแรกของคณะกรรมการนักเรียนชุดนี้
ผ่านไปอย่างดีโดยที่ทุกคนเป็นประธานนักเรียน

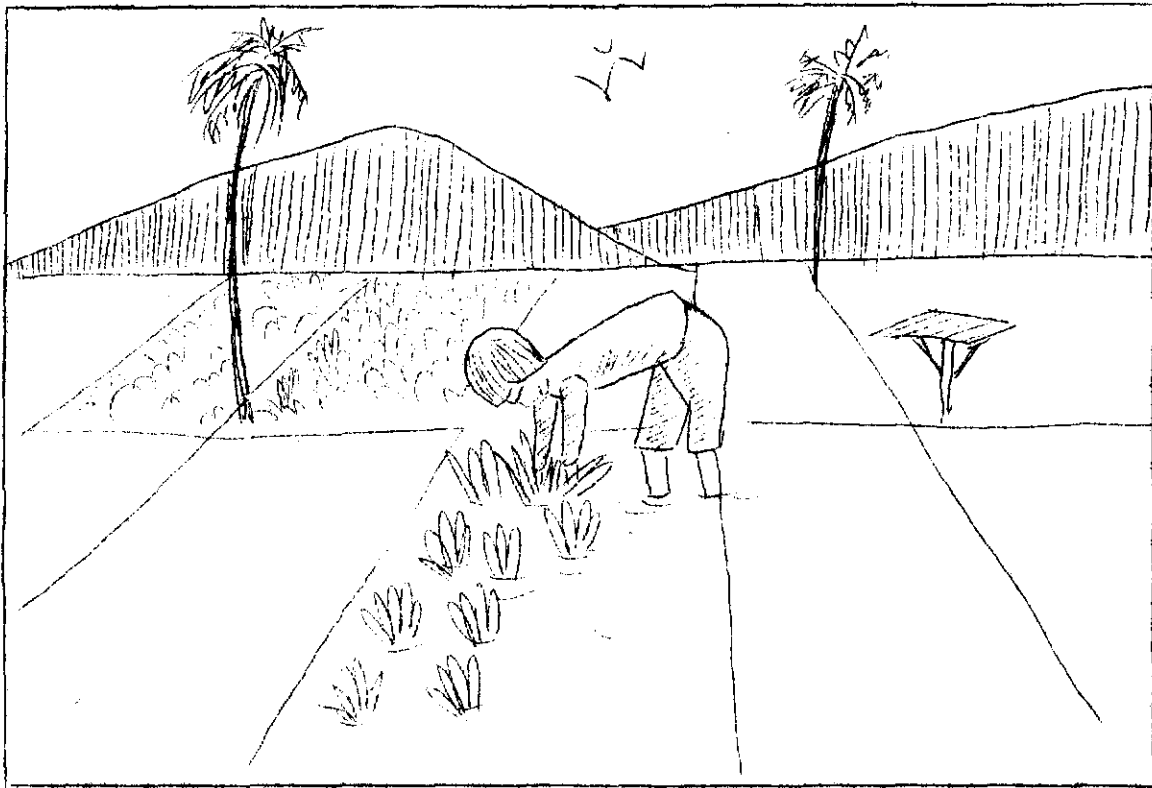
การประชุมครั้งที่สอง สมาชิกคณะกรรมการแต่ละคนก็ได้รายงานผลซึ่งมีเสียง
แยกเป็น สองฝ่าย คือให้จ้างงานและไม่ควรให้จัด โดยแต่ละฝ่ายต่างก็มีเหตุผลของตัวเอง
ซึ่งก็แตกต่างกัน เวลาผ่านไปเกือบครึ่งโง่เสียงการประชุมเริ่มดังมากขึ้นและเข้มข้นขึ้นเพราะ
แต่ละคนต่างก็แบ่งกันพูดโดยไม่ฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน การประชุมครั้งนี้ทำให้สมาชิกไม่พอใจ

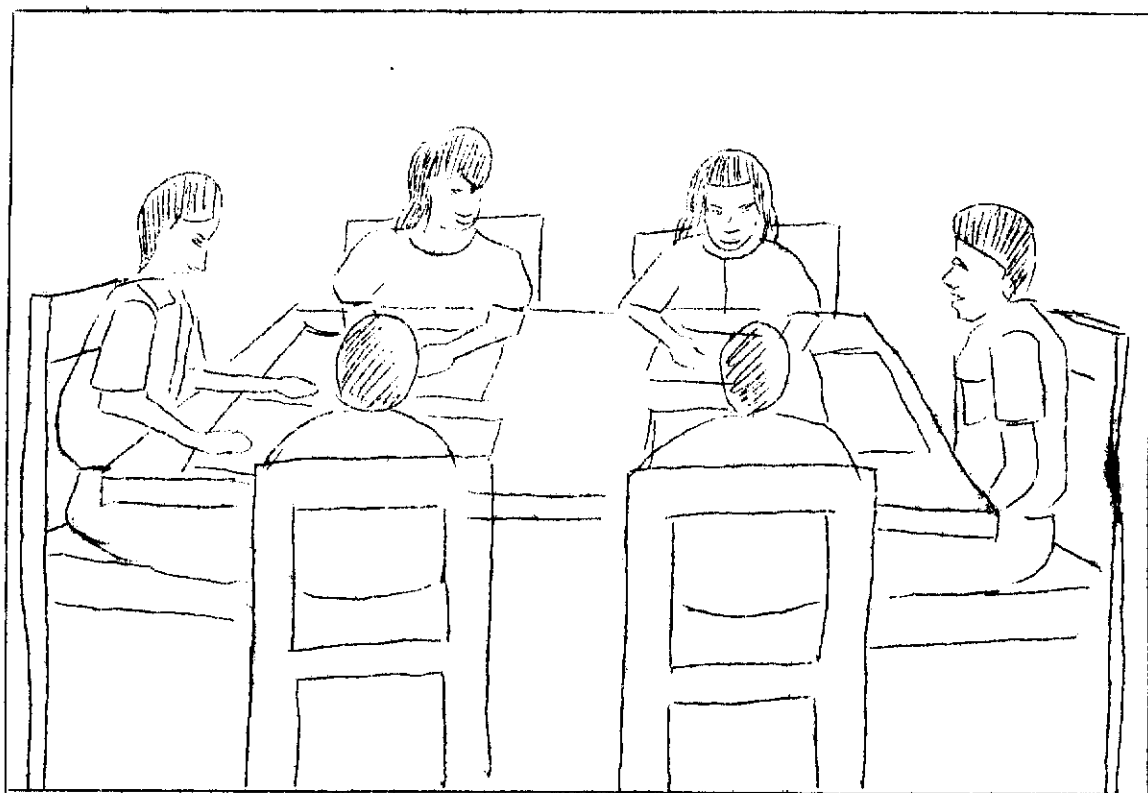
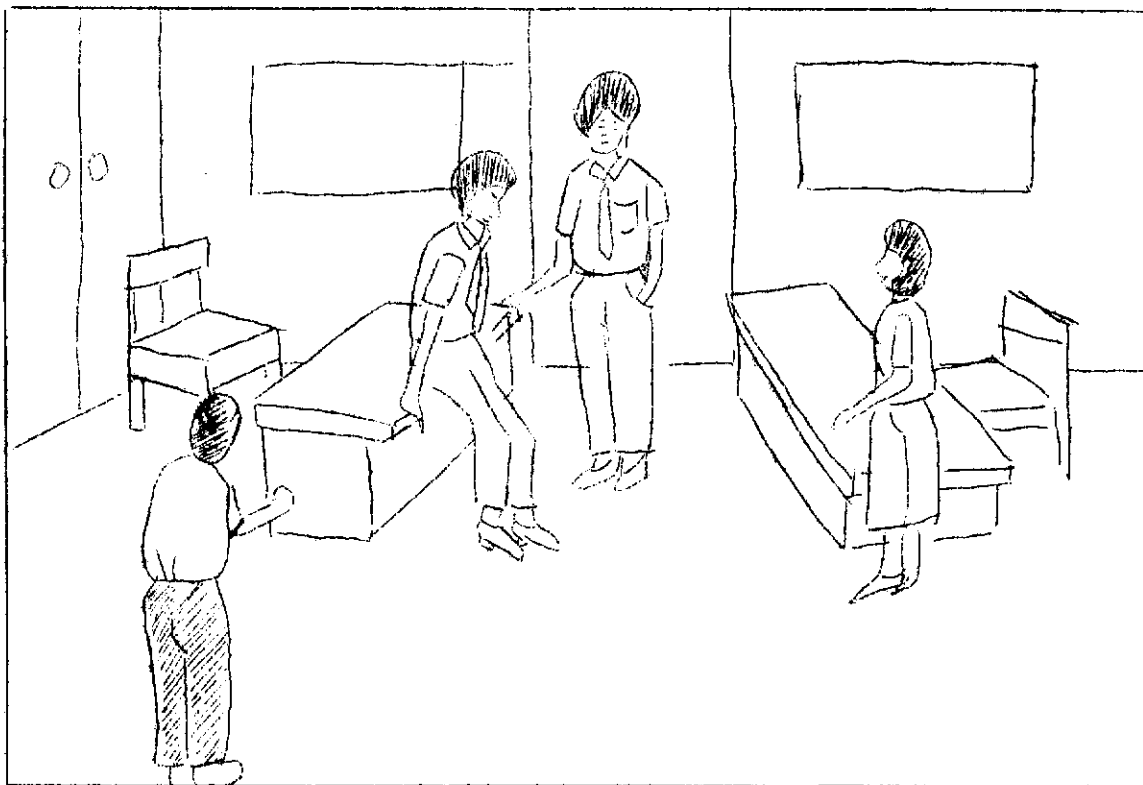
บางบุคคลเป็นประธานการประชุมจะทำอย่างไรกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น.....

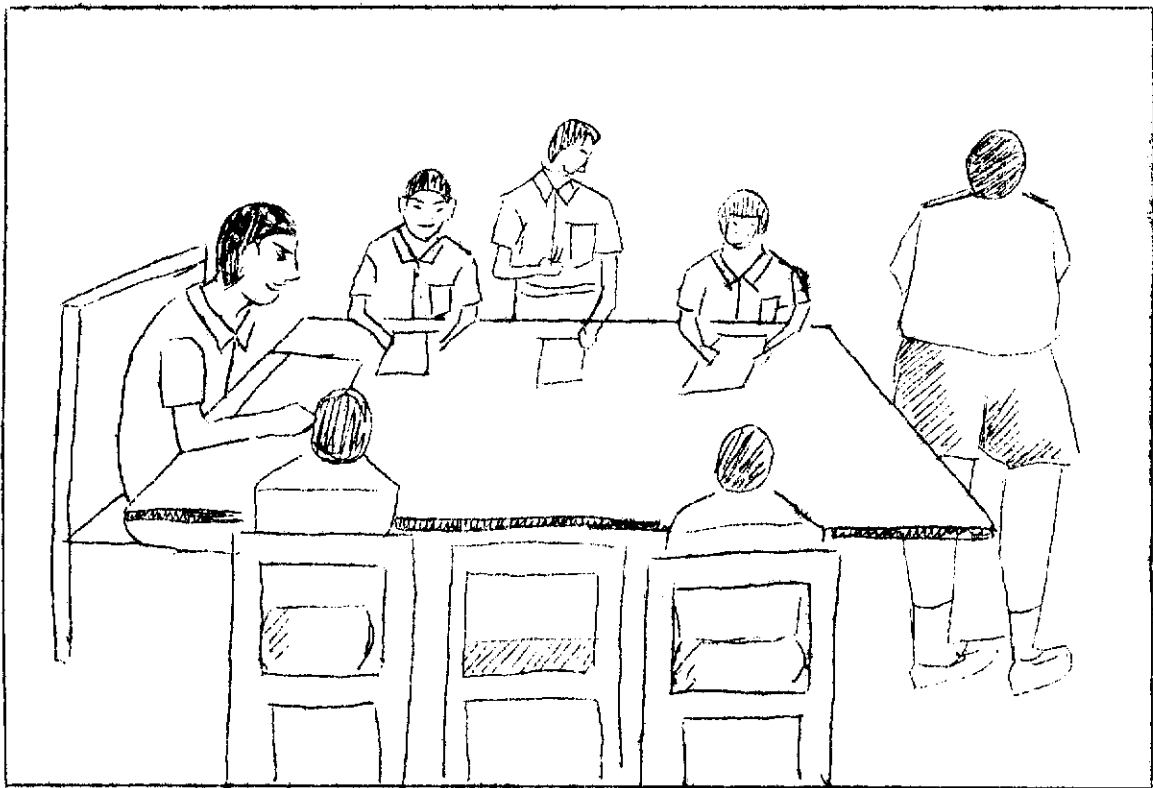
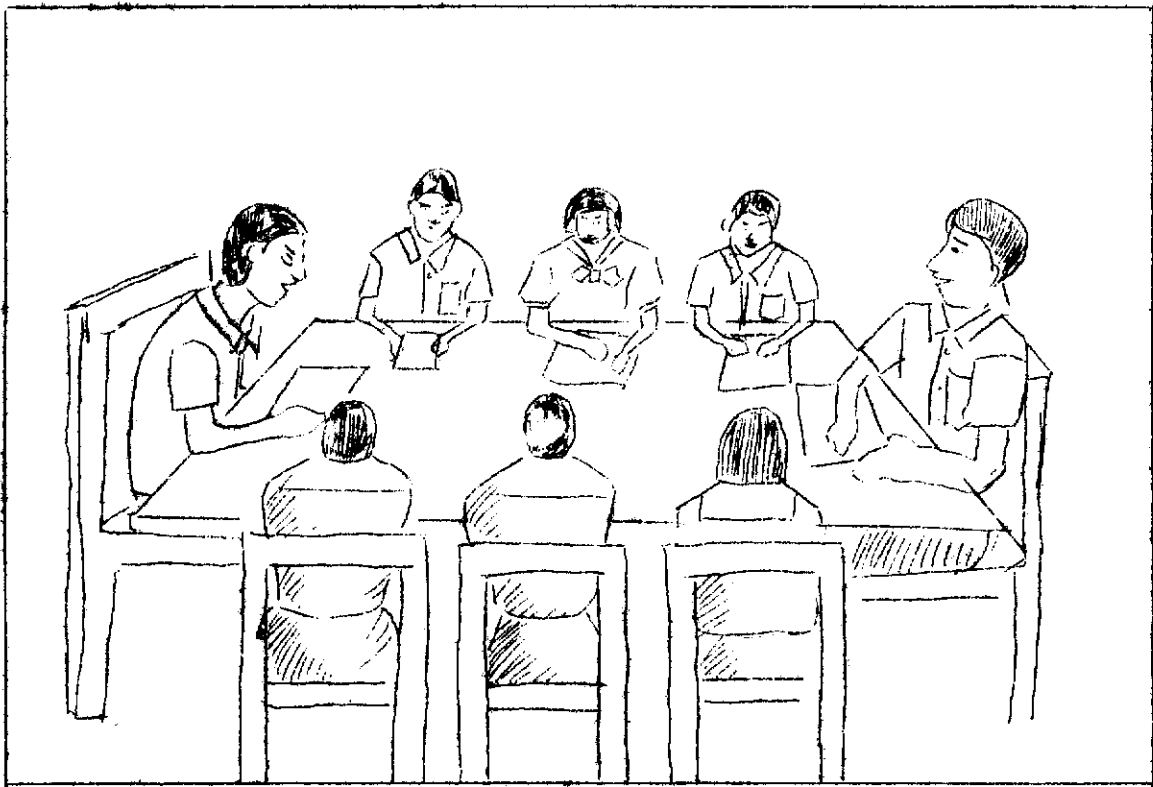
ภาพประกอบ 4 . ลูกเสือชีวิต.

ภาพประกอบ ๕. วิชาใหม่เริ่มสอนแล้ว.

เนื้อหา

ความหมาย ความสำคัญ ผลดีและผลเสีย วิถีปฏิบัติตามคุณธรรมเรื่องความ
ซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูต่อเวรดี และความเสียสละ
กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ภายใน 1-2

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียน ด้วยการสนทนากับนักเรียน โดยให้ภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์
เกี่ยวกับการทุจริต การแสดงถึงความกตัญญู และการเสียสละ

2. การดำเนินกิจกรรม

2.1 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6-7 คน ตามระดับความสามารถของ
ผู้เรียน ings ในกิจกรรมมี 2 ประเภท โดยแต่ละคนจะได้อ่านสื่อบรรยากาศประกอบมากกว่า
เล็กน้อย จากนั้นให้นักเรียนทุกกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการกลุ่ม

2.2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มฟังแบบนิทานเรื่อง กำเนิดเกียะ แล้วสนทนากันต่อไป

1. ให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ถึงการกระทำของบุคคลในนิทานเรื่องนี้
ในหัวข้อต่อไปนี้

- นักเรียนชอบหรือไม่ชอบการกระทำของใคร่จ้อยในนิทานเรื่องนี้
- นักเรียนบอกเหตุผลที่ชอบและไม่ชอบการกระทำของบุคคลดังกล่าว
- ให้นักเรียนช่วยทำนายว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น ถ้าเป็นคุณลอม่างเช่น

ไก่อ้อยอยู่ในชั้นเรียน หรือกรณกรวหรือคุณรเจ้ามาเวมาก

2. ครูให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายสรุปจากเรื่องนี้ว่าใครต้องเปลี่ยนความ
ประพฤติไปทางไหน เพราะเหตุใด

2.3 ให้นักเรียนดูวิดีโอเรื่องบทเรียนชีวิตจากนี้ให้แบ่งกลุ่มย่อยเป็นกลุ่ม

ละ 3-4 คนแล้วกันถามตอบว่าได้อะไรอะไรจากเรื่องนี้อย่างไรของทุกคน

2.4 ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปราย เพื่อหาข้อสรุปของการเลือกแนวทางที่จะปฏิบัติเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ ความกตัญญูต่อเวที และความเสียสละแล้วเขียนเป็นรายงานกลุ่ม 1 ชุดเพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน

2.5 กลุ่มใดเสร็จก่อนให้มารายงานสรุปกลุ่มไปให้ฟัง โดยยกบทเรียนโปรแกรม

3. สรุปบทเรียน

ครูให้นักเรียนที่เป็นตัวแทนกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปรายของกลุ่มของแต่ละกลุ่ม จากนั้นให้นักเรียนทั้งชั้นร่วมกันหาข้อสรุปที่จะเป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการมีหน้าที่ต่อไป

สื่อการเรียนรู้

1. ภาพวาดจากหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการโกงสุจริต การแสดงถึงความกตัญญูและการเสียสละ

2. เกมนิทานเรื่อง "ถ้าเกิดเกิดะ"

3. วิดีโอเรื่อง "บทเรียนชีวิต"

4. ภาพวาดประกอบนิทาน

5. บทเรียนโปรแกรม

6. เกมสารประกอบบทเรียน

7. บัตรคำสั่ง

ประเพณี

- 1 . สิ่งที่เกิดจากการตอบคำถามและการอภิปรายกลุ่ม
 - 2 . สิ่งที่เกิดจากการทำงานตามบัตรคำสั่งที่ได้รับมอบหมายของแต่ละกลุ่ม ผลการ
รายงานหน้าชั้นเรียนและการร่วมสรุปบทเรียน
 - 3 . ตรวจผลงานที่ได้ให้เด็กเรียนทำเป็นรายงานบุคคล
-

บัตรคำตั้ง

1. ให้นักเรียนฟังเพลงนิทานเรื่อง "กำเน็กเกียะ" แล้วสนทนากับเพื่อนในกลุ่ม ในหัวข้อต่อไปนี้ ให้เวลาประมาณ 15 นาที

ช่วยกันวิเคราะห์ถึงผลกระทบของบุคคลในนิทานเรื่องนี้ ในหัวข้อ

1. นักเรียนชอบหรือไม่ชอบการกระทำของ ไก่จ้อยในนิทานเรื่องนี้
2. นักเรียนบอกเหตุผลที่ชอบและไม่ชอบการกระทำของบุคคลดังกล่าว
3. ให้นักเรียนทำนายว่าจะเกิดอะไรขึ้น ถ้ามีบุคคลเช่นไก่จ้อยอยู่ในชุมชน หรือครอบครัวเป็นจำนวนมาก
4. ให้นักเรียนช่วยกันหาข้อสรุปว่า จากเรื่องนี้ใครต้องเปลี่ยนความประพฤติ

ไปทางไหน เพราะเหตุใด

2. ให้นักเรียนคู่วัดใจเพลงเรื่อง "บทเรียนชีวิต" แล้วแบ่งกลุ่มย่อยเป็นกลุ่มละ

3 - 4 คน โดยแยกจากกลุ่มเดิมเป็น พวกผลักดันถามตอบว่า "ถ้าต้องการให้เกิดคุณธรรมกับความรักที่ดี เราต้องปลูกฝังและเสริมสร้างอย่างไร และเมื่อทำแล้วจะเกิดผลอย่างไร ให้เวลาประมาณ 10 นาที

3. ให้ประธานกลุ่มเป็นผู้ดำเนินการอภิปรายเพื่อให้นักเรียนทุกคนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับ "หลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับคุณธรรมกับความรักที่ดี ความกตัญญูและความเสียสละ" แล้วให้เลขานุการกลุ่มเขียนเป็นรายงานของกลุ่ม 1 ชุด ให้เวลาประมาณ 15 นาที

4. ถ้ากลุ่มอภิปรายเสร็จจากกลุ่มอื่น ให้มาจับทริแองเกิลไปศึกษาค้นคว้าตนเองจากครูผู้สอน

5. ให้ส่งตัวแทนกลุ่ม 1 คนออกมารายงานผลการอภิปรายกลุ่มของตนหน้าชั้นเรียน

6. ช่วยครูและเพื่อน ๆ ในชั้นสรุปบทเรียนและบันทึกสาระสำคัญไว้ในสมุดจด

อภิปรายที่ 3

บทเรียนชีวิต

ภาพ	เสียง
— การกำเนินรถคันงามน้อย วิหยาไส เป็นภาพตัดจากขาวทั้งสี่มุมพร้อมภาพ การจับกุม, สอมสวน, ทรัพย์สินที่แท้ หลักฐานของกลางทำ Dissolve กับทุกภาพ	คุณหญิงจุกผู้หญิงคน.....ผู้หญิงคนที่ทำให้ เกรงกลัวของประเทตองน้ำเฝ้าเฝ้าเรา เรา สร้าง ความทุกข์ยากให้คนแบ่พันคน.....คุณจงจำ คำพูดเหล่านั้นของเธอได้.....แต่เพื่อความ จริงอยู่ที่แม่.....บทเรียนชีวิตของผู้หญิงคน เป็นเครื่องเตือนใจทุกคนได้จนถึงสวรรค์
— MS. ภาพหญิงสาวทนมมือไหวพระแล้ว กราม 3 ครั้ง	ที่ว่า "คำชั่ว" ผลชั่วนี้ตามสนองถึงเพื่อน ผู้บ่ปลงใจเนื้อ ทำก็จะประคองผลสืบถึงทั้งแม่ เื่อเพื่อกลับมาถึงเรา" (ร้องเพลงทำก็โกลี ทำชั่วได้ชั่วประกอบตลอด.....)
— CU. ใต้มันบนตะแกรง wide แล้ว MS. ใต้เห็นนกกำลังบิน — JCU. ถาถนแล้ว Tilt up ให้ ทวน	ทรัพย์สินที่นำมาได้จากการประพฤติดุจริต แม้จะ ดำรงตนและครอบครองไว้ ก็คงไม่มีความสุข เหมือนถั่วรังควายทรัพย์สินที่นำมาได้ควายน้ำหนักน้ำหนักของ ตนเอง
— MS. เจ้าหญิงผู้รักนักโทษหญิง — MS. ขนกลาง Pan ขว้างตัวผู้ ถองหาแล้ว Tilt up ไปให้เห็น	การแสวงหาทรัพย์สินในทางสุจริตเป็นเหตุให้เกิด ความร้นใจไม่เป็นสุข บางครั้งถึงกับต้องจ้องจำ และประหารชีวิตในที่สุด ถึงแม้ตัวอย่างให้เห็นเอง ๆ

ภาพ	เสียง
๖ ๖๖ หน้าผู้ต้องหา ... LS. Pan ตามเรือตำรวจน้ำที่ กำลังวิ่งไปยังเรือนาคใหญ่เพื่อตรวจ สิ่งที่มีกฎหมาย	
— MS. กองกำลังรอบทราบ — MS. โบกมือโอบกอด — CU. มือกำลังเหลาไม้ไผ่ wide ออก เห็นคนเหลาไม้ และงานสำเร็จ — MS. Pan LS. คนกำลังสร้างรั้ว กับไม้ไผ่ — MCU. มือคนให้อาหารปลา Super I กว้างสี่ "โลโกปคุม ภิกขา เมตตา เมตตาเป็นธรรมคำสอน โลก" แล้ว Wide to LS. คนให้อาหารปลา — Grop Shot MS. ภิกษุปลากำลัง แย่งอาหาร Zoom in CU.	การแสวงหาทรัพย์ในทางสุจริต มาตรการจะ เห็นเห็น้อยเพียงใจก็ตาม ย่อมได้รับความเห็นอก เห็นใจ มีผู้ยินยอม และไม่เป็นสิ่งเกี่ยวข้องกับ เพื่อนมนุษย์

เอกสารประกอบชุดที่ 5

คำเนียบของเกียะ

สมัยหนึ่ง เมื่อครั้งพระเจ้ายังเมแบเป็นกษัตริย์ปกครองประเทศจีน พระองค์มีราชโอรสองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าเจ้าชายทงนี้ พระเจ้ายังเมแบเป็นกษัตริย์ที่รักเชื่อฟังคำเพ็ดทูลของเหล่าขุนนางชาวประจบ

วันหนึ่งขุนนางกังฉินกราบทูลพระเจ้ายังเมแบว่า "ข้าพระพุทธเจ้าสืบทอดมาว่าเจ้าชายทงนี้ กำลังวางแผนจะก่อกบฏต่อพระองค์" เมื่อพระเจ้ายังเมแบทรงทราบเช่นนั้นก็กริ้วราชโอรสมาก มีรับสั่งให้ทหารไปจับตัวเจ้าชายทงนี้มาสำเร็จโทษ

ฝ่ายขุนนางที่ทราบความจริงว่ามีคนไปป่าวข่าวเท็จให้พระเจ้ายังเมแบทรงเข้าพระทัยผิด ต่างก็รีบไปบอกเจ้าชายทงนี้ให้ทรงทราบทันที เจ้าชายรีบเสด็จหนีไปกับทหารจำนวนหนึ่ง ทั้งหมดยกหนึ่งเข้าไปในป่าไถ่ได้รับความลำบากเป็นอย่างยิ่ง อาหารการกินก็แร้นแค้นออกอยากเข้าทุกที เมื่อออกมาเขาพวกทหารก็ต้องออกขอทานตามบ้านชานนา แต่ก็ไม่ใคร่จะไรหากจึงเก็บตุนผักธมมาต้ม เมื่อเสร็จแล้วทหารคนหนึ่งถือไม้จิ้มฟันนำเขาไปถวายเจ้าชายทงนี้พร้อมกับทูลว่า "เชิญเสวยแกงจืดผักธมพระเจ้าข้า"

เจ้าชายทงนี้จึงตรัสถามว่า "ไปเอาหมูที่ไหนมาละ"

"ไม่มีหมูและไม่มีเกลือพระเจ้าข้า" ไม้จิ้มฟันทูล

"ข้ากินไม้จิ้มฟันกับไม้จิ้มฟัน ผักธมก็ไม่เคยกิน แล้วจืด ๆ ชืด ๆ อย่างนี้จะให้ข้ากินเข้าไปยังไฉ่ ถึงจะหิวอย่างไรข้าก็กินไม่ลง"

ไม้จิ้มฟันมีความกตัญญูก็จะช่วยเจ้านายของตน เขาจึงแอบเข้าไปในป่า ไม้จิ้มฟันก็กลายเนื้อและของต้มเอามาต้ม ถึงตนเองจะมีความเจ็บปวดเพียงใดก็สู้ทน เมื่อต้มจนสุกได้แล้ว จึงนำไปถวายเจ้าชายทงนี้ เจ้าชายรับอาหารมาเสวยก็รู้สึกว่ามีรสชาติผิด

กว่าเนื้ออื่น ๆ จึงตรัสถามว่า "ไก่จ๊อชยุ นี่เป็นเนื้อกวาง เนื้อเก้ง หรือเนื้ออะไรกันแน่"

ไก่จ๊อชยุก็ถึงเสีย พอดีเจ้าชายทอดพระเนตรไปเห็นแผลเจ้า ทรงมองเห็นของ
ไก่จ๊อชยุ แล้วตรัสถามว่า "เจ้าเนื้อบ่นเนื้อของเจ้าให้ยากขึ้นไหม"

ไก่จ๊อชยุจึงต้องกราบทูลว่า "ถูกแล้วพระเจ้าข้า โปรดพระราชนัดดาอภิไธยให้
ข้าพระพุทธเจ้าควบเถิด"

"เจ้าไม่มีผิดอะไร ข้าสีเป็นเหตุบุญคุณของเจ้า เจ้าเป็นคนซื่อสัตย์และกตัญญูต่อ
ข้า เดาเถิดว่าใครเมื่อไรจะตอบแทนเจ้าให้สาสมที่เถียว"

เจ้าชายทรงไปและพวกทหารก็เดินทางต่อไปจนถึงเมืองเจ้ เจ้าชายทรงอภิเษกกับ
ลูกสาวเมืองเจ้ อยู่มาไม่นานพระเจ้ายังเม็กเสด็จสวรรคต เจ้าชายทรงไปพร้อมพระมเหสี
เสด็จกลับบ้านเมือง ขึ้นครองราชสมบัติแทนพระบิดาต่อไป

ฝ่ายไก่จ๊อชยุ เมื่อเห็นเจ้านายเป็นสุขแล้วก็กลับไปอยู่รวมมารดาพ่อเสียดายเลี้ยง
ชีพตามที่เคยมา

วันหนึ่งพระเจ้าทรงมีทรงดำริจะพระราชทานรางวัลแก่ทหารที่โดยเสด็จไปกับ
พระองค์เมื่อคราวที่ราบัญ จึงมีรับสั่งให้ทหารมารับรางวัล แต่ไก่จ๊อชยุไม่ยอมมาเฝ้า
ในที่สุกพระองค์ต้องออกมาตามเอง เพราะทรงเห็นว่าไก่จ๊อชยุมีบุญคุณต่อพระองค์มาก

ฝ่ายไก่จ๊อชยุรู้ว่าพระเจ้าทรงมีเสด็จมาพระราชทานรางวัลแก่ตัว ก็พาแม่ที่ไปซ่อน
ตัวไปป่า พระเจ้าทรงมีทหารเฝ้าตามหาอยู่ทั้งวันก็ไม่ได้ตัวจึงมีรับสั่งให้เอาไฟเผาป่าเพื่อ
ต้องการให้ไก่จ๊อชยุออกจากป่า ไก่จ๊อชยุพาแม่ที่เข้าไปอยู่ในโพรงไม้ใหญ่ต้นหนึ่งไม่ยอม
ออกมาจึงถูกไฟไหม้ถึงแก่ความตาย การที่เขายอมตายเช่นนี้เพราะเขาเห็นว่าการที่เขา
เสียสละเพื่อให้พระเจ้าทรงมีสุขนั้น เป็นการตอบแทนบุญคุณที่ได้ทรงชุบเลี้ยงมา เขาไม่ได้

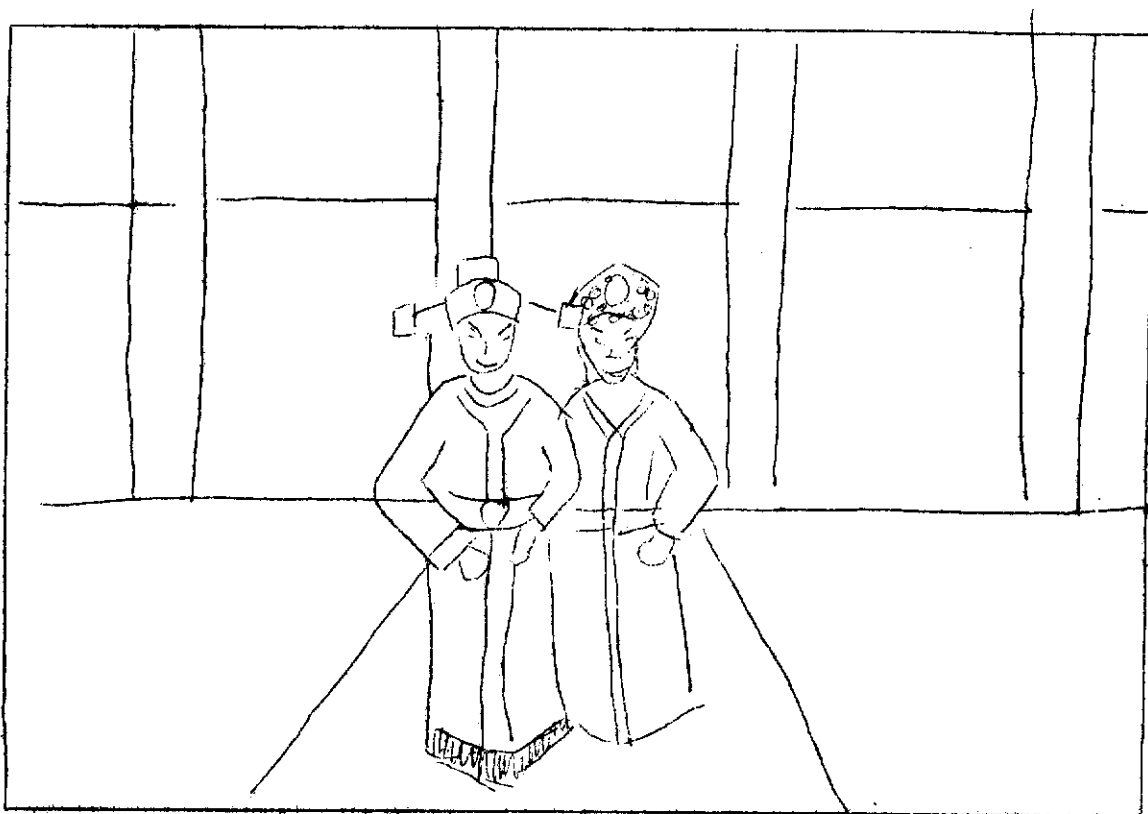
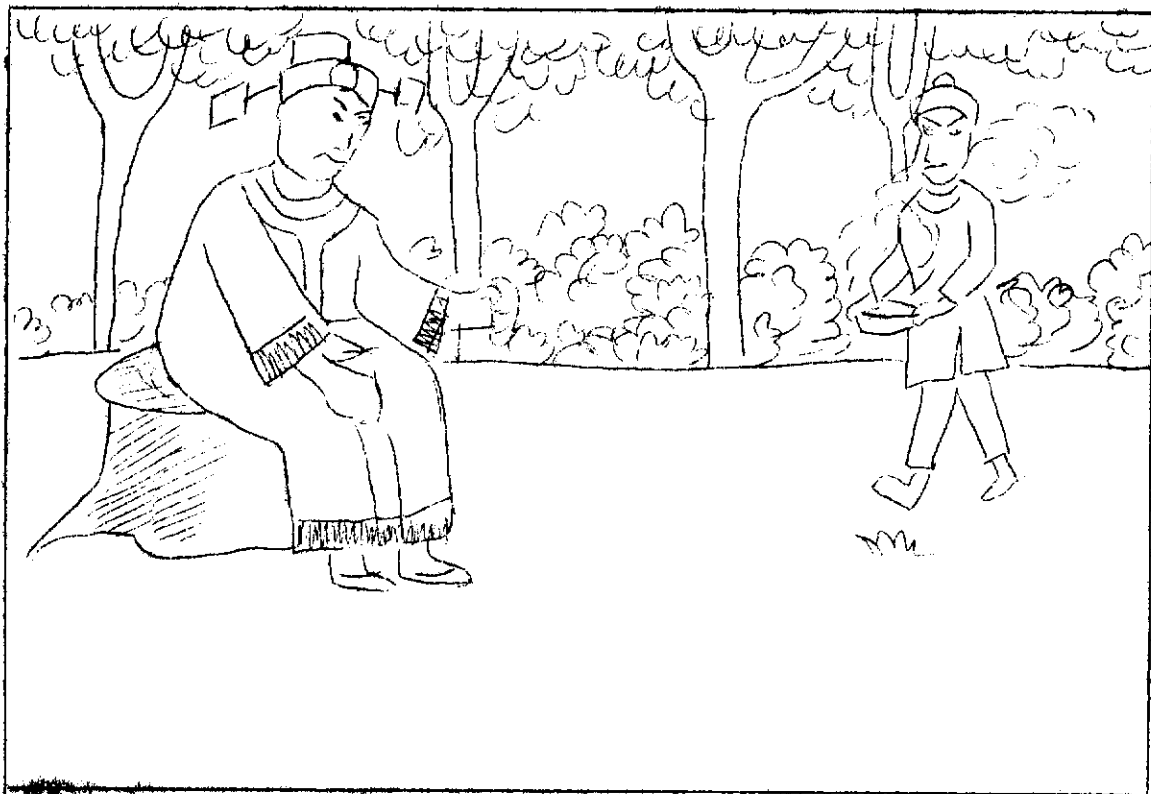
หวังผลตอบแทนแต่ประการใด

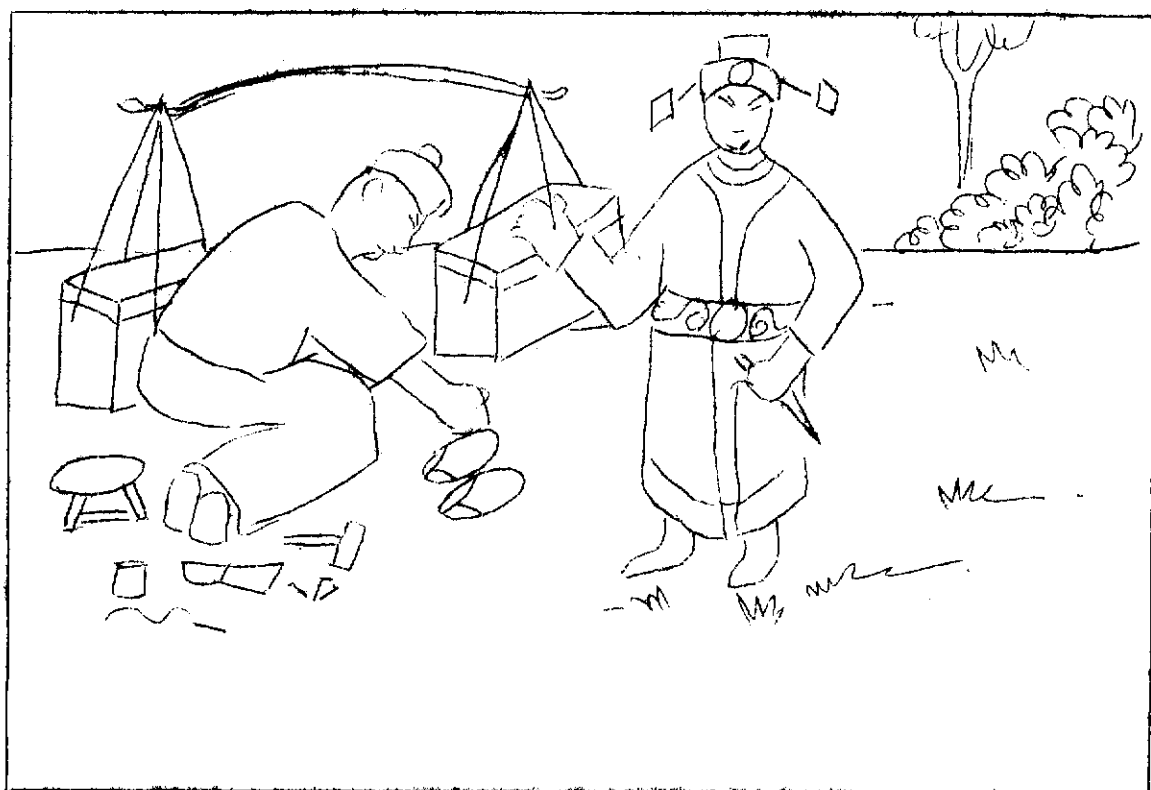
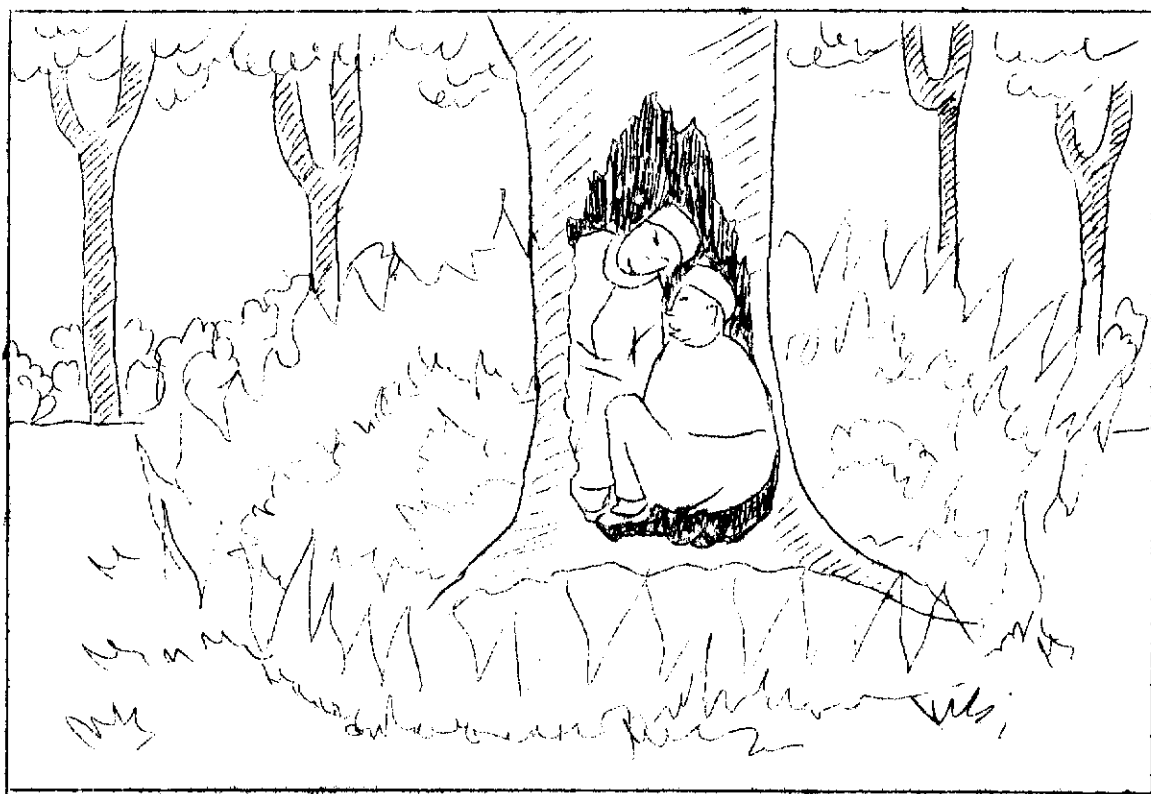
กรณีไปส่งไปแล้ว พระเจ้าคงมีจิตใจให้ทราบคุณค่าในมโนอีก ก็พบแพทย์ทั้งสอง
พระเจ้าคงนี้เสียพระทัยมาก ไม่รู้จะทดแทนบุญคุณของโกจื้อรุ่มได้อย่างไร จึงมีรับสั่งให้
คัดคนไม่ว่าโกจื้อรุ่มตายอยู่ไหนมาทำเป็นฉลองพระบาทเกียะทรง เพื่อที่เวลาพระองค์ใดขึ้น
เสวยเกียะ ๆ เข้าเมื่อใดจะใคร่ระลึกถึงโกจื้อรุ่มผู้บุญคุณต่อพระองค์เมื่อนั้น ตั้งแต่นั้นมา
ชาวบ้านราวเมืองคางก็พากันเอาอย่าง ทำเกียะใส่บางจนแพร่หลายทราบเท่าทุกวันนี้

นิทานจีน

ภาพประกอบ 6 . กำเนิดแก้ว .

ขงาเรียมไรรแกมเรียม
 ฅวามซอตัย

ฅวามกตัญญูภกตเจษ

และฅวามเสียมสละ

โดย. ฅงก ฅงก

ข้อเสนอแนะในการเรียนบทเรียน โปรแกรม

1. อ่านบทเรียนช้า ๆ และทำความเข้าใจไปเรื่อย ๆ ปฏิบัติตามคำแนะนำในบทเรียน
2. บทเรียนมีคำอธิบายศัพท์คำอธิบายให้นักเรียนทบทวน
3. แต่ละคำอธิบายจะเว้นช่องว่างไว้ให้นักเรียนเติมคำตามขั้น ๆ
4. แต่ละคำอธิบายจะมีคำเฉลยทุกข้อ ทั้งคำเฉลยนั้นจะอยู่ในกรอบข้างล่างถัดลงมา
.....การอ่านบทเรียนจึงในกระดานสี่เหลี่ยมที่มีส่วนที่เป็นคำเฉลยไว้ทุกข้อ
5. การทบทวนคำถามนั้น นักเรียนควรเมื่อสัปดาห์ตนเอง โดยไม่ต้องถามก่อน การทบทวน
ฝึกไม่เสียหายอะไร แต่จะทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น เมื่อสอบเสร็จแล้วจึงค่อย
เปิดกระดานสี่เหลี่ยม ทบทวนคำเฉลยเพื่อทำความเข้าใจต่อไป
.....ขอให้นักเรียนโชคและสนุกกับการเรียนด้วยตนเองครั้งนี้.....

กรอบที่ 1 ความสัมพันธ์กับสุจริตเป็นลักษณะของความซื่อสัตย์ 2 ประการที่จะช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกันให้เป็นคนดี ความซื่อสัตย์ มีความหมายว่า ความจริง ความตรง ความแท้ ความแน่นอน ไม่เป็นความเท็จ ความซื่อสัตย์ที่เรากล่าว ว่า "ความซื่อสัตย์" หมายถึง ความจริงในตัวของผู้คนซึ่ง แสดงออกเป็นอัธยาศัยและความประพฤติ ความจริง ความตรง ความแท้ ความแน่นอน เป็น ความหมายของคำว่า.....	
---	--

กรอบที่ 2 ความจริงที่แสดงออกในแก้วมุกด เราเรียกว่า	ความสัตย์
กรอบที่ 3 บริษัทนี้เคยทำการบ้านแต่กลับถูกครูตำหนิ จึงบอกครูว่าแม่ป่วย เลยต้องช่วยแม่เลี้ยงน้องและทำงานแทนแม่ แสดงว่าปรีชาเป็นค.....	ความซื่อสัตย์
กรอบที่ 4 คนทั้งหลายชอบความจริง เกิดความเท็จ ใครพูดเท็จกับเรา ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ชอบและไม่ไว้วางใจ เขาคนใด คั้นนี้ทุกคนจึงกลัวความ.....	ไม่ซื่อสัตย์
กรอบที่ 5 ความสัตย์ที่แปลว่า ความจริง จำแนกออกได้ 5 อย่าง ได้แก่ 1. จริงต่อหน้าที่ 2. จริงต่อการทำงาน 3. จริงต่อวาจา 4. จริงต่อบุคคล 5. จริงต่อความดี ความจริง จำแนกออกได้เป็น.....อย่าง	ซื่อสัตย์ (เก่งมากที่เข้าใจไวรวดเร็ว)

กรอบที่ 6 ความจริงต่อหน้าที่ ได้แก่ การตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ของคนที่มีความระมัดระวัง ไม่ประมาท เต็มใจ ไม่หลีกเลี่ยง หรือหนี หน้าที่ที่รับผิดชอบให้เต็มที่จนสำเร็จเรียบร้อย ผู้ที่ทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด ไม่ว่าจะมีความดีอะไร ก็ทำหน้าที่นั้นให้ดีที่สุด แสดงว่าคนดี.....	5 อย่าง
กรอบที่ 7 ความจริงต่อภาระงาน ได้แก่ ทำงานนั้นให้จริง ไม่ช้าไม่เร็ว หรือไม่จริงใจ โดยต้องตั้งใจทำงานให้สำเร็จ ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคใด ๆ คนที่ทำงานด้วยความพยายาม ความอดทน ความ บากบั่น เรียกได้ว่าเป็นคนดี.....	ความจริงต่อหน้าที่
กรอบที่ 8 ความจริงต่อเวลา ได้แก่ การประพฤติอยู่เสมอ ไม่พุงผะ เป็นคนที่รักษาคำมั่นสัญญา บุคคลเหล่านี้จะได้รับความ เชื่อถือจากคนทั้งปวง คนที่พูดแล้วไม่รักษาคำพูด ถูกลดทอด เชื่อไม่ได้ทั้งนี้ เพราะเขาขาด.....	ความจริงต่อภาระงาน

<u>กรอบที่ 9</u> ความจริงต่อบุคคล บุคคลในที่นี้ได้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวเรา เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ เพื่อนฝูง ความจริงต่อบุคคล ได้แก่ เป็นผู้ประพฤติต่อผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ ไม่เหลวไหล นักเรียนจึงถูกขอให้ทำความดี และทำต่อเนื่องให้กระทำได้อย่างสม่ำเสมอ แสดงว่านักเรียนดี..... 	ความจริงต่ออาจารย์
<u>กรอบที่ 10</u> ความจริงต่อความดี ได้แก่ การประพฤติปฏิบัติแก่งัดสิ่งที่ดีงามทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่นจนเกิดเป็นนิสัย ไม่เป็นคนโลเลระมัดระวังต่อหน้าคนอื่นอย่างหนึ่ง ลับหลังคนอื่นทำอย่างหนึ่ง คนเช่นนี้เรียกว่า <u>คนสองปด</u> อาการของคนทั้งสองปดหลัง ทำไมไม่เพิ่มอีกหรือที่เรียกว่าลึงหลอกเจ้า เราเรียกคนเช่นนี้ว่า.....	ความจริงต่อบุคคล (ตอบโดยถูกต้องแสดงว่านักเรียนเข้าใจเรื่องความซื่อสัตย์แล้ว)
<u>กรอบที่ 11</u> ความสุจริต แปลว่า ความดี สูงจากความซื่อสัตย์ขึ้นไปและความซื่อสัตย์กับความสุจริตต่างเป็นกำลังเสริมการกระทำของกันและกัน ความสุจริตจะมีความหมายตรงข้ามกับ <u>ความทุจริต</u> ความดีที่สูงจากความซื่อสัตย์ขึ้นไป คือ..... เป็นสิ่งที่เสริมซึ่งกันและกัน	คนสองปด

กรอบที่ 12 ความประพฤติที่เราเรียกว่าสุจริตนั้น หมายถึง เว้นจากการ.....ในการที่จะทำ จะพูด จะคิด อะไรก็ตาม	ความสุจริต
กรอบที่ 13 ความสุจริต แบ่งออกเป็นดังนี้ 1. กายสุจริต คือ ประพฤติทางกาย 2. วาสุจริต คือ ประพฤติทางวาจา 3. มโนสุจริต คือ ประพฤติทางใจ ความสุจริตแบ่งออกเป็น.....ชนิด	สุจริต
กรอบที่ 14 กายสุจริตคือ..... ได้แก่ 1. ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต รวมทั้งไม่ทรมาณสัตว์ 2. ไม่ถือเอาทรัพย์สินของผู้อื่นโดยไม่ได้รับ 3. ไม่กระทำความผิดในกามหรือละเมิดในสิ่งที่เบียดเบียน รักของผู้อื่น	3 ชนิด
กรอบที่ 15 การกระทำต่อไปนี้ตรงกับกายสุจริตในข้อใด นักเรียนอาจยกกรอบที่ 14 เพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้ อาว์เฒ่าหมิงปากกาของสุภาวโง่โดยไม่ขออนุญาต เมื่อวานสมศักดิ์เอาปลากัดไปกักที่บ้านของอำพล นายสมชายลอบเบียดเบียนภรรยาของนายอำนาจ	ความประพฤติทางกาย

กรณที่ 16 วรสุจริต คือ..... ไต่ถาม 1. ไม่กล่าววาทะเท็จ ปด หลอกลวง โกหก 2. ไม่พูดยุยงส่อเสียดให้แตกร้างกัน 3. ไม่พูดหมิ่นกายว่าร้ายคนอื่น และไม่พูดคำคำ คำ ไม่พูดจาถากถางเสียชื่อเสียง 4. ไม่พูดขบถ โสย สำนวณ เหวลไหล	๒ ข้อ 2 ๒ ข้อ 1 ๒ ข้อ 3
กรณที่ 17 การกระทำต่อไปนี้ตรงกับข้อวัตรสุจริตข้อใด แมก้าในเทศกาลทะเลาะกันอย่างหยาบคาย มาดิสณบุญให้เพื่อนในห้องเรียนโกรธกับ สนใจแต่ความหรูหราใหญ่โตของบ้านตนทั้งที่ไม่ เป็นจริงให้เพื่อนฟังเสมอ	การประพฤติทางใจ
กรณที่ 18 มโนสุจริตคือ..... ไต่ถาม 1. ไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น 2. ไม่กักร้ายจริงดังจริงผลาญเขา 3. มีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม	๒ ข้อ 3 ๒ ข้อ 2 ๒ ข้อ 1

กรณีที่ 19 การกระทำที่ไม่อยู่ในมโนสุจริตข้อใด นายวิรัตน์พบกระเป๋าสตางค์ในห้องเรียน เขาจึง นำไปให้ครูเพื่อประกาศหาเจ้าของ ถึงแม้ว่าวิไลจะรู้ว่าเพื่อนคนนี้เป็นคนชอบาร้ายคน แต่เมื่อเขาเกิดครุ่นมาขอความช่วยเหลือ วิไลก็ รับช่วยทันที ทุกคนมีความเห็นว่านายหนึกเป็นคนอกตัญญูต่อบิดา มารดาจึงไม่มีใครคบหาสมาคมด้วย	การประพฤติกี่ทางใจ
กรณีที่ 20 นักเรียนคูตัสไอเรอง "บทเรียนชีวิต" แล้ว นักเรียนใดคิดสนใจอย่างไร	ข้อ 1 ข้อ 2 ข้อ 3
กรณีที่ 21 คุณธรรมที่เป็นเครื่องหมายของ <u>คุณดี</u> ที่เรา ทุกคนพึงมีกัน ได้แก่ ความกตัญญูต่อกว่าที่ คำนี้สามารถแยก เป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. กตัญญู คือ ความรู้คุณการคุณที่ผู้อื่นได้ทำแล้ว แก่ตน 2. กตเวที คือ การตอบแทนคุณการคุณนั้น คุณธรรมที่เป็นสัญลักษณ์ของคนที่ได้แก่..... 	หมายเหตุ คอยตามความ เข้าใจของนักเรียน

กรอบที่ 22 ถ้าเข้าใจแล้ว ก็ก็เรียนลงตอบคำถามในกรอบ ให้ว่าใช่หรือไม่ ความรู้เรื่องการรู้ตัวท่านเข้าใจและการตอบแทนคุณนั้น เป็นความหมายของ.....	กตัญญูทุกเวที
กรอบที่ 23 ผู้ที่ผู้ใดในคุณธรรมนี้แสดงว่าเป็น..... ซึ่งเขาจะต้องพึงระลึกถึงผู้ที่มีอุปการคุณ อาจแบ่งออกได้ เป็น 4 สายคือ 1. ทางสกุล ได้แก่ บิดา มารดา ญาติ ทายาท 2. ทางการศึกษา ได้แก่ ครูอาจารย์ 3. ทางการปกครอง ได้แก่ ชาติ พระมหากษัตริย์ 4. ทางศาสนา ได้แก่ ศาสนา	กตัญญูทุกเวที
กรอบที่ 24 ในสังคมมนุษย์ทุกคนเกิดมาต้องมีบิดามารดา ซึ่ง เป็นผู้ที่ให้กำเนิดและเลี้ยงดูเรา ผู้เป็นลูกจึงควรตอบแทนพระ คุณของท่าน เช่น ให้ความเคารพยกย่องนับถือ การเชื่อฟัง คำสั่งสอน ช่วยทำงานในบ้าน ฯลฯ การช่วยเลี้ยงเอง หุงข้าว ถูบ้านเป็นหน้าที่ที่เราพึง กระทำเพื่อตอบแทนคุณของ.....เพราะ..... 	คนดี

กรณีที่ 25 ในยามที่บิดามารดาแก่ชรา เราควรจะต้งเลี้ยง คู่ท่านเป็นการตอบแทนพระคุณ เราเรียกว่าเป็นการแสดงถึง 	- บิดามารดา - ท่านเลี้ยงดูเรามา หรือ ท่านมีพระคุณ
กรณีที่ 26 นักเรียนสามารถที่จะตอบแทนพระคุณของบิดา มารดาได้มากมาย ลองบอกมาสัก 3 ข้อ 1. 2. 3.	ความกตเวทิต์
กรณีที่ 27 เมื่อนักเรียนเข้าสู่สถานศึกษา จะให้พบครูอาจารย์ ซึ่งเป็นผู้กล่าให้ความรู้และชี้แนะในสิ่งที่ถูกต้องดี มีให้ลงมือ หรือกระทำความชั่ว และเป็นผู้ช่วยให้นักเรียนสามารถเป็นคนที่มี สมบูรณ์ มีความสามารถที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคม บุคคลที่ช่วยให้เรามีความรู้ ความคิด และสามารถแก้ ปัญหาที่รบกวนจากบิดามารดา ได้แก่.....	หมายเหตุ นักเรียนจะ ตอบอะไรก็ได้

กรอบที่ 28 นักเรียนสามารถที่จะแสดงการตอบแทนพระคุณ ต่อครูอาจารย์ได้โดย การเคารพเชื่อฟังครู ตั้งใจเล่าเรียน ไม่ก่อปัญหา ครูทุกคนมีความปรารถนาดีต่อนักเรียน และ พยายามทุกวิถีทางที่จะให้นักเรียนมีความรู้ดี ความประพฤติดี ถึง นี้เด็กเรียนเคารพแสดง นักเรียนจะโกธว่าไม่เป็นเด็กดี	ครูอาจารย์
กรอบที่ 29 นอกจากความกตัญญูที่ตนบุคคลแล้ว เราต้อง ระลึกถึงบุญคุณและหาทางตอบแทนคุณแก่ <u>ชาติ ศาสนา และ</u> <u>พระมหากษัตริย์</u> อันเป็นสถาบันที่เราชาวไทยได้เคารพเทิด ทูนกันสืบมาแต่โบราณ เรากำหนดความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยไว้จนทุก วันนี้เพราะชาวไทยได้ระลึกถึงบุญคุณและเทิดทูนสิ่งนั้นไว้ ไว้แก่.....	การตอบแทนพระคุณต่อครูและ อาจารย์
กรอบที่ 30 พวกเราสามารถตอบแทนคุณของชาติไทยได้มาก มาย เช่น การเป็นทหาร การเสียภาษี การปฏิบัติตามกฎหมาย นักเรียนคิดว่าพลเมืองของชาติสามารถตอบแทนคุณ ของชาติได้อย่างไรบ้าง บอกมาสัก 2 ข้อ 1. 2.	ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

กรอบที่ 31 ศาสนาเป็นเครื่องมือที่มุ่งเน้นจิตใจมิให้คนประพฤติน้ำ หรือจิตใจร้ายผู้อื่น และกระทำใด ๆ ตามใจฉวย การยอมแทนบุญคุณแก่ศาสนา ไถ่แก้ 1. การปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนา 2. การให้ความช่วยเหลือ ทำบุญทำกุศลศาสนาโดยการบริจาคตามจิตศรัทธา 3. ช่วยกันถนอมหล่อหลอมและสืบชะตาบุญของนิก นักเรียนสามารถจะทดแทนบุญคุณของศาสนาด้วยการ 	หมายเหตุ นักเรียนจะตอบอะไรก็ได้
กรอบที่ 32 พระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทย และทำให้เกิดความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เกิดความร่มเย็นแก่ประชาชนทั่วประเทศ การทดแทนบุญคุณแก่พระมหากษัตริย์ ไถ่แก้ 1. จงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ 2. ป้องกับสถาบันกษัตริย์โดยไม่ให้ใครบาดหมางสถาบัน 3. ประพฤติตนตามพระบรมราโชวาท นักเรียนสามารถจะทดแทนบุญคุณขององค์พระมหากษัตริย์ได้มากมาย บอกมาสัก 2 ข้อ 1. 2.	หมายเหตุ นักเรียนจะตอบอะไรก็ได้

กรอบที่ 33 เพื่อแสดงว่านักเรียนเข้าใจแล้วในเรื่องนี้ลอง ตอบคำถามในกรอบนี้ ผู้ที่เพิ่มคุณธรรมค่านิยมความกตัญญูภาคที่ ย่นวรรคที่ถูกต้องของผู้อุปการคุณเกษม แบ่งเป็น 4 สาย ใดแก่ 1. 2. 3. 4.	หมายเหตุ นักเรียนจะ ตอบอะไรก็ได้
กรอบที่ 34 ความเสียสละ หมายถึง การตั้งใจ ถักถวญ เสียสละ ยอมสละหรือบริจาคเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การ เสียสละมี 2 ทาง ได้แก่ 1. การเสียสละทางวัตถุ หมายถึง การสละทรัพย์สิน สิ่งของตนเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น 2. การเสียสละทางใจ หมายถึง การรู้จักปล่อย วางอารมณ์ในเรื่องเร้าอารมณ์ทั้งหลายเพื่อให้เกิดความสงบ สุขทางจิตใจ ความเสียสละ หมายถึง..... 	1. ทางสกล 2. ทางการศึกษา 3. ทางการปกครอง 4. ทางศาสนา

กรอบที่ 35 การให้ที่ดินเพื่อถักถน ชุกคลองชลประทาน สร้างโรงเรียน หรือให้เสื่อน้ำแก่ผู้ประสบภัยแล้ง เป็นการเสียสละทาง..... การให้กับแก่เพื่อบ้านที่ผู้บริจาคเสียสละยกมาไว้สุภาพกับเรา เป็นการเสียสละทาง.....	- การยอมสละหรือบริจาคเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
กรอบที่ 36 การเสียสละทางวัตถุ หมายถึง..... การเสียสละทางใจ หมายถึง..... 	- วัตถุ - ใจ
กรอบที่ 37 ความมุ่งหมายของการเสียสละมีหลายอย่าง เช่น 1. เพื่อสงเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือหรือการแสวงหาช่วยกันไม่ว่าใครก็ตามที่เหมือนกันหรือพอ ๆ กับ 2. เพื่ออนุเคราะห์ หมายถึง การช่วยเหลือกันที่มีฐานะต่ำกว่า 3. เพื่อบูชาคุณ หมายถึง การเสียสละเพื่อสนองพระคุณแก่ผู้รับคุณ อีกเรียนช่วยให้อาหารกลางคืนมาให้เพื่อนที่นอนป่วยอยู่ในห้องพยาบาล จักเป็นความมุ่งหมายของการเสียสละเพื่อ.....	- การสละทรัพย์สินของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น - การรู้จักปล่อยวางอารมณ์ในเรื่องเร้าอารมณ์ทั้งหลาย

กรณี 38 เพื่อทดสอบความเข้าใจ นักเรียนลองตอบคำถามการกระทำต่อไปนี้ที่อยู่ในความมุ่งหมายของการเสียสละข้อใด การให้เงินแก่คนขอทานที่เฝ้าตามสะพานลอย การรับของขวัญให้บิดามารดาเนื่องในโอกาสปีใหม่	สงเคราะห์
กรณี 39 การเสียสละที่เป็นการสร้างบุญกุศลภาพ ได้แก่ 1. การเสียสละเพื่อครอบครัว เช่น นักเรียนยอมลงไปเก็บของบ้าน แก่มาช่วยบิดามารดาทำงาน หรือการให้ของเล่นของโดยไม่หวัง 2. การเสียสละเพื่อสังคมและประเทศชาติ เช่น การเสียสละทรัพย์ การเสียสละแรงงานและเวลา การเสียสละพลังความคิดและสติปัญญา การเสียสละชีวิต 3. การเสียสละเพื่ออุทิศตน พุทธศาสนาได้จัดอันดับความสำคัญของการเสียสละไว้ 4 อันดับคือ ทรัพย์ อวัยวะ ชีวิต และธรรมะ (เรียงจากความสำคัญน้อยมามาก) การเสียสละที่พุทธศาสนาจัดว่ามีความสำคัญสูงสุด ได้แก่.....	ข้อ 2 ข้อ 3

กรอบที่ 40 ธรรมชาติ หมายถึง คุณธรรม ความถูกต้อง ทางพุทธศาสนาถือว่าคุณธรรมมีค่าสูงกว่า..... เมื่อถึงคราวจำเป็นก็ให้อยอมเสียสละทรัพย์สินตลอด เลือดเนื้อและชีวิต เพื่อรักษามารณะทางหน้าที่ของตน เช่น ทหารยอมเสียสละชีวิตเพื่อป้องกันชาติ ศาสนา ก็ถือว่ายอมเสียสละชีวิตเพื่อรักษามารณะ	การเสียสละเพื่อมารณะ
กรอบที่ 41 นายเมฆอุสมักร ไปเป็นทหาร เขาต้องเสียชีวิตในสงคราม การกระทำของเขาเป็นการเสียสละแบบใด ก. เพื่อสังคมและประเทศชาติ ข. เพื่อมารณะ ค. ถูกทั้ง ขก ก และ ข	ทรัพย์สิน, อวัยวะ, ชีวิต
กรอบที่ 42 จากเคสศึกษาเรื่อง ถ้าเบิกเกียจะมีคตใดที่กล่าวถึงความเสียสละ..... และเป็นการเสียสละเพื่อ.....	ค. ถูกทั้งขก ก และ ข
กรอบที่ 43 นักเรียนศึกษาคุณธรรมทั้ง 3 ประเภทแล้วได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูทศเวที และความเสียสละจะพบว่าคุณธรรมเหล่านี้ช่วยให้เราเป็นคนที่ผู้อื่นรักใคร่นับถือ ทำให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและเกิดความสงบทั้งในสังคมและประเทศชาติ นายเมฆอุสมักรนักเรียนจะปฏิบัติตนโดยยึดคุณธรรมทั้งกล่าว	หมายเหตุ นักเรียนตอบตามความเข้าใจ ไว้พบกันใหม่ สวัสดิ์

คู่มือครูบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์

เรื่อง ความมัธยัสถ์ การรู้จักประมาณตนหรือความพอคิ

เวลาที่ใช้ทำการสอน 2 คาบ

ความลึกความชอบ

ถ้าทุกคนรู้จักการใช้จ่ายตามความจำเป็นให้เหมาะสมกับฐานะความไม่อยู่หรือความพอเหมาะพอคิของคนแล้ว จะช่วยให้การดำรงชีวิตไม่เดือดร้อนทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

จุดมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความมัธยัสถ์ และการรู้จักประมาณตนหรือความพอคิ
2. เพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญตามเนื้อหาข้อ 1
3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักประเมินตนเองว่ามีคุณธรรมค่านี้นี้นักน้อยเพียงใด และวางแผนปฏิบัติในการแก้ไขได้

จุดประสงค์การเรียนรู้

- เมื่อนักเรียนเรียนจบบทเรียนแล้ว นักเรียนสามารถแสดงพฤติกรรมต่อไปนี้ได้
1. อธิบายความหมายของคุณธรรมจากเนื้อเรื่องที่เรียนในบทนี้ได้
 2. แยกแยะผลดีของการมีจริยธรรม และผลเสียของพฤติกรรมที่ขาดจริยธรรม
- ทั้งที่เกิดขึ้นต่อตนเองและผู้เกี่ยวข้องในระบอบครอบครัว โรงเรียนและชุมชนได้

3 . ประเมินพฤติกรรมตนเองว่ามีคุณธรรมมากน้อยเพียงใด และวางแผนปฏิบัติ
ในการปรับปรุงตนเองได้

4 . สรุปหลักการที่สำคัญจากบทเรียน ได้ถูกต้อง

เนื้อหา

ความหมาย ความสำคัญ ผลดีและผลเสีย วิธีปฏิบัติตามคุณธรรมเรื่องความ
มีเกียรติ การรู้จักประมาณตนหรือความพอที่

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ตอนที่ 1-2

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียน ด้วยการให้นักเรียนดูวิดีโอเรื่อง ประหยัดเพื่อประโยชน์
จนแล้วครูถามนักเรียนว่าได้แง่คิดเกี่ยวกับการปฏิบัติตนจากเรื่องนี้อย่างไร

2. การดำเนินกิจกรรม

2.1 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 6-7 คน ตามระดับความสามารถ
ของผู้เรียน ซึ่งสื่อในกิจกรรมมี 2 ประเภท โดยเด็กอ่อนจะใช้สื่อที่เป็นรูปภาพประกอบ
มากกว่าเด็กเก่ง จากนั้นให้นักเรียนทุกกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการกลุ่ม

2.2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มฟังเทปนิทานเรื่อง เสียวหนึ่งซองชีวิต แล้วให้
แต่ละคนตอบคำถามลงในกระดาษคำตอบที่จัดไว้ให้เป็นรายบุคคลดังนี้

1 . นักเรียนมีความรู้สึกละอายที่จะปฏิบัติตนเช่นนายอำนาจหรือไม่

2.3 ให้นักเรียนแต่ละคนรวบรวมสมาชิกทำจิตใจให้สงบ จะได้อะไรบ้างได้
ชัดเจนขึ้น แล้วให้นักเรียนตอบคำถามลงในกระดาษคำตอบที่มีหัวข้อดังนี้

2. นักเรียนมีความรู้ลึกซึ้งอย่างไรต่อการกระทำของนายอำนาทที่ให้เงินอย่างฟุ่มเฟือย

3. ถ้านักเรียนเป็นลูกชาวนาที่ยากจน และพ่อแม่ส่งมาเรียนหนังสือ นักเรียนจะประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรในด้านการใช้จ่าย

4. ถ้านักเรียนตกอยู่ในสภาพเดียวกับชาวนาผู้เป็นพ่อแม่ที่ต้องส่งให้ลูกเรียนหนังสือดังในเรื่องนี้ นักเรียนจะแก้ปัญหาอย่างไร

5. นักเรียนคิดว่าการประหยัคมัณต์ต่อตนเองและครอบครัวหรือไม่ เพราะเหตุใด

2.4 ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปของการปฏิบัติในทางที่ดีอย่างใดที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวเสียหนึ่งของชีวิต แล้วเขียนเป็นรายงานของกลุ่ม 1 ชุด เพื่อให้ตัวแทนกลุ่มออกมาเสนอหน้าชั้นเรียน

2.5 กลุ่มใดเสร็จก่อนให้มารับงานรายบุคคลไปศึกษา ได้แก่แบบประเมินเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายส่วนตัวของนักเรียน

2.6 นักเรียนที่เป็นตัวแทนกลุ่มออกมารายงานหน้าชั้นเรียน

2.7 นักเรียนทั้งชั้นคุยส่ใจเรื่อง การประหยัค และร่วมกันอภิปรายถึงสิ่งที่ได้จากการคุยส่ใจเรื่องนี้

3. สรุปบทเรียน

ครูและนักเรียนร่วมกันหาข้อสรุปเพื่อให้ข้อปฏิบัติที่เป็นแนวทางที่ดีในการยึดมั่นเกี่ยวกับเรื่องการประมาณตนและความมัธยัสถ์

สื่อการเรียนรู้

1. วิดีโอเรื่อง "ประเพณีเพื่อประโยชน์"
2. เทปนิทานเรื่อง "เสี้ยวหนึ่งของชีวิต"
3. สไลด์เรื่อง "การประหยัค" จากศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
4. ภาพวาดประกอบนิทาน
5. แบบประเมินเกี่ยวกับการใช้จ่ายส่วนตัว
6. บัตรคำสั่ง
7. บัตรคำถาม
8. เอกสารประกอบบทเรียน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการตอบคำถามและการอภิปรายกลุ่ม
2. สังเกตจากการทำงานตามบัตรคำสั่งที่ได้รับมอบหมายของแต่ละกลุ่ม ผลการรายงานหน้าชั้นเรียนและการร่วมสรุปบทเรียน
3. ตรวจผลงานที่ให้นักเรียนทำเป็นรายบุคคล

บัตรคำสั่ง

1. ให้นักเรียนฟังเพลงเรื่อง "เสียงหนึ่งชีวิต" แล้วให้แต่ละคนตอบคำถามลงในกระดาษคำตอบที่ครูจัดไว้ให้ ทำข้อ 1
2. ให้นักเรียนแต่ละคนรวบรวมสมาธิ ทำจิตใจให้สงบแล้วให้นักเรียนตอบคำถามลงในกระดาษคำตอบที่ครูจัดไว้ให้ (ชุดเดียวกับข้อ 1) ทำข้อ 2 - 4
3. ให้ประธานกลุ่มเป็นผู้นำการอภิปรายโดยให้นักเรียนทุกคนช่วยกันหาข้อสรุปของกลุ่มในหัวข้อ "การปฏิบัติตนในการแก้ไขปัญหามาจากเรื่องเสียงหนึ่งชีวิต" แล้วให้เลขานุการกลุ่มเขียนเป็นรายงานของกลุ่ม 1 ชุด ให้เวลาประมาณ 15 นาที
4. ถ้ากลุ่มอภิปรายเสร็จก่อนกลุ่มอื่น ให้มารับแบบประเมินเกี่ยวกับการใช้จ่ายส่วนตัวจากครูผู้สอนไปทำเป็นรายบุคคล (ถ้าทำไม่เสร็จในเวลา นำกลับไปที่บ้านได้)
5. ให้ส่งตัวแทนกลุ่ม 1 คนออกมารายงานผลการอภิปรายที่เขียนเป็นรายงานของกลุ่มไว้เสนอหน้าชั้นเรียน ให้เวลาคนละประมาณ 5 - 7 นาที
6. ให้นักเรียนคู่สวดระลึกเรื่อง "การประหยัค" แล้วร่วมกันอภิปรายกับเพื่อนในชั้นเรียนถึงสิ่งที่ได้จากสวด
7. ช่วยครูและเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนสรุปบทเรียน และบันทึกสาระสำคัญไว้ในสมุดจด

บัตรคำถาม

1. นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรที่จะปฏิบัติตนเช่นนายอำเภอหรือไม่
2. นักเรียนมีความรู้สึกต่อการกระทำของนายอำเภออย่างไร
3. ถ้านักเรียนเป็นลูกชานาชากรจนที่พ่อแม่ส่งมาเรียนหนังสือ นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไรในการใช้จ่าย
4. ถ้านักเรียนเป็นลูกชานาชากรจนที่ต้องประสบปัญหาเช่นเดียวกับเรื่อง "เสี่ยวหนึ่งชีวิต" นักเรียนจะแก้ปัญหาอย่างไร

สกริปต์วิดีโอที่ 4

ประหมัดเพื่อประโยชน์

ภาพ	เสียง
— รถวิ่งมาจอดหน้าบ้าน ถ่าย LS. — แหม่มแอมดูเพื่อนบ้าน ถ่าย MS. — สามีกรรยาถือวัตถุโหลงมาจากกรร เค็มเข้าบ้าน ถ่าย LS และถ่าย MS. กรรแทะกรรลง — แหม่มขวางเค็มแอมดูเขาแทะ กรรลง ถ่าย MS. — แหม่มเช็กดูโทรทัศน์ ถ่าย MS.	คนเรานี้จะไม่รู้จักประมาณตน อยากได้ใคร ก็กับเขาไปเสียทุกอย่าง เขามาให้เขาเข้าเค็ม เขามีกิเลสอยู่ดูสำคัญกับเขาเข้าเขามา เขามา
— แหม่มเช็กเครื่องวัดโอแล้วหันไป ที่เครื่องวิทยุแบบสเตอริโอเพื่อเปิดฟัง ภายในหมอนี่แหม่มแจ่มใส ถ่าย MS.	ยัง.....ยังไม่พอ เห็นบ้านข้างเค็มเขามีก เครื่องเล่นสเตอริโอชุดใหญ่ส่งเสียงกังวานเสียคนเพ งใจ ก็กลัวจะนอยหน้ารับกระเด็นกระสุนหนาไว เหี้ยมรัศมีโดยเร็ว.....
— พ่อบ้านกำลังใช้เครื่องคิดเลขเพื่อ ดูรายจ่ายที่ภรรยาสมเภา ถ่าย MS. — เหม่ไปมาทำทางแสดงออกว่า พ่อบ้านนั้นกำลังคิดมาก ถ่าย MS. — พ่อบ้านหันหน้าเครื่องรับโทรทัศน์ ทำสีหน้าเกรงเกรียง ถ่าย MS.	ถูกพยานผู้โชคร้ายที่แม่บ้านเขามา คร่ำครวญหาเงินจนตัวเป็นเกลียวเพื่อค้ำหน้าค้ำตา มันต่อไม่อย่างไม่มีวันจบสิ้น (เปิดเพลง ราชินีแห่งทะเล.....) การรู้จักประมาณตนเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต ในปัจจุบัน

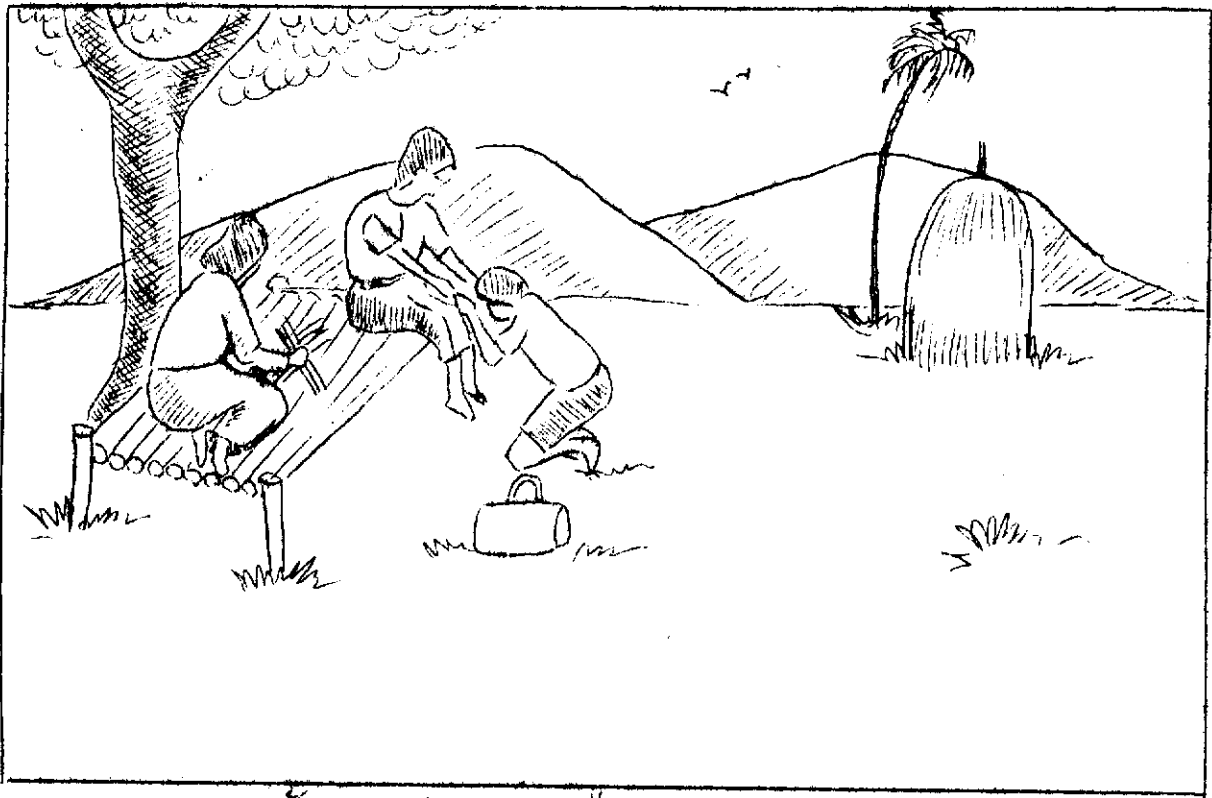
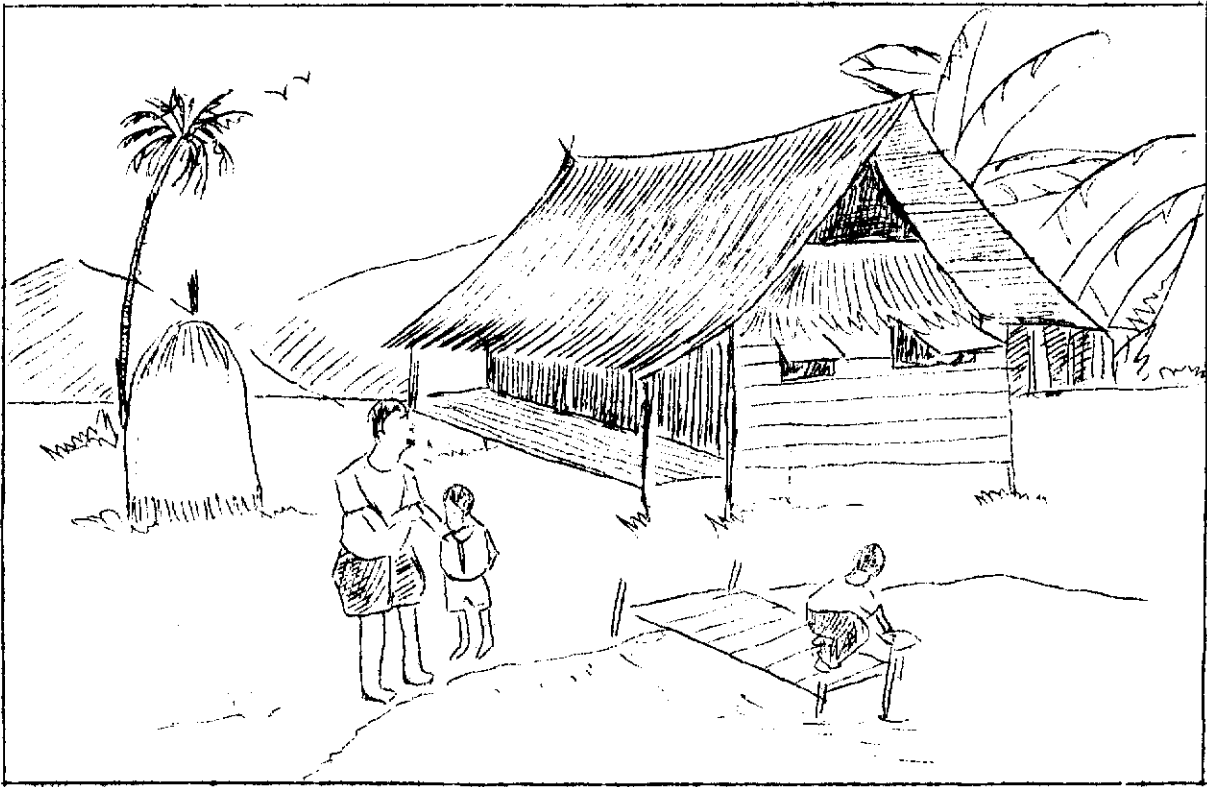
ภาพ	เสียง
— พยายามเป็นหัวหน้าต่างก๊วยท่าทาง เหม่อลอย ถ่าย LS. แล้ว Zoom in เป็น MS.	
— บอกกำลังหาอาหาร ถ่ายเห็นตัว เกือบเป็น MS. แล้วเปลี่ยนเป็น LS. เห็นหลายตัว	"บนถนนทำรังแคพอตัวทีเดียว คนเราก็น่า เลียนแบบนกในการรู้จักประมาณตัวมัน"
— สามีภรรยา กำลังมีปากมีเสียงกับ เรื่องทำไรจ่าย ถ่าย LS. — คนขายมาเอาของกลับ ถ่าย LS. แล้ว Pan กลองไปจับที่ใบหน้าภรรยา เป็น CS. โดยให้ Zoom in	ไม่ว่าจะทำการสิ่งใดของคำนึงถึงกำลังกาย กำลังทรัพย์ และกำลังความสามารถของตนว่าจะ ไปไหนหรือไม่ ถ้าทำอะไรใหญ่เกินตัวแล้ว ย่อมจะ เป็นภาระหนักอย่างยิ่ง ถ้าสำเร็จก็ถือว่าโชคดีแต่ ถ้าไม่สำเร็จก็อย่างนี้..... อย่างนี้แหละค่ะ แม่น้ำเป็นส่วนสำคัญในการจับจ่ายไรสอยในสิ่งที่ถูกที่ควร
— คนเดินเรือของ ถ่าย LS. — ผู้ขายเลือกซื้อของในรูปเปอร์มาร์ เก็ต ถ่าย LS. — คนเดินดูสินค้าในงานแสดงสินค้า ถ่าย LS. โดยให้ Pan — สินค้าชนิดต่าง ๆ ใกล้เคียง รongเท้า ฟุตบอล เสื้อผ้าถ่าย MS. และให้ Pan กลองไปที่สินค้าต่าง ๆ	ความประหยัด มีนิสัยเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน การจับจ่ายอย่างประหยัด จะก่อให้เกิดกำไรเป็นสิ่งที่แม่ครัวเรือนทุกคนควรกระทำเป็น ตัวอย่างแก่ครอบครัว..... (ดนตรีประกอบ) ทุกครั้งที่จะจับจ่ายสินค้าอย่าลืมมองหาสินค้าไทย เพื่อร่วมมือร่วมใจกันช่วยเศรษฐกิจของชาติ ประหยัด นิยมไทย ฝึกให้เป็นนิสัยไทยเจริญ

เอกสารประกอบชุดที่ 6

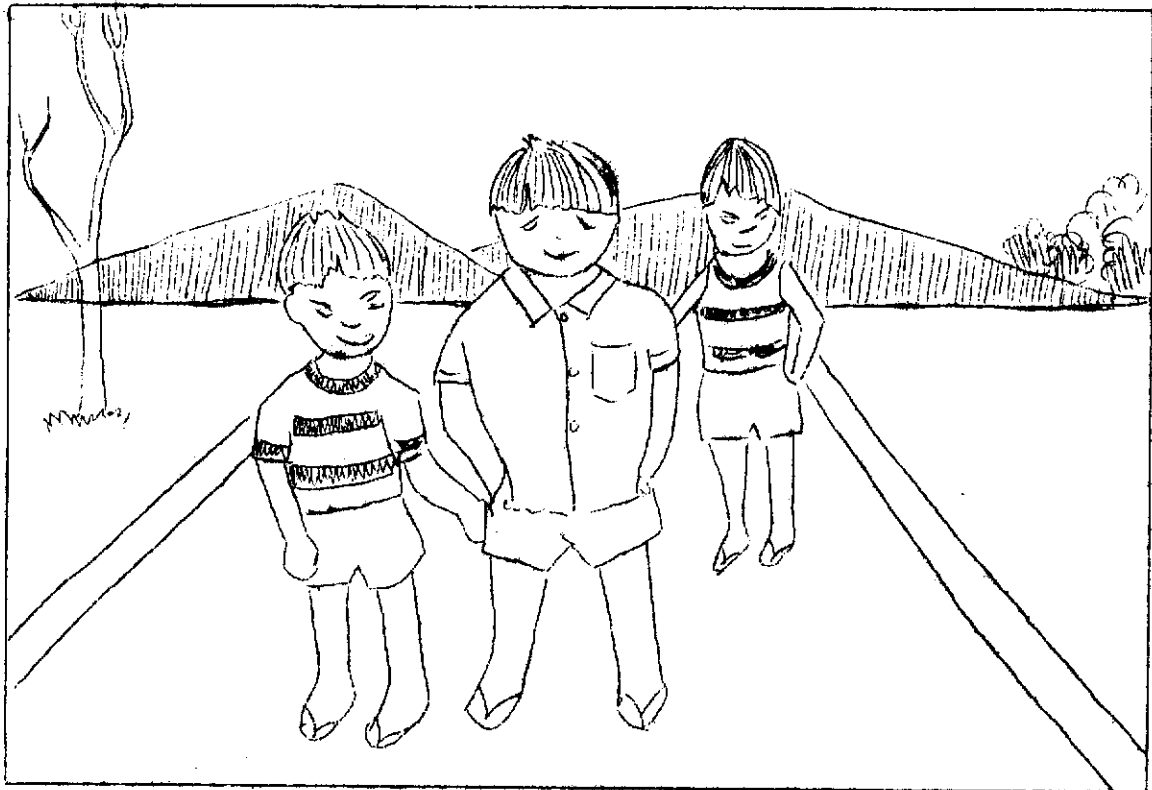
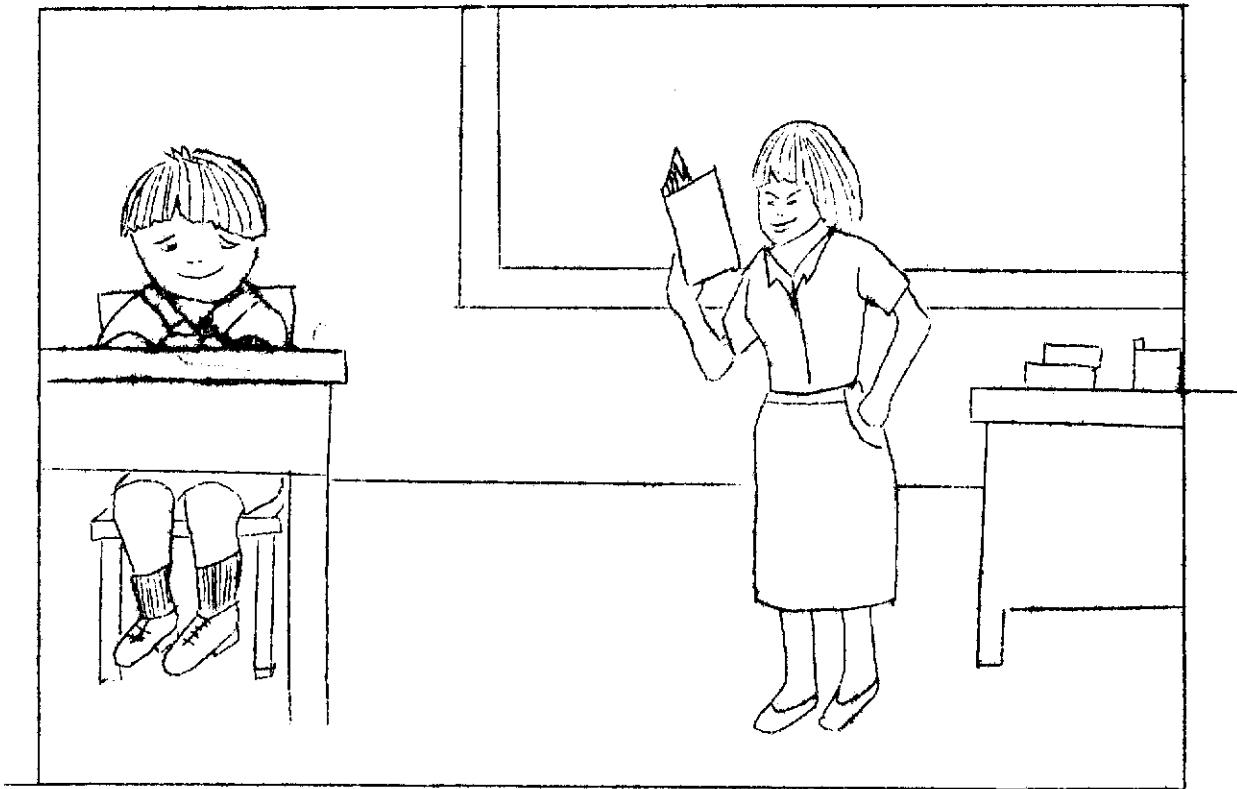
เสี้ยวหนึ่งของชีวิต

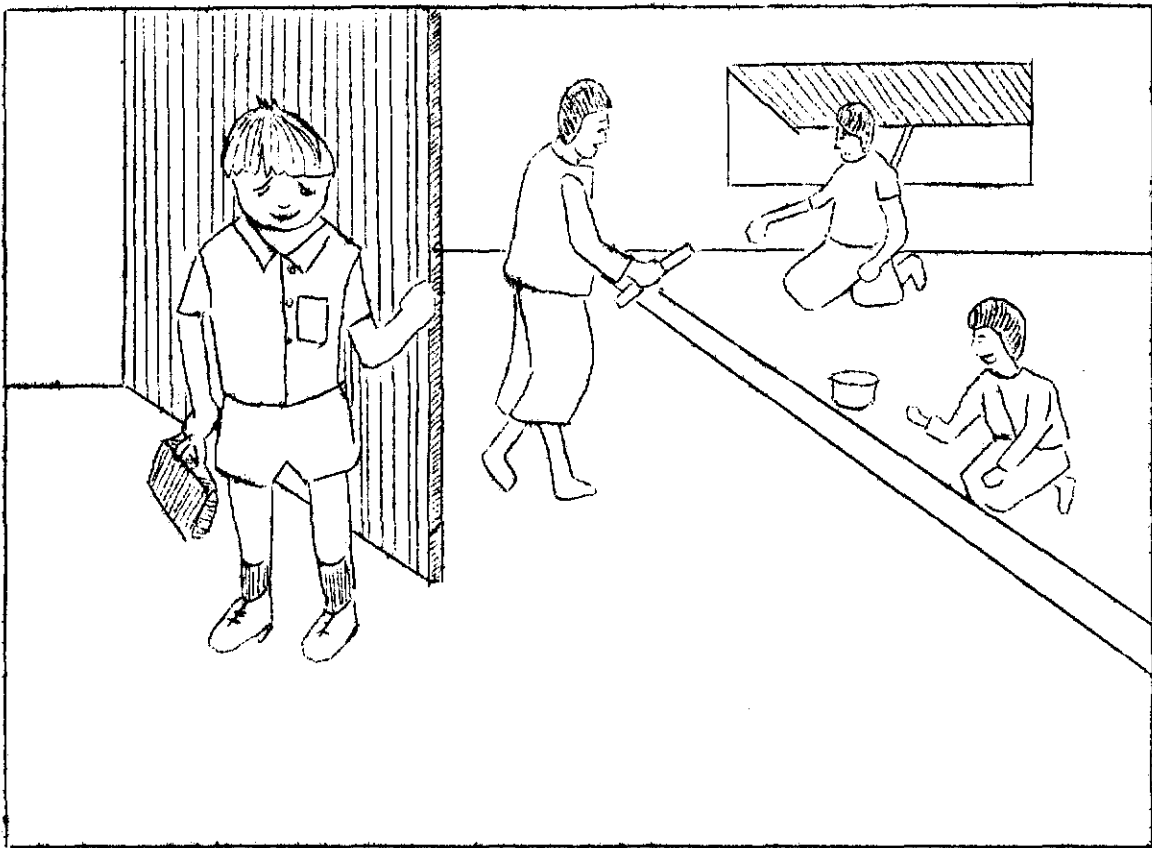
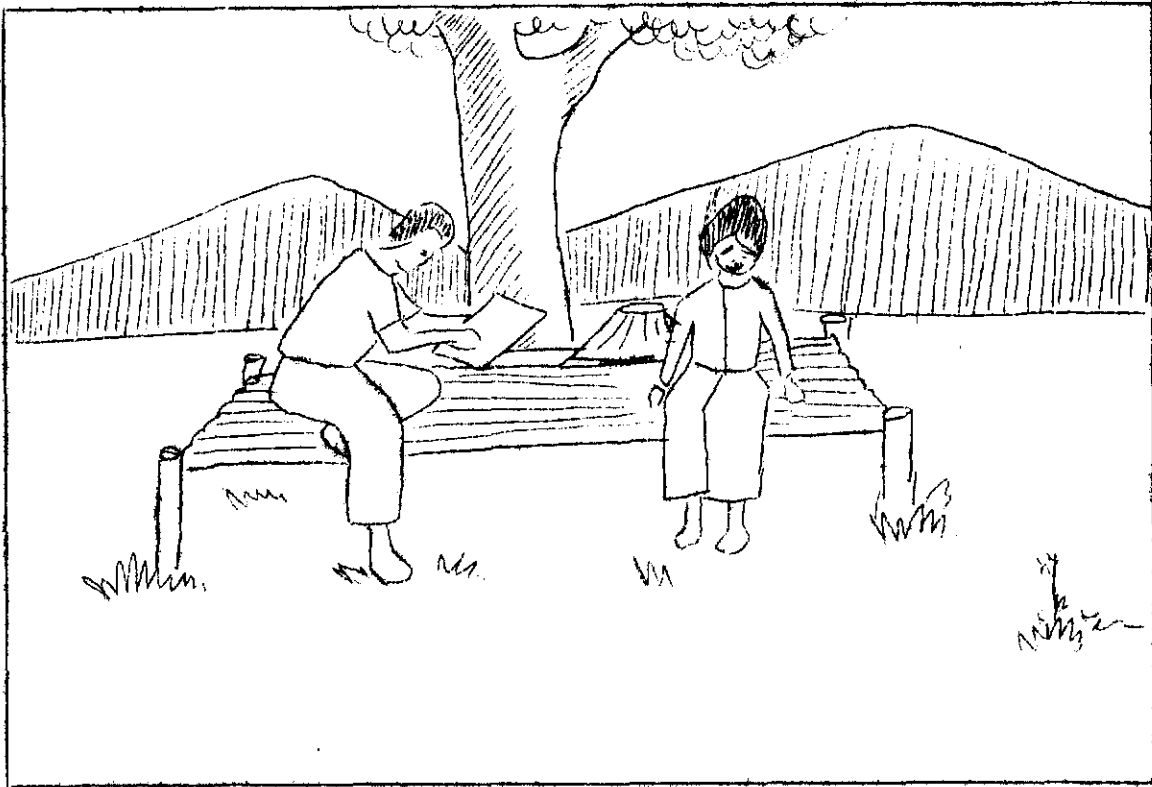
ณ บ้านลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร ที่มาแห่งเสี้ยวหนึ่งของชีวิตครอบครัว
 ราวนายุดาจน แต่ต้องการกินรให้อูธยายไ้รับการึกษาสูง ๆ เพื่อช่วยพุงฐานะให้เก้
 ทางบ้านต่อไปในภายหลัง นายอานาจจึงไ้ถูกส่งเข้าไปเรียนต่อในกรุงเทพฯ เป็นนักศึกษา
 ของมหาวิทยาลัยชื่อแห่งหนึ่ง ในระยะแรกนายอานาจก็ประพฤติตนดี มีความตั้งใจเล่าเรียน
 แต่เมื่ออย่างเข้าปีที่สอง ผลการเรียนของเขาเริ่มร่วงลงเพราะการคบเพื่อนฝูงไม่จริงจังไป
 ในทางฟุ้งเฟ้อ เขาออกเที่ยวเตร่มากขึ้นจนกระทั่งเงินที่พ่อแม่ส่งมาไม่พอ เขาเริ่มรบกวน
 ทางบ้านมากขึ้นจนการเขียนจดหมายไปเล่าถึงความจำเป็นที่จะต้องไ้เงินมาใช้ในการศึกษา
 เมื่อพ่อแม่ของเขาไ้รับจดหมายของลูก ก็รู้สึกเป็นห่วงกลัวลูกจะเรียนไม่สำเร็จดังนั้นเพราะ
 นายอานาจเป็นความหวังสุดท้ายของครอบครัวที่จะช่วยให้ฐานะทางบ้านดีขึ้น เมื่อเป็นเช่น
 นี้สองสามีภรรยาจึงคิดรวที่จะหาเงินทองมาให้ลูก ด้วยการกระเป๋ยกระเสียนเงินที่ไ้จาก
 การรับจ้างเกี่ยวข้าวบ้าง บางครั้งก็ตองไปกู้มาใ้บ้าง และในปลายปีนี้เองที่นาของราวนา
 คุ้มก็ตองนำไปจำนองเพราะนายอานาจจดหมายมาว่าตองเสียค่าหน่วยกิต ค่าอุปกรณ์ในการสอบ
 ปลายปี ถ้าไ้ไม่ไ้เงินค่าหน่วยกิตก็ไม่มีสิทธิ์เข้าสอบ การสูญเสียที่นาของราวนาจึงเป็นกระตุก
 สิ้นหลังของราติให้แกพ่อกันายทุนเป็น เรื่องที่เกิดขึ้นในสังคมไทยจนแทบจะเป็นเรื่องธรรมดา
 แต่หารู้ไม่ว่าราวนาเหล่านี้ไม่ตองการให้เกิสภาพเช่นนี้ แต่เพราะสภาพเหตุการณ์ยังกับ

ในช่วงมิลลากรเรียน นายอานาจไ้กินทางกลั้บ้านมาเยี่ยมพ่อแม่และในวัยนี้เอง
 นายอานาจก็ไ้พบเหตุการณ์ที่ตนไม่คาดฝัน เพราะเมื่อมาถึงบ้านเขาไ้เข้ามาอย่างเงียบ ๆ
 เพื่อไ้พ่อแม่คืนเสีย และเขาก็ไ้ยินการเจรจายของรายผู้หนึ่งถึงเขาไม่รู้จักพูดด้วยเสียงทุ้กัน
 จับไ้ความว่า "ถ้าไม่นำเงินมาชำระตามกำหนดที่นำเงินนี้ไ้ก็หลั้จ่านองอย่างแน่นอน" นาย
 อานาจยืนเงียบอยู่ที่ประตูบ้านนั้นเอง.....

ภาพประกอบ ๗ . ฝ้ายรวมมือของชาวยี่วิต.

แบบประเมินตนเอง เรื่องการประหยัดเงินและเวลา

- คำชี้แจง 1. อ่านข้อความด้านซ้ายมือและเขียน ✓ ลงในช่องว่างขวามือที่ต้องการ
2. เขียนชื่อตนเองลงในช่องสี่เหลี่ยมมุมขวามือด้านบน (ขึ้นและหลังคิ้ว)

ข้อความ	จริง	ไม่จริง
1. บุคคลที่รู้จักประหยัดเงินจะวางแผนการใช้จ่ายเงินและใช้เงินให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด		
2. การรู้จักประหยัดเงินโดยเก็บออมไว้ส่วนหนึ่งทำให้มีเงินใช้เมื่อยามจำเป็น		
3. การรู้จักประมาณตนไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟูมเฟือยและผิดเคื่องในการกินการใช้จ่ายจะมีส่วนช่วยในการประหยัดเงิน		
4. ข้าพเจ้าแบ่งจำนวนเงินจากส่วนที่ได้รับจากคุณพ่อ คุณแม่สะสมไว้โดยใส่กระปุกออมสิน ฝากธนาคาร		
5. ข้าพเจ้าใช้จ่ายจำนวนเงินในแต่ละวันมากกว่าจำนวนเงินที่ข้าพเจ้าได้รับ		
6. ข้าพเจ้าต้องขอเงินจากคุณพ่อหรือคุณแม่เพิ่มอยู่เสมอ		
7. ข้าพเจ้าชอบซื้อของจุกจิกกิน เช่น ลูกอม ลูกกวาด ช็อคโกแลต มะขามแก้ว		
8. ข้าพเจ้าซื้อหรือเช่าหนังสือนวนิยาย กำลังภายใน การ์ตูนมาอ่านเป็นประจำ		
9. เมื่อเห็นของถูกใจข้าพเจ้าจะซื้อทันที		
10. ข้าพเจ้าชอบซื้อของตามเพื่อน เห็นเพื่อนซื้อก็อยากซื้อ เห็นเพื่อนมีก็อยากมีบ้าง		

ข้อความ	จริง	ไม่จริง
11. บุคคลที่รู้จักประหยัดเวลา จะวางแผนการใช้เวลาของตนและใช้เวลาให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด		
12. การรู้จักวางแผนการใช้เวลา ช่วยให้การปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ใดครบถ้วนตามที่ต้องการ		
13. นักเรียนคิดว่าคำกล่าว "เวลา วารีไม่เคยรอใคร" เป็นความจริงหรือไม่		
14. ข้าพเจ้ามีแผนการใช้เวลาของตน		
15. ข้าพเจ้าแบ่งเวลาส่วนหนึ่งไว้สำหรับอ่านหนังสือพิมพ์ ดูข่าวจากทีวีหรือฟังข่าวจากวิทยุ		
16. ข้าพเจ้าชอบดนตรี กีฬาหรือละครของโรงเรียนจนไม่มีเวลาทบทวนบทเรียน		
17. ข้าพเจ้าใช้เวลาส่วนใหญ่ในแต่ละวันเกี่ยวกับบทเรียนจนไม่มีเวลาช่วยเหลืองานบ้าน		
18. ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ดูหนังทีวี เล่นกับเพื่อนหรืออ่านหนังสือการ์ตูน นิยายกำลังภายใน		
19. ก่อนออกจากบ้านไปไหนก็ตาม ข้าพเจ้าจะคิดทุกครั้งว่าจะเดินทางอย่างไรจึงจะประหยัดเวลาและเงิน		
20. เมื่อครูสั่งการบ้านข้าพเจ้าจะทำทันทีเมื่อมีเวลาว่าง		

การศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการสอนจริยธรรมกับ
 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนว
 พุทธศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์
 กรมสามัญศึกษา

บทคัดย่อ
 ของ
 พัชรา บุญลาโก

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
 ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
 เมษายน 2529

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการสอนจริยธรรมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้การสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 80 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2528 ของโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จังหวัดนนทบุรี กลุ่มทดลองสอนด้วยบทเรียนสื่อประสมตามแนวพุทธศาสตร์ กลุ่มควบคุมสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที โดยใช้เนื้อหาเดียวกัน การดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control-Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรม (ความเชื่อมั่น .8850) และแบบสอบถามวัดความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานและการกระทำของคน (ความเชื่อมั่น .8937 และ .9068) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบค่าที ($t - test$)

ผลการศึกษาพบว่า ความรับผิดชอบของนักเรียนที่เรียนจริยธรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนั้นพบว่า หลังการทดลองมีความรับผิดชอบสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องจริยธรรมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

A COMPARISON OF MATAYOM SUKSA IV STUDENTS' RESPONSIBILITY AND
ACHIEVEMENT IN LEARNING ETHICS THROUGH BUDDHIST SCIENCE
MULTI-MEDIA LESSONS AND THROUGH METHODS IN THE
TEACHER'S MANUAL OF THE SUPERVISORY UNIT,
DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION

AN ABSTRACT

BY

PUGHARA BOONLAPO

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
April 1986

The purpose of this study was to compare Mattayom Suksa IV students' responsibility and achievement in learning ethics using two different methods : Buddhist Science Multi - Media Lesson ; and the methods in the Teacher's Manual of the Supervisory Unit, Department of General Education.

The subjects were 80 Mattayom Suksa IV student, during the second semester of the academic year 1985, in Ratanatibet School, Nontaburee. The experimental group was taught according to the "Buddhist Science Multi - Media Lesson" while the control group was taught according to the methods in the "Teacher's Manual of the Supervisory Unit, Department of General Education" Sixteen periods (50 minutes per period) were taken to teach the same content. The research design of this experiment was the Randomized Control - Group Pretest - Posttest Design. The Ethics Achievement Test (reliability .8850) and responsibility on duty and action questionnaire (reliability .8937, .9068) were used in this study. The t-test was used for the data analysis.

The result showed that the two groups ' responsibility was significantly different at the .05 level. For the experimental group and the control group, their responsibility increased significantly at the .01 level after the treatment. Achievement in ethics of the two groups differed significantly at the .01 level.